

Dr Mr J. A. E. BUISKOOL
SURINAAMSCH
STAATSRECHT

NIET UITLEENEN

~~914A51~~

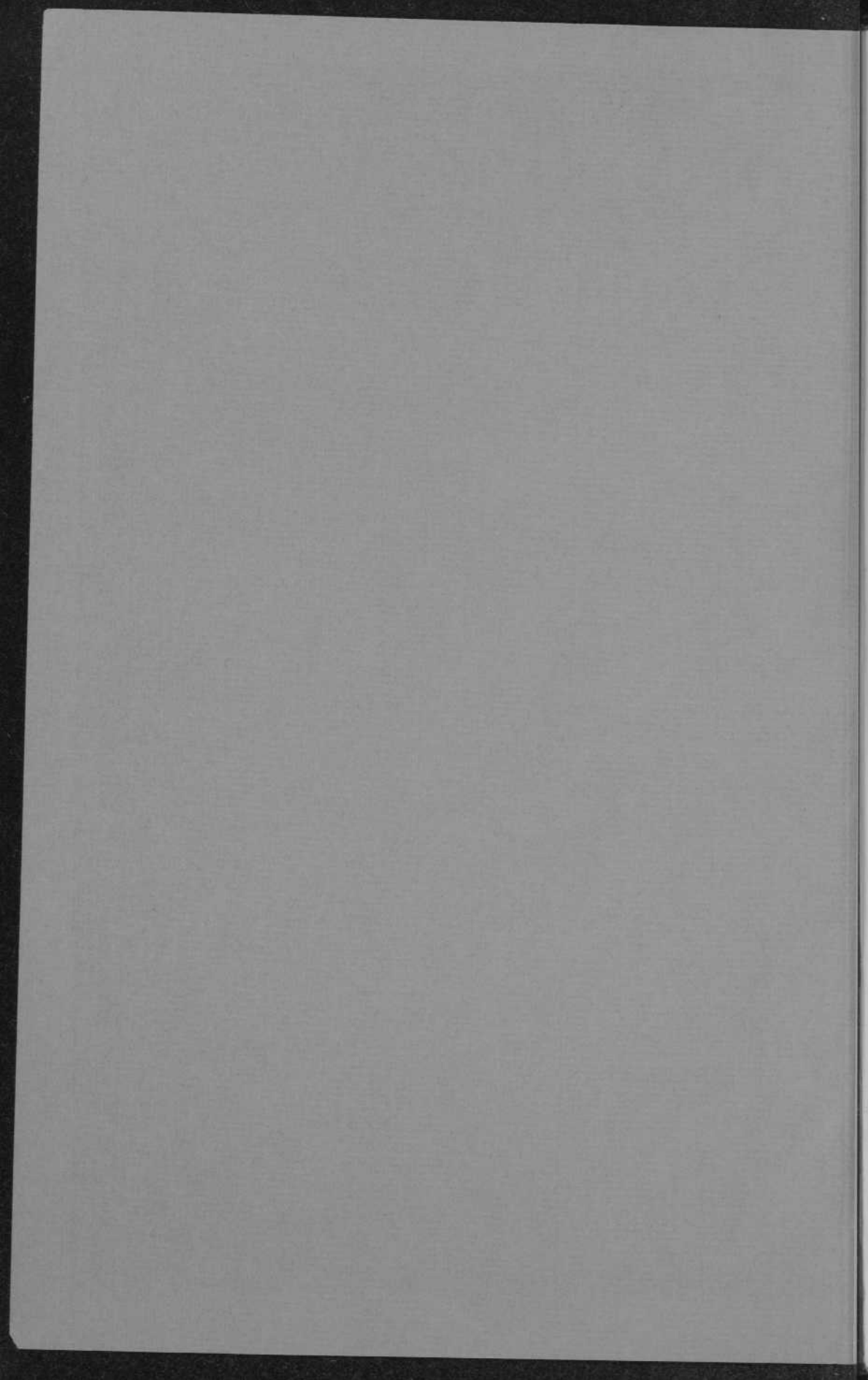
1411 B6

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0331 5196

390

Van denzelfden Auteur:

DE VERKRIJGING VAN DE ONAFHANKELIJKHEID
DER PHILIPPIJNEN

37479.

~~1246~~
~~818~~

SURINAAMSCH STAATSRECHT

DOOR

Dr Mr J. A. E. BUISKOOL

AMSTERDAM - H. J. PARIS - MCMXXXVII

STRIAAMECH STAATBRECHT

DOOR

DR. M. J. A. E. ROERDOL

AMSTERDAM - DE WOLFF - WOLFF

VOORWOORD.

Salus populi suprema lex.

Men zegt wel eens, dat de jaren der jeugd de mooiste van het leven zijn. Ik bracht mijn jonge jaren in Suriname door, en ik ben steeds met zeer veel genoegen aan dien mooien tijd blijven denken. Suriname neemt in mijn hart een warme plaats in, en het doet mij leed om telken jare weer te ervaren, dat er nog maar zoo weinig belangstelling voor dit overzeesch gewest bestaat, en dat men ten aanzien van de toekomst van dit land steeds even somber gestemd blijft. Het is noodig, dat de publieke belangstelling voor Suriname opgewekt wordt. Men kan dit op velerlei wijzen doen, zoo ook bij geschrift. Dit boek is een zwakke maar oprecht bedoelde poging om de aandacht op Suriname te vestigen. Het binnenkort in werking treden van de nieuwe staatsregeling leek een geschikte gelegenheid om dit geschrift het licht te doen zien.

Moge dit werkje, zij het ook in bescheiden mate, ertoe bijdragen, dat aan de staatkundige en economische ontwikkeling van Suriname en zijn bevolking de belangstelling en de daadwerkelijke steun verleend worden, waarnaar overzee reeds zoo lang tevergeefs is uitgezien.

Schagen - Februari 1937

De Schrijver

CONCLUSION

The following conclusions are:

1. The most common type of error in the present study was the omission of the subject's name in the title of the paper. This error was found in 10% of the papers. The second most common error was the omission of the subject's name in the abstract. This error was found in 8% of the papers. The third most common error was the omission of the subject's name in the introduction. This error was found in 5% of the papers. The fourth most common error was the omission of the subject's name in the conclusion. This error was found in 3% of the papers. The fifth most common error was the omission of the subject's name in the references. This error was found in 2% of the papers. The sixth most common error was the omission of the subject's name in the bibliography. This error was found in 1% of the papers. The seventh most common error was the omission of the subject's name in the appendix. This error was found in 1% of the papers. The eighth most common error was the omission of the subject's name in the index. This error was found in 1% of the papers. The ninth most common error was the omission of the subject's name in the table of contents. This error was found in 1% of the papers. The tenth most common error was the omission of the subject's name in the title page. This error was found in 1% of the papers.

2. The most common type of error in the present study was the omission of the subject's name in the title of the paper. This error was found in 10% of the papers. The second most common error was the omission of the subject's name in the abstract. This error was found in 8% of the papers. The third most common error was the omission of the subject's name in the introduction. This error was found in 5% of the papers. The fourth most common error was the omission of the subject's name in the conclusion. This error was found in 3% of the papers. The fifth most common error was the omission of the subject's name in the references. This error was found in 2% of the papers. The sixth most common error was the omission of the subject's name in the bibliography. This error was found in 1% of the papers. The seventh most common error was the omission of the subject's name in the appendix. This error was found in 1% of the papers. The eighth most common error was the omission of the subject's name in the index. This error was found in 1% of the papers. The ninth most common error was the omission of the subject's name in the table of contents. This error was found in 1% of the papers. The tenth most common error was the omission of the subject's name in the title page. This error was found in 1% of the papers.

11-2-1967

11-2-1967

INHOUDSOPGAVE

Bldz.

HOOFDSTUK I

DE STAATSRECHTELIJKE POSITIE EN STAATSINRICHTING VAN SURINAME TOT AAN DE GRONDWETSHERZIENING VAN 1922	1

HOOFDSTUK II

SURINAME EN DE GRONDWETSHERZIENING VAN 1922 . . .	30

HOOFDSTUK III

DE NIEUWE STAATSREGELING VOOR SURINAME (1936) . . .	66

HOOFDSTUK IV

IUS CONSTITUENDUM	116

BIJLAGE A	143

Regeringsreglement van 1865

BIJLAGE B	175

Staatsregeling voor Suriname van 1936

INNOVATIONS

CHAPTER I

THE INNOVATION IN THE
THE INNOVATION IN THE
THE INNOVATION IN THE

CHAPTER II

THE INNOVATION IN THE
THE INNOVATION IN THE
THE INNOVATION IN THE

CHAPTER III

THE INNOVATION IN THE
THE INNOVATION IN THE
THE INNOVATION IN THE
THE INNOVATION IN THE
THE INNOVATION IN THE

HOOFDSTUK I.

DE STAATSRECHTELIJKE POSITIE EN STAATS- INRICHTING VAN SURINAME TOT AAN DE GRONDWETSHERZIENING VAN 1922.

De verhouding van Nederland tot zijn overzeesche bezittingen en koloniën werd vroeger geheel en al beheerscht door het begrip „macht”. Men bekommerde zich niet om recht of ethiek, wanneer van koloniaal beleid sprake was. De economische belangen van het moederland waren het eenige richtsnoer voor de koloniale politiek, al of niet nog gepaard gaande met motieven van strategischen aard. De koloniën waren er slechts ten bate van het overscheerschende land, en meestal zelfs alleen voor den vorst. Zij waren vrijwel steeds door verovering verkregen, of na den een of anderen oorlog aan den nieuwen heerscher als winprijs afgestaan. Om de koloniale bevolking, haar cultuur, godsdienst en zeden, bekommerde men zich weinig of niet. Onze compagnieën zijn er geweest om daarvan getuigenis af te leggen. Wel was langzamerhand een zekere geordende overheersching ontstaan, welke wel eens gepaard ging met het kiezen van minder rigoureuze middelen om het economisch getinte doel te bereiken, maar de koloniale verhouding bleef er eene van macht, en van erkenning van de belangen of rechten der koloniale bevolking of eenig blijvend staatkundig of koloniseerend streven was geen sprake. Hebzucht, niet plichtsbesef, was het leidend motief.

Wanneer zich later de ware rechtsgedachte begint te ontwikkelen, vindt dit zijn terugslag op de koloniale verhoudingen. Het staatsrecht krijgt een ander aanzien, en het koloniale beleid ondergaat daarvan den invloed. De machtsidee-door-dik-en-dun begint plaats te maken voor de erkenning

van het karakter der koloniale bevolking, en men begint meer aandacht te besteden aan de waarheid, dat de ontwikkeling der kolonie zelve ook in het belang van het moederland is. De ethische gedachte breekt zich eveneens baan; het moederland gaat beseffen, dat het tegenover het koloniale volk ook nog een zekere verantwoordelijkheid en bepaalde plichten te dragen heeft. Dit alles is slechts zeer geleidelijk geschied, en niet zonder horten en stooten. De afschaffing der slavernij mag gezien worden als een mijlpaal in de koloniale politiek. Men bekende zichzelf, dat ook de koloniale bevolking recht heeft op een menschwaardig bestaan, en dat ieder mensch zekere onvervreemdbare rechten heeft, zooals recht op vrijheid en op geluk.

Niet alle koloniseerende landen hebben deze problemen gelijkelijk opgelost, en zelfs ten opzichte van hetzelfde moederland is er groot verschil van uitvoering met betrekking tot de eene of de andere kolonie. Het is hier niet de plaats de uitkomsten ten aanzien van de verschillende koloniale mogelijkheden te bespreken. Het zij voldoende te wijzen op Frankrijk en Engeland, welke landen hun koloniale problemen op zeer verschillende wijze hebben opgelost. Hier worde slechts in het kort weergegeven, hoe Nederland zich de veranderde ideeën in de koloniale politiek eigen gemaakt heeft, waarbij reeds aanstonds zal opvallen, dat ten opzichte van Suriname een andere gedragslijn is gevolgd dan met betrekking tot Ned.-Indië. Ons land is zich tijdig bewust geweest, dat de bevolking van Suriname in een gansch andere positie verkeerde tegenover het moederland dan Ned.-Indië, en het heeft daaruit de consequenties getrokken. Wij zullen zien, dat dit eerst geleidelijk is gegaan, en dat vele moeilijkheden overwonnen moesten worden, alvorens men zoover was. Steeds heeft de „politiek” een rol gespeeld, en partijbelangen hebben maar al te vaak de tot standkoming tegen gehouden van datgene, waarvan men toch overtuigd was, dat het noodig en verantwoord, ja zelfs plicht was. Ik moge in dit verband slechts wijzen op artikel 1 van de Staatsregeling voor Ned.-Indië van 1925, waarbij de Nederlandsche wetgever blijkbaar vergeten was of niet begrepen had, wat de grond-

wetgever van 1922 wilde en beoogde. Door het nieuwe ontwerp eener staatsregeling voor Suriname scheen, op een kleine uitzondering na, de belofte van 1922 wel ingelost te zullen worden. Maar ook hier waren de verwachtingen weer te hoog gespannen. Wij komen op een en ander nader terug. Thans volgt eerst een overzicht van de staatsrechtelijke positie van Suriname en zijn bevolking vóór 1922.

De Staatsregeling van 1798 was de eerste grondwet van de Bataafsche Republiek¹. In de titels IV en VII treft men de bepalingen aan, welke voor Suriname van belang zijn. Art. 129 draagt de „beheering” over de koloniën op aan het *Uitvoerend Bewind*; evenzoo het inwendig bestuur. Dit *Uitvoerend Bewind* had zorg te dragen, dat de jaarlijksche inkomsten „verzekerd” en in de „nationale kas” gestort werden. De onbepaalde zeggingschap van het *Uitvoerend Bewind* en het karakter van *wingewest* spraken wel zeer duidelijk uit dit artikel. De particuliere exploitatie door de compagnie werd vervangen door de *staatsexploitatie*. Volgens artikel 251 zou aan elk der koloniën een nieuw „constitutioneel” charter worden gegeven. Daarbij zou de oude belasting worden opgeheven en een nieuwe wijze van vergoeding aan de Republiek voor verleende bescherming worden vastgesteld. Artikel 253 bepaalde, dat de inwoners zelf de kosten voor het „huishoudelijk” bestuur zouden regelen en betalen. Deze beide artikelen hadden in onderling verband wel van beteekenis voor de koloniën kunnen zijn. Het nieuwe charter is echter nooit tot stand gekomen en alles bleef bij het oude. Volgens artikel 232 jis 233, 234 en 236 was er een Raad der *Amerikaansche Coloniën en Bezittingen*, bestaande uit vijf leden, welke Raad verantwoordelijk en ondergeschikt was aan het *Uitvoerend Bewind*, dat ook de leden van den Raad benoemde. De Raad kreeg een uitgebreide instructie van de *Vertegenwoordigende Vergadering*, op voorstel van het *Bewind*. Het spreekt vanzelf, dat deze Raad weinig te beteeke-

¹ Voor den tekst van deze en de hierna genoemde staatsregelingen en grondwetten, zie Mr. W. J. C. van Hasselt, *Nederl. Staatsregelingen en grondwetten*, Herzien door Mr. R. Kranenburg, 10de druk, Amsterdam 1923.

nen had, daar hij geheel afhankelijk was van het Uitvoerend Bewind en daaraan ondergeschikt. Het ontbreken van deze in uitzicht gestelde charters heeft een funesten invloed gehad op de ontwikkeling der koloniën. Zelfbestuur bleef geheel achterwege, en art. 231, dat voorschreef, dat alles op den bestaanden voet zou worden voortgezet, zoolang geen nieuwe reglementen of charters tot stand gekomen zouden zijn, maakte de belofte omtrent het toekennen van meer zelfbestuur weer illusoir.

Suriname nam, vergeleken bij Ned.-Indië, nog niet de ongunstigste positie in. Suriname had immers sinds het charter van 1682 een gouverneur, die het bestuur deelde met den „Politieken Raad”, wiens leden door de kolonisten zelf aangewezen werden uit de aanzienlijksten. Het reeds genoemde artikel 251 van de staatsregeling van 1798 was voor Suriname dus van minder belang dan voor de andere gewesten, daar het oude charter van kracht bleef, toen het nieuwe charter tot de vrome wenschen bleef behooren. Dit is zoo gebleven tot 1816. Het feit, dat Suriname altijd meer als een volksplanting dan als een veroverde kolonie of bezitting met inlandsche bevolking is beschouwd, heeft zijn stempel gedrukt op de verhouding tot het moederland. We kunnen dit in de geheele staatsrechtelijke geschiedenis van de vorige eeuw telkens weer terug vinden. De bevolking van Suriname bestond voor een groot gedeelte uit Europeesche kolonisten, en de inlandsche bevolking nam veel van de kolonisten over en vermengde zich met de kolonisten. Dit alles is reeds zeer vroeg begonnen, en het gevolg is geweest, dat men op Europeeschen voet leefde. Dit had weer tot gevolg, dat men reeds spoedig ging inzien, dat men aan deze bevolking niet iedere medezeggingschap in eigen aangelegenheden kon blijven onthouden, en, evenals ook Frankrijk en Engeland ten opzichte van hun koloniën hebben gedaan, heeft ook Nederland aan de Surinaamsche bevolking aandeel in het bestuur der inwendige aangelegenheden gegeven, en wel in dusdanige mate als de omstandigheden van het oogenblik toelieten. De verhouding tot het moederland week daardoor af van die van de andere bezittingen tot het Rijk. Het charter

van Suriname waarborgde een zeker medebestuur, en als zoodanig kan men dus wel spreken van een rechtsverhouding, wat met Curaçao niet het geval was, al was dan ook de positie van dit gewest weer beter dan die van Ned.-Indië¹.

De Staatsregelingen van 1801 en 1805 brachten geen veranderingen. De Raad van Bestuur blijft voorgeschreven met dezelfde ondergeschiktheid aan het Staatsbewind (art. 47 Str. 1801), terwijl artikel 48 van diezelfde staatsregeling wederom charters voorschrijft; in deze charters zouden de bestuursinrichting en de wetten voor de koloniën worden vastgesteld. Er is niets van gekomen.

De staatsregeling van 1805 bevatte zelfs geen enkele bepaling met betrekking tot de staatkundige positie der koloniën. Ten opzichte van de koloniale bevolking komt echter één artikel voor, en wel artikel 19, waarbij het passief kiesrecht voor het wetgevend orgaan van de republiek werd geregeld, en waarbij ook aan stemgerechtigde burgers, geboren in de koloniën, dat passief kiesrecht werd verleend. Voor de positie van Suriname was deze bepaling echter van geen betekenis.

In 1806 deed het Koninkrijk Holland zijn intrede. In de constitutie van dat jaar (7 Aug. 1806) werd in artikel 12 bepaald, dat de regeering der Hollandsche koloniën bij bijzondere wetten bepaald moest worden, terwijl de ontvangsten en uitgaven der koloniën als uitmakende een gedeelte der ontvangst en uitgave van den Staat beschouwd zouden worden. In deze constitutie zelve werd derhalve niets omtrent de bestuursinrichting en de uitoefening van de macht in de koloniën vastgesteld. Alles werd overgelaten aan de wet. In artikel 36 van deze constitutie werd echter bepaald, dat de „bestiering” der koloniën, en alles wat derzelver „innerlijke” regeering betreft, *bij uitsluiting* aan den koning zou behooren. Deze woorden „bij uitsluiting” hebben aanleiding gegeven tot strijd. Moest men hieronder verstaan, dat de wetgever des Rijks werd uitgesloten, of hadden deze woorden slechts de bedoeling te verhinderen, dat de beslissing van de in-

¹ Zie Dr. M. F. da Costa Gomez, Het wetgevend orgaan van Curaçao, H. J. Paris, Amsterdam 1935, blz. 17.

wendige aangelegenheden weer zou worden overgelaten aan privaatrechtelijke lichamen, zooals de compagnieën geweest waren? Wij meenen, dat hier de koning werd aangewezen met uitsluiting van de wetgevende macht. Deze opvatting past geheel in den geest van dien tijd, waarin de soevereine vorsten een onbepaalde macht uitoefenden. Wij komen hierop nog terug bij de bespreking van de grondwet van 1848. Voor Suriname veranderde dit alles weinig aan den feitelijken toestand.

Van meer belang is de grondwet van 1814. In artikel 36 van deze grondwet werd gehandhaafd de bestaande toestand, dat de „Sovereine Vorst” *bij uitsluiting* het „Opperbestuur” over de koloniën en bezittingen „van den Staat” in andere werelddeelen heeft. Hier komt voor het eerst het woord „Opperbestuur” voor, dat in alle volgende grondwetten zal terugkeeren en dat tot zeer veel hoofdbreken aanleiding heeft gegeven, waarover later. Ook de woorden „bij uitsluiting” zijn gehandhaafd. Maar de positie van de koloniën wordt in dit artikel duidelijk uitgesproken. Deze gewesten zijn geen deelen van den Staat, geen zelfstandige gemeenschappen, maar „koloniën en bezittingen *van* den staat”. De staat d.i. het rijk in Europa. De subordina tie aan het moederland is wel volkomen. Omtrent de koloniale finantiën ontbreekt ieder voorschrift. Het karakter van wingewest bleef bestaan. De onderworpenheid blijkt ook uit art. 53, waarbij wordt vastgesteld, waaruit „het Nederlandsche volk” bestaat. Over de koloniën wordt daarbij niet gerept.

Voor de koloniën blijft alles bij het oude. Zij, die zich een machtsbeperking ten aanzien van de koloniën hadden gedacht, kwamen bedrogen uit. Dat leerde de grondwet van 1815 met het op grond daarvan gevoerde koloniale beleid.

De vereeniging van de Noordelijke- en Zuidelijke Nederlanden tot één Koninkrijk had de grondwet van 1815 tot gevolg. In artikel 1 van deze grondwet treft men een opsomming aan van de samenstellende deelen van het Koninkrijk der Nederlanden. De overzeesche gebieden ontbreken. In artikel 60 wordt bepaald, dat de Koning „bij uitsluiting” het „opperbestuur” over de „volksplantingen” en bezittingen *van*

het Rijk in andere werelddeelen heeft. Het woord „volksplanting” slaat ongetwijfeld in de eerste plaats op Suriname, zooals hierboven reeds werd weergegeven. Dat onder „opperbestuur” zoowel uitvoerend bewind als wetgeving begrepen geacht moest worden, is ten duidelijkste gebleken in de jaren, die volgden. De Staten-Generaal oefenden niet den minsten invloed uit, en de practijk was geheel in overeenstemming met de strenge opvatting van dit artikel en zijn plaatsing in hoofdstuk II „Van den Koning”¹.

De Koning heeft niet gearzeld van zijn vrijwel geheel onbeperkte macht gebruik te maken. Op 14 September 1815 (Stb. 58) werd een nieuw reglement voor het bestuur van Suriname vastgesteld. Er kwam een Hof van Politie, dat slechts een adviseerende stem had. Wel had de bevolking het recht een voordracht voor de benoeming der leden in te dienen, maar de Koning bleef onbeperkt de kolonie besturen door middel van zijn minister van handel en koloniën. Wees niet reeds de samenvoeging van handel en koloniën in de oude richting? Het is wel gebleken. Het reglement was ook niet bij de wet, maar bij Koninklijk Besluit vastgesteld, dus geheel in den lijn van artikel 60. In 1827 volgde de benoeming van een Commissaris-Generaal voor de West-Indiën. Niemand minder dan J. van den Bosch werd met deze dictatoriale functie bekleed. Onder zijn invloed kwam een nieuw Reglement op het beleid der regeering van de Nederlandsche West-Indische Bezittingen tot stand (21 Juli 1828). Ook dit geschiedde weer bij Koninklijk Besluit. Dit reglement is van veel belang voor de West-Indische koloniën geweest, althans wat betreft de positie van deze gebieden. Suriname en Curaçao werden tot één bestuursgebied gemaakt, waarbij Curaçao feitelijk onder het Surinaamsche bestuur werd gesteld². Dit heeft geduurd tot 1845. Het bestuur van Suriname werd gelegd in handen van een Gouverneur-Generaal met naast zich een ambtelijken Hoogen Raad. Deze Raad beteekende weinig, daar hij niet het recht had zelf voor-

¹ Zie Buys, de Grondwet, 1883, dl. I, blz. 228.

² Zie Gomez, t.a.p., blz. 24 e.v.

stellen te doen, en de G.G. bevoegd was den Raad uit te schakelen zoo dikwijls hij dat in het belang van den Koning of het land achtte. Van invloed der bevolking op den gang van zaken was dus geen sprake meer. Men stelde daarom z.g. gemeentebesturen in met de bevoegdheid verordeningen te maken. Deze verordeningen waren echter aan hogere goedkeuring onderworpen, alvorens van kracht te zijn. De zorg voor de inwendige belangen, de openbare inrichtingen en de politie was aan deze gemeentebesturen toevertrouwd, als vergoeding waarvoor een bijdrage uit de algemeene kas werd verleend. Dit gemeentebestuur werd aangevuld uit een voordracht van het bestuur zelf. De benoeming geschiedde door den Gouverneur-Generaal, die aan die voordracht gebonden was.

In den Hoogen Raad hadden bepaaldelijk aangewezen functionarissen zitting, en de bevolking had in de benoeming niets te zeggen. Door de instelling van de gemeentebesturen bleef er nog eenige medezeggenschap in eigen aangelegenheden bestaan, al was die invloed ook niet groot.

Dit bestuursstelsel heeft niet aan de verwachtingen beantwoord. Economische opleving en verbetering der cultures bleven uit, en in 1832 verscheen een nieuw Koninklijk Besluit (9 Augustus 1832). De Hooge Raad verdween weer. Hij werd vervangen door een Kolonialen Raad, bestaande uit zes gekozen en twee benoemde leden. Die zes leden werden gekozen uit de grondbezitters, die niet beslist in de kolonie behoefden te wonen. Indien men nu zou denken, dat daarmee de zelfregeering weer eenigermate hersteld was, vergist men zich, daar toch artikel 10 van dat reglement bepaalde, dat die Raad slechts tot taak had den G.G. te adviseeren en voor te lichten, en dan nog wel alleen op verzoek van den G.G. Van zelfregeering was dus al heel weinig sprake.

Men ziet uit het bovenstaande, dat onder vigeur van de grondwetten van 1814 en 1815 de positie van Suriname er niet beter op was geworden. Zelfbestuur werd tot het kleinste minimum beperkt, en het moederland, meer speciaal de Kroon, had de facto onbeperkte zeggenschap ten aanzien van de koloniën. De Kroon stoorde zich, ten opzichte van

Suriname, weinig of niets aan oude instellingen en verkregen rechten der bevolking.

Deze toestand bleef bestaan onder de grondwet van 1840. Ten aanzien van de koloniën werd in dit jaar artikel 60 (toen 59 geworden) met twee leden uitgebreid, waarbij werd bepaald, dat ieder jaar de laatst ingekomen staten van ontvangsten en uitgaven van opgemelde volksplantingen en bezittingen aan de Staten-Generaal moesten worden medegedeeld, en voorts, dat „het gebruik van het batig slot, *beschikbaar ten behoeve van het moederland*, bij de wet geregeld moest worden”. Dit derde lid gaat er kennelijk van uit, dat de koloniën winsten voor het moederland moesten afwerpen¹. Zij moesten dus „voordeelig” zijn, zooals Hogen-dorp reeds had beweerd. Het behoeft geen betoog, dat dergelijke grondwettelijke bepalingen, gespeend als zij zijn van iedere ethiek, er toe moesten leiden, dat men de overzeesche gebieden bleef zien als een object van exploitatie en winstbejag, waarbij voor besef van verantwoordelijkheid tegenover de inheemsche bevolking maar weinig plaats meer is.

Gelukkig hebben al vrij spoedig na 1840 nieuwe en betere gedachten zich baan gebroken. Hoe kon het ook anders onder de leiding van zoo'n verruimden en genialen geest als dien van Thorbecke!

Bij de grondwetsherziening van 1848 werden de koloniën evenmin als deelen van het Koninkrijk vermeld. Wel had Thorbecke betoogd, dat de koloniën een gedeelte van het Rijk waren, zelfs het grootste deel², maar volgens Buijs³ is deze opvatting in de grondwet van 1848 niet aanvaard, met welk oordeel Prof. Kranenburg geheel instemt, al acht hij deze kwestie nog enkel van historische beteekenis, nu in 1922 „de grondwetgever zeer beslist met dit oude stelsel heeft gebroken”. Hierop zal bij de bespreking van artikel 1 van de grondwet van 1922 uitvoeriger worden ingegaan. Wij mogen hier volstaan met als onze meening uit te spreken, dat noch

¹ Zie ook Prof. Mr. R. Kranenburg, *Het Nederlandsch Staatsrecht*, dl. II, blz. 126.

² Zie Prof. Mr. R. Kranenburg, t.a.p., dl. II, blz. 124 en 129.

³ Buijs, t.a.p., dl. I, blz. 6.

de woorden van artikel 1 van deze grondwet noch de bedoeling van den grondwetgever in 1848 erop wijzen, dat de koloniën als zelfstandige deelen van het Koninkrijk zouden worden aangemerkt, en dat wel niets anders bedoeld kan zijn dan dat het Rijk in Europa zeggingschap had over de koloniën en bezittingen in andere werelddeelen. Artikel 59 van deze grondwet zegt immers: „de Koning heeft het opperbestuur der koloniën en bezittingen *van* het Rijk in andere werelddeelen”. Een dergelijke redactie laat nu eenmaal geen anderen uitleg toe, en van een positie gelijkwaardig aan die van het Rijk in Europa kan daarom geen sprake zijn. Hier zat nog wel degelijk de gedachte van een „bezit” voor, wat ook blijkt uit artikel 60, waar gesproken wordt van „het beheer” dier koloniën en bezittingen, waarvan de Koning verslag aan de Staten-Generaal moest geven. „Beheer” en „heerschappij” zijn nauw verwant. Ook het derde lid van artikel 57 spreekt van „afstand of ruiling van grondgebied des Rijks *in Europa of in andere werelddeelen*”. Ook dit artikel spreekt nog een bezitsverhouding uit. Wij kunnen dan ook niet de meening deelen van Dr. Gomez, die op blz. 36 van zijn reeds genoemd boek oordeelt, dat dit artikel 1 jo. art. 57³ van de grondwet van 1848 zou blijken, dat het grondgebied *buiten* Europa staatsdeel werd, en dat de Nederlandsche Staat zou bestaan uit twee Rijken. Dat men na 1848 *in de practijk* de positie van de koloniën anders is gaan zien, doet niet af aan het feit, dat wetenschappelijk beschouwd de grondwet van 1848 een dergelijke constructie niet bevat. Dat de door Dr. Gomez aangehaalde wet van 28 Juli 1850¹ jo. artikel 5 van de grondwet in zekeren zin inconsequent zou zijn, kunnen wij evenmin onderschrijven, daar wij deze wet, waarbij de bewoners der overzeesche gebieden werden uitgesloten van het genot der staatsburgerschapsrechten, in tegenstelling met hem juist een sterk argument vinden om te beslissen, dat men die gebieden juist *niet* als staatsdeelen aanmerkte.

In de grondwet van 1848 zijn de koloniale artikelen weder-

¹ Deze wet was de in art. 7 der Grondwet 1848 geëischte wet op het Nederlanderschap.

om geplaatst in het hoofdstuk „Van de macht des Konings”. Op het eerste gezicht doet dit denken aan handhaving van de vrijwel onbeperkte bestuurs- en regelgevende macht des Konings in het koloniale beleid. Maar het tweede lid van artikel 59 brengt een niet onbelangrijke wijziging door vast te stellen, dat „de reglementen op het beleid der regeering aldaar door de wet worden vastgesteld”. Voor het Koninklijk Besluit trad dus de wet in de plaats, een gedeelte van de regelgevende macht van den Koning alleen werd verschoven naar Staten-Generaal en Koning tesamen, den rijkswetgever. Ook het laatste lid van dit artikel, dat ook andere onderwerpen, deze gebieden betreffende, *bij de wet* geregeld kunnen worden, zoodra de behoefte daaraan blijkt te bestaan, is grondslag voor een belangrijke ommekeer in het koloniaal beleid van het moederland. De staatsrechtelijke positie is door dat alles niet veranderd, want de verhouding van subordinatie bleef bestaan, zij het dan ook dat het gezag een anderen drager kreeg¹. De invoering van de ministerieele verantwoordelijkheid was daaraan niet vreemd. De invloed van de Nederlandsche volksvertegenwoordiging heeft niet nagelaten zijn stempel te drukken op de koloniale politiek na 1848.

Inmiddels was reeds in 1845 (K.B. van 9 April) een einde gemaakt aan de in 1828 tot stand gekomen administratieve samenvoeging van Suriname en Curaçao. De grondwet van 1848 liet den toen bestaanden toestand voortduren, totdat de in het tweede lid van art. 59 bedoelde wet voor Suriname er zou zijn. Het laatste lid van art. 5 der Additioneele artikelen schreef voor, dat deze koloniale wetten binnen drie jaren na de afkondiging dezer veranderingen in de grondwet moesten worden voorgedragen. De tijdig ingediende ontwerpen hebben echter niet tot een spoedige afkondiging geleid. Het heeft tot 31 Mei 1865 geduurd, alvorens een wet op het beleid der regeering in Suriname (en ook die voor Curaçao) tot stand kwam om met ingang van 1 Januari 1866 in werking te treden². Deze belangrijke wet wordt korthedshalve het

¹ Zie Prof. Mr. J. A. Eigeman, De onvoltooide organisatie van het Koninkrijk, 1932, blz. 6 e.v.

² Voor den tekst van deze wet en de later aangebrachte wijzigingen,

Surinaamsche regeeringsreglement genoemd, aan welke terminologie wij ons hierna zullen houden.

Deze wet heeft veel goed gemaakt van wat in de laatste 50 jaren was bedorven. Aan de bevolking werd weer zelfbestuur en autonomie toegestaan, en deze wet is het bewijs, dat de rijkswetgever tot het besef gekomen was, dat bestiering van een overzeesche bezitting niet goed mogelijk is zonder de daadwerkelijke medewerking en zeggingschap van de overzeesche bevolking, en wel in dusdanige mate, als de economische en cultureele ontwikkeling van die bevolking gedooogen. Dit regeeringsreglement zal nog tot 1 April 1937 van kracht blijven, zij het dan ook, dat sinds 1865 herhaaldelijk partieele wijzigingen zijn aangebracht, waarvan bespreking bij de betrokken onderwerpen zal plaats vinden. De opheffing van den slavenarbeid in 1863 was voor Suriname ook niet zonder belang gebleven, en in de eerste memorie van toelichting op het ontwerp-regeeringsreglement schreef de minister (Fransen van de Putte), dat deze gewichtige gebeurtenis voor de koloniale maatschappij een nieuwe toekomst opende en dat *dringender dan ooit* de behoefte gevoeld werd aan een *vrijgevig* regeeringsreglement¹. Dit regeeringsreglement was voor Suriname dan ook zeker een belangrijk stuk, daar de staatsrechtelijke positie van Suriname zich onder vigeur van dit reglement steeds meer ontwikkelde in de richting van een zelfstandige rechtsgemeenschap, ondanks de in anderen zin luidende grondwetsbepalingen. Wij zullen hier eerst den inhoud van de belangrijkste bepalingen van dit reglement vermelden, om daarna na te gaan, of hier inderdaad gesproken kon worden van een „vrijgevig” reglement en een voor Suriname belangrijk staatsstuk. Artikel 3 van dit reglement stelde oorspronkelijk vast, welke bepalingen (algemeene verordeningen) in de kolonie geldig zouden zijn. Het waren 1) de door den Staat gesloten ver-

zie Prof. Mr. Ph. Kleintjes, Wetten en Verordeningen betreffende Ned.-Indië, Suriname en Curaçao, Amsterdam 1920, met Aanvulling 1922.

¹ Zie Prof. Mr. Dr. H. W. C. Bordewijk, Handelingen over de Reglementen op het Beleid der Regeering in de Koloniën Suriname en Curaçao, 1914, blz. 272 e.v.

dragen, welke ook voor de kolonie gelden; 2) de uit kracht van de grondwet voor de kolonie gemaakte of voor haar verbindend verklaarde wetten; 3) de in den vorm van algemeene maatregelen van bestuur genomen Koninklijke Besluiten; 4) de koloniale verordeningen (Gouverneur en koloniale staten) en 5) de besluiten van den Gouverneur (den Raad van Bestuur gehoord). Dit artikel is in 1901¹ gewijzigd: in plaats van „algemeene verordeningen” in den aanhef kwam „wettelijke regelingen”. Deze werden verdeeld in 4 groepen, ten eerste de verdragen en ten tweede alle andere hierboven onder nos. 2, 3 en 4 genoemde legislatieve producten onder den verzamelnaam van „algemeene verordeningen”, waaraan dan nog werden toegevoegd als derde groep de sub 5) bedoelde besluiten en als vierde groep de keuren en reglementen van de in art. 115 genoemde besturen. Dat waren de districts-, gemeente-, en waterschapsbesturen, waarvan de laatste in 1901 werden toegevoegd.

Artikel 7 bepaalde aanvankelijk, dat tot openbare bedieningen alleen Nederlanders volgens de wet bedoeld in artikel 7 der grondwet benoembaar waren, benevens zij, die in West-Indië uit ouders, aldaar gevestigd, waren geboren. In 1901 werden de woorden „de wet bedoeld in art. 7 der grondwet” vervangen door „de wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap” (wet van 1892).

Het tweede hoofdstuk handelt over den Gouverneur. Deze wordt door den Koning benoemd. Van belang is artikel 21, waarbij wordt vastgesteld, dat hij zijn waardigheid uitoefent met stipte inachtneming van 's Konings bevelen, en dat hij aan den Koning wegens zijn doen en laten verantwoordelijk is. Dit artikel is steeds onveranderd gebleven. De Gouverneur kreeg derhalve geen zelfstandige uitvoerende macht noch een onafhankelijke bestuursfunctie te vervullen, maar zijn positie werd gedacht als van een vertegenwoordiger of lasthebber van den Koning, wiens bevelen hij stipt had op te volgen. Artikel 29, dat de afdeeling „Van zijne magt” opent, noemt hem nogmaals den vertegenwoordiger des Konings, in wiens naam hij de kolonie bestuurt. Wij komen op

¹ Wet van 2 Februari 1901. G.bl. 16.

deze woorden „in naam des Konings” terug bij de behandeling van de Grondwetsherziening 1922 en het nieuwe ontwerp van wet op het beleid in Suriname van 1934. Ongetwijfeld heeft de wetgever van 1865 den Gouverneur hier gedacht als afhankelijk van de uitvoerende macht van het Rijk in Europa. Dit strookte ook geheel met den geest van de Grondwetsherziening van 1848, waarbij het er meer om te doen was de verhouding Kroon—Staten-Generaal te regelen, dan om aan de koloniën zelfstandige bestuursorganen te geven¹. Wij zijn het dan ook niet eens met Dr. Gomez, die van meening is, dat de Gouverneur *door deze wet in Suriname niet* de vertegenwoordiger van den overheerschenden staat is, maar dat hij zich heeft te houden aan de Staten². Wij moeten andermaal betoogen, dat in het koloniaal beleid van de latere jaren wel de tendens is ontstaan om zoo min mogelijk in te grijpen in het bestuur van den Gouverneur, door vooraf gegeven bevelen, maar dat neemt niet weg, dat het regeeringsreglement een dergelijke vrijere positie niet heeft vastgesteld, en dat die grootere vrijheid dus is ontstaan los van de bepalingen van dat reglement, ja zelf *ondanks* die bepalingen. Men zou ten aanzien van die veranderde positie van den Gouverneur kunnen spreken van een zekere staatsrechtelijke conventie, welke haar ontstaan heeft te danken aan de veranderde opvattingen in het koloniaal beleid en de overzeesche politiek, waaraan het liberalisme zeker niet vreemd is geweest. Ook het langzamerhand gerijpte inzicht, dat deze Nederlandsche volksplanting zeker wel in staat moest worden geacht haar eigen inwendige aangelegenheden te regelen, heeft er veel toe bijgedragen de positie van den Gouverneur zelfstandiger te maken dan men in 1865 bij het vaststellen van het regeeringsreglement heeft beoogd. Dat blijkt ook uit de in 1901 aan den Gouverneur verleende bevoegdheden, neergelegd in artikel 32 bis, waaruit een grootere zelfstandigheid spreekt dan in 1865 was gegeven. Ook de in 1901 aan art. 47 gegeven uitbreiding, dat

¹ Zie ook Prof. Mr. F. J. A. Huart, Grondwetsherziening 1917 en 1922, Arnhem 1925, blz. 74 en 75.

² Gomez, t.a.p., blz. 45 en 46.

bij de wet of algemeenen maatregel van bestuur vrijheid gelaten kan worden om bij koloniale verordening te treden in regeling van hetgeen bij de wet of K.B. is geregeld, is een eerst later vastgestelde bestuursverruiming, welke den Gouverneur tesamen met de Staten werd verleend. Niettemin bleef dit toch nog een afgeleide bevoegdheid ¹.

Voorts moge nog gewezen worden op artikel 57 lid 2, waar bij de Gouverneur verplicht werd zijn besluiten in te trekken of te wijzigen, zoodra hem dit van 's Konings wege werd bevolen. De opvatting van dr. Gomez verstaat zich slecht met dit artikel.

Bij ontstentenis of afwezigheid van den Gouverneur wordt diens functie waargenomen door den procureur-generaal.

Bij dit reglement werd in artikel 58 een *Raad van Bestuur* ingesteld, bestaande uit den Gouverneur als voorzitter, den procureur-generaal als ondervoorzitter en drie leden. In 1901 werd dit artikel aldus gewijzigd, dat de verplichting, dat de procureur-generaal ondervoorzitter zou zijn, verviel. De leden worden door den Koning benoemd en ontslagen. Dit college heeft slechts adviseerende bevoegdheid, omschreven in art. 63. Hij moet gehoord worden op: alle koloniale verordeningen; alle besluiten tot uitvoering van algemeene verordeningen; wanneer het Reg. Reglement of een algemeene verordening dit voorschrijft, of door den Gouverneur van 's Konings wege wordt bevolen; en telkens wanneer de Gouverneur dit in andere zaken in het belang zijner verantwoordelijkheid nuttig acht. Bij koloniale verordening kan aan den Raad administratieve rechtspraak worden opgedragen in geschillen van bestuur.

Van zeer groot belang voor Suriname was het feit, dat deze wet van 1865 weer een vertegenwoordigend lichaam, *de Koloniale Staten*, instelde. Wel is waar was dit lichaam toen nog niet een volksvertegenwoordiging in den vollen zin des woords, daar slechts 9 van de 13 leden door de kiezers gekozen werden, maar toch werd de grondslag gelegd voor

¹ Volgens art. 168 is dit artikel 47 (sinds 1901) niet van toepassing op de onderwerpen genoemd in artt. 117 en 138 (de wetboeken en de inrichting en samenstelling der rechterlijke macht).

verderen uitbouw. Dat is dan ook inderdaad geschied, daar in 1901 werd bepaald, dat *alle* leden door de kiezers gekozen zouden worden, zoodat van dat oogenblik af de Koloniale Staten zeer zeker een volksvertegenwoordiging voor de kolonie werden. Aanvankelijk benoemde de Gouverneur vier leden, terwijl de overigen door de kiezers rechtstreeks gekozen werden in verhouding van één op de tweehonderd kiezers, en wel minstens negen. Om kiezer te zijn werd vereischt: 1) ingezetenschap, 2) 25 jaar of ouder, 3) het volle genot der burgerlijke rechten, en 4) het betalen van een som tusschen f 20.— en f 100.— per jaar in de gezamenlijke directe belastingen. Het kiesreglement zou dit bedrag bepalen. Bij koloniale verordening van 15 Februari 1868 (Gb. 1) werd dit bedrag bepaald op f 60.—, in 1901 teruggebracht tot f 40.— per jaar. Tevens werd in dit jaar aan het sub 4) genoemde nog toegevoegd: òf het betalen van belasting over een jaarlijksch inkomen van f 1400.— of meer. Als ingezetenen werden in 1865 aangemerkt Nederlanders in den zin der wet, bedoeld in art. 7 G.W. '48, wanneer zij sinds 1 Jan. van het jaar, waarin de kiezerslijst wordt vastgesteld in de kolonie gevestigd waren geweest. Dat was de wet van 1850, welke in 1901 vervangen werd door de wet van 1892 op het Nederlanderschap en ingezetenschap. Voorts werden ook vreemdelingen-ingezetenen kiesbevoegd, mits zij vijf jaren in de kolonie gevestigd geweest waren (1901). Vóór 1901 bestond die termijn van vijf jaren niet.

De zittingsduur werd 6 jaren, terwijl om de 2 jaar een derde gedeelte moest aftreden; de aftredenden waren terstond herkiesbaar. In 1901 werd het minimum aantal leden vastgesteld op dertien, het maximum op vijf en twintig. Men achtte een groot college voor Suriname niet noodig.

Met betrekking tot de macht van dit college werd in de derde afdeeling (artt. 92-106) bepaald, dat de Koloniale Staten het vertegenwoordigend lichaam der kolonie zouden uitmaken. Zij onderzoeken de verordeningen, die hun door den Gouverneur worden aangeboden. De Gouverneur kan de door hen goedgekeurde verordeningen al of niet vaststellen. In beide gevallen moest hij van zijn besluit kennis geven aan

het college. Dit lichaam kreeg de bevoegdheid *amendementen* in de aangeboden verordening aan te brengen. Aan de leden werd eveneens het recht van *initiatief* gegeven. Voorts kunnen zij de belangen der kolonie voorstaan bij Koning, Staten-Generaal en Gouverneur, en zij kunnen ten allen tijde *inlichtingen vragen* aan den Gouverneur wegens zaken, de kolonie betreffende. De Gouverneur beslist, of hij die inlichtingen zonder schade voor de hem toevertrouwde belangen kan geven. Hij zal de gevraagde inlichtingen ook in persoon of bij gemachtigde in de vergadering zelve kunnen geven (*interpellatierecht*). Dit college werd dus tesamen met den Gouverneur het wetgevend orgaan voor de kolonie in alle zaken, welke niet bij grondwet, wet of algemeenen maatregel van bestuur aan de hoogere autoriteit waren voorbehouden.

De huishoudelijke begrooting der kolonie zal jaarlijks door den Gouverneur worden ontworpen, den Raad van Bestuur gehoord, en uiterlijk op den eersten Dinsdag in Maart aan de Koloniale Staten worden aangeboden. Ten aanzien van deze begrooting kregen de Koloniale Staten een ruimere bevoegdheid dan ten opzichte van de verordeningen, daar, zooals artikel 110 bepaalt, de Gouverneur de begrooting voorloopig vaststelt en afkondigt *zoodanig als zij door de Staten is goedgekeurd*. De Gouverneur zendt deze begrooting, vergezeld van een toelichting, terstond naar den Koning. Het laatste woord is echter aan den rijkswetgever in drie gevallen, te weten: 1° indien een bijdrage uit 's Rijks kas noodig is; 2° indien de Koning de toegezonden begrooting niet goedkeurt, en 3° indien de Koloniale Staten de begrooting nog niet hebben vastgesteld vóór den tweeden Dinsdag in Mei na de aanbieding. In deze gevallen moet de definitieve vaststelling *door de wet geschieden*. Dit is regel geworden, daar een rijksbijdrage altijd noodig is gebleken. Ten opzichte van de vaststelling van het slot der rekening golden dezelfde bepalingen¹.

De verdeeling der kolonie in districten en gemeenten, de samenstelling, inrichting en bevoegdheid der betrokken besturen, alsmede de politie van land en stad, als ook de op-

¹ Zie ook de Wet van 7 Nov. 1910, Gb. 86 (N. St. 315), te vinden bij Prof. Mr. Ph. Kleintjes, t.a.p., blz. 299 e.v. (beheer en verantwoording).

richting en opheffing van waterschappen en de macht van hun besturen, wordt bij *koloniale verordening* geregeld (art. 115) ¹. Zooals reeds medegedeeld, zijn de waterschappen in 1901 ingevoegd.

Wat betreft het rechtswezen kan worden meegedeeld, dat recht gesproken wordt „In Naam des Konings” (art. 116). De rechterlijke macht werd samengesteld als volgt: een opperste gerechtshof over de gansche kolonie (Hof van Justitie), en verder zoodanige rechters, als bij koloniale verordening worden gevorderd. Zij die de rechterlijke macht uitoefenen kunnen slechts bij algemeene verordening worden aangewezen (art. 139). Zoo zijn er Kantonrechters ingesteld. De rechtsmacht van den Hoogen Raad en het Hoog Militair Gerechtshof in koloniale zaken werd geregeld door den *Koning* (art. 128).

De vonnissen van de Nederlandsche en Surinaamsche rechters zijn over en weer executabel verklaard.

Het openbaar ministerie bij het Hof wordt waargenomen door een procureur-generaal of namens hem door een advocaat-generaal, beiden benoemd door den Koning. Hij is hoofd van de politie in de kolonie (artt. 130, 131 en 132).

De doodstraf bleef bestaan, maar in art. 133 werd bepaald, dat, behalve in geval van verklaarden staat van oorlog of beleg, geen doodvonnis ten uitvoer gelegd mocht worden dan op last of met voorkennis van den procureur-generaal en na verkregen machtiging van den Gouverneur. Die machtiging kon de Gouverneur slechts verleen en na ingewonnen advies van de hoogste militaire- of burgerlijke rechterlijke autoriteit.

Er moest een Administrateur van Finantiën zijn, die door den Koning werd benoemd en ontslagen. De positie van dezen hoofdamtenaar doet mij denken aan den „Auditor” in de Philippijnen, die ook geheel vrij stond van het koloniale bestuur ².

In artikel 150 kwam de oude handelsgeest van het vroegere

¹ Zie o.a. Kol. verord. van 12 April 1893, Gb. 1894, no. 7 en no. 8, zooals sindsdien gewijzigd, te vinden bij Prof. Mr. Ph. Kleintjes, t.a.p. blz. 297.

² Zie mijn dissertatie „De verkrijging van de onafhankelijkheid der Philippijnen), H. J. Paris, Amsterdam 1935.

beleid nog eens om den hoek kijken: de vrije handel met Nederland en de andere koloniën mocht door geen enkele koloniale belasting belemmerd worden.

In artikel 151 is een rem aangelegd aan de onbeperkte vergrooting der Surinaamsche schuld. Voor geldleeningen werd wettelijke sanctie voorgeschreven.

Ten slotte zij nog met een enkel woord gewezen op de verhouding van den Gouverneur tot de Kroon in zake de legislatieve bevoegdheid. Artikel 48 van het regeeringsreglement van 1865 verleende aan de Kroon een onbeperkte bevoegdheid om regelen op te treden in Surinaamsche aangelegenheden. In de grondwet van 1848, waarop dit regeeringsreglement was gebaseerd, was aan de Kroon het opperbestuur over de koloniën gegeven, en dit opperbestuur omvatte, zooals we reeds zagen, zoowel bestuur als wetgeving. Er was slechts bepaald, dat de reglementen op het beleid der regeering aldaar door de wet moesten worden vastgesteld. Het was dan ook begrijpelijk, dat in dit regeeringsreglement een groote wetgevende bevoegdheid aan de Kroon werd gegeven, en de Kroon kon practisch in alle inwendige aangelegenheden van het gebied regelen optreden. De verhouding was dus geheel anders dan thans in artikel 61 der grondwet is neergelegd.

Ten aanzien van wetten en algemeene maatregelen van bestuur had de Gouverneur den plicht deze af te kondigen en uit te voeren, zoodra deze hem door den Koning waren toegezonden¹. Om gewichtige redenen kon hij de bevolen afkondiging of uitvoering echter opschorten, mits hij daarvan aanstonds kennis gaf aan den Koning. Betrof de opschorting een wet, dan moest de Koning ten spoedigste de Staten-Generaal daarvan mededeeling doen. Zoodra de Koning aan den Gouverneur kennis gaf, dat Hij de afkondiging of uitvoering verlangde, moest de Gouverneur onverwijld het verlangen opvolgen. De Gouverneur bezat wel een eigen wetgevende macht. Hij stelde n.l. de koloniale verordeningen vast, na verkregen goedkeuring der Koloniale Staten. Deze door den

¹ Waar hier gesproken wordt van „algemeene maatregelen van bestuur” zij er op gewezen, dat tot 1901 overal stond „algemeene maatregelen van inwendig bestuur”.

Gouverneur vast te stellen verordeningen mochten volgens artikel 47 *niet treden in regeling van hetgeen reeds bij de wet of bij algemeenen maatregel van bestuur was geregeld*. Wat de Kroon dus reeds geregeld had, was aan de bevoegdheid van den Gouverneur onttrokken. In 1901 werd aan dit artikel toegevoegd de zinsnede: „tenzij daartoe bij zoodanige wet of zoodanig besluit vrijheid is gelaten”. De oude bepaling leverde moeilijkheden op, want als de wet of een algemeene maatregel van bestuur eenig onderwerp had geregeld, kon daarin nimmer wijziging worden gebracht bij koloniale verordening, omdat het regeeringsreglement zulks niet gedoogde. Bij een wet kon dat natuurlijk uitdrukkelijk worden toegestaan, maar bij een algemeenen maatregel van bestuur was dat niet mogelijk¹. Dat liet artikel 47 niet toe, en vandaar de wijziging in 1901. Het belangrijkste artikel was wel artikel 48. Hier was de onbepaalde regelende bevoegdheid van de Kroon neergelegd. Een door den Gouverneur vastgestelde verordening verviel, zoodra de wet of de Kroon hetzelfde onderwerp regelen. Een onderscheiding in inwendige of niet-inwendige aangelegenheden bestond te dien opzichte niet. Zoodra de wet of de algemeene maatregel van bestuur in de kolonie begon te werken, werd de reeds eerder vastgestelde verordening krachteloos. Dit was niet bepaald goed vereenigbaar met het beginsel van autonomie, welke men toch in 1865 ook wilde verleen, maar men kende toen nog niet een bepaling als het tegenwoordige artikel 61 der grondwet.

Dit oude artikel 48 gaf tot een belangrijke vraag aanleiding. In het regeeringsreglement waren verschillende onderwerpen genoemd, welke bij koloniale verordening geregeld moesten worden. Was hierdoor nu de bevoegdheid van de Kroon tot regeling van die onderwerpen uitgesloten? Om aan dezen twijfel een einde te maken, werd in 1901 een nieuw eerste lid opgenomen, luidende, dat behoudens de regelingen, bedoeld in het tweede lid van artikel 114 en in de artikelen 148 en 151, *elk* onderwerp, waarin volgens dit reglement bij koloniale

¹ Zoo had de wet van 19 Juni 1871 (Stsb. 71), houdende invoering eener belasting op het verbruik van gedistilleerd in Suriname die bevoegdheid verleend. (Zie Bordewijk, t.a.p., blz. 160).

verordening is of kan worden voorzien, geregeld kan worden bij algemeenen maatregel van bestuur. Artikel 114 betrof de verantwoording der koloniale uitgaven en inkomsten, artikel 148 schreef voor, dat in de kolonie geen belastingen ten behoeve van het Rijk of de kolonie geheven mochten worden dan uit kracht en volgens de voorschriften eener wet of koloniale verordening, terwijl artikel 151 bepaalde, dat geldleeningen ten laste der kolonie niet konden worden aangegaan dan uit kracht van koloniale verordeningen, goedgekeurd bij de wet¹. Ten aanzien van deze onderwerpen bleef een algemeene maatregel van bestuur dus definitief verboden.

De Kroon kon dus regelen, waar en wanneer zij wilde, uitgezonderd in de genoemde gevallen. Ook bij een conflict tusschen Koloniale Staten en Gouverneur kon het betrokken onderwerp dus bij algemeenen maatregel van bestuur geregeld worden.

Maar de macht van de Kroon ging nog verder. Volgens artikel 49 en 50 toch moest de Gouverneur elke koloniale verordening, welke door hem was vastgesteld, onverwijld aan de Kroon zenden. Afkondiging mocht niet plaats hebben, voordat hij van de Kroon bericht ontvangen had, dat geen voornemen tot vernietiging bestond, of voordat, na de toezending, 6 maanden verlopen waren zonder dat bericht van vernietiging of van voornemen tot vernietiging van de Kroon ontvangen was. Alleen indien spoed vereischt was, mocht de Gouverneur eerder afkondigen en invoeren, mits de meerderheid van den Raad van Bestuur daaraan haar goedkeuring verleende. Het preventief toezicht van de Kroon op de wetgeving in de kolonie was dus wel verzekerd. Onverminderd dit alles bezat de Kroon de bevoegdheid om een koloniale verordening te vernietigen bij met redenen omkleed besluit, den Raad van State gehoord, en wel op grond van strijd met de wet, een algemeenen maatregel van bestuur of het algemeen belang van Rijk of kolonie.

De macht van de Kroon reikte dus wel zeer ver. Men kan zeggen, dat de Gouverneur zijn wetgevende functie in de kolonie uitoefende onder het waakzame oog van de Kroon,

¹ In 1901 werd ook geldleening bij de wet zelve opgenomen.

en dat hij in de uitoefening van zijn regelgevende bevoegdheid slechts zoover gaan kon als de Kroon goeddunkte.

Het is duidelijk, dat op deze wijze de togedachte autonomie ieder oogenblik volkomen illusoir gemaakt kon worden.

Krachtens artikel 54 was de Gouverneur bevoegd besluiten uit te vaardigen tot uitvoering van wetten, algemeene maatregelen van bestuur en koloniale verordeningen. Hij kon daarbij algemeene maatregelen stellen, en deze konden natuurlijk een legislatief karakter dragen. Hij moest de door hem genomen besluiten onverwijld ter kennis van de Kroon brengen, en hij was verplicht deze in te trekken of te wijzigen, zoodra de Koning hem zulks beval. Ook in dit opzicht was de Gouverneur dus geheel en al gebonden aan de Kroon.

In de nieuwe hierna te behandelen staatsregeling heeft men aan zelfbestuur en autonomie meer recht doen wedervaren.

Hiermede zijn de belangrijkste bepalingen met betrekking tot de staatsinrichting van Suriname na 1865 behandeld. Alvorens van dit regeeringsreglement af te stappen moge nog eenige aandacht geschonken worden aan de vraag, of deze staatsregeling aan de kolonie datgene gaf, wat zij noodig had en verdiende. Wij zullen ons daarbij beperken tot de positie van den Gouverneur en de Koloniale Staten, daar deze twee organen een leidende rol moeten spelen in de kolonie. Ten opzichte van de instelling van de Koloniale Staten zijn bij de behandeling van het wetsontwerp zeer vele woorden gesproken, en het is zeker niet van belang ontbloot om wat uitvoeriger na te gaan, hoe men in 1865 over dit lichaam, zijn samenstelling en zijn macht oordeelde. De in art. 21 voorkomende bepaling, dat de Gouverneur zijn waardigheid uitoefent met stipte inachtneming van 's Konings bevelen, en dat hij wegens zijn doen en laten aan den Koning verantwoordelijk is, heeft tot eenige discussie in de Tweede Kamer aanleiding gegeven. Het ging daarbij vrijwel alleen over de vraag, of de Gouverneur verantwoordelijk was aan de Koloniale Staten¹. Volgens enkele afgevaardigden was dit in het in behandeling zijnde ontwerp niet het geval, en zij betreurden dat, wijl naar hun meening het ontwerp uitging

¹ Zie Bordewijk, t.a.p., blz. 86-89.

van de bedoeling constitutioneele instellingen in de kolonie te scheppen, en bij het beginsel van volksvertegenwoordiging ook dat van verantwoordelijkheid van de regeering aan die vertegenwoordiging behoorde. In het ontwerp was de Gouverneur niet politiek-verantwoordelijk aan de Koloniale Staten, en dit „vrijgeveige” ontwerp was dus inconsequent. Andere afgevaardigden waren van meening, dat die politieke verantwoordelijkheid aan de Koloniale Staten wél in het ontwerp was neergelegd, en zij achtten dat juist een constitutioneele fout, omdat het gezag van den Gouverneur daardoor in het gedrang zou komen.

Het mag terecht verbazing wekken, dat men deze vraag heeft opgeworpen, daar toch uit het reglement zeker geen schijn van verantwoordelijkheid van den Gouverneur aan de Staten blijkt. Wij kunnen ons dan ook volkomen aansluiten bij de woorden van Cappeyne van de Copello¹ „dat geen van beide bedenkingen eenige kracht heeft, en dat het gemis van verantwoordelijkheid aan de Staten geen afbreuk doet aan het constitutioneele stelsel”. Hij wijst daarbij op den burgemeester in ons land, die toch ook niet van den gemeenteraad afhangt.

De Gouverneur is in dit reglement gedacht als de vertegenwoordiger of lasthebber van den Koning, en het komt ons voor, dat het alleszins consequent is, dat hij dan ook alleen aan den Koning verantwoordelijk gesteld is, althans in politieken zin. Bij de behandeling van art. 29, dat nauw samenhangt met art. 21, is dan ook niet over den inhoud gedebatteerd. Men achtte de redactie van dit artikel blijkbaar duidelijk genoeg. Over de woorden „in den naam van den Koning” werd met geen woord gerept. Zooals we zullen zien, hebben, na de grondwetsherziening van 1922, in verband met de Indische Staatsregeling van 1925 deze woorden onzen grootsten kenners van koloniaal staatsrecht aanleiding gegeven tot uitvoerige beschouwingen over de juiste beteekenis van deze uitdrukking. Dit is wel begrijpelijk, daar langzamerhand de positie van den Gouverneur-Generaal (en vooral van den Gouverneur in Suriname) een veel zelfstandigere geworden

¹ Bordewijk, t.a.p. blz. 88.

was dan de woorden van het regeeringsreglement toelieten, en de gevestigde praktijk ten slotte in de Grondwet van 1922 werd neergelegd. Ten opzichte van Ned. Indië heeft men die consequentie niet aanvaard, daar men in de Indische staatsregeling van 1925 in artikel 1 den Gouverneur-Generaal toch weer afhankelijk heeft willen maken van de Kroon door hem te binden aan 's Konings „aanwijzingen”. Wij komen hierop nader terug. Wel heeft de regeering in het oorspronkelijk ontwerp eener staatsregeling voor Suriname van 1934 de opvolging of inachtneming van „bevelen” of „aanwijzingen” weggelaten, en is zij dus toen ten opzichte van Suriname niet vervallen in de fout van 1925. Helaas werden bij de behandeling in de St.-Generaal de „Aanwijzingen” wel weer ingevoegd, zooals bij de bespreking van de nieuwe staatsregeling zal blijken.

De praktijk is geworden, dat onder dit oude regeeringsreglement de Gouverneur een vrij zelfstandig bestuur kon uitoefenen, en zich daarbij enkel richtte naar de algemeene koloniale politiek en het beleid der Nederlandsche regeering, wat met het oog op de eenheid van het Koninkrijk niet anders dan te waardeeren viel.

Ten aanzien van de *Koloniale Staten* is bij de behandeling in de Tweede Kamer meer voorgevallen. Het weder instellen van een volksvertegenwoordiging voor Suriname was een belangrijk feit. De regeering van 1865 sprak als haar meening uit, dat Suriname sinds 1682 (het oude charter) een vertegenwoordiging had gehad, en dat verlies van dit lichaam als een der kolonie aangedaan onrecht beschouwd moest worden. Het ging ook niet zoozeer over de vraag, of weer een volksvertegenwoordiging moest worden ingesteld dan wel, of dat lichaam geheel moest bestaan uit gekozen leden, of uit ten deele gekozen en ten deele benoemde leden. Uit de tusschen regeering en kamer vóór de openbare beraadslagingen gewisselde stukken¹ valt op te maken, dat de regeering haar voorstel om vier van de dertien leden door den Gouverneur te doen benoemen, verdedigde met de navolgende argumen-

¹ Voor den tekst van deze stukken zie Bordewijk, t.a.p. blz. 211-229.

ten: dat de overgang van onmondigheid tot zelfbestuur niet te plotseling mocht wezen; dat het regeeringselement aanwezig moest zijn om overijlde beslissingen tegen te gaan, en dat de Staten veel zouden kunnen en moeten leeren van de benoemde leden, die met hun in de administratie opgedane ervaring een goede leiding en voorlichting aan de Staten zouden kunnen geven.

In het ontwerp van 1855, dat aan het tot wet verheven ontwerp was voorafgegaan, was een Koloniale Raad voorgesteld bestaande uit 12 leden, allen gekozen door de stemgerechtigde kiezers. Volgens de eerste memorie van toelichting op het ontwerp-1865, was de regeering tot andere gedachten gekomen na overleg met de koloniale autoriteiten. Het voornaamste argument schijnt wel de opheffing der slavernij te zijn geweest. Zoowel de koloniale autoriteiten als de minister vreesden, dat de opheffing van de slavernij voor de kolonie een dusdanige schok zou zijn, dat men op herstel van het evenwicht steeds bedacht moest blijven, en de vrijgeworden bevolking beschermd moest worden tegen de andere bevolkingsgroepen, die in het vertegenwoordigend lichaam ongetwijfeld alle zetels zouden innemen en met de belangen der vrijgewordenen in het geheel geen rekening zouden houden. De regeering wees in dit verband ook op de bestuursinrichting in het naburige Demerary en in de Fransche koloniën, waar de Gouverneur ook de helft der leden benoemde, en waar alles zeer naar wensch ging. Men moest de Staten dus tegen zichzelf beschermen, en voorkomen, dat zij uit zucht naar zelfbehoud haar macht en invloed zouden gaan bezigen tot leiding der volkskeuze. De vrees voor te groote regeeringsinvloed achtte de regeering overdreven, gezien de openbaarheid en de vrijheid van drukpers.

Uit het voorloopig verslag blijkt, dat een aantal afgevaardigden moeilijk kon gelooven, dat Suriname al rijp zou zijn voor het genot van een vertegenwoordigend lichaam. Zij achtten dit onverantwoord op een bevolking van ruim 50.000 zielen, waarvan 37.000 pas vrijgeworden negers waren. Hoe kon de regeering hier een kiesstelsel willen toepassen en het vormen van een publieke opinie verwachten? En wat is een

vertegenwoordigend lichaam zonder publieke opinie? Zij achtten de instelling van een dusdanig lichaam daarom een waagstuk.

Andere leden wezen op het charter van 1682, waarbij aan de planters een vrij groote invloed op den gang van zaken was gegeven, onder welken toestand de kolonie een tijdperk van grooten bloei had gekend. Zij verwachtten van het verleenen van autonomie juist veel goeds, omdat de geestkracht en ondernemingsgeest weer opgewekt zouden worden. Zij meenden, dat de bevolking van Suriname aloude aanspraken kon doen gelden op medezeggingschap in haar huishoudelijke aangelegenheden. Waren zij mitsdien in alle opzichten voorstanders van het verleenen van autonomie, toch konden zij instemmen met de regeeringsvoorstellen, om een gedeelte der leden te laten benoemen door den Gouverneur, daar zij de in aanmerking komende kiezers te gering in aantal achtten, om aan die kleine groep alle zeggingschap te geven over de geheele bevolking, te meer, daar die groep vrijwel dezelfde belangen had, en de belangen van het overige deel der bevolking licht in de verdrukking zouden kunnen komen.

Weer andere leden waren van oordeel, dat men volledige autonomie aan de bevolking moest verleenen, indien men de kolonie rijp achtte voor een vertegenwoordigend lichaam. Men moest dan niet op twee gedachten hinken. Van een volksvertegenwoordiging zou geen sprake zijn, wanneer men vier van de dertien leden zou benoemen. Bovendien vreesde men tweespalt tusschen de benoemde en gekozen leden, en de samenwerking in het belang van de kolonie zou ontbreken. De afhankelijkheid van de benoemde leden achtte men een groot bezwaar, daar zij geneigd zouden zijn den Gouverneur naar de oogen te zien.

De meerderheid verdedigde de regeeringsvoorstellen krachtig. De regeering achtte een eenigszins tweeslachtig lichaam vooralsnog noodig, daar de groote groep der bevolking, die niet in aanmerking voor de Staten zou komen, door de benoemde leden beschermd zou moeten worden. Nu deze groep nog niet in staat geacht kon worden zelf haar vertegenwoordigers te kiezen, was het plicht der regeering om voor

haar belangen te waken. Zij betwistte, dat daardoor het karakter van volksvertegenwoordiging verloren ging, daar, zoo werd betoogd, in het wezen der vertegenwoordiging ligt, dat zij van elk groot maatschappelijk belang en van elken stand wettige organen en verdedigers in haar midden telt ¹.

Dat de regeering haar voorstel een proef had genoemd, mocht men niet verwarren met een waagstuk, daar de regeering met het woord „proef” niet anders had bedoeld dan dat deze vorm werd gekozen als een begin van volksvertegenwoordiging met kans op latere uitbreiding tot mogelijke volledige autonomie.

Over de beraadslagingen in de Tweede Kamer kunnen wij kort zijn ². In het bovenstaande is vrij nauwkeurig weergegeven, welke verschillende meeningen tegenover elkaar stonden en welke argumenten werden te berde gebracht. Werd door verscheidene leden groote vrees voor de invoering van het regeeringsvoorstel uitgesproken en Suriname zelfs als een gebied, bevolkt met grootendeels onontwikkelde en teugellooze lieden voorgesteld, anderzijds werden van meerdere zijden zeer sympathieke woorden aan Suriname en zijn bevolking gewijd, en werd onomwonden uitgesproken, dat deze bevolking recht had op en zeker rijp was voor een belangrijke medezeggenschap in de huishoudelijke aangelegenheden.

Het regeeringsvoorstel werd tenslotte aangenomen, zoodat het vertegenwoordigend lichaam uit negen gekozen en vier benoemde leden zou bestaan. Dit is tot 1901 zoo gebleven. De regeering was toen van meening, dat de Surinaamsche bevolking zeker rijp geacht kon worden voor een vertegenwoordigend lichaam geheel door volkskeuze samengesteld. Het aantal leden werd bepaald op 1 op de 200 kiezers, met een minimum van dertien en een maximum van vijf en twintig.

Dr. Gomez is van meening, dat het er weinig op aan komt, dat de samenstelling van dit lichaam door gekozen en be-

¹ Het wil ons voorkomen, dat hier, wellicht onbewust, de corporatieve gedachte in optima forma werd uitgesproken. Wij bedoelen daarmee niet het fascisme.

² De Algemeene beschouwingen zijn na te slaan bij Bordewijk, t.a.p. blz. 229-308; voor artikel 68 meer speciaal blz. 308-324.

noemde leden hoogst gebrekkig genoemd kon worden, en dat hun bevoegdheden minder waren dan die van het Nederlandsche parlement; doch wèl komt het aan op het feit, dat het moederland aan de kolonie een politiek lichaam heeft geschonken en dat het in het algemeen afstand van zijn wetgevende macht deed ten behoeve van de kolonie¹.

Met het laatste gedeelte van deze uitspraak kunnen wij ons wel vereenigen, tegen het eerste gedeelte hebben wij wel eenig bezwaar. Wij vinden de in 1865 gevonden oplossing, *voor dien tijd*, zeker niet hoogst gebrekkig. Al kunnen wij niet alle door de regeering gebezigde argumenten onderschrijven, in 't algemeen kunnen wij toch instemmen met de door haar doorgedreven samenstelling als begin voor autonomie. Men leefde in 1865 in een overgangstijd, wat betreft de koloniale politiek. De afschaffing der slavernij bracht een geheele ommekeer in de verhoudingen in Suriname. Er was in feite maar een betrekkelijk kleine groep van burgers, de grondbezitters, die voor de zetels in de Staten in aanmerking kwam. Deze groep had inderdaad andere belangen dan de groote groep onontwikkelde vrijgeworden negers. Het gevaar was dus niet denkbeeldig, dat de verordeningen een eenzijdig karakter zouden dragen, indien ze slechts door één groep werden gemaakt. Het is in dergelijke gevallen altijd nuttig, dat ook onpartijdige mannen aan de beraadslagingen kunnen deelnemen en voorlichting kunnen geven, wanneer een geheel nieuw systeem van wetgeving in een kolonie wordt ingevoerd. De in 1865 vastgestelde samenstelling moet als een overgangsmaatregel gezien worden en kan dan niet anders dan toegejuicht worden. Het is bovendien gebleken, dat na een periode van 35 jaren de bevolking zoover gevorderd was, dat een geheel gekozen lichaam kon worden ingesteld, zoodat deze periode kan worden beschouwd als een leertijd, die rijpe vruchten op bestuursgebied heeft afgeworpen. Van botsingen tusschen benoemde en gekozen leden is niets gebleken, en we mogen aannemen, dat in deze periode door eendrachtige samenwerking de basis is gelegd voor volledige volkskeuze en besef van verantwoordelijkheid bij de bevolking. Bovendien

¹ Dr. Gomez, t.a.p. blz. 44.

was het gekozen gedeelte ruim twee keer zoo groot als het benoemde gedeelte, zoodat het volk toch een tamelijk grooten invloed op den gang van zaken had. Wij achten het daarom niet juist om van een hoogst gebrekkige samenstelling in 1865 te spreken. Dat het bijzonder karakter van Suriname ten opzichte van Ned.-Indië reeds in 1865 werd erkend, behoeft niet te verwonderen, daar de omstandigheden in Oost en West niet gelijk waren.

De in 1901 aangebrachte wijziging in de samenstelling der Staten heeft goed voldaan. Het moet dan ook verwondering wekken, dat thans het systeem van vóór 1901 weer wordt ingevoerd, zooals uit de nieuwe staatsregeling van 1936 blijkt. Deze verbazing stijgt bij het lezen van de handelingen over de grondwetsherziening van 1922. Het is dan ook zeker te betreuren, dat aan de rechten van de Surinaamsche bevolking weer getornd is geworden. Maar daarover in een volgend hoofdstuk.

Bij de grondwetsherzieningen van 1887 en 1917 zijn de koloniale artikelen in de grondwet niet gewijzigd. Vandaar, dat van die herzieningen geen melding werd gemaakt.

De staatsrechtelijke verhouding van Suriname tot het moederland had zich gaandeweg gewijzigd, en reeds aanstonds na den vrede van den wereldoorlog gingen stemmen op om grondwet en wet meer in overeenstemming te brengen met den werkelijken toestand. In het volgende hoofdstuk zal de grondwetsherziening van 1922 besproken worden, waarbij dan tevens gelegenheid bestaat de veranderde positie van Suriname ten opzichte van Nederland onder oogen te zien.

HOOFDSTUK II.

SURINAME EN DE GRONDWETSHERZIENING VAN 1922.

In het vorige hoofdstuk zagen wij, hoe Suriname zich onder de grondwetten van 1848 en 1887 en het regeeringsreglement van 1865 gaandeweg heeft ontwikkeld van beheersobject tot meer zelfstandige rechtsgemeenschap, ondanks het feit, dat de betrokken grondwetsartikelen dit gebied slechts kenden als bezitting van het Rijk in Europa, en niet als zelfstandig deel van den Nederlandschen Staat. Het is daarom begrijpelijk, dat ter gelegenheid van de grondwetsherziening van 1922 er naar gestreefd werd deze positieverandering ook in de grondwet vast te leggen, en te doen uitkomen, dat de overzeesche gebieden ook grondwettelijk niet langer als bezittingen en beheersobjecten van het Rijk in Europa beschouwd konden worden, maar dat zij zoowel feitelijk als rechtens deelen van het Koninkrijk der Nederlanden waren geworden. Wanneer dit in de grondwet zou worden vastgelegd, was het tevens noodig in dezelfde grondwet te bepalen, wat de grondslag zou zijn voor de toekomstige verhouding van Nederland en de overzeesche gebieden. In de grondwet van 1922 zijn dan ook een viertal artikelen gekomen, welke voor de overzeesche gebieden van primair belang zijn. En wel de artikelen 1, 60, 61 en 62 van de grondwet. Over den inhoud en de beteekenis van deze artikelen is zeer veel geschreven en gesproken, en men is zelfs zoover gegaan te beweren, dat in 1922 niets is veranderd in de positie der overzeesche gewesten en hun verhouding tot Nederland. Aan de veranderde redactie van artikel 1 werd iedere beteekenis onttogd, en ook de artikelen 60, 61 en 62 hebben tot zeer uiteenlopende opvattingen aanleiding gegeven. Om de staatsrechtelijke positie van Suriname

sinds 1922 goed te kunnen begrijpen, is het noodig deze vier artikelen aan een nader onderzoek te onderwerpen. Reeds velen hebben dit gedaan, vooral naar aanleiding van en in verband met de wet op de staatsinrichting van Ned.-Indië van 1925, welke als gevolg van de grondwetsherziening van 1922 is tot stand gekomen. De inhoud van enkele artikelen van deze wet heeft vele pennen in beweging gebracht, en men heeft daarbij harde noten gekraakt over den inhoud der genoemde grondwetsartikelen en de uitwerking van de in de grondwet neergelegde beginselen in de Indische staatsregeling van 1925. Het is daarom van veel belang om ook deze nieuwe Indische staatsregeling in onze bespreking te betrekken, althans voorzoover haar artikelen in direct verband staan met de grondwetsartikelen, daar toch ook de nieuwe staatsregeling voor Suriname, welke reeds is aangenomen, maar nog niet in werking getreden is¹, op diezelfde grondwetsartikelen gegrond is, en de Indische staatsregeling in velerlei opzicht tot voorbeeld heeft gediend.

Artikel 1 der grondwet luidt thans: „Het Koninkrijk der Nederlanden omvat het grondgebied van Nederland, Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao.”

In het regeeringsontwerp van 1921 was de omschrijving „koloniën” naast vermelding van de namen der overzeesche gebiedsdeelen behouden². De regeering had het artikel gesplitst in twee leden, in het eerste waarvan de vier staatsdeelen met name werden genoemd, terwijl in het tweede lid zou worden bepaald, dat met de term „koloniën” de overzeesche gebieden bedoeld werden. Volgens prof. Huart zou het woord „koloniën” dus als een verzamelnaam gebruikt worden. Dit tweede lid heeft het zwaar te verantwoorden gehad, zoowel bij de Indische Herzieningscommissie van 1918 als bij den Volksraad. In de Tweede Kamer hechtte men aan dat woord „koloniën” niet veel beteekenis, daar, zoo werd betoogd, aan dat lid geen beginselen ontleend konden worden

¹ Zij zal op 1 April 1937 in werking treden (K.B. 15 Augs. 1936 Stb. no. 909).

² Zie Prof. Mr. Dr. F. J. A. Huart, Grondwetsherziening 1917 en 1922, Arnhem 1925, blz. 2 en 3.

omtrent de plaats, welke die gebieden in het staatsverband behoorden in te nemen¹. De minister trok ten slotte dit tweede lid in, en tengevolge van de aanneming van het bij de bespreking van art. 60 te noemen amendement van Rijckevorsel, werden in alle koloniale artikelen de overzeesche gebieden bij name genoemd, en verdween de term „koloniën” overal uit de grondwet.

Wat is nu de juiste beteekenis van dit artikel? De meeningen loopen zeer uiteen, en verschillen al naar gelang men al of niet een open oog heeft voor de historische ontwikkeling of de veranderde positie der overzeesche gebieden in de latere jaren. Volgens prof. Huart is het jammer, dat men artikel 1 niet geheel geschrapt heeft. Hij noemt het een nietszeggend artikel, dat gevoegelijk had kunnen vervallen, daar het artikel sinds 1848 voor de koloniën slechts een zuiver negatieve beteekenis had, n.l. dat zij niet langer domein waren. Elke andere positie dier gebieden in het staatsverband was dus mogelijk, en aan de nieuwe redactie zou dan ook geen zelfstandige beteekenis mogen worden toegekend.

Prof. Nederburgh² is van meening, dat het in strijd is met de wet en de feiten om te beweren, dat hier vier Rijken naast elkaar staan. Er is volgens hem maar één Koninkrijk met één, Nederlandsch, gezag, en volgens het tegenwoordig stellig staatsrecht kan men niet spreken van den vierdeeligen staat. Hij acht de verbetering van artikel 1 daarom niet van staatsrechtelijke beteekenis, omdat door dit artikel de positie dier deelen niet kon veranderen. Die positie wordt volgens hem bepaald door de artikelen 60, 61 en 62, zoo noodig in verband met de geschiedenis. Hij stelt de overzeesche gebieden gelijk met onze provinciën, die ook het gezag van het Rijk in Europa boven zich hebben.

Prof. van der Grinten³ kent aan artikel 1 slechts een territoriale beteekenis toe. Slechts het grondgebied werd gelijk-

¹ Handelingen Tweede Kamer 1921/1922 blz. 268 e.v.

² De nieuwe staatsinrichting van Ned.-Indië, 's Gravenhage 1927, blz. 232 e.v.

³ Zie Annalen der Vereeniging tot het bevorderen van de beoefening der wetenschap onder de Katholieken in Nederland, afl. 4.

gesteld als publiek territoir. Hij stelt de overzeesche gebiedsdeelen niet op één lijn met het Rijk in Europa, daar zij wat hun organisatie betreft geheel afhankelijk zijn van dit Rijk en zijn organen. Volgens hem bestaat er staatsrechtelijk dan ook geen opperste rechtsgemeenschap, samengesteld uit die vier deelen. Hier is geen verhouding van zusters, maar van moeder en dochters.

Prof. de Savornin Lohman¹ vindt eveneens weinig of niets veranderd in 1922. Ook hij acht het Rijk in Europa in een leidende positie gebleven tegenover de overzeesche gebieden. Een en ander wordt bij de besprekingen van de artikelen 60-62 uitvoeriger behandeld.

Volgens alle bovengenoemde schrijvers was er in 1922 dus geen wijziging van eenige staatsrechtelijke beteekenis gekomen.

Een gansch andere meening zijn de heeren profs. Bordewijk, van Vollenhoven, Carpentier Alting, Kleintjes en Kranenburg toegedaan, al is er weer onderling verschil hier en daar. Dr. de Kat Angelino neemt weer een ander standpunt in, dat zoo ongeveer het midden houdt tusschen de andere stroomingen. Evenzoo prof. Eigeman. Prof. van Vollenhoven spreekt van vier rechtsgemeenschappen met eigen staatsrecht, tesamen vormend het staatsrecht van het geheel². Prof. Carpentier Alting oordeelt, dat van eenige ondergeschiktheid van de vier deelen onderling geen sprake is, in beginsel vormen zij vier gelijkgerechtigde deelen van het Koninkrijk³. Prof. Bordewijk groepeerde vier staatsdeelen direct onder den Nederlandschen Staat op voet van gelijkheid⁴. Volgens prof. Kleintjes heeft de Nederlandsche Staat onder zich vier naast elkaar staande hoofddeelen, onderling zelfstandig. Dus vier „gecoördineerde” staatsdeelen. De Staat is boven deze vier de hoogste rechtsgemeenschap, subject in het volkenrecht⁵.

¹ Onze constitutie, vierde druk 1926, blz. 440 e.v.

² Prof. Mr. C. van Vollenhoven, Koloniaal Tijdschrift-artikel, 1930, blz. 571 e.v.

³ Prof. Mr. J. H. Carpentier Alting, De grondslagen der rechtsbedeeling in Ned.-Indië, 1925, blz. 48 e.v.

⁴ Themis, 1917, blz. 256 e.v.

⁵ Staatsinstellingen van Ned.-Indië, Amsterdam 1927, dl. I, blz. 33 en 34.

Ook prof Kranenburg is van deze meening¹.

Naar deze opvattingen is in 1922 dus wel veel veranderd. De feitelijk reeds bestaande positie der overzeesche gebieden zou in 1922 ook formeel in de grondwet zijn neergelegd, en art. 1 zou dus wel degelijk van groote beteekenis voor de overzeesche gebieden zijn, daar volgens dit artikel voortaan een hegemonie van het Rijk in Europa volgens de grondwet uitgesloten zal zijn.

Prof. Eigeman² aanvaardt ook de zelfstandigheid van de overzeesche gebieden in het staatsverband, maar hij verwerpt de theorie, dat deze drie overzeesche gebieden gelijkwaardig zouden zijn aan het Rijk in Europa. Hij kan dit in de grondwet niet lezen, en vindt deze gedachte ook nergens in het staatsrecht uitgewerkt. Hij vindt wel de grondwettelijke onderbouw aanwezig, maar in de staatsinrichting is niets veranderd bij vroeger, zoodat „in de practijk van onze constitutie de begrippen „het Rijk in Europa” en „het Koninkrijk der Nederlanden” elkaar volkomen blijven dekken”. De drie overzeesche gebieden zijn volgens hem als *gelijksoortige* grootheden gerangschikt *onder* het Rijk in Europa, en dat geheel is de Staat der Nederlanden. Prof. Eigeman kent aan de historische ontwikkeling meer waarde toe, en hij is van meening, dat in artikel 1 nog steeds een gezagsverhouding van het moederland tegenover de overzeesche gewesten ligt opgesloten, al is deze dan ook geheel anders gefundeerd dan vóór 1922. Er is dus wel een Koninkrijk der Nederlanden, maar dit bestaat niet uit vier gelijkwaardige hoofddeelen, maar uit één hoofddeel met drie gelijksoortige nevendeelen. Hij spreekt later van sub-co-ordinatie, een verhouding van ondernevensgeschiktheid³, een woord, welks duidelijkheid wel iets te wenschen laat!

Zie van denzelfden schrijver: praeadvies over „de Rechtspositie van de Nederlandsche overzeesche gewesten in het Staatsverband”, uitgebracht aan de Vereeniging tot het bevorderen van de beoefening der wetenschap onder de Katholieken in Nederland, 's Gravenhage 1929.

¹ Het Nederlandsch Staatsrecht, dl. II, blz. 127 e.v.

² Prof. Mr. J. A. Eigeman, Indië en het Koninkrijk, den Haag, 1928, blz. 17 e.v.

³ Prof. Mr. J. A. Eigeman, De onvoltooide organisatie van het Koninkrijk, 's Gravenhage, 1932, blz. 45.

Dr. de Kat Angelino¹ zegt, dat de voorstelling, dat reeds nu het Koninkrijk zou moeten worden gezien als een opperste rechtsgemeenschap boven vier al- dan niet gelijkstandige staatsdeelen, niet strookt met de werkelijkheid. De verschillende wetswijzigingen der laatste tijden stuwen, zoo zegt hij, steeds meer Indië omhoog naar een niveau, waarop mogelijk eens vier gelijkstandige staatsdeelen zullen komen te staan. Dit zal echter slechts geleidelijk gaan, want het geldt hier de overgang van een mechanisch in een organisch Rijksverband. In zijn opvatting mag men het overzeesch gebied toch ook niet uitsluitend zien als Rijksaanhangel.

Zooals uit dit een en ander blijkt, is men het over de ware beteekenis van artikel 1 der grondwet lang niet eens. Eenstemmigheid heerscht ten opzichte van dit punt, dat men de overzeesche gebieden zeker niet meer mag zien als „domein”, „wingewest” of „object van beheer van het Rijk in Europa”. Evenmin wordt aan dit artikel nog slechts een zuiver territoriale beteekenis toegekend, een geographische omschrijving van het Koninkrijk der Nederlanden. Over het algemeen wordt de zelfstandigheid der overzeesche gewesten op dit artikel teruggebracht, maar men verschilt over de vraag, of hier sprake is van coördinatie der vier gebiedsdeelen, gelijkwaardigheid zonder suprematie van het Rijk in Europa, of van een zelfstandigheid onder een zeker leiderschap van het Rijk in Europa.

Het wil ons voorkomen, dat de eene opvatting te ver en de andere opvatting niet ver genoeg gaat, en wel, omdat men in beide kampen in artikel 1 meent te lezen, wat er niet in staat.

De staatsrechtelijke positie van de overzeesche gewesten was in de jaren, die aan de grondwetsherziening van 1922 voorafgingen, geleidelijk aan gewijzigd. Autonomie en zelfbestuur waren steeds meer uitgebreid, en van een ondergeschiktheid aan het Rijk in Europa, zooals de grondwetten van 1887 en 1917 nog deden vermoeden, was zeker geen sprake meer. De gewesten waren langzamerhand tot een zekere zelfstandigheid opgeklommen, en meer en meer werd het

¹ Dr. A. D. A. de Kat Angelino, Staatkundig Beleid en Bestuurszorg in Ned. Indië, 's Gravenhage 1929, Dl. II blz. 466 e.v.

koloniaal beleid gericht naar het gevoelen, dat in het betrokken gebied overheerschte. De gewesten kregen dus meer zeggingschap, zij werkten zich steeds meer los van de eenzijdig op te leggen wil van het Rijk in Europa, maar zij bezaten niet de macht om bij botsing van gevoelens hun eigen wil te doen domineeren, daar het Rijk in Europa ten slotte was en bleef de wetgever, die de bevoegdheid behield die maatregelen en voorschriften te treffen, welke hem goeddunkten.

In 1922 wilde men eenerzijds de uit de woorden „koloniën en bezittingen” sprekende gedachte uitbannen, maar aan de andere kant wilde men toch ook de overzeesche gewesten geen volledige staatsrechtelijke gelijkheid aan het moederland geven. Wij kunnen dit laatste tenminste nergens in de stukken lezen. Wij moeten het dus ervoor houden, dat men de overzeesche gewesten wilde erkennen als zelfstandige rechtsgemeenschappen binnen het staatsverband, en dat men dat in de grondwet tot uitdrukking wilde doen komen. Wij kunnen dan ook niet onderschrijven de meening van prof. Huart, dat men dit artikel als totaal overbodig gevoegelijk had kunnen schrappen, daar toch naar onze meening dit artikel wel degelijk beteekenis heeft om de staatsrechtelijke positie der overzeesche gebieden vast te leggen. Wij sluiten ons dus aan bij al diegenen, die in artikel 1 lezen, dat Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao grondwettelijk als staatsdeelen zijn erkend. Maar wij zijn het eens met prof. Eigeman, dat in dit artikel niet staat, dat die vier staatsdeelen gelijkwaardig zijn of moeten zijn. Anderzijds verschillen wij met hem weer van meening, waar hij zegt, dat in dit artikel wel degelijk een gezagsverhouding van het moederland tegenover de koloniën ligt opgesloten. Dit is evenmin juist, en naar onze meening zelfs inconsequent. Het moge waar zijn, dat, historisch gezien, de positie van de overzeesche gewesten in 1922 nog niet zoover was uitgegroeid, dat men hen op één lijn kan stellen met het moederland, maar in artikel 1 van de grondwet staat daarvan niets. Wanneer prof. Eigeman zegt, dat hij in dit artikel niets van gelijkwaardigheid der vier deelen kan lezen, dan kan hij zeker niet volhouden, dat in dat artikel wel een gezags-

verhouding is neergelegd, daar de bewoordingen van dat artikel, bij gebreke van iedere onderscheiding of toelichting, zeker eerder tot een gelijkheid dan tot een ondergeschiktheid doen concluderen.

Nu artikel 1 niets zegt omtrent een onderlinge verhouding der vier genoemde deelen van den staat, kunnen wij niet anders aannemen, dan dat in dit artikel slechts het beginsel zonder meer is neergelegd, en dat de onderlinge verhouding dier deelen van elders moet blijken. Naar onze overtuiging is deze opvatting ook de meest practische, omdat immers de mogelijkheid opengelaten wordt voor iedere ontwikkeling in de onderlinge verhoudingen. Er is dus een Koninkrijk der Nederlanden, dat bestaat uit vier zelfstandige rechtsgemeenschappen. Meer zegt artikel 1 niet. Hoe die vier rechtsgemeenschappen zich onderling verhouden zal moeten blijken uit andere grondwetsartikelen en (of) wetten met betrekking tot de staatsinrichting dier deelen. In de artikelen 60-62 der grondwet heeft men de hoofdbeginselen voor de onderlinge staatsrechtelijke verhoudingen neergelegd. Op deze artikelen en op de ter uitvoering van de daarin neergelegde beginselen tot stand gekomen wetten komt het aan om de onderlinge verhoudingen te bepalen. Het spreekt van zelf, dat wij ons daarbij op het standpunt stellen, dat de in de grondwet voorkomende artikelen dusdanig geredigeerd moeten worden, dat de voortschrijdende ontwikkeling der onderlinge verhoudingen niet kan worden tegengehouden, opdat men de wetten op de staatsinrichting gelijken tred kan laten houden met de groeiende zelfstandigheid der overzeesche deelen. Hoe die onderlinge verhoudingen gedacht zijn bij de grondwetsherziening van 1922 zal bij de bespreking van de artikelen 60-62 blijken, terwijl de uitwerking van die gedachte zal worden nagegaan bij de bestudeering van de ter uitvoering van die artikelen gemaakte staatsregelingen.

Door de Indische Herzieningscommissie van 1918 was voorgesteld om artikel 1 aldus te doen luiden: „Het Koninkrijk der Nederlanden *bestaat uit* het Rijk in Europa, Indië, Suriname en Curaçao”. Zou de positie der overzeesche gewesten anders geweest zijn, wanneer deze redactie van artikel 1 gevolgd

ware? Wij gelooven het niet. Wel lijkt het ons toe, dat de woorden „bestaat uit” beter de bedoeling zouden hebben weergegeven dan de nu in de redactie voorkomende woorden „omvat het grondgebied van”. Wij zouden die woorden dan ook prefereeren, maar naar onze meening zouden zij evenmin hebben ingehouden, dat de vier deelen volkomen gelijkwaardig waren als dat er een gezagsverhouding van Nederland tegenover de overzeesche gewesten was. Ook zij geven niet meer of minder weer, dan dat de vier deelen in één staatsverband zijn ondergebracht, en hoe die deelen zich onderling verhouden, zou evenzeer van elders hebben moeten blijken.

Op blz. 127 van zijn reeds aangehaald werk zegt prof Krantenburg ten aanzien van deze materie: „Ook hier is het leven weer sterker geweest dan de grondwet.”

Wil het staatsrechtelijk leven zich vrij en geheel kunnen uitleven, dan is het zorg, dat men niet vastloopt in grondwettelijke begripsconstructies en juridisch formalisme. Wil men het staatsrecht de mogelijkheid laten zich steeds weer aan te passen aan de zich voortdurend wijzigende omstandigheden en verhoudingen, dan zal men in de grondwet geen starre bepalingen moeten opnemen, die de ontwikkeling dier verhoudingen kunnen tegenhouden. En het is om dezelfde reden, dat wij in een eenmaal bestaande grondwetsbepaling niet gaarne een vast begrip zouden willen lezen, wanneer de geest en de redactie van die bepaling uitbouw open laten. Vat men artikel 1 op in den door ons aangegeven zin, dan is iedere ontwikkeling mogelijk van volkomen ondergeschiktheid af tot aan den „dominion-status” toe. Op welk punt men op een gegeven oogenblik is aangekomen, moet dan langs anderen weg gevonden worden.

Welke beteekenis hebben nu de artikelen 60-62 met betrekking tot de positie van de overzeesche gewesten, in 't bijzonder van Suriname?

Deze artikelen luiden als volgt:

Art. 60: De Koning heeft het opperbestuur over Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao. Voor zooveel niet bij de Grondwet of bij de wet bepaalde bevoegdheden aan den Koning zijn voorbehouden, wordt het algemeen bestuur in

naam des Konings uitgeoefend in Nederlandsch-Indië door den Gouverneur-Generaal en in Suriname en Curaçao door de Gouverneurs, op de wijze door de wet te regelen.

De Koning doet jaarlijks aan de Staten-Generaal een omstandig verslag geven van bestuur en staat van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao.

Art. 61: De Staatsinrichting van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao wordt door de wet vastgesteld; andere onderwerpen worden door de wet geregeld, zoodra de behoefte daaraan blijkt te bestaan. Behoudens bij de wet te bepalen uitzonderingen wordt, op de wijze bij de wet te regelen, het vertegenwoordigend lichaam van het betrokken gebied gehoord.

Onverminderd het bepaalde in het eerste lid van dit artikel wordt de regeling van de inwendige aangelegenheden van Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao overgelaten aan aldaar gevestigde organen, op de wijze bij de wet vast te stellen, tenzij bij de wet de bevoegdheid tot regeling van bepaalde onderwerpen of voor bepaalde gevallen aan den Koning is voorbehouden.

Art. 62: De verordeningen, vastgesteld door de in het tweede lid van het vorige artikel bedoelde organen, kunnen op grond van strijd met de Grondwet, met de wet of met het algemeen belang bij de wet worden vernietigd. Zoodanige verordeningen kunnen door den Koning worden geschorst op de wijze bij de wet te bepalen.

Zooals uit artikel 61 blijkt, eischt de grondwet een staatsregeling voor elk van de drie overzeesche staatsdeelen. Voor Ned.-Indië is een staatsregeling tot stand gekomen in 1925; voor Suriname en Curaçao is deze staatsregeling in Staatsblad van 1936 no. 909 verschenen.

Deze grondwetsartikelen hebben aanleiding gegeven tot veel commentaar. Men is het over de beteekenis van verschillende in deze artikelen voorkomende uitdrukkingen niet eens. Wat verstaat men onder het „opperbestuur” des Konings? Is „opperbestuur” hetzelfde als „algemeen bestuur”, en zoo niet, hoe verhouden zich deze twee functies? Welke is de positie van

den Gouverneur-Generaal en de Gouverneurs, en in welke verhouding staan zij tot de Kroon?

Ziedaar de belangrijkste vragen, welke naar aanleiding van de redactie dezer artikelen zijn gerezen, vooral ook in verband met de nieuwe staatsregeling voor Ned.-Indië van 1925.

In de memorie van toelichting op het wetsontwerp tot wijziging van de grondwet schreef de regeering¹, dat het huidige stadium van ontwikkeling, in het bijzonder van Nederlandsch-Indië, het noodig maakte de voor de wetgeving en het bestuur aldaar geldende grondregelen te herzien. De regeering was van oordeel, dat zoowel wetgeving als bestuur ten aanzien van de inwendige aangelegenheden zooveel mogelijk in handen van de in die gewesten zelf zetelende organen en overheden moest worden gelegd, en dat de bevolking zooveel mogelijk invloed op de samenstelling van die lichamen moest hebben, en een zoo groot mogelijk aandeel daarin.

Terwijl steeds onder „opperbestuur” zoowel wetgeving als bestuur viel, wilde de regeering thans uitdrukkelijk onderscheiden tusschen wetgeving en bestuur, en zij regelde elk in een afzonderlijk artikel.

In artikel 60 komen zoowel het woord „opperbestuur” als „algemeen bestuur” voor, het laatste verbonden aan de term „in naam des Konings”. Het geheele bestuursartikel draait feitelijk om deze drie uitdrukkingen.

Bij de behandeling van de nieuwe staatsregeling voor Ned.-Indië in 1925 zijn deze woorden aan een zeer uitvoerige discussie onderworpen geweest. Dat hield verband met een amendement-Feber, dat voorstelde om aan het eerste lid van artikel 1 der nieuwe staatsregeling toe te voegen de woorden „met in acht neming van 's Konings bevelen”, waardoor dus de Gouverneur-generaal in Ned.-Indië het algemeen bestuur aldaar zou moeten uitoefenen overeenkomstig dergelijke bevelen en niet naar eigen opvattingen en wenschen, zooals de redactie van het regeeringsontwerp deed vermoeden. Immers, de minister betoogde in zijn antwoord op het amendement-Feber, dat in 1922 met betrekking tot de uitoefening van het bestuur in Indië wel iets veranderd was, en dat de Gouv.-Gen.

¹ Zie Handelingen Tweede Kamer 1920/1921, Bijlage, no. 451.

toen bestuursorgaan was geworden en niet meer geheel en al in de ambtelijke lijn was gebleven¹. Minister de Graaff heeft zelfs de taak van het opperbestuur een zuiver controleerende genoemd, en kwam daarmee oogenschijnlijk geheel in het schuitje van Mr. Oud, die den term „opperbestuur” vertaalde door „oppertoezicht”. Volgens den minister was in de staatsregeling dan ook geen plaats voor het amendement-Feber, daar in het stelsel van de grondwet „bevelen” aan den Gouverneur-generaal (of gouverneur) niet toelaatbaar geacht moesten worden, weshalve hij dat amendement „onaannemelijk” verklaarde. Toen echter de voorstellers van het amendement het woord „bevelen” vervingen door „aanwijzingen”, verklaarde hij zich wel daartegen, maar sprak er geen veto over uit, en het amendement werd dientengevolge aangenomen met 47-20 stemmen! Om de houding van den minister ten deze goed te verstaan, moeten we teruggaan naar zijn repliek bij de algemeene beschouwingen², waar hij de controleerende taak aldus heeft omschreven: een preventief en repressief toezicht, dat het ingrijpen van den minister zal vorderen, wanneer hij ziet aankomen of geconstateerd heeft daden, waarvoor hij meent de verantwoordelijkheid niet te kunnen dragen. Dat preventief toezicht zou zich dan uiten in het geven van wenken of uitnoodigingen, welke de G.G. zou moeten opvolgen.

Dit artikel 1 der Staatsregeling van Ned.-Indië is daarom van zooveel belang, omdat volgens meerdere schrijvers dit artikel de ware bedoeling van den wetgever weergeeft met betrekking tot den uitleg van artikel 60 der grondwet. Bij de behandeling van deze staatsregeling werd immers aan den minister ook de vraag gesteld, hoe hij de verhouding van „opperbestuur” tot „algemeen bestuur” zag, gelet op artikel 60 lid 2 der grondwet. De minister antwoordde, dat „algemeen bestuur” een zelfstandig gezag van den Gouverneur-Generaal geschapen had *onder toezicht* zoowel preventief als repressief, *van het opperbestuur*. Dit toezicht volgde uit de woorden „in naam des Konings”, welke in dat tweede lid aan den term

¹ Handelingen Tweede Kamer 1924/1925, blz. 1570 e.v. Zoo ook blz. 1512.

² id. blz. 1512.

„algemeen bestuur” waren toegevoegd, wat de noodzakelijkheid in zich sloot, dat de landvoogden aan de Kroon verantwoordelijk zouden zijn, waardoor ook weer de minister aan de Staten-generaal verantwoordelijk moest worden geacht.

Reeds bij de behandeling van het ontwerp-grondwetsherziening in 1922 had de toenmalige minister Ruys de Beerenbrouck te kennen gegeven, dat de in de koloniale artikelen voorkomende uitdrukkingen niet maar zoo willekeurig waren ontstaan, en dat deze woorden wel degelijk een bepaalde beteekenis hadden en niet zonder bedoeling in de grondwet werden opgenomen¹. Met betrekking tot de woorden „in naam des Konings” verwees hij naar de regeeringsreglementen, waarin deze woorden reeds voorkwamen (art. 29 Reg. regl. Suriname). Zij gaven de verantwoordelijke verhouding van den landvoogd tot de Kroon aan. Ten aanzien van de uitdrukking „algemeen bestuur” betoogde hij, dat deze term was opgenomen, om naast het bestuur van den landvoogd (algemeen) ruimte te laten voor gewestelijk en plaatselijk bestuur, dus beperkt of lager bestuur. Het was dus de weergave van de reeks opperbestuur — algemeen bestuur — lager bestuur. De minister was het dus zeker niet eens met den heer Dresselhuijs, die aan de woorden „in naam des Konings” geen andere beteekenis toekende dan die, welke zij ook in art. 150 der grondwet hebben ten opzichte van de rechtspraak in naam des Konings. Evenals de rechter onafhankelijk is van de Kroon, zoo zou ook de Gouv.-Gen. onafhankelijk zijn van de Kroon waar het zijn algemeen bestuur betrof², en daarmede kon hij zich niet vereenigen. Hij wilde voorts geen onderscheid maken tusschen opperbestuur en algemeen bestuur, daar dit ook in de andere grondwetsartikelen, waar aan den Koning het opperbestuur werd verleend, niet geschied was. Volgens hem werden beide door de Kroon uitgeoefend. Hij wilde daarom het geheele tweede lid schrappen. De heer van Rijckevorsel achtte daarentegen de termen opperbestuur en algemeen bestuur zeer wel naast elkaar bestaanbaar, daar

¹ Handelingen Tweede Kamer 1921/1922, blz. 502 e.v.

² ib. blz. 485 e.v.

het eerste het Kroonbestuur, het tweede het landvoogdelijk bestuur beteekende. De woorden „in naam des Konings” waren volgens hem slechts een versiering, en hij vergeleek deze met den aanhef van een executorialen titel, waar ze evenmin onafhankelijkheid uitdrukten¹.

Mr. Marchant wilde evenals Mr. Dresselhuijs zoowel de woorden „in naam des Konings” als „algemeen bestuur” vermijden, ten einde naar zijn meening te duchten verwarring te voorkomen, maar hij wilde wel een tweede lid behouden, waarin slechts van „bestuur” gesproken zou worden, dat zou worden overgelaten aan aldaar gevestigde organen, op de wijze bij de wet te bepalen. Ten aanzien van de woorden „in naam des Konings” vreesde hij, dat in de toekomst de regeering aan de landvoogden instructies of bevelen zou gaan geven, waarmee hij zich zeker niet zou kunnen vereenigen. Een andere beteekenis kon hij althans uit deze woorden niet halen².

In de Eerste Kamer waren de meeningen eveneens verdeeld. Er werd op gewezen, dat het er voor de overzeesche gewesten niet hoopvol uitzag, indien de opvatting van den minister als de juiste werd aangenomen, daar in dat geval het in te stellen overzeesche bestuur al heel weinig beteekenis zou krijgen³. Deze bevreesde senatoren hebben echter noch den minister noch den Senaat tot hun zienswijze kunnen overhalen, en het artikel bleef zooals het was.

Ook buiten de Staten-Generaal is er veel verschil van meening op dit stuk ontstaan.

Het verst strekt de meening van prof. Nederburgh⁴. Hij ziet geen verandering bij 1814. Evenals toen is ook nu nog de Koning de opperste macht, en alleen grondwet en wet kunnen zijn macht besnoeien. Hij meent, dat de grondwet het koninklijk bestuur niet beperkt heeft, wat hij afleidt uit de uit-

¹ Handelingen Tweede Kamer 1921/1922 blz. 486 e.v.

² ib. blz. 447 e.v., 490 e.v.

³ Zie voor de verschillende meeningen: Voorloopig verslag Eerste Kamer 1921/1922.

⁴ De nieuwe staatsinrichting, blz. 20 e.v.

drukking „opperbestuur” des Konings, zoodat de Koning vrij gebleven is het bestuur over de overzeesche gebieden naar eigen goeddunken uit te oefenen of te doen uitoefenen door den landvoogd, die dan Zijn lasthebber is en Hem dient te gehoorzamen. Opperbestuur zonder de bevoegdheid dit uit te oefenen noemt hij een dwaasheid, en dat kan de grondwetgever nooit gewild hebben. Hij kent aan de woorden „in naam des Konings” wel degelijk groote beteekenis toe, daar deze woorden op lastgeving wijzen, terwijl uit de door het parlement aangenomen meening van den minister onbetwist zou zijn komen vast te staan, dat deze „officieele interpretatie” de eenige juiste is. Hij vindt in 1922 dan ook niets veranderd. De aaneming van het amendement-Feber juicht hij daarom toe, en hij noemt dit de officieele bekrachtiging van zijn meening. Ook de in de staatsregeling voorgeschreven gehoorzaamheid der bevolking aan den landvoogd als vertegenwoordiger des Konings zou er op wijzen, dat er in wezen niets veranderd is, al zal men in de toekomst misschien meer aan den landvoogd overlaten en dus minder bevelen geven. Maar dat is uitsluitend zaak des Konings, die daarin naar eigen believen kan handelen, want opperbestuur is het hoogste en gaat boven algemeen bestuur.

Prof. de Savornin Lohman staat het dichtst bij prof. Nederburgh. Ook hij meent, dat de positie van den landvoogd nog een zuiver ambtelijke is gebleven, en dat bij de grondwetsherziening van 1922 staasrechtelijk dus niets veranderd is, daar aan den Koning het opperbestuur is gelaten, en de landvoogden hun bestuur slechts uitoefenen „in naam des Konings”, wat naar zijn meening niets anders beteekent dan met in acht neming van de bevelen des Konings. Neemt hij die bevelen niet in acht, dan kan hij wegens ongehoorzaamheid ontslagen worden, wat zijn volkomen afhankelijkheid van de Kroon demonstreert. De landvoogd is dan ook geen bestuursorgaan, maar de uitvoerder van de bestuurstaak des Konings. In 1922 zou dan ook alleen dit veranderd zijn, dat de Koning voortaan door middel van een landvoogd moet besturen, en niet meer zelf zijn taak in de overzeesche gewesten kan uitoefenen.

Prof. Westra staat eveneens dicht bij deze opvatting¹. Hij betoogt, dat men in het parlement niets gevoelde voor het overhevelen van verantwoordelijkheid op den landvoogd, en hem dus ook geen eigen bestuursstaak wilde opdragen, zoodat er in wezen niets veranderd is, en alles een vrome wensch is gebleven. Hij kent aan de nieuwe bepalingen slechts deze beperkte beteekenis toe, dat de grondwetgever heeft willen aangeven, dat de Kroon zoo min mogelijk moet ingrijpen in het overzeesch bestuur, zoolang dit gevoerd wordt in overeenstemming met de algemeene richtlijnen van het bestuursbeleid.

Ook prof. Eigeman kent aan den uitleg der regeering welke het parlement heeft aanvaard, veel waarde toe. Hij acht het daarom juist om te concludeeren, dat art. 1 lid 1 van de Indische Staatsregeling in overeenstemming met de grondwet is, omdat maar al te duidelijk zou zijn gebleken, dat de wetgever niet die groote zelfstandigheid aan den landvoogd heeft willen geven, welke men in 1922 verwacht had, zoodat men uit de bewoordingen der betrokken artikelen ook niet meer mag lezen dan er werkelijk mee bedoeld is. Hij ziet echter wel onderscheid tusschen „opperbestuur” en „algemeen bestuur”². Het eerste omvat volgens hem slechts de bevoegdheid des Konings tot benoeming en ontslag van den landvoogd naar goeddunken en de bevoegdheid tot vernietiging van bestuursdaden van den landvoogd, terwijl onder „algemeen bestuur” van den landvoogd begrepen geacht moet worden het door den landvoogd in het overzeesch gewest uitgeoefend wordende bestuur onder toezicht des Konings, zoodat een principieele scheiding van die twee functies niet gemaakt kan worden. Hij acht door het amendement-Feber en het door het parlement aanvaarde regeeringsstandpunt weinig veranderd, al is dit volgens hem dan ook in strijd met den opzet der grondwetsherziening van 1922.

In 1922, reeds kort na de grondwetsherziening, vereenigden zich de hoogleraren Oppenheim, Carpentier Alting. Kleintjes,

¹ Zie Prof. Mr. Dr. H. Westra, *De Nederlandsch-Indische Staatsregeling*, 's Gravenhage 1927, blz. 96 e.v.

² Zie *Koloniaal Tijdschrift* 1923, blz. 320 e.v.

Snouck Hurgronje en van Vollenhoven in een commissie, zich ten doel stellende een toekomstige staatsregeling voor Ned.-Indië te ontwerpen, welke zou aansluiten op de nieuwe grondwetsartikelen. Zij hebben hun ontwerp met een uitvoerige toelichting neergelegd en openbaar gemaakt in de „Proeve van eene staatsregeling voor Nederlandsch Indië”, welke, nadat hierop van verschillende zijden critiek werd uitgeoefend, in 1923 werd gevolgd door een „Memorie ter aanvulling van de Proeve”¹. De samenstellers dezer „Proeve” zijn ervan uitgegaan, dat het de bedoeling van de grondwet van 1922 was, om de overzeesche gewesten te „ontvoogden”, en uit hun ontwerp met toelichting en memorie blijkt dan ook ten duidelijkste, dat zij aan de overzeesche bestuurs- en wetgevingsorganen een veel zelfstandigere bevoegdheid toekenden dan daaraan in de latere staatsregeling is toebedeeld. Deze „Proeve” en „Memorie” zijn van veel belang om het standpunt der commissie omtrent de begrippen „opperbestuur” en „algemeen bestuur” en de daarmee in verband staande uitdrukking „in naam des Konings” te leeren kennen, een standpunt, dat aanmerkelijk afwijkt van de hierboven weergegeven opvattingen van de regeering en de genoemde schrijvers. Door enkele leden dezer commissie is later nog herhaaldelijk in eigen geschriften ernstige critiek geoeffend op de nieuwe staatsregeling voor Ned.-Indië en de reeds weergegeven interpretatie der grondwetsartikelen, en het loont alleszins de moeite op deze tegenovergestelde opvatting nader in te gaan.

De commissie vermeldt in haar „Proeve”, dat zij niet altijd de grondwetsinterpretatie van de regeering kon volgen, omdat die uitlegging somtijds niet juist voorkwam². Vandaar dan ook, dat in het ontwerp van de commissie van een anderen grondslag is uitgegaan dan waarop de regeering zich stelde.

In aansluiting op het stelsel der grondwet, in de artikelen 60-62 gevolgd, heeft de commissie voor het „algemeen bestuur” en de „algemeene wetgeving” afzonderlijke hoofdstukken opgenomen.

¹ Beide verschenen bij N.V. Boekhandel en Drukkerij v/h E. J. Brill te Leiden, resp. 1922 en 1923.

² Proeve, blz. 43.

In artikel 23 van het ontwerp wilde de commissie bepaald zien, dat het „algemeen bestuur” door den Gouverneur-Generaal zou worden uitgeoefend, voorzoo veel niet bij de grondwet of bij deze wet (het ontwerp) bepaalde bevoegdheden aan den Koning waren voorbehouden. Het valt op, dat hier ontbreken de woorden „in naam des Konings”, zooals in art. 60 der grondwet bepaald. In haar toelichting¹ op dit artikel zegt de commissie slechts, dat dit voorgestelde artikel 23 aansluit bij art. 61 der grondwet, zonder meer. Na de critiek van prof. Nederburgh, zegt de commissie in hare „Memorie”, dat deze woorden met opzet zijn weggelaten om een juistere interpretatie te verkrijgen. Ook zij is van oordeel, dat de landvoogd den Koning representeert, 's Konings gezag hoog houdt, en gehoorzaamt aan al, wat de Koning hem op den voet van het staatsrecht gebiedt. „Maar,” zoo zegt de commissie, „om dat staatsrecht te kennen heeft hij aan de grondwetsformule niets; de wet moet haar niet copiëren, doch moet haar door duidelijke omschrijving inhoud weten te geven”².

De commissie kent dus aan de in de grondwet voorkomende woorden „in naam des Konings” geen zelfstandige beteekenis toe, acht ze niet meer dan een versiering of een plechtige phrase, die slechts verwarring kan stichten. Voor de verklaring van de begrippen „opperbestuur” en „algemeen bestuur” en hun onderlinge verhouding zouden ze zonder eenige waarde zijn. Bij haar toelichting op artikel 25 van het ontwerp geeft zij bovendien als haar meening weer, dat de in dat artikel in de eedsformule van den landvoogd voorkomende woorden „ik zweer, dat ik den Koning gehoorzaam en trouw zal zijn”, zeker niet aldus mogen worden opgevat, dat hij nu ook „alle 's Konings bevelen” zal hebben op te volgen³. De commissie wijst hier erop, dat deze zin ook niet voorkomt in den eed, welken de West-Indische gouverneurs moeten afleggen. Zij heeft deze zinswending dan ook slechts gewenscht geacht om toch vooral niet te kort te doen aan de verhouding van den landvoogd tot de Kroon, en zij doet aan de

¹ Proeve, blz. 46.

² Memorie, blz. 9.

³ t.a.p. blz. 10.

zelfstandige positie van den landvoogd dan ook niets. af.

Wat nu betreft de verhouding opperbestuur—algemeen bestuur, gaat de commissie van het standpunt uit, dat in de staatsregeling limitatief moeten worden opgenomen die bestuursonderwerpen, ten aanzien waarvan de Koning het opperbestuur zal uitoefenen tegenover het aan den landvoogd gelaten deel van het algemeen bestuur¹. In artikel 47 van haar ontwerp bepaalt zij dan ook, dat de Gouverneur-Generaal aan den Koning verantwoording schuldig is en 's Konings bevelen in acht neemt ter zake van de bestuursdaden die in dat artikel opgesomde zaken betreffende. Het zijn de internationale aangelegenheden en de belangen der Christelijke Kerken. Ten aanzien van alle andere bestuursdaden zal de landvoogd volkomen zelfstandig zijn volgens artikel 48, en aan den Koning slechts de verlangde inlichtingen behoeven te verschaffen¹. Voor Suriname geldt *thans nog* de bepaling, dat *vóór* de uitvoering eene mededeeling aan de Kroon moet geschieden². In de Memorie werkt de commissie hare gedachten te dezen aanzien nog nader uit³. Op de critiek van prof. Logemann, dat de Proeve ten onrechte 's Konings „opperbestuur” tot een deel van het „algemeen bestuur” maakt, antwoordt zij, dat de aanhef van artikel 60 lid 2 haar uitleg steunt.

De commissie is kennelijk van meening, dat de landvoogd krachtens lid 2 van art. 60 der grondwet zelfstandig het algemeen bestuur over het betrokken overzeesch gewest zal mogen uitoefenen, behalve waar bij de grondwet of de wet „bepaalde” bevoegdheden aan den Koning zijn voorbehouden. Zij acht het daarom ook noodig om in artikel 52 een vernietigingsrecht bij de wet op te nemen voor die z.g. vrije landvoogdelijke bestuursdaden, daar zij vreest, dat men anders uit het woord „opperbestuur” of uit de woorden „in naam des Konings” een dergelijke bevoegdheid zal gaan afleiden, dus gebaseerd op de grondwet zelve, waardoor van dit landvoogdelijk zelfbestuur wel weinig meer zou overblijven. Prof. Logemann achtte die bevoegdheid inderdaad

¹ Proeve, blz. 48.

² Regeeringsreglement Suriname, artikel 49. Evenzoo van Curaçao.

³ Memorie, blz. 14-17.

opgesloten in het woord „opperbestuur”, en dat is het juist, wat de commissie zoo zeer vreest. Voor Suriname bestaat wel een uitdrukkelijk voorschrift te dien aanzien. De commissie wil dat schorsings- en vernietigingsrecht daarom uitdrukkelijk in de wet bepalen, omdat het h.i. niets met het „opperbestuur” of „in naam des Konings” te maken heeft. Zij wil de autonomie en het zelfbestuur zoo scherp mogelijk in de staatsregeling vastleggen. Deze zelfde gedachte spreekt ook uit haar toelichting op artikel 85, waarin zij *de wet* wil laten beslissen bij meningsverschil tusschen landvoogd en wetgevend orgaan in het betrokken gewest, juist om te voorkomen, dat anders de Koning alleen zal ingrijpen, waardoor van de in uitzicht gestelde autonomie niet veel meer terecht zou komen. Zij wijst daarbij op de ten aanzien van Suriname en Curaçao geldende staatsrechtelijke practijk, welke zij voor de toekomst wil uitbannen.

Uit een en ander blijkt wel, dat de commissie-Oppenheim zich op het standpunt stelde, dat er tengevolge van de grondwetswijziging veel in de verhouding van Nederland tot de overzeesche gewesten moest en zou veranderen, meer speciaal in de verhouding van de landvoogden tot de Kroon. Volgens haar was opperbestuur dan ook niets anders dan het aan de Kroon bij de staatsregeling voor te behouden deel van het algemeen bestuur, limitatief op te sommen, en zouden de landvoogden voortaan als zelfstandige bestuursorganen moeten optreden, waardoor met de tot 1922 bestaan hebbende zuiver ambtelijke verhoudingen zou worden gebroken. Zoo wilde het volgens de commissie de grondwet. Het behoeft, gezien dit alles, dan ook geen verwondering te wekken, dat de samenstellers van de „Proeve” en „Memorie” ten zeerste ontgoocheld waren, toen in 1925 het parlement het bewuste amendement-Feber aannam, waardoor in de staatsregeling werd bepaald, dat de landvoogd het algemeen bestuur moet uitoefenen *met in acht neming van 's Konings aanwijzingen*. Meerdere leden hebben dan ook, zooals hierna zal blijken, felle critiek op deze nieuwe staatsregeling van 1925 uitgeoefend, daar zij van meening waren, dat de bedoeling van de grondwetsbepalingen geheel miskend is geworden en Ned.-

Indië nu gelaten is in den toestand van vóór 1922, niettegenstaande de grondwetgever van 1922 dezen toestand juist radicaal wilde wijzigen door aan de overzeesche gebieden een grootere zelfstandigheid toe te kennen. Van de beoogde „ontvoogding” is volgens hen dan ook niets terecht gekomen.

Prof. van Vollenhoven¹ zegt, dat het opperbestuur niets anders is dan het aan den Koning voorbehouden deel van het „algemeen bestuur”, daar de tekst van het tweede lid van artikel 60 der grondwet geen logische gedachte uit, tenzij „algemeen bestuur” het gansche centrale bestuur, zoowel het Nederlandsche als dat der overzeesche organen, omvat. De woorden „in naam des Konings” zijn voor hem dan ook niet anders dan een plechtige phrase. Het feit, dat in den aanhef van lid 2 *bepaalde* bestuursbevoegdheden aan den Koning kunnen worden voorbehouden, kan volgens hem slechts deze beteekenis hebben, dat deze bevoegdheden worden voorbehouden uit het „algemeen bestuur”, dat er op volgt. Voor een zelfstandige beteekenis van de woorden „in naam des Konings” is daarbij geen plaats.

Prof. Kranenburg² is van meening, dat de Kroon het opperbestuur heeft, en dat de woorden „in naam des Konings” beteekenen moeten, dat de „algemeen bestuurder” (de landvoogd) aan de Kroon verantwoordelijk is voor zijn feitelijk bestuur. Opperbestuur is dan gelijk aan oppertoezicht. Het woord „opperbestuur” heeft men behouden, maar niet de oude functie, daar deze is uitgehold ten behoeve van andere organen. De verantwoordelijkheid van den landvoogd als „algemeen bestuurder” is thans die van een staatsman geworden, en niet meer die van een ambtenaar. Het amendement-Feber acht hij daarom niet van zoo groote beteekenis, omdat „aanwijzingen” niet hetzelfde is als „bevelen”, wat uit de geschiedenis zou blijken, zoodat de algemeen bestuurder deze aanwijzingen naast zich neerleggen kan. Opperbestuur en algemeen bestuur sluiten elkaar dan uit, omdat voor elke vorm een eigen terrein is gereserveerd.

¹ Koloniaal Tijdschrift 1922, blz. 370 e.v.

² Prof. Mr. R. Kranenburg, Het Nederlandsch Staatsrecht, Haarlem, deel II blz. 157 e.v.

Prof. Carpentier Alting¹ verwerpt de meening, dat de algemeen bestuurder de lasthebber van den opperbestuurder zou zijn. Hij kent aan den „algemeen bestuurder” (landvoogd) wel een zelfstandige positie toe, en hij hecht niet veel waarde aan de kracht van de „aanwijzingen” van art. 1 lid 1 der Indische staatsregeling, daar hij deze niet bindend acht. Wel zou de Kroon tot ontslag van den landvoogd, die weigert die aanwijzingen op te volgen, kunnen overgaan, maar de bevoegdheid tot ontslag-verleening heeft de Kroon even goed. De macht van den Koning als opperbestuurder is hooger dan die van den landvoogd. Waar die algemeene bestuurder zijn gezag uitoefent krachtens de wet, acht hij zijn positie een zelfstandige te zijn, en niet eene uit het opperbestuur afgeleid. De woorden „in naam des Konings” hebben volgens hem geen beteekenis in verband met het bestuur, maar zijn slechts uitdrukking van de eenheid van het Koninkrijk der Nederlanden, zooals ook elders in de wet het geval is, welke eenheid tot uiting komt in de figuur van den Koning.

In zijn bekend werk „Grondwetsherziening 1917 en 1922” heeft prof. Huart aan deze grondwetsartikelen een uitvoerige beschouwing gewijd². Hij schrijft „het complex van werkzaamheden van den Koning heet opperbestuur, dat van den landvoogd, den algemeenen bestuurder, algemeen bestuur, zoodat deze benamingen slechts een formeel, niet een materieel onderscheid tusschen beider taak maken en niet a priori de grens tusschen de bevoegdheden van Kroon en landvoogd kan worden afgebakend”. Volgens hem is er geen opperbestuur buiten het bij de grondwet of wet aan den Koning voorbehouden algemeen bestuur van lid 2 van artikel 60. Ook hij beroept zich op het woordje „bepaalde”, en vraagt, of dit wel eenigen zin zou hebben, wanneer de Koning zich op grond van het eerste lid (opperbestuur) allerlei *onbepaalde* bevoegdheden zou kunnen aanmatigen. Opperbestuur is dus de som van de volgens het tweede lid voorbehouden algemeene bestuursbevoegdheden. Ten aanzien van de woorden

¹ t.a.p. blz. 61 e.v.

² Prof. Dr. F. J. A. Huart, Grondwetsherziening 1917 en 1922, Arnhem 1925, blz. 79 e.v.

„in naam des Konings” huldigt hij echter een andere opvatting dan de samenstellers der „Proeve”. Hij zoekt de verklaring in de laatste woorden van dit tweede lid, n.l. „op de wijze door de wet te regelen”. Deze woorden zien volgens hem niet op den omvang van de opgedragen taak, daar dat reeds blijkt uit den term algemeen bestuur en het voorbehoud ten aanzien van den Koning. Zij moeten dus slaan op *de wijze, waarop* het algemeen bestuur wordt uitgeoefend en dus zal bij de wet de verhouding Koon—landvoogd worden geregeld. De woorden „in naam des Konings” doen dat dus niet, want dan zou hier tweemaal hetzelfde staan. Wat beteekent „in naam des Konings” dan wel? Niet geheel en al een plechtige phrase, zegt hij, zij leggen benoeming en ontslag van den landvoogd in handen van de Kroon. Deze belangrijke bevoegdheid zou de Kroon in staat stellen de verantwoordelijkheid voor het overzeesche beleid te blijven dragen. De maatstaf van beoordeeling zal voortaan niet langer in de kleinigheden gezocht moeten worden, maar het opperbestuur zal zich moeten afvragen, of de bestuursdaden van den algemeen besturende landvoogd niet in botsing komen met de grootere belangen, waarover het opperbestuur als zoodanig moet waken¹. Het woord „opperbestuur” is volgens hem behouden, omdat men gaarne den Koning als opperste bestuursorgaan aldus aanduidt, en bovendien wegens de plaatsing van deze artikelen in het hoofdstuk „Van de macht des Konings”. Hij noemt het eerste lid van artikel 60 daarom een geschikt aanloopje voor de volgende voorschriften. Hij is van meening, dat die term „opperbestuur” dan ook gerust had kunnen verdwijnen, daar zij niet anders beteekent dan de in het volgende lid aan den Koning voorbehouden algemeene bestuursbevoegdheden.

Door Prof. Kleintjes is wel het uitvoerigst over de in de grondwet neergelegde beginselen en de uitwerking daarvan in de nieuwe Indische staatsregeling van 1925 geschreven. Vooral de staatsregeling heeft hij geen critiek gespaard. Zijn oordeel is van veel belang, ook voor de nieuwe staatsregeling voor Suriname, daar wel gebleken is, dat in deze nieuwe

¹ t.a.p., blz. 90.

staatsregeling veel is overgenomen uit de Indische staatsregeling, zoodat het van belang is om uitvoerig na te gaan, in hoeverre er strijd is of zal zijn met den inhoud of den geest der grondwetsartikelen. Daarom zal op zijn critiek wat dieper worden ingegaan dan bij de vorige schrijvers is geschied.

Prof. Kleintjes stelt de vraag, wat volgens de grondwet zelve onder het opperbestuur van artikel 60 lid 1 is te verstaan¹. Hij constateert drieërlei opvatting: a) opperbestuur is het volgens lid 2 aan de Kroon voorbehouden bepaalde deel van het algemeen bestuur, en staat dus naast de landvoogdelijke bestuursfunctie. Het opperbestuur krijgt dan eerst vasten inhoud door precieze aanduiding. Zooals wij reeds zagen, is deze opvatting te vinden bij de samenstellers der „Proeve”, en ook bij prof. Huart. b) opperbestuur is de controleerende toezicht houdende macht des Konings ten aanzien van de landvoogdelijke bestuursstaak. De aan de Kroon voorbehouden bestuursbevoegdheden zijn een deel van het algemeen bestuur, en niet van het opperbestuur. Deze opvatting vinden we bij prof. Logemann. c) Opperbestuur bestaat uit deze controleerende macht te zamen met de aan de Kroon voorbehouden speciale bevoegdheden. Dit zagen we o.a. bij Huart.

Volgens prof. Kleintjes is niet met zekerheid te zeggen, welke van deze drie uitleggingen de juiste is. De aanhef van artikel 60 lid 2 zou volgens hem voor de eerste opvatting pleiten, evenals toekenning van dezelfde beteekenis aan het woord „algemeen” in den term „algemeen bestuur” als in „algemeene verordening” (van de Kroon uitgegaan). De wordingsgeschiedenis van dit artikel zou echter steun geven aan den tweeden uitleg. Prof. Kleintjes is van meening, dat op grond van de tegenwoordige redactie van artikel 1 van de nieuwe staatsregeling voor Indië, waarbij aan de Kroon een aan het algemeen bestuur van den landvoogd richting gevende taak is opgedragen (de „aanwijzingen” van het amendement-Feber), moet worden aangenomen, dat met het oog op die wet onder „opperbestuur” verstaan moet worden *die richting-gevende bevoegdheid benevens de speciale aan de Kroon*

¹ Staatsinstellingen van Ned.-Indië, 5de druk, dl. I blz. 165 en 166.

voorbehouden bevoegdheden. Deze bij de wet verleende richting gevende taak acht hij in strijd met de uitgesproken bedoeling der grondwetsherziening.

Hij komt dan van zelf te spreken over de woorden „in naam des Konings”, en vraagt zich af, wat deze woorden wel te beteekenen kunnen hebben naast de in artikel 1 van de staatsregeling opgenomen woorden „met in acht neming van 's Konings aanwijzingen”. Hij wijst op de vele tegenstrijdige meeningen bij de behandeling in het parlement geuit, en meent, dat daarin al voldoende aanleiding was gelegen om deze woorden geheel weg te laten¹. Hij noemt deze woorden daarom een plechtige formule, welke geen algemeen geldend vast rechtsbegrip vertolkt, en zeker niet de verhouding Kroon—landvoogd weergeeft. Zijn critiek richt zich dan ook voornamelijk tegen de aanneming van het amendement-Feber, dat hij reactionnair noemt en lijnrecht in strijd met de bij de grondwetsherziening gedachte fundamenteele wijziging in de verhouding Kroon—landvoogd². Immers, of er nu „bevelen” of „aanwijzingen” in de wet staat, doet weinig ter zake, daar ook die aanwijzingen „in acht genomen moeten worden”, en deze dus practisch niet maar zoo ter zijde gelegd kunnen worden. Van de zelfstandige bestuurstaak van den landvoogd blijft dan niet veel meer over, en alles is bij het oude gelaten. De nieuwe wet op de staatsinrichting van Ned.-Indië noemt hij daarom een „poover voortbrengsel van wetgevingskunst, dat men even goed onder de werking van de grondwet van 1848 tot stand had kunnen brengen”.

Een geheel eigen standpunt wordt ingenomen door prof. Eigeman. In een drietal geschriften heeft hij de materie, welke ons hier bezig houdt, aan een uitvoerige beschouwing onderworpen. Hij kant zich tegen de opvatting van prof. Nederburgh en anderen, dat bij de grondwetsherziening van 1922 niets zou zijn veranderd, maar anderzijds komt hij met een zekere felheid op tegen de meening van de samenstellers

¹ t.a.p., dl. I blz. 200.

² Zie Memorie van Antwoord aan de Eerste Kamer, Handelingen E. K. 1921/22, blz. 523 (omtrent het beginsel van staatsbeleid, dat voorschrijft van staatsrecht zou worden).

der „Proeve”, dat bij deze grondwetsherziening het doel zou zijn geweest de overzeesche gewesten in die mate zelfstandig te maken als de samenstellers betoogen. Hij legt de grondwetsherziening van 1922 aldus uit, dat het de bedoeling geweest is de overzeesche gewesten tot zelfstandige rechtsgemeenschappen te promoveeren, zonder daarmee direct de gelijkwaardigheid aan het moederland te willen erkennen. Veeleer is het volgens hem de opzet geweest deze gewesten „onder het departement van koloniën uit te helpen” door meer eenheid te brengen in het koloniaal beleid, welk beleid dan ook taak zou zijn van den Koning met den geheelen ministerraad in plaats van een beperkt departementaal bestuur van den minister van koloniën alleen. Aan de zelfstandigheid der deelen van het Koninkrijk moet een grens gesteld worden, wier verloop bepaald wordt door het hogere belang van de Rijks-eenheid¹. De zorg voor dit hogere belang kan niet meer gelegd worden in handen van den minister van koloniën alleen, maar moet behooren tot de taak van den geheelen ministerraad. Nu het feit vaststaat, dat volgens artikel 1 van de grondwet de overzeesche gewesten mededragers van het gezag van het Koninkrijk zijn geworden, kan volgens hem het overzeesch bestuur niet meer een departementaal bestuur zijn, maar is dit bestuur geworden tot Nederlandsch bestuur in vollen omvang. Daarmee zou dan tevens de landvoogd van ambtenaar van het Rijk in Europa verheven zijn tot ambtenaar van het Koninkrijk, belast met de uitoefening van het gezag van den staat in pleno. Er is volgens hem dus wel veel veranderd in 1922, en men moet de artikelen 60-62 der grondwet dan ook in dat verband zien. Zijn oordeel over art. 1 der grondwet leerden wij reeds kennen, en bij zijn bespreking van de artikelen 60-62 vraagt hij zich dan ook af, of van de gedachte, die aan art. 1 ten grondslag ligt, practisch wel veel is terecht gekomen, nu de landvoogd blijkens de staatsregeling nog steeds onder den minister van koloniën is blijven ressor-

¹ „De onvoltooide organisatie van het Koninkrijk”, den Haag 1932, blz. XI. Zie ook zijn „Indië en de Ministerraad,” den Haag 1929, en „Indië en het Koninkrijk”, den Haag 1928.

² „De onvoltooide Org. enz.”, blz. 7 en 8.

teeren¹. Uit al zijn geschriften blijkt zeer duidelijk, dat zijn grootste grief is, dat de minister van koloniën nog de autoriteit is, die het koloniaal beleid bepaalt en aan het bestuur-overzee richting geeft. Hij acht dit in strijd met den geest van de grondwetsherziening van 1922, daar bij den uitbouw der overzeesche gewesten, welken men in 1922 in de grondwet wilde vastleggen, geen ondergeschiktheid aan één departement past. Men heeft volgens hem dan ook het keerpunt van 1922 miskend, door niet te begrijpen, dat de landvoogd niet meer een ambtenaar van het Rijk in Europa, maar een ambtenaar van het gansche Koninkrijk zou moeten zijn, en dus zou moeten ressorteeren onder de regeering in haar geheel². Hij acht het amendement-Feber daarom wel onjuist, indien men onder „aanwijzingen” verstaat de wenken van den minister van koloniën, maar hij achte het niet ongrondwettig en evenmin onjuist, wanneer men onder „’s Konings aanwijzingen” verstaat de richtlijnen door den Koning gegeven onder verantwoordelijkheid van den geheelen ministerraad, daar het geven van dergelijke aanwijzingen noodzakelijk is om in hoofdtrekken het te voeren beleid aan te geven³. Voor het „algemeen” gedeelte van zijn beleid acht hij den landvoogd ondergeschikt en verantwoordelijk aan den raad van ministers, en alleen voor het departementaal gedeelte van zijn beleid aan den minister van koloniën. Hoe denkt nu prof. Eigeman over de beteekenis van artikel 60 der grondwet? Hij constateert in de beraadslagingen over deze artikelen in het parlement een dusdanige verwarring in de verhouding van Kroon, minister en landvoogd, dat slechts geconstateerd kan worden, dat de wetgever zich zelf niet bewust was van de consequenties van het nieuwe artikel 1 der grondwet, dat meebracht, dat men niet alleen nieuwe overheidsorganen overzee moest scheppen, maar ook hun bevoegdheden duidelijk moest omschrijven of daarvoor althans eenige nadere richtpunten moest vastleggen⁴. Men heeft dit niet begrepen,

¹ „Indië en het Koninkrijk”, blz. 23.

² t.a.p., blz. 27.

³ t.a.p., blz. 34.

⁴ t.a.p., blz. 61.

en daardoor is er zeker geen vastheid van interpretatie mogelijk.

Hij kant zich tegen de schrijvers, die de woorden „in naam des Konings” als toevoeging aan het algemeen bestuur des landvoogds slechts een plechtige phrase, een versiering noemen. Voor hem beteekenen deze woorden, dat de landvoogd ambtenaar is van het Koninkrijk der Nederlanden, vertegenwoordiger van den staat in zijn vollen omvang, en in deze ambtelijke hoedanigheid volledig aan de Kroon, d.i. Koning met ministerraad, ondergeschikt. De landvoogd is van het Koninkrijk de verschijningsvorm, die in naam des Konings optreedt¹. Hij is van meening, dat opperbestuur en algemeen bestuur, beide in artikel 60 genoemd, soortelijk verschillend zijn. „Opperbetuur” is dan het bestuur over Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao voorzoover daarin tot openbaring komt het politieke beleid van het Koninkrijk in zijn geheelen omvang, welk bestuur daarom uitsluitend aan den Koning kan toekomen als hoofd van den staat in pleno. „Algemeen bestuur” is daarentegen de som van die bestuursbevoegdheden, waarvan de Koning zich bedient om het staatsbeleid, het beleid van het Koninkrijk, in elk der overzeesche gewesten door te zetten. Dit „algemeen bestuur” moet, opdat het „opperbestuur” een eenheidsbestuur zij, „in naam des Konings” naar zijn „aanwijzingen” door den landvoogd worden uitgeoefend². Hij beroept zich daarvoor onder meer op de reeds genoemde uittaling van den minister tijdens de behandeling der herziening in de Tweede Kamer, dat deze woorden „in naam des Konings” de verhouding van de landvoogden tot de Kroon aangeven. De *mate* der ondergeschiktheid was „door de wet nader te regelen”.

Te dezer zake staat prof. Eigeman dus wel dicht bij prof. Nederburgh, daar immers beide een verhouding van lastgeving aannemen. Ook hij stelt opperbetuur boven algemeen bestuur en verwerpt daarom zoowel de opvatting, dat opperbetuur slechts het „voorbehouden deel van het algemeen bestuur” zou zijn als de meening, volgens welke opper-

¹ „Indië en het Koninkrijk, blz. 74 en 75.

² „De onvoltooide organisatie enz.”, blz. 34 en 35.

bestuur en algemeen bestuur twee gelijksoortige naast elkaar staande bestuursfuncties zouden zijn. Hij is het echter wel eens met prof. Kleintjes, dat de staatsregeling van 1925 niet heeft toegepast, wat de grondwet van 1922 bedoelde, al is het dan ook om eenigszins andere redenen. Hij verwijt den wetgever van 1925, dat hij den landvoogd ondergeschikt gelaten heeft aan de aanwijzingen van den minister van koloniën, waardoor de in 1922 gedachte en beoogde uitbouw van den staat is tegengehouden. Met een meer zelfstandige positie van den landvoogd op grond van de grondwet gaat hij accoord, maar deze landvoogd zal aan de Kroon met ministerraad ondergeschikt en verantwoordelijk moeten blijven voor het groote beleid, dat den staat als geheel raakt. In de behartiging der locale belangen is de landvoogd dan wel een geheel zelfstandig bestuursorgaan. Dit was naar zijn oordeel de bedoeling van de nieuwe koloniale artikelen in de grondwet van 1922.

Hier worde nog, alvorens eigen opvatting weer te geven, vermeld de conclusie waartoe Mr. Wijtema komt in zijn verhandeling over de verschillende opvattingen over algemeen bestuur en opperbestuur¹.

Opperbestuur is volgens hem niets anders dan oppertoezicht, dat kan worden uitgeoefend door terechtwijzingen en vernietiging van bestuursbesluiten. Opperbestuur is niet een der bepaalde bevoegdheden door de grondwet zelf aan den Koning voorbehouden, omdat dit onderdeel van het „algemeen” bestuur is.

„Algemeen bestuur” is het gansche feitelijke bestuur over het overzeesch gewest. Het is verdeeld tusschen Koning en landvoogd. Aan den Koning zijn bepaalde bevoegdheden voorbehouden, de landvoogd heeft de geheele rest. Onder deze bepaalde aan den Koning voorbehouden bevoegdheden behoort o.a. het recht om aanwijzingen te geven (art. 1 lid 1 staatsregeling). Deze aanwijzingen zijn echter niet bindend en mogen slechts de algemeene richtlijnen voor het te voeren beleid betreffen. De woorden „in naam des Konings” zijn een

¹ Dr. H. J. Wijtema „Opperbestuur en algemeen bestuur over Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao”, dissertatie Leiden, Wolters 1931, blz. 88.

versiering. Zij zeggen niets over de verhouding Kroon—landvoogd, maar geven slechts den rechtsgrond aan voor het gezag van het Koninkrijk der Nederlanden tegenover de overzeesche bevolking, wier souverein de Koning is. De landvoogd is voor zijn geheele beleid rekenschap verschuldigd aan den Koning, omdat iets anders daaromtrent niet vermeld is. De minister van koloniën is in zooverre verantwoordelijk aan de Staten-Generaal voor de daden van den landvoogd, dat hij hem kan terechtwijzen, zijn bestuursbesluiten kan vernietigen en hem aan de Kroon voor ontslag kan voordragen. Preventieve contrôle is uitgesloten, maar de minister blijft volledig verantwoordelijk aan het parlement voor de richting van het bestuursbeleid overzee.

Welke van de vele weergegeven meeningen is nu de juiste? Het is moeilijk uit deze groote verscheidenheid een keus te doen. De zeer uiteenlopende interpretatie van de genoemde artikelen wijst er wel op, dat veel onduidelijk is gebleven, en dat van een vaste interpretatie of van vaste rechtsbegrippen geen sprake is. Bij alle schrijvers speelt de persoonlijke opvatting omtrent het koloniaal beleid en de begeerte om uit de grondwet datgene te halen, wat men in de practijk het liefst zou zien toegepast, een voorname rol. Zij, die van meening zijn, dat men in 1922 aan de overzeesche gewesten reeds een groote zelfstandigheid wilde verleenen en de macht van het moederland in belangrijke mate wilde beperken, komen er vanzelfsprekend toe de grondwetsartikelen in die richting uit te leggen, terwijl voor degenen, die in 1922 weinig veranderd wilden zien, de tekst der nieuwe grondwetsartikelen geen ommekeer bracht in de verhouding van moederland tot overzeesche gewesten. Daar tusschen in staan zij, die in 1922 wel iets, en soms zelfs veel, veranderd zagen, maar in de uitwerking van die beginselen nog maar een klein begin zien van grootere toekomstige mogelijkheden met betrekking tot een meer zelfstandige en aan het Rijk in Europa gelijkwaardige positie der overzeesche gewesten binnen de eenheid van het Koninkrijk.

Wordt eenerzijds aan de veranderde staatkundige ideeën

in het koloniaal beleid te weinig aandacht geschonken, anderzijds ziet men weer de wordingsgeschiedenis der grondwetsbepalingen te veel voorbij. Met de opvattingen van prof. Nederburgh en prof. de Savornin Lohman kunnen wij ons geenszins vereenigen, daar zij zich te star op het standpunt stellen, dat er in 1922 niets veranderd is en men ook niets veranderen wilde. Zooals wij reeds bij de bespreking van artikel 1 der grondwet hebben uiteengezet, is in 1922 met betrekking tot de positie van de overzeesche gewesten in het staatsverband wel degelijk veel veranderd, en wij achten het vanzelfsprekend, dat deze veranderde positie meebracht, dat ook ten aanzien van het veranderde beleid ten opzichte van de overzeesche staatsdeelen althans de algemeene richtlijnen in de grondwet werden vastgelegd.

De waarheid omtrent wat men in 1922 precies beoogde is moeilijk te onderkennen, en uit de zeer verwarde discussiën bij de behandeling in het parlement, zoowel bij de grondwetsherziening als bij de nieuwe staatsregeling in 1925, laat zich concludeeren, dat het wel zeer de vraag is, of men in 1922 wel precies wist, wat men feitelijk wilde. Heeft men aan de overzeesche bestuursorganen inderdaad die groote zelfstandigheid willen geven, welke de samenstellers der „Proeve” veronderstelden? Het valt te betwijfelen, gezien den later bij de staatsregelingsdebatten door de regeering gegeven uitleg van de grondwetsartikelen. Maar hoever heeft men dan wel willen gaan? Het is niet precies te zeggen. En daarom zal men in de grondwetsartikelen niet te gauw naar vaste rechtsbegrippen of starre beginselen moeten zoeken. Daardoor zou het staatsrecht gaan versteenen, en uitbouw naar de behoefte en wenschelijkheid van het oogenblik worden tegengehouden. Dit wil natuurlijk niet zeggen, dat men op zeker oogenblik uit de grondwet maar moet lezen, wat men op dat moment het meest noodig heeft. In de grondwet zijn zekere fundamentele beginselen van staatsrecht neergelegd, maar de bewoordingen, waarin dat is geschied, behoeven allermint uit te sluiten, dat binnen de grenzen eener toelaatbare interpretatie de tekst dienstbaar gemaakt wordt aan veranderde staatkundige en maatschappelijke ideeën en verhoudingen.

Zoo zal men ook de koloniale artikelen van de grondwet moeten uitleggen naar de beginselen, die men in 1922 huldigde bij de vaststelling van artikel 1 der grondwet. De overzeesche gewesten werden van bezittingen van het Rijk in Europa, beheersobjecten, tot zelfstandige staatsdeelen, samenstellende deelen van het Koninkrijk, rechtssubjecten. Wij hebben reeds als onze meening weergegeven, dat in artikel 1 slechts het beginsel is neergelegd, dat de overzeesche gewesten zelfstandige deelen van den staat zijn, en dat de onderlinge verhouding dier deelen van elders moet blijken. Uit artikel 1 spreekt de eenheid van het Koninkrijk der Nederlanden, dat uit vier zelfstandige rechtsgemeenschappen bestaat. In de artikelen 60-62 moet nu worden gezocht naar de juiste positie dier overzeesche gebiedsdeelen in het staatsverband. Het spreekt van zelf, dat men de wordingsgeschiedenis dier artikelen ter dege in het oog moet houden, maar het levende staatsrecht gebiedt, dat men zich ook niet blind staart op wat de regeering en het parlement met betrekking tot een bepaalde uitdrukking of zinsconstructie hebben gezegd. Wanneer prof. Eigeman aan de samenstellers der „Proeve” verwijt, dat zij de wordingsgeschiedenis der koloniale artikelen negeeren door weg te laten of weg te interpreteren, wat hun niet welgevallig is, achten wij dit verwijt niet heelemaal juist, omdat de samenstellers der „Proeve” uitgingen van het standpunt, dat men bij de grondwetsherziening aan de overzeesche gewesten die groote zelfstandigheid wilde verleen, welke zij zich dachten, en dat dan uitdrukkingen vermeden moesten worden, welke verwarring zouden kunnen stichten, zooals de woorden „in naam des Konings”. In het standpunt van de samenstellers was dit wel juist, daar toch zij uitgaan van vier gelijkwaardige rechtsgemeenschappen, die naast elkaar staan, elk met haar eigen bestuursorganen zonder eenige ondergeschiktheid van die van de eene aan die van de andere.

Indien men echter met ons aanneemt, dat van die gelijkwaardigheid in 1922 nog geen sprake was, en dat men aan de overzeesche gewesten vooralsnog slechts beperkt zelfstandige bestuursorganen onder leiding en toezicht van Nederland wilde geven, rijst terstond de vraag, of in de betrokken grond-

wetsartikelen wel overbodige uitdrukkingen of woorden voorkomen, en of men in waarheid iets anders in die artikelen heeft neergelegd dan men in verband met de toen geldende staatkundige opvattingen ten aanzien van het koloniaal beleid beoogde. Daaraan knoopt zich aanstonds een tweede vraag vast, en wel of de tekst dezer grondwetsartikelen in den weg staat aan een geleidelijke uitbreiding van zelfstandig overzeesch bestuur in den geest als de samenstellers der „Proeve” zich dachten, met behoud van de eenheid van het Koninkrijk.

Zooals reeds bij herhaling is betoogd, komt het vooral aan op de termen „opperbestuur” en „algemeen bestuur”, het laatste dan weer met de toevoeging „in naam des Konings”.

Naar onze meening krijgen alle drie termen een eigen beteekenis, wanneer men de verhouding van Nederland tot de overzeesche gewesten, zooals deze langzamerhand was uitgegroeid, op de juiste waarde schat. Men legde in de grondwet vast, dat de overzeesche gewesten zelfstandige staatsdeelen werden, samenstellende deelen van het Koninkrijk. De overzeesche gewesten hebben dus tweeërlei belangen: staatsbelangen en eigen inwendige of locale belangen. Waar eenig staatsbelang wordt geraakt, is het dus gewenscht, dat een centraal, boven alle staatsdeelen staand gezag met de verzorging van dat belang wordt belast. Dat zijn immers belangen, die het geheele Koninkrijk raken, en waarbij de eenheid van het Koninkrijk gemoeid is. Het wil ons voorkomen, dat de behartiging van die belangen daarom aan niemand beter dan aan den Koning kan worden toevertrouwd, zoolang het Koninkrijk bestaat uit vier zelfstandige deelen, die tegenstrijdige belangen kunnen hebben. De verzorging van deze staatsbelangen is het opperbestuur, en dit opperbestuur moet dus aan den Koning worden gelaten. Hieronder vallen o.a. het buitenlandsch beleid, leger en vloot, kortom al datgene, wat een algemeen staatsbelang is. Dus ook het beleid betreffende de onderlinge verhouding der staatsdeelen, daar hier de eenheid van het Koninkrijk in het geding is. Alle bestuursdaden, welke op die onderwerpen betrekking hebben, behooren dus tot het opperbestuur en moeten aan den Koning voorbehouden zijn. Als zoodanig is opperbestuur dus ook oppertoezicht. De

Koning, d.w.z. nu eens de Koning met den ministerraad in zijn geheel, dan weer met den verantwoordelijken minister van koloniën alleen. Wij zijn het daarom gedeeltelijk eens met prof. Eigeman, wanneer hij zegt, dat men in 1922 heeft verzuimd den minister van koloniën te vervangen door den ministerraad. Het wil ons voorkomen, dat de grondwets-artikelen alle ruimte laten tot den uitbouw, die mogelijk of gewenscht is. Het zal van het betrokken onderwerp afhangen, of men de aangelegenheid als behoorend tot de verantwoordelijkheid van den ganschen ministerraad moet aanmerken of slechts tot die van den minister van koloniën. De omstandigheden zullen hieromtrent moeten beslissen, en wij mogen in dit verband wijzen op het in de laatste jaren bij herhaling voorgekomen feit, dat de ministerraad in zijn geheel zich verantwoordelijk stelde in gevallen, waar voorheen alleen de minister van het betrokken departement in het geding was. Het lijkt ons daarom niet gewenscht, om in de staatsregelingen der overzeesche gewesten een bepaalden minister aan te wijzen, tenzij het een zuiver administratieve aangelegenheid betreft. „Algemeen bestuur” daarentegen is het feitelijk bestuur in en over het staatsdeel overzee, en wel het centrale bestuur. Dit wordt uitgeoefend door een landvoogd, behalve in die gevallen, waarvoor bij grondwet of wet de uitoefening van het feitelijk overzeesch bestuur aan de Kroon is voorbehouden. De landvoogd is een zelfstandig bestuursorgaan, en de woorden „in naam des Konings” beteekenen niet, dat hij van de Kroon afhankelijk is in de practische uitoefening van zijn taak of de bevelen van de Kroon moet opvolgen. Ware dit wel het geval, dan zou de aanhef van het tweede lid geen zin hebben, want met prof. Huart zijn wij van oordeel, dat men aan de Kroon geen „bepaalde” bevoegdheden behoeft voor te behouden, wanneer hij door de woorden „in naam des Konings” toch in alle gevallen en altijd bevelen zou kunnen en mogen geven. De landvoogd is dus geen lasthebber, maar zelfstandig bestuursorgaan. In de woorden „in naam des Konings” zien wij juist de bekrachtiging van die landvoogdelijke zelfstandigheid, omdat naar onze meening deze woorden beteekenen, dat de landvoogd het algemeen bestuur in het over-

zeesch gewest uitoefent als zelfstandige gezagsdrager van het Koninkrijk der Nederlanden en dus in naam des Konings, die immers het symbool van de eenheid der staatsdeelen is, zoodat de landvoogd krachtens deze aanduiding zelfstandig is binnen de grenzen van het staatsrecht van het Koninkrijk en in het overzeesch bestuur zijn functie moet uitoefenen met in acht neming van de algemeene staatsrechtelijke beginselen van het Koninkrijk. De woorden „in naam des Konings” zijn dus een aanwijzing voor den landvoogd, dat hij bij de uitoefening van zijn zelfstandige bestuurstaak moet zorgdragen, dat hij de eenheid van het uit vier zelfstandige deelen bestaande Koninkrijk niet aantast. En tevens ontleent hij aan deze woorden zijn zelfstandig gezag als algemeen bestuurder in het betrokken gebiedsdeel.

De in de staatsregeling voor Ned.-Indië van 1925 opgenomen woorden „met in acht neming van 's Konings aanwijzingen” passen niet in het systeem der grondwetsherziening van 1922. Taalkundig kan men deze woorden nu eenmaal niet anders uitleggen dan dat de landvoogd de richting voor zijn algemeen bestuur van den Koning voorgeschreven kan krijgen en dan ook op te volgen heeft. In feite zou dit beteekenen uitoefening van het algemeen bestuur door den Koning door middel van den geïnstrueerden landvoogd, die dan geen andere positie dan die van lasthebber zou bekleeden in die gevallen, waarin aanwijzingen zijn gegeven. Dit heeft men in 1922 juist niet gewild, en als men dit wel beoogd heeft, dan is het voorbehoud van den aanhef van het tweede lid van artikel 60 der grondwet zinledig. Dan zou men immers de algemeene bestuurstaak van den landvoogd moeten onderscheiden in twee deelen, en wel een gebied, waarop hij zelfstandig bestuurt en een gebied, waarop hij als lasthebber of althans niet zelfstandig bestuurt. Een dergelijken uitleg laat de grondwet niet toe, en de beraadslagingen in het parlement bij de behandeling der grondwetsherziening verzetten zich ten eenenmale daartegen.

Wij kunnen dan ook — *salva omni reverentia* — niet anders concludeeren dan dat het parlement in 1925 niet heeft beseft wat het deed, toen het zich met het amendement-Feber vereenigde. Onze hoogste wetgever was kennelijk vergeten, wat

in 1922 van zoovele zijden met veel pathos was betoogd, en het is maar het beste om dit artikel van de Indische staatsregeling te lezen alsof die toevoeging er niet staat. Bij de bespreking van de nieuwe staatsregeling voor Suriname zal blijken, dat — mirabile dictu — deze toevoeging door toedoen van de Tweede Kamer ook in deze wet is opgenomen. We mogen ons afvragen, of hier niet van toepassing zijn de versregelen van Schiller: „Aber der Schrecklichste der Schrecken, das ist der Mensch in seinem Wahn.”¹.

---

¹ „Das Lied von der Glocke”. Het is jammer, dat de minister-president Dr. H. Colijn, tevens minister van koloniën, aan den aandrang uit de Kamer om die woorden in te voegen, gehoor gegeven heeft, al strekt het tot troost, dat Z.E. verklaarde aan deze woorden geen beteekenis te hechten.

HOOFDSTUK III.

DE NIEUWE STAATSREGELING VOOR SURINAME (1936).

Zooals in het vorige hoofdstuk reeds werd meegedeeld schreef de regeering in haar memorie van toelichting op het ontwerp tot wijziging der grondwet, dat het *noodig* was de voor wetgeving en bestuur in de overzeesche gewesten geldende grondregelen te herzien. Zij was van oordeel, dat zoowel wetgeving als bestuur ten aanzien der inwendige aangelegenheden zooveel mogelijk in handen van aldaar optredende organen gelegd moesten worden. De bevolking zou zooveel mogelijk invloed op de samenstelling dier organen moeten hebben en aan haar moest zooveel mogelijk medezeggenschap gegeven worden.

Blijkbaar heeft de regeering met betrekking tot Suriname (en ook Curaçao) die noodzaak niet zoo dringend geacht, want het heeft nog 12 jaren geduurd, alvorens de regeering eindelijk met een nieuw ontwerp-staatsregeling voor Suriname is gekomen¹. Dit ontwerp is, behoudens enkele wijzigingen, in 1936 door de Staten-Generaal aangenomen, maar zal eerst op 1 April 1937 in werking treden².

Thans moge worden nagegaan, of deze nieuwe staatsregeling de beginselen, welke in 1922 werden voorgestaan, verwezenlijkt. Daartoe zullen de belangrijkste bepalingen van deze staatsregeling besproken worden, waarbij tevens gelegenheid zal zijn om hier en daar op een door de regeering en (of) de Staten-Generaal gegeven interpretatie of opvatting de aandacht te vestigen.

¹ Regeeringsontwerp van 19 November 1934. Bijl. Handelingen Tweede Kamer 1934/35 no. 198, 1-2.

² Stsbl. 1936 no. 909.

Nadat in het Staatsblad van 1922 no. 736 de tekst van de nieuwe artikelen van het ontwerp-grondwet was bekend gemaakt, werd door den minister van koloniën eene commissie ingesteld¹, met opdracht advies uit te brengen omtrent de wijzigingen, welke in de bestaande regeeringsreglementen van Suriname en Curaçao zouden moeten worden aangebracht in verband met de voorgestelde artikelen 60, 61 en 62 der grondwet, en in verband met de eventueele instelling van plaatselijke besturen overzee, terwijl tevens aan haar werd opgedragen te rapporteeren over de mogelijkheid van verwezenlijking van het denkbeeld, om door tijdelijke overbrenging, geheel of ten deele, naar de staatsbegrooting van bepaalde uitgaven, dan wel op uit een practisch oogpunt aannemelijke andere wijze, voor Suriname en Curaçao sluitende koloniale begrootingen te verkrijgen en te behouden.

Deze commissie wordt naar haren voorzitter, den oud-Gouverneur van Suriname G. J. Staal, de commissie-Staal genoemd, en zij bracht op 29 Maart 1923 haar rapport aan den minister uit². De voorstellen van deze commissie zullen, waar zulks van belang is, bij de bespreking van de nieuwe staatsregeling worden aangehaald. Nu deze nieuwe staatsinrichting spoedig zal worden ingevoerd, is het noodig de belangrijkste bepalingen omtrent bestuur en wetgeving en eenige andere op den voorgrond tredende onderwerpen aan een meer uitvoerige beschouwing te onderwerpen, waarbij tevens gelegenheid zal bestaan de verslagen en handelingen der Staten-Generaal in onze bespreking te betrekken. Ten slotte zal dan getracht worden een duidelijk antwoord te geven op de vraag, of de in de nieuwe staatsinrichting aan Suriname gegeven zelfregeering is opgebouwd op zoodanige grondregels, dat gezegd kan worden, dat de overzeesche organen inderdaad die zeggingschap in eigen huis hebben gekregen, welke steeds in uitzicht gesteld is.

In de memorie van toelichting tot het ontwerp-staatsregeling

¹ Beschikking van 27 April 1922, 10de afdeling, no. 66.

² Verslag van de Commissie enz., 's Gravenhage, Algemeene Landsdrukkerij, 1923. Dit verslag zal hier verder worden aangehaald onder den naam „rapport”.

zegt de minister, dat een algemeene herziening niet in de bedoeling ligt. Daarom werden alleen die wijzigingen voorgesteld, welke hetzij rechtstreeks hetzij zijdelings moesten volgen uit de grondwetsherziening. Hiervan is dan ook alleen daar afgeweken, waar een meer dringende reden bestond om van deze gelegenheid gebruik te maken om tevens verbeteringen of aanvullingen in den tekst of de voorschriften van enkele andere bepalingen aan te brengen. De minister volgde hier het voorbeeld der Commissie-Staal¹.

In navolging van het bij de grondwetsherziening gevolgde systeem is, op dezelfde gronden, overal het woord „kolonie” of „koloniale” vervangen door „Suriname” of eenige andere aanduiding, welke daarmee gelijk te stellen is. Voorts werd de in het oude reglement voorkomende uitdrukking „regeering” vervangen door „Gouverneur”, omdat daarmee de bedoeling beter werd weergegeven. De titel „regeeringsreglement” werd, in overeenstemming met de grondwet, vervangen door „wet op de staatsinrichting”, verkort aan te halen als „Surinaamsche staatsregeling”. „Koloniale verordening” is vervangen door „landsverordening”.

De wet is verdeeld in elf hoofdstukken, tesamen 167 artikelen bevattende, terwijl een slotbepaling (art. 168) en vier overgangsbepalingen zijn toegevoegd. Het eerste hoofdstuk luidt: „Van Suriname en zijne inwoners” (artt. 1 t/m. 10). In dit hoofdstuk komen eenige algemeene bepalingen voor. Hier kan volstaan worden met te wijzen op de artikelen 4, 8, 9 en 10, waarin de z.g. grondrechten zijn neergelegd; artikel 3, waarin de voor Suriname geldende wettelijke regelingen zijn opgesomd; de artikelen 5 en 6 betreffende de uitlevering van vreemdelingen en de toelating en vestiging in Suriname alsmede de uitzetting; ten slotte bepaalt artikel 7, dat tot openbare bedieningen, door den Koning op te dragen, alleen Nederlandsche onderdanen benoembaar zijn. Wie Nederlandsch onderdaan is, zal niet enkel beslist moeten worden

¹ De verslagen en handelingen betreffende de nieuwe staatsregeling voor Suriname zijn te vinden in Handelingen Staten-Generaal met Bijlagen, 1934-1935 en 1935-1936, voor de Bijlagen resp. 198, 1-8 en 53, 1-6. Voor het vervolg wordt naar deze stukken verwezen.

naar de wet van 1910 op het Nederlandsch onderdaanschap zooals die gewijzigd werd met het oog op de West-Indiën in 1927 (stbl. Ned. 1927 no. 175, Gouv.blad 1927, no. 60) ¹, maar ook naar art. 12 der Wet op het Nederlanderschap van 1892, waaruit volgt, dat alle Nederlanders Nederlandsche onderdanen zijn. Voortaan zal dus niet enkel een Nederlander, doch ook een Nederlandsch onderdaan volgens de wet van 1910 tot de hoogste bestuursfunctie geroepen kunnen worden.

De wijziging van artikel 3 is eensdeels een redactieverbetering anderdeels een aanvulling. Aan de sub 1° genoemde verdragen zijn toegevoegd „de andere overeenkomsten”, zulks op grond van artikel 58 der grondwet. Krachtens artikel 3 kent Suriname dus verschillende soorten van legislatieve producten: in de eerste plaats de verdragen en andere overeenkomsten met vreemde mogendheden, voorzover zij in dit gewest van toepassing zijn. Welke zijn dat? Dat is niet zoo aanstonds te zeggen, en wij kunnen ons aansluiten bij de meening van prof. Kleintjes, die van oordeel is, dat men niet in het algemeen mag beweren, dat tractaten bij gemis aan uitdrukkelijke bepaling ipso jure toepasselijk zijn op de overzeesche gewesten. Het onderwerp, dat het tractaat regelt en de bedoeling der verdragspartijen zullen ten deze het antwoord moeten bepalen ². Met „andere overeenkomsten” zal, gezien artikel 58 der grondwet, wel niet anders bedoeld zijn dan overeenkomsten, welke niet in den voorgeschreven officiëlen vorm van een tractaat tot stand gekomen zijn.

In de tweede plaats de „algemeene verordeningen”. Onder dezen verzamelnaam vallen drieërlei producten van wetgeving, te weten de wetten, welke voor Suriname verbindend zijn; de algemeene maatregelen van bestuur, zijnde besluiten des Konings, en de landsverordeningen.

De wetgevende macht in Nederland is dus ook wetgever voor Suriname, immers alleen de Staten-Generaal met den

¹ Zie te dezer zake ook bij Gomez, t.a.p. blz. 67, 114 en 127.

² Zie Prof. Mr. Ph. Kleintjes, Het Staatsrecht van Nederlandsch-Indië, Amsterdam 1903, I, blz. 8, noot 1.

Zie voor andere meeningen mijn reeds aangehaald proefschrift, blz. 50 e.v.

Koning kunnen wetten maken. In artikel 61 van de grondwet wordt zelfs met zooveel woorden geëischt, dat de staatsinrichting van Suriname bij de wet moet worden vastgesteld. Voorts is in ditzelfde grondwetsartikel bepaald, dat de wet ook andere onderwerpen mag regelen, zoodra de behoefte daaraan bestaat. De Nederlandsche wetgever kan dus elk onderwerp, zoowel dat hetwelk niet van zuiver inwendigen aard is als hetwelk wel van inwendigen aard is aan zich trekken en bij de wet regelen. Dat is voor Suriname o.a. geschied bij de wet van 1 Juli 1909 Stbl. 212 omtrent het muntstelsel. Ook wordt in ditzelfde artikel bepaald, dat bij de wet geregeld zal worden de wijze, waarop het vertegenwoordigend lichaam van Suriname op wetsontwerpen, welke op dat gewest betrekking hebben, zal worden gehoord. In dit verband zij nog gewezen op art. 62 lid 1 der grondwet, waar ook een wet vereischt wordt voor de vernietiging van de verordeningen der overzeesche organen op grond van strijd met grondwet, wet of algemeen belang. Hier is echter geen sprake van wetgeving in den eigenlijken of materieelen zin. Het geldt hier meer een formeele wet, en men zou hier veeleer van een bestuursdaad kunnen spreken. Evenzoo bij het vaststellen der begrooting van het gewest bij de wet, in de gevallen van artikel 114 der staatsregeling. Dit is meer een grensgeval, maar er is toch ook geen sprake van zuiver legislatieven arbeid voor het gewest.

De algemeene maatregelen van bestuur zijn besluiten des Konings in den bij de grondwet voorgeschreven vorm. Hierop heeft artikel 61 lid 2 betrekking. Bij de wet kunnen namelijk bepaalde onderwerpen of bepaalde gevallen aan den Koning ter regeling worden voorbehouden. Hier treedt dus de Koning als wetgever op, den Raad van State gehoord. De eisch der grondwet, dat die bepaalde gevallen of onderwerpen „bij de wet” moeten zijn of worden voorbehouden, heeft de wetgevende bevoegdheid van de Kroon op den achtergrond gedrongen en de wetgevende arbeid van het overzeesch orgaan belangrijk uitgebreid. Voorbeelden van bij de wet aan de Kroon voorbehouden onderwerpen vindt men in art. 45 der nieuwe Staatsregeling.

De landsverordeningen zijn de door den Gouverneur met goedkeuring van het vertegenwoordigend lichaam (de Staten) vastgestelde verordeningen. In artikel 101 wordt bepaald in welke gevallen de goedkeuring van de Staten mag ontbreken. Volgens artikel 63 moet steeds de Raad van Bestuur worden gehoord, zoowel op het van den Gouverneur als op het van de Staten uitgaande ontwerp. Deze landsverordeningen zijn dus de legislatieve producten der overzeesche organen ter regeling der inwendige aangelegenheden. Men zou deze verordenende macht de gewone wetgever voor Suriname kunnen noemen, gegrond op artikel 61 lid 2 der grondwet, dat immers spreekt van „overgelaten aan aldaar gevestigde organen”. Hier ligt de grondslag voor toekomstige uitbreiding der autonomie.

Voorts is de Gouverneur-alleen wetgevend orgaan, waar het betreft zijn „besluiten”, b.v. houdende maatregelen tot uitvoering van wetten, algemeene maatregelen van bestuur of landsverordeningen. Hij zal binnen die aan hem gegeven bevoegdheid onder meer strafbepalingen kunnen vaststellen, en treedt als zoodanig dus op als wetgevend orgaan.

Ten slotte noemt artikel 3 nog de keuren en reglementen der in artikel 118 genoemde besturen. Volgens het 6de lid van dit artikel kan aan de besturen van dergelijke ressorten de bevoegdheid worden verleend om keuren of reglementen vast te stellen. Men denke aan waterschappen. De bevoegdheid moet bij landsverordening verleend worden en de grenzen zullen daarbij aangegeven moeten worden. Evenzoo zullen bij landsverordening regels gesteld moeten worden omtrent de schorsing en vernietiging van dergelijke keuren of reglementen op grond van strijd met wettelijke regelingen (waaronder ook landsverordeningen) of met het algemeen belang.

Het tweede hoofdstuk „Van den Gouverneur”, is gesplitst in twee afdeelingen. De eerste luidt: „Van zijn benoeming en ontslag”, de tweede: „Van zijne macht en verantwoordelijkheid”. Dit hoofdstuk, en meer speciaal de tweede afdeeling, vormt een zeer belangrijk gedeelte van de wet op de staatsinrichting van Suriname, daar hier de bevoegdheden van den landvoogd zijn vastgelegd en zijn staatsrechtelijke positie in het Koninkrijk is uitgewerkt.

De eerste afdeeling behelst eenige algemeene bepalingen. De Gouverneur wordt door den Koning benoemd en ontslagen. Hij moet minstens dertig jaren oud zijn. Zonder verlof des Konings mag hij het gewest niet verlaten. Bloedverwantschap of zwagerschap tot den derden graad ingesloten mag niet bestaan met de leden van den Raad van Bestuur of een der hoofden van een afdeeling van bestuur. Zijn ambtelijke strafrechtelijke verantwoordelijkheid is geregeld in artikel 21, en wel op den voet van de Ned. Strafwet (art. 355). Hij is in Suriname niet strafrechtelijk vervolgbaar. De Hooge Raad der Nederlanden is geroepen over hem te oordeelen, zoo er termen voor vervolging mochten bestaan ter zake ambtsmisdrijven. Voor de berechting van andere feiten is bevoegd de rechter in den Haag, die volgens de gewone wettelijke bepalingen van het Wetboek van Strafrecht competent is naar aanleiding van het gepleegde feit.

De Koning wijst den waarnemend-Gouverneur aan, die den landvoogd bij ontstentenis of afwezigheid vervangt. Is ook deze afwezig, dan treedt de ondervoorzitter van den Raad van Bestuur op.

De tweede afdeeling bevat de bepalingen omtrent de macht en verantwoordelijkheid van den Gouverneur. Het betreft hier de artikelen 29 t/m 57. Aan een algemeene beschouwing over de positie en macht van den Gouverneur moge een verkorte weergave van den inhoud der genoemde artikelen voorafgaan.

Artikel 29 is een zeer belangrijk artikel. Het bepaalt, dat de Gouverneur, in naam en als vertegenwoordiger des Konings en met inachtneming van de voorschriften dezer wet, alsmede van 's Konings aanwijzingen, het algemeen bestuur uitoefent over Suriname en aldaar bekleed is met de uitvoerende macht. Volgens het tweede lid is hij voor zijn doen en laten verantwoordelijk aan den Koning.

We vinden in dit artikel vele bekende woorden en uitdrukkingen terug. In het vorige hoofdstuk werd reeds uiteengezet wat verstaan moet worden onder de uitdrukking „in naam en als vertegenwoordiger des Konings”. In het regeeringsontwerp kwamen de woorden „alsmede van 's Konings

aanwijzingen" niet voor. Dit artikel is een samenvoeging van de vroegere artikelen 21 en 29. Ook de Commissie-Staal adviseerde tot één artikel 29, en had evenmin de „aanwijzingen" opgenomen. De in artikel 21 (oud) voorkomende woorden „met stipte inachtneming van 's Konings bevelen" moesten naar haar oordeel verdwijnen, daar toch, zoo zegt zij in haar rapport, „bij de verschuiving van verhoudingen tengevolge van de grondwetsherziening (daarvan) niet gesproken kan worden"¹. Zij verklaart daarom aansluiting te hebben gezocht bij de bewoordingen van art. 60, 2de lid der grondwet. Al zal de Gouverneur wel degelijk rekening hebben te houden met de algemeene beginselen van beleid, die door het Opperbestuur worden gevolgd, incidenteele beperkingen van streng bevelenden aard acht zij in de uitoefening van de landvoogdelijke bestuurstaak niet op haar plaats.

De regeering kon zich met dit standpunt vereenigen, en zij nam in haar ontwerp de door de Commissie-Staal voorgedragen redactie van één artikel 29 over, behoudens een minder ter zake doende toevoeging. In de memorie van toelichting op het wetsontwerp schreef de minister, dat de geest der verhouding tot de Kroon, zooals die in de gewijzigde grondwetsbepalingen tot uitdrukking is gekomen, beter werd weergegeven, wanneer het strakke gebod van „stipte inachtneming van 's Konings bevelen" niet in de nieuwe staatsregeling werd overgenomen, daar eenerzijds wel de gebondenheid van den Gouverneur als vertegenwoordiger des Konings mocht blijven maar anderzijds toch vermeden moest worden woorden te gebruiken die — *in strijd met den geest der grondwet* — zouden kunnen doen denken aan volslagen onafhankelijkheid in de uitoefening van de hem door de grondwet opgedragen taak.

Blijkens het Voorloopig Verslag bestond bij vele leden ernstig bezwaar tegen de voorgestelde bepalingen, voorzooover die de verhouding van den Gouverneur tot het Opperbestuur betroffen. Men wees op artikel 1 lid 1 en 2 der Indische Staatsregeling, en men constateerde met verwondering, dat de door het amendement-Feber in 1925 in die staatsregeling ingelaschte

¹ Verslag t.a.p., blz. 19.

woorden „en met inachtneming van 's Konings aanwijzingen” in dit ontwerp voor Suriname waren weggelaten. Voorts viel men erover, dat een voorschrift ontbrak, dat de Gouverneur aan den minister alle gewenschte inlichtingen moest verschaffen. Deze Kamerleden vreesden, dat men uit een en ander de onjuiste gevolgtrekking zou maken, dat de Gouverneur van Suriname een grootere zelfstandigheid met betrekking tot zijn bestuurstaak genoot dan de Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië. Daarom stelden zij prijs op een gelijkluidende omschrijving in alle staatsregelingen. En afgezien daarvan achtten zij de opneming der door hen voorgestelde bepalingen beslist noodzakelijk, omdat alleen dan een juiste omschrijving van de in de grondwet bedoelde verhouding tusschen landvoogd en opperbestuur verkregen zou worden. Deze leden gingen er van uit, dat de strekking van artikel 60 der grondwet is: de leiding van het geheele bestuur bij den Koning, die zich daarbij in gevallen, waarin Hem niet een rechtstreeksche beslissing is voorbehouden, doet vertegenwoordigen door een aan Hem verantwoordelijken Gouverneur. Alleen bij die interpretatie zou ook de ministerieele verantwoordelijkheid voor alle doen en laten van den landvoogd volledig tot haar recht komen.

Verscheidene andere leden waren van een ander gevoelen. Waren zij al voorstanders van uniformiteit in de staatsregelingen, zij achtten de opname van de verplichting tot opvolging van de „aanwijzingen” ongewenscht en overbodig en zagen deze liever ook uit de Indische Staatsregeling geschrapt. Volgens hen voorzag bovendien artikel 22 onder *d* voldoende in deze materie, en was een nadere aanduiding in artikel 29, welke het gevaar meebracht, dat men er onjuiste gevolgtrekkingen uit zou maken, zeker niet noodig. In de Memorie van Antwoord bleef de minister bij zijn meening, dat het woord „aanwijzingen” beter weggelaten kon worden. Hij achtte het twijfelachtig, of dit zich wel verdroeg met de staatsrechtelijke verhouding van den Gouverneur tot de Kroon, zooals deze beoogd was. Hij achtte het bovendien overbodig, omdat immers de Gouverneur ontslagen kon worden, wanneer hij zijn bestuurstaak uitoefende op een wijze, welke niet

strookte met het regeeringsinzicht, waaromtrent hij immers steeds wel de noodige aanwijzingen zou krijgen. De minister interpreteerde artikel 60 der grondwet aldus, dat daaruit zou volgen: 1° dat de Koning alleen die bevoegdheden heeft, welke Hem uitdrukkelijk bij de grondwet of bij de wet worden opgedragen; 2° dat die bevoegdheden *met name* („bepaalde”) genoemd moeten worden; 3° dat de landvoogden zelfstandige algemeene bevoegdheden hebben; en 4° dat zij die uitoefenen *namens* den Koning, wat een zedelijke band, een zedelijke verplichting ten aanzien van de wijze, waarop zij gebruik maken van hun eigen bevoegdheden, in zich sluit. Hij bleef opname van de verzochte bepalingen dan ook niet noodig en niet gewenscht achten.

Hierna trad de commissie van voorbereiding uit de Tweede Kamer in mondeling overleg met den minister, waarbij ook de huidige Gouverneur van Suriname, prof. Kielstra, met verlof in den lande, tegenwoordig was. Dit overleg heeft ertoe geleid, dat de minister verklaard heeft de kwestie omtrent de aanwijzingen niet van zoo groot belang te achten, dat hij tegen wijziging van artikel 29 ernstig bezwaar zou maken. Z. Ex. vond, dat het zakelijk weinig verschil maakte, of men de eene of de andere omschrijving bezigde. Bij nota van wijziging¹ werden de woorden „alsmede van 's Konings aanwijzingen” ingevoegd². Het artikel werd in deze gewijzigde redactie zowel door de Tweede- als door de Eerste Kamer aangenomen. In de Tweede Kamer werden nog wel protesten tegen de invoeging geuit. Zoo verdedigde het sociaal-democratische lid IJzerman een amendement om de „aanwijzingen” weer te schrappen. Nadat de minister dit amendement had ontraden, werd het bij zitten en opstaan verworpen, en het wetsontwerp werd ten slotte, zij het ook met een later te bespreken wijziging op ander gebied, zonder hoofdelijke stemming aangenomen, met alleen de heeren Wijnkoop en Sneevliet tegen (13 Maart 1936). Bij de behandeling in de Eerste Kamer op 22 April d.a.v. sprak prof. de Savornin Lohman zijn voldoening erover uit, dat de „aanwijzingen” weer opgenomen

¹ Zitting Tweede Kamer, 1935-1936, 53 no. 5.

² Hetzelfde geldt voor Curaçao.

waren. Deze z.i. belangrijke kwestie raakte de structuur van het Koninkrijk! Wel gaf deze hooggeleerde spreker als zijn meening te kennen, dat dit niet beteekende, dat de minister zich nu met alles moest gaan bemoeien, en ook het parlement behoorde dat niet te doen. Details behoorden hier niet thuis, en de kwestie der „aanwijzingen” zag hij als een zaak van tact. Met een geestig antwoord van Dr. Colijn eindigde dit debat, en de „aanwijzingen” waren een *fait accompli* geworden¹. Op de beteekenis van dit artikel wordt straks nog met een enkel woord teruggekomen.

De Gouverneur heeft het opperbevel over de in Suriname aanwezige krijgsmacht, en heeft in geval van opstand of oorlog de macht om den staat van oorlog of beleg af te kondigen. In dergelijke omstandigheden kan hij ook bepalingen van de staatsregeling of van alle andere wetten of verordeningen, welke van kracht zijn, buiten werking stellen en ambten tijdelijk opheffen. Hij moet die maatregelen echter onverwijld ter kennis van den Koning brengen. In dringende omstandigheden, buiten oorlog of opstand, kan hij in gelijken geest handelen onder nadere bekrachtiging van de wet, algemeen maatregel van bestuur of landsverordening ten aanzien van onderwerpen, waarvan de regeling bij de wet, algemeen maatregel van bestuur of landsverordening moet geschieden, zoolang die regeling niet heeft plaats gehad. Worden zijn handelingen niet bekrachtigd, dan blijven zij toch verbindend, zoolang zij niet zijn ingetrokken. Hij heeft het benoemingsrecht van alle landsdienaren, die niet door den Koning krachtens wettelijk voorbehoud worden benoemd. Hetzelfde geldt voor schorsing en ontslag. Hij heeft het algemeen bestuur over de geldmiddelen en domeinen. Hem is het recht van gratieverleening toegekend ter zake in Suriname bij **rechterlijk vonnis opgelegde straffen. Amnestie, abolitie of** generaal pardon kan hij slechts verleen en met voorafgaande

¹ De minister-president antwoordde den heer Lohman, dat hij zoo tactvol zou zijn, om bij ernstig meeningsverschil met den landvoogd zoo noodig per keerende post een brief te schrijven „ik heb vernomen, dat Uw gezondheidstoestand te wenschen overlaat en geef U in overweging om ontslag te vragen”.

uitdrukkelijke machtiging des Konings, uitgezonderd in zeer dringende gevallen, en dan nog slechts na verhoor van den Raad van Bestuur en onder voorbehoud van 's Konings bekrachtiging. Dispensatie kan hij slechts verleen in de gevallen en op de wijze bij algemeene verordening omschreven. Hij is als uitvoerend orgaan belast met de afkondiging van wetten en algemeene maatregelen van bestuur. Hij kan met kennisgeving aan den Koning tijdelijk de uitvoering of afkondiging opschorten. Een en ander geschiedt in het Gouvernementsblad, het staatsblad voor Suriname. De afgekondigde wet of algemeene maatregel van bestuur treedt, als geen ander tijdstip is bepaald, in werking op den dertigsten dag na dien der uitgifte van het Gouvernementsblad. Hetzelfde geldt voor besluiten van den Gouverneur.

Over de regeling van conflicten, welke zich tusschen den Gouverneur en de Staten kunnen voordoen, zal hierna gesproken worden.

Hiermee zijn de belangrijkste bepalingen omtrent de macht en de positie van den Gouverneur weergegeven. Hoe kan men deze positie noemen? Is zij een zelfstandige of een van de Kroon afhankelijke?

Het bepaalde in de nieuwe staatsregeling geeft geen aanleiding om de in het vorige hoofdstuk uiteengezette meening naar aanleiding van de nieuwe grondwetsartikelen te wijzigen. Het moge waar zijn, dat in artikel 29 evenals in artikel 1 der Indische Staatsregeling is voorgeschreven, dat de Gouverneur het algemeen bestuur in Suriname uitoefent „met in achtneming van 's Konings aanwijzingen”, maar wij hechten aan die uitdrukking nu eenmaal niet veel waarde. Bij de behandeling van het ontwerp-staatsregeling in de Staten-Generaal heeft de regeering bij monde van den minster-president verklaard, dat deze woorden geen zelfstandige beteekenis hebben, en in zooverre zijn we dus wel wat verder gekomen dan in 1925 bij het aannemen van het amendement-Feber. Ook Dr. Colijn heeft nu onomwonden verklaard, dat de landvoogden *zelfstandige* algemeene bevoegdheden hebben, en dat de Koning alleen die algemeene bestuursbevoegdheden heeft, welke Hem uitdrukkelijk zijn opgedragen en „met name” ge-

noemd moeten worden. Bij de uitoefening van zijn zelfstandige bestuurstaak *namens* den Koning zou men slechts aan een zedelijke band, een zedelijke verplichting ten aanzien van de wijze, waarop hij van zijn bevoegdheden gebruik maakt, mogen denken. Dat is heel wat anders dan een staatsrechtelijke ondergeschiktheid of een plicht om alles op te volgen, wat de minister van koloniën decreteert. Deze interpretatie van Dr. Colijn past in den geest der grondwet, en wij handhaven dan ook onze meening, dat de Gouverneur een zelfstandig bestuursorgaan is, en dat hij bij de uitoefening van zijn taak slechts heeft te letten op de groote lijnen van de staatsrechtelijke beginselen, welke het algemeene regeeringsbeleid in het belang van de rijkseenheid beheerschen. Het is dus niet zoo, dat de Koning het geheele algemeene bestuur overzee uitoefent en dat Hij daarvoor gebruik maakt van een vertegenwoordiger, den landvoogd. Op het gebied van het algemeen bestuur overzee staan Koning en landvoogd naast elkaar, elk op zijn terrein, en het eenige verschil is, dat het algemeen bestuur ten opzichte van bepaalde bevoegdheden aan den Koning kan worden voorbehouden en dus aan den landvoogd kan worden ontnomen. Er is echter een waarborg, en wel deze, dat dit steeds bij de wet moet geschieden. Waar de wet dit niet heeft gedaan, is de landvoogd het zelfstandige en alleen-bevoegde orgaan, en hij heeft zich bij de uitoefening van zijn taak slechts te richten naar de voor dat oogenblik geldende staatsrechtelijke beginselen. Zoo wil het de grondwet, en zoo moeten dan ook de bepalingen, welke in de staatsregelingen op dit stuk voorkomen, worden uitgelegd. Een Gouverneur, die zijn positie in het staatsverband goed aanvoelt en zijn bevoegdheden uitoefent met inachtneming van de voor het oogenblik geldende mogelijkheden in zijn gewest, zal bij een ernstig meeningsverschil met de Kroon niet behoeven te wijken. In ons staatsrecht is de mogelijkheid open om bij een dergelijk conflict den verantwoordelijken minister van de Kroon tot heengaan te nopen, indien het parlement, de vertegenwoordiging des volks, het optreden van den landvoogd goedkeurt. Het is daarom ook gewenscht, dat men in grondwet en staatsregeling geen al te stringente bepalingen

opneemt om de staatsrechtelijke positie te bepalen. Men moet uitbouw naar de mogelijkheden van het oogenblik openlaten, en daarvoor is een zekere vrijheid van handelen van hen, die aan het hoofd van een overzeesch gewest staan, noodzakelijk.

Ook hier geldt, dat men den „right man on the right place” moet kiezen. Is deze voorwaarde vervuld, dan behoeft men niet te vreezen, dat ernstige meeningsverschillen zich zullen voordoen, en dan kan men den landvoogd met een gerust geweten zooveel mogelijk de vrije hand laten. Daarmee zal ongetwijfeld het belang van het gansche Koninkrijk gediend zijn, daar een goed bestuur over het zelfstandige overzeesche gewest in het belang van den geheelen Staat is. En goed bestuur is niet onverbrekkelijk verbonden aan strakke bepalingen van afhankelijkheid van de rijksregeering. Veeleer zou, als de bovengenoemde voorwaarde omtrent den persoon van den Gouverneur is vervuld, het tegendeel gezegd mogen worden. Zoo heeft het ook de grondwet van 1922 gewild: een zelfstandig algemeen bestuur van den Gouverneur in het gewest, uitgezonderd daar, waar de wet het algemeen bestuur aan den Koning heeft voorbehouden, en als oppertoezicht uitsluitend in het belang van de rijkseenheid het opperbestuur van de Kroon onder de ministerieele verantwoordelijkheid. Terecht bracht dan ook de oud-Griffier van de Koloniale Staten van Suriname, de heer A. S. J. Fernandes, ter gelegenheid van zijne op 18 Januari 1935 voor het Indisch Genootschap (Groep West-Indië) gehouden lezing hulde aan Dr. Colijn, die in zijn ontwerp-staatsregeling voor Suriname, het advies van de Commissie-Staal opvolgend, de „aanwijzingen” van de Kroon had uitgesloten¹. Wij zien in het feit, dat die „aanwijzingen” ten slotte toch zijn opgenomen in het belangrijke artikel 29 geen reden om aan den minister-president nu alle

---

¹ Voor het Indisch Genootschap in druk uitgegeven bij Mart. Nijhoff, 's Gravenhage, 1935, blz. 1-28. Een zeer lezenswaardige brochure.

De heer Fernandes zal wel zeer teleurgesteld geweest zijn, toen hij moest ervaren, dat de gewraakte woorden ten slotte toch nog zijn opgenomen.

hulde te onthouden. Dr. Colijn heeft onomwonden te verstaan gegeven, dat de Kroon zich zooveel mogelijk van inmenging in overzeesche aangelegenheden heeft te onthouden, omdat het algemeen bestuur niet hier, maar overzee door den landvoogd gevoerd moet worden. Dit was sinds 1922 voorschrift van staatsrecht, „een niet meer betwist beginsel van staatsbeleid”, zooals de regeering in 1922 heeft opgemerkt¹. In dit opzicht is Dr. Colijn niet ontrouw geworden aan de in 1928 door hem ontwikkelde beginselen². De voorwaarden voor volledig zelfstandig bestuur in Oost en West zijn nu eenmaal niet gelijk, en het is ten eenenmale onjuist gezien, dat ter wille van een vermeende uniformiteit, het troetelkind van de meerderheid der Staten-Generaal, in de nieuwe staatsregeling van Suriname voorschriften zijn opgenomen, welke reeds meer dan tien jaren geleden tengevolge van een onjuiste interpretatie der grondwet in de Indische staatsregeling werden neergeschreven, en waarvan zoo langzamerhand toch erkend was geworden, dat zij voor Suriname zeker niet op hun plaats waren. Men zal daarom goed doen aan de invoeging der „aanwijzingen” geen beteekenis toe te kennen.

Ten slotte moge nog met een enkel woord gewezen worden op de door de Commissie-Staal voorgestelde toevoeging aan het eerste lid van artikel 29³. Deze commissie wilde de aan den Gouverneur toegekende „uitvoerende macht” als het ware nader verklaren door op die woorden te laten volgen: „zoowel ten aanzien van onderwerpen, de inwendige aangelegenheden van Suriname betreffende, als ten aanzien van de medewerking aan de uitvoering van wettelijke regelingen, welke voor Suriname toepasselijk verklaard zijn.” De regeering nam deze toevoeging niet over, vermoedelijk omdat in artikel 54 aan den Gouverneur immers de bevoegdheid is toegekend besluiten uit te vaardigen om uitvoering te geven aan wetten, algemeene maatregelen van bestuur en landsverordeningen. Hier vindt

¹ Zie Handelingen Eerste Kamer 1921/1922, blz. 522 e.v.

² Zie zijn boek „Koloniaal vraagstukken van heden en morgen”, 1928, o.a. blz. 60 e.v.

³ Zie Verslag, t.a.p., blz. 34.

men dus het door van Vollenhoven zoo genoemde „medebewind” vastgelegd¹.

Het derde hoofdstuk handelt over de samenstelling en werkzaamheden van den Raad van Bestuur (artt. 58-67). In dit hoofdstuk is niet veel veranderd. De Raad bestaat uit den Gouverneur als voorzitter en vier door de Kroon te benoemen leden, waarvan één ondervoorzitter. Schorsing en ontslag berusten eveneens bij de Kroon. De Kroon kan buitengewone leden benoemen, die als plaatsvervangers optreden. De gouvernementssecretaris kan ook lid van den Raad zijn. Hij treedt steeds op als secretaris van den Raad. De Raad ontwerpt een reglement van orde, dat door den Gouverneur wordt vastgesteld, onder goedkeuring van de Kroon. Artikel 63 is het belangrijkste artikel van dit hoofdstuk, en hierin is wel een verandering van beteekenis aangebracht. Volgens dit artikel zal de Gouverneur den Raad van Bestuur hooren nopens *a)* alle ontwerpen van landsverordeningen, *b)* alle ontwerpen van wet en van algemeene maatregelen van bestuur, waartomtrent ook de Staten gehoord worden, *c)* alle ontwerpen van besluiten van den Gouverneur, tot uitvoering van algemeene verordeningen, *d)* alle ontwerpen met betrekking tot de begrooting, het slot van rekening en geldleeningen, *e)* alle andere aangelegenheden, waarvoor het hooren bij de staatsregeling of andere algemeene verordeningen is voorgeschreven, en ten slotte *f)* alle andere zaken, waarin de Gouverneur het gevoelen van den Raad wil kennen. In het oude regeeringsreglement ontbrak het sub *b)* genoemde, terwijl vervallen is het voorschrift, dat de Gouverneur den Raad ook moest hooren, wanneer hem dit door de Kroon werd bevolen². Dit oude voorschrift paste niet meer in het „nieuwe beginsel van staatsbeleid”. Dat het gevoelen van den Raad van Bestuur ook op ontwerpen van wet en van algemeene maatregelen van bestuur, waartomtrent ook de Staten worden gehoord, zal wor-

¹ Zie Fernandez, t.a.p., blz. 16, alwaar een vergelijking wordt gemaakt met Gedeputeerde Staten en Gemeentebestuur hier te lande.

² De Staten-Generaal hebben blijkbaar geen termen aanwezig geacht om hier ook „het bevel” te handhaven! Of is het aan de aandacht ontsnapt?

den gevraagd past in het systeem van staatsinrichting. Evenzoo het nieuwe voorschrift omtrent verplicht hooren van den Raad over begrooting, rekening en geldleeningen. Dit voorschrift kwam in het rapport van de Commissie-Staal niet voor¹.

De Raad geeft zijn advies schriftelijk, zoo de Gouverneur dit verlangt. De Gouverneur is bevoegd militaire- en burgerlijke ambtenaren in de vergaderingen van den Raad te doen verschijnen tot het geven van inlichtingen.

Dit college is dus een adviseerend lichaam ten dienste van den Gouverneur. Het vertoont wel eenige overeenkomst met onzen Raad van State. Volgens artikel 66 kan hem ook rechtsmacht worden opgedragen in geschillen van bestuur, administratieve rechtspraak dus. De opdracht moet geschieden bij landsverordening.

Ten slotte zijn aan den Raad nog alle andere werkzaamheden opgedragen, welke de staatsregeling of andere algemeene verordeningen mochten voorschrijven. Zoo wordt in artikel 37 bepaald, dat bij het verleenen van amnestie, abolitie of generaal pardon zonder voorafgaande machtiging van de Kroon, de Gouverneur den Raad moet hooren, terwijl volgens artikel 68 de benoeming van de vijf leden der Staten door den Gouverneur slechts kan geschieden „na raadpleging van” den Raad van Bestuur².

Kan men spreken van een medebewind van den Raad van Bestuur? Zeker niet. Dit college heeft geen enkele regeermacht. Het gevoelen van den Raad wordt ingewonnen, maar nergens is voorgeschreven, dat de Gouverneur ten opzichte van de een of andere aangelegenheid overeenstemming met of goedkeuring van den Raad noodig heeft³. Hij is dus vol-

¹ Zie omtrent het voorschrift tot het hooren van den Raad, wanneer dit bij eenige landsverordening is voorgeschreven, Kleintjes, t.a.p. I blz. 260 t.a.v. Indië. In de Indische staatsregeling komt deze bepaling niet voor, en prof. Kleintjes wijst er terecht op, dat de in Indië voorkomende practijk derhalve onwettig is.

² Zie ook art. 92 lid 3, het belangrijke artikel 101, en artikel 137.

³ Anders in de Indische staatsregeling, o.a. art. 35, 36, 37, 42 en 43. Zie Kleintjes, t.a.p., I, blz. 260. De positie van den Gouverneur van Suriname is in dit opzicht dus zelfstandiger dan die van den Gouv.-Gen. in Indië.

komen vrij om tegen het advies van den Raad in te gaan. Dit lichaam heeft dan ook een **bloot adviseerende taak**. Toch is dit college nuttig, omdat de Gouverneur zich steeds tot dezen Raad kan wenden en zijn gevoelen kan toetsen aan de meening van anderen, van wie krachtens hunne benoeming verwacht mag worden, dat zij bevoegd en in staat zijn te beoordeelen, wat al of niet in het belang van het gewest is. De Kroon zal dan ook moeten zorgen, dat Zij steeds goede en deskundige krachten in dit college benoemt. Alleen dan zullen de adviezen van den Raad goede vruchten kunnen dragen en zal de Gouverneur hier steun kunnen vinden in de uitoefening van zijn niet gemakkelijke regeeringstaak.

Van een recht van initiatief, zooals bij de Indische staatsregeling aan den Raad van Indië is gegeven, is hier geen sprake.

Tot slot van de bespreking van dit hoofdstuk der staatsregeling worde nog gewezen op artikel 60 lid 2 der grondwet, waarin bepaald is, dat het algemeen bestuur alleen aan den Gouverneur is opgedragen. Van een mede-bewind van den Raad van Bestuur kan reeds daarom **geen** sprake zijn. Maar dit sluit niet uit, dat in de staatsregeling bepaald zou mogen worden, dat de Gouverneur het algemeen bestuur uitoefent *bijgestaan door* den Raad van Bestuur. De leden van den Raad zouden dan kunnen optreden als departementshoofden¹. Voor Suriname bestaat hieraan geen behoefte en een vergelijking met het veel grootere Indië met zijn veel meer gevarieerde bevolking kan niet gemaakt worden. In Suriname zijn de departementshoofden meer hoofdamttenaar dan regeeringspersoon. Het spreekt van zelf, dat bij een toekomstigen uitbouw van de zelfstandigheid der overzeesche gewesten hierin verandering gebracht zal kunnen en misschien zelfs zal moeten worden.

Het vierde hoofdstuk der staatsregeling (artt. 68-116) han-

¹ Zie ten aanzien van deze kwestie de meening van de Commissie-Oppenheim bij Kleintjes, t.a.p., I, blz. 252, noot 2. Terecht merkt prof. Kleintjes op, dat de bewering der regeering (Bijlagen Handelingen Tweede Kamer 1923/1924, 181, 10, blz. 64) niet juist is.

delt over de Staten van Suriname, het vertegenwoordigend lichaam van het gewest. Bij de bespreking van het oude regeeringsreglement is reeds gebleken, hoe in 1865 het college onder den naam van Koloniale Staten werd ingesteld, en hoe in 1901 een belangrijke wijziging werd gebracht in de wijze van samenstelling dier Staten. Sinds 1901 werden *alle* leden rechtstreeks door de kiezers gekozen in verhouding van één op de tweehonderd kiezers, en wel minstens 13 en hoogstens 25 leden. De practijk bracht mee, dat er 13 leden waren. Eén van de belangrijkste wijzigingen in dit hoofdstuk is wel het nieuwe artikel 68, waarbij wordt bepaald, *dat er 15 leden zullen zijn, van wie tien rechtstreeks gekozen zullen worden door de kiezers en vijf door den Gouverneur worden benoemd, na raadpleging van den Raad van Bestuur.*

Over dit artikel is veel gestreden. De Commissie-Staal had voorgesteld het aantal leden op een vast aantal van 15 te bepalen en *alle* leden door de kiezers te doen aanwijzen¹. Om te doen uitkomen, dat van een belangen-vertegenwoordiging geen sprake mocht zijn, stelde de Commissie voor toe te voegen, dat de Staten de geheele bevolking van Suriname vertegenwoordigen.

De regeering ging niet met dit voorstel mee, en in haar ontwerp-staatsregeling stelde zij voor tien leden te doen verkiezen en vijf door den Gouverneur te doen benoemen². In de memorie van toelichting motiveerde de regeering deze afwijking door op te merken, dat de samenstelling der bevolking sinds 1901 zoo belangrijk veranderd was door de vestiging van talrijke Aziatische immigranten, waardoor een geheel andere verhouding tusschen de verschillende bevolkingsgroepen was ontstaan. Meer dan de helft der bevolking bestond nu uit Britsch-Indiërs en Javanen, en om nu de vertegenwoordiging van „alle” bevolkingsgroepen zoo goed mogelijk te verzekeren, verdiende het aanbeveling terug te keeren tot het vroegere stelsel en een deel der leden weer te doen benoemen.

Dit regeeringsvoorstel vond blijkens het Voorloopig Verslag

¹ Zie Verslag, t.a.p., blz. 22 en 41.

² Memorie van Toelichting, Bijlagen Tweede Kamer 1934/i335, t.a.p., blz. 20 en 24.

in de Tweede Kamer geen onverdeelden bijval¹. De tegenstanders van het regeeringsvoorstel wezen erop, dat men in 1901 dit stelsel juist verlaten had, omdat de vroegere methode ongewenschte verhoudingen had geschapen, en dat sinds 1901 geen nadeelen aan den dag getreden waren. Zij achtten dit voorstel voorts in strijd met den geest der grondwetsherziening 1922. Van een minder goede behartiging der belangen van de Britsch-Indiërs en Javanen was nooit gebleken, en een dergelijke belangen-redeneering achtten zij in strijd met het karakter, dat in ons staatsrecht het lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam heeft, daar toch de geheele bevolking van het gewest vertegenwoordigd werd en niet slechts een bepaalde groep. Het algemeen belang moest richtsnoer zijn en niet het engere groepsbelang. Maar ook al zou een dergelijke speciale vertegenwoordiging noodig zijn, dan nog was dit stelsel van gedeeltelijke benoeming niet noodzakelijk, gezien de wet van 10 Juni 1927 (Stb. 175) op het Nederlandsch onderdaanschap in Suriname. Het kiesrecht zou dan toch in ruime mate aan die groep ten deel vallen. Ook wezen zij op artikel 4 van de Overgangsbepaling, waardoor zij, die reeds 5 jaren in Suriname gevestigd waren, het kiesrecht deelachtig zouden worden.

De voorstanders van het regeeringsontwerp onderschreven de argumenten der regeering, en vonden bovendien de geringe politieke ontwikkeling overzee een grond voor terugkeer naar het vroegere stelsel. Ook het feit, dat de voorzitter der Staten uit de leden moest worden benoemd, achtten zij een reden voor gedeeltelijke benoeming der leden. Andere leden verwierpen dit argument met de mededeeling, dat er geen bezwaar kon bestaan den voorzitter desnoods niet uit de leden te benoemen.

Sommige leden konden zich met de benoeming van vijf leden wel vereenigen, maar wilden die benoeming aan de Kroon opdragen in plaats van aan den Gouverneur, zulks met het oog op allerlei persoonlijke verhoudingen in het betrekkelijk kleine milieu.

Ten slotte werd nog de vraag gesteld, of het dan niet moge-

¹ Bijlagen enz., t.a.p., blz. 95.

lijk was voor elke bevolkingsgroep een zeker aantal zetels te bestemmen, zooals b.v. in Indië het geval was. Men zou daarbij zoowel van een onverdeeld als van een gesplitst kiezerscorps kunnen uitgaan, waarbij echter de voorkeur aan het eerste gegeven werd. Een opgave van de sterkte van het kiezerscorps, gespecificeerd naar den landaard der kiezers, zou wellicht eenig licht kunnen verschaffen.

In de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer bleef de regeering op haar standpunt staan¹. Dat het lidmaatschap van het vertegenwoordigend lichaam niet diende om voor groepsbelangen op te komen, noemde zij theorie, waarvan in de praktijk niet al te veel terecht kwam! De regeering *erkende*, dat van den grondslag der grondwetsherziening was afgeweken, maar hier, zoo voerde zij aan, was nu één van die gevallen, waarin „sprekende redenen” er voor pleitten om de gelegenheid tot wijziging aan te grijpen². Voorts be- toogde de regeering, dat maar weinigen van die bevolkings- groep in aanmerking zouden komen om te kunnen kiezen, daar het overgrootste deel noch aan de eischen van het census- kiesrecht noch aan het capaciteitskiesrecht voldeed. Bestem- ming van een zeker aantal zetels voor elke bevolkingsgroep achtte de regeering niet doenlijk, omdat in Suriname het cri- terium voor die onderscheiding ontbrak en niet, zooals in Indië, uit de wetgeving volgde.

Bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer verdedigde de heer IJzerman een amendement om *alle* leden der Staten te doen verkiezen. Minister Colijn verzette zich hiertegen, en deze goed bedoelde poging mislukte. Het amendement werd bij zitten en opstaan verworpen³. Bij de hierop gevolgde behandeling in de Eerste Kamer werd het ontwerp zonder stemming aangenomen⁴. De Staten zullen dus voortaan zijn samengesteld uit 15 leden, van wie 10 ge- kozen en 5 benoemd zullen worden.

¹ Bijlagen enz., 1935/1936, 53, blz. 5 en 6.

² Deze bewering doet vreemd aan, wanneer men in aanmerking neemt, dat nimmer eenige wenschelijkheid tot wijziging te voren was geuit of gebleken.

³ Zitting Tweede Kamer 13 Maart 1936.

⁴ Zitting Eerste Kamer 22 April 1936.

Alvorens hierover nog een algemeen oordeel te geven, zal eerst de verdere inhoud van dit hoofdstuk, voorzoover voor dit punt van belang, worden besproken.

Artikel 69 bepaalt, wie kiezers zijn. Het actief kiesrecht is alleen aan mannen toegekend. Wel deed de heer IJzerman in de meergenoemde zitting der Tweede Kamer van 13 Maart 1936 nog een poging ook het actief vrouwenkiesrecht bij landsverordening mogelijk te maken, maar de Kamer verwierp het desbetreffend amendement met 43 tegen 29 stemmen.

Kiezers kunnen dus alleen zijn *mannelijke* Nederlandsche onderdanen, die aan een viertal eischen voldoen: 1° moeten zij sedert 1 Januari van het jaar, waarin de kiezerslijst wordt vastgesteld, in Suriname gevestigd zijn; 2° moeten zij minstens 25 jaar oud zijn; 3° in het volle genot der burgerlijke rechten zijn, en 4° of aan bij kiesreglement te stellen eischen van verstandelijke ontwikkeling voldoen, of over een bij kiesreglement te bepalen inkomen, dat niet hooger dan f 1000.— als minimumgrens mag zijn, belasting betalen. Een census- en een capaciteitskiesrecht dus naast elkaar. Men moet aan één van beiden voldoen. De Commissie-Staal had een eenigszins afwijkende regeling voorgesteld¹. Hiervan zij speciaal vermeld, dat zij ook het actief vrouwenkiesrecht niet onvoorwaardelijk wilde uitsluiten, maar aan de beslissing van den plaatselijken wetgever wilde overlaten, gelijk ook de heer IJzerman later bij amendement voorstelde. Algemeen kiesrecht achtte zij vooralsnog onmogelijk, gezien de geringe ontwikkeling van een groot deel der bevolking. De grenzen voor censuskiesrecht wilde ook zij verruimen. Wat in de wet onder het reeds genoemde punt 4 der Overgangsbepaling is opgenomen had de Commissie in artikel 69 zelve willen opnemen.

De opname van het capaciteitskiesrecht is nieuw. Ook de Commissie-Staal stelde dit voor, en de regeering kon zich hiermede vereenigen². Met het vreemdelingen-kiesrecht kon gebroken worden, nu de wet van 10 Juni 1927 het Nederlandsch onderdaanschap ook in Suriname ingevoerd had. In het Voorloopig Verslag werd eenerzijds op invoering van het

¹ Zie Verslag, t.a.p., blz. 5 en 41.

² Bijlagen enz., t.a.p., blz. 20.

vrouwenkiesrecht aangedrongen, en anderzijds afschaffing van het censusrecht bepleit op grond van de invoering van het capaciteitskiesrecht. Men achtte het voorts niet juist, dat in de Memorie van Toelichting (blz. 4) door de regeering werd aangegeven, dat voor het capaciteitskiesrecht een hoogere ontwikkeling dan gewoon lager onderwijs gevorderd zou moeten worden. Men diende dit aan den plaatselijken wetgever, die het kiesreglement zou moeten vaststellen, over te laten.

In de Memorie van Antwoord handhaafde de regeering haar standpunt en het regeeringsvoorstel werd onveranderd aangenomen in beide Kamers.

Het ware wenschelijk geweest, dat, evenals de Commissie-Staal had voorgesteld, de kwestie van het actief vrouwenkiesrecht aan den plaatselijken wetgever ware overgelaten. Het moge waar zijn, dat in Suriname op het oogenblik misschien weinig vrouwen hiervoor in aanmerking zouden zijn gekomen, dat neemt niet weg, dat de beslissing hieromtrent beter aan den wetgever overzee kon zijn overgelaten. De invoering had kunnen geschieden op een tijdstip in de toekomst, dat daarvoor geschikt leek, en dit zou het groote voordeel hebben gehad, dat bij gewone landsverordening naar bevind van zaken gehandeld had kunnen worden. Wanneer nu in de toekomst invoering van actief vrouwenkiesrecht gewenscht mocht lijken, zal wetswijziging noodig zijn, en zal de beslissing weer bij den Nederlandschen wetgever berusten. Dit strijdt met den geest der grondwetsherziening 1922, meer speciaal met het 2de lid van artikel 61, daar het hier zonder twijfel een inwendige aangelegenheid betreft, welke door de overzeesche organen het beste beoordeeld kan worden. Voor een voorbehoud bij de wet, feitelijk neerkomend op een onthouding van een bevoegdheid, was in casu geen gemotiveerde reden, te meer niet, omdat een ontijdige invoering desnoods bij de wet vernietigd zou kunnen worden op grond van strijd met het algemeen belang. Een dergelijke regeling ware derhalve beter geweest dan het thans in de staatsregeling bepaalde, waaraan het karakter van soepelheid ontbreekt, en waarbij aan de overzeesche organen de bevoegdheid tot regeling van

een inwendige aangelegenheid is onthouden in strijd met den geest der grondwetsherziening van 1922.

Volgens artikel 71 is het passief vrouwenkiesrecht wel toegelaten. Verkiesbaar en benoembaar zijn zoowel mannelijke als vrouwelijke Nederlandsche onderdanen. Het passief vrouwenkiesrecht is dus in de wet zelve vastgelegd en niet aan den plaatselijken wetgever overgelaten. De Commissie-Staal had eveneens voorgesteld het passief vrouwenkiesrecht in de wet op de staatsinrichting zelve op te nemen. De regeering sloot het passief vrouwenkiesrecht geheel uit, gezien haar ontwerp-artikel 69bis, waarin bepaald zou moeten worden, dat zij, die kiezer zijn ingevolge het voorgaande artikel, ook verkiesbaar zouden zijn. De verkiesbaarheid van vrouwen werd dus geheel uitgeschakeld.

In het Voorloopig Verslag werd hiertegen opgekomen in verband met de positie, welke de vrouw naar de moderne opvattingen toekwam¹. Men stelde voor in het ontworpen artikel 69 het woord „mannelijke” te schrappen, waardoor dan zoowel het actief als het passief kiesrecht ook aan vrouwen verleend zou zijn. In de Memorie van Antwoord handhaafde de regeering haar standpunt, dat vrouwenkiesrecht in Suriname nog ongewenscht geacht moest worden, maar bij het daarna met de commissie van voorbereiding uit de Tweede Kamer gevolgde overleg deelde de minister mede, dat hij de beslissing omtrent passief vrouwenkiesrecht aan de Kamer zou overlaten, indien uit de Kamer een voorstel in dien zin zou worden gedaan². Bij de openbare behandeling werd dit voorstel gedaan door den reeds genoemden afgevaardigde IJerman, en nadat de minister zijn verklaring herhaald had, nam de Tweede Kamer het amendement-Bakker-Nort van dezelfde strekking aan, nadat de heer IJerman zijn amendement ten gunste van dat van Mevrouw Bakker-Nort had ingetrokken. De Eerste Kamer vereenigde zich hiermee, en het passief vrouwenkiesrecht is zodoende in de staatsregeling zelve vastgelegd. De artikelen 70 en 72 behelzen de voorschriften omtrent uitsluiting van het actief en passief kiesrecht. Zij zijn

¹ Bijlagen enz., t.a.p., 198, 8, blz. 96.

² Zitting Tweede Kamer, 1935/1936, 53, no. 4.

van gelijken aard als in ons Rijksstaatsrecht. De Gouverneur, de ondervoorzitter en de leden van den Raad van Bestuur, de Gouvernementssecretaris en de militairen van zee- en landmacht in werkelijken dienst zijn verstoken van de verkiesbaarheid voor de Staten. Deze uitsluiting is logisch in het gevolgde systeem van staatsinrichting. In artikel 73 komen nog de regelingen van de verboden bloedverwantschap en zwagerschap voor.

In artikel 75 wordt voorgeschreven, dat het kiesreglement bij landsverordening moet worden vastgesteld, terwijl volgens artikel 77 aan de Statenleden een vergoeding voor reis- en verblijfkosten kan worden toegekend, eveneens bij landsverordening te regelen. Een vaste schadeloosstelling is uitgesloten, ondanks het feit, dat in de Tweede Kamer hierop wel aangedrongen is¹. Zij genieten wel vrij vervoer met de geregelde landsvervoermiddelen.

Artikel 74 bepaalt den zittingsduur op vier jaren. Met het stelsel van aftreding volgens rooster is gebroken. De leden treden nu allen tegelijk af. Zij leggen vóór het aanvaarden hunner betrekking in handen van den Gouverneur den eed of de belofte af. Hiermede zijn de bepalingen omtrent de samenstelling der Staten besproken.

Is de wijze, waarop dit wetgevend orgaan van Suriname is samengesteld, in overeenstemming met den geest van de grondwetsherziening van 1922? Het wordt van alle zijden bestreden en zelfs felle critiek, vooral buiten de Staten-Generaal, is der regeering niet bespaard gebleven. Reeds terstond na het bekend worden van het ontwerp-wet op de staatsinrichting werd door Fernandes critiek uitgeoefend². Hij zegt: „Zal autonomie in de beteekenis van zelfwetgeving voor de bevolking van een land, welke daarmee is bekleed, niet enkel in *vorm*, maar ook in *wezen*, die constitutioneele rechten met de zegén voor het algemeen welzijn, die daarvan kan uitgaan,

¹ Bijlagen enz., t.a.p., 198, 8, blz. 97; zitting Tweede Kamer 1935-1936, amendement-IJzerman verworpen 13 Maart 1936.

² Fernandes, t.a.p., blz. 17.

Zie ook een artikel van W. R. Menkman, voorkomend in de „Avondpost” van 6 December 1934.

waarborgen, dan zal de aanwijzing van de vertrouwensmannen, die de wetgevende functie in het wetgevend orgaan, in samenwerking met het uitvoerende orgaan, hebben uit te oefenen, naar de trias politica—leer van Montesquieu, rechtstreeks in handen moeten berusten van het volk, d.i. het kiezerscorps, buiten elken invloed, rechtstreeks of zijdelings, van het uitvoerende orgaan". Hij verwacht alleen dan verantwoordelijkheid bij het volk voor het dienen van het algemeen welzijn. Anders wordt het een ijdele vertooning, zonder lust en geestkracht, zonder verantwoordelijkheidsgevoel. Hij keurt daarom het door de regeering voorgestane tweeslachtig stelsel af, en wijst op eenige in de geschiedenis voorgekomen bedenkelijke toestanden, toen ons land en Suriname dit stelsel nog hadden. Hij stelt daar tegenover, dat Suriname de in 1900 gekoesterde verwachtingen nooit te schande gemaakt heeft, en dat nimmer gebleken is, dat de door de kiezers verkozen leden van de Koloniale Staten zich hebben schuldig gemaakt aan verwaarloozing of minder goede verzorging van de belangen van de politiek zwakkere groepen. Hij vreest, dat het thans voorgestelde stelsel niet bevorderlijk zal zijn voor een goede verstandhouding en een vruchtbare samenwerking in dit betrekkelijk kleine college en dat de energie-ontplooiing in Suriname nog meer belemmerd zal worden. Hij wil ook aan de vrouwen het recht verleenen om aan de wetgeving deel te nemen, en is het ook in dat opzicht niet met het standpunt der regeering eens. Dr. da Costa-Gomez heeft in zijn reeds genoemde dissertatie over het wetgevend orgaan van Curaçao vele bedenkingen tegen het regeeringsontwerp ingebracht¹. Hij wijst er allereerst op, dat in 1922 de gedachte heeft voorgezeten, dat aan de in de overzeesche staatsdeelen gevestigde bevolking een zoo groot mogelijk aandeel in de samenstelling van de organen van wetgeving en bestuur behoort te worden gegeven. De plechtige verklaring in de nieuwe wet, dat de Staten het vertegenwoordigend lichaam van het staatsdeel uitmaken, beteekent volgens hem, dat de Staten *krachtens volkskeuze* de werkelijke vertegenwoordigers van het staatsdeel moeten zijn,

¹ Gomez, t.a.p., blz. 104-140.

welke opvatting ook de Commissie-Staal gehuldigd zou hebben. Hij wijst er voorts op, dat men de bevolking van Suriname en Curaçao reeds lang volkomen rijp geacht heeft voor een eigen volksvertegenwoordiging, en dat de door de regeering aangevoerde argumenten, om daarvan af te wijken, geen van allen steekhoudend zijn en hoogst onvoldoende gemotiveerd worden. Men verzuimt aan te geven, *waarom* slechts door een benoemingsrecht een goede vertegenwoordiging kan bestaan. Hij beschuldigt de regeering ervan, dat zij om eigen macht overzee te vergrooten, zeggingschap in de samenstelling van het wetgevend orgaan heeft willen behouden, en daarom is afgeweken van de grondslagen, waarop bestuur en wetgeving in het rijksstaatsrecht zijn gevestigd. De Staten moeten krachtens hun samenstelling de in het volk levende rechtsovertuigingen trachten te verwezenlijken, anders zijn zij staatkundig geen representatief volksorgaan. Hij acht een wetgevend orgaan geheel uit verkozen leden samengesteld des te meer noodzakelijk, omdat in de Staten-Generaal geen vertegenwoordiging uit de overzeesche gewesten aanwezig is. —

Het door de regeering gekozen en door de Staten-Generaal bekrachtigde stelsel is niet gelukkig en de aangevoerde argumenten, welke moesten dienen om deze keuze te rechtvaardigen, zijn ondeugdelijk en juridisch onhoudbaar.

Vooropgesteld moet worden, dat de grondwet zeker *niet* voorschrijft „op welke wijze” het wetgevend orgaan in Suriname moet worden samengesteld. De grondwet spreekt slechts van „aldaar gevestigde organen” en niet van de wijze, waarop die organen moeten worden samengesteld. Volgens artikel 61 wordt de staatsinrichting van Suriname bij de wet vastgesteld. De wet op de staatsinrichting of staatsregeling zal dus moeten aangeven, op welke wijze dit regelend orgaan van Suriname moet worden samengesteld. Het gevolgde deels democratische deels autocratische stelsel is dus niet in strijd met de *letter* der grondwet. Is het dan wel in strijd met den *geest* der grondwetsherziening van 1922? Heeft de grondwetgever van 1922 bedoeld, dat de wetgever een geheel gekozen wetgevend orgaan zou instellen, of heeft men ook toen reeds gedacht aan benoeming van een gedeelte der leden door de Kroon of den

Gouverneur? Ten aanzien van Suriname is op dit stuk geen speciale wensch uitgesproken. Maar Suriname had in 1922 reeds een geheel gekozen orgaan, en van klachten was niets bekend, zoodat men mag aannemen, dat in 1922 zeker *niet* de gedachte heeft voorgezeten om met het bestaande stelsel te breken en weer tot het oude, in 1901 verlaten, tweeslachtige stelsel terug te keeren. Bovendien wilde men in 1922 aan de overzeesche staatsdeelen meer zelfstandigheid voor de toekomst waarborgen. In de Memorie van Toelichting op het ontwerp-staatsregeling voor Suriname van 1934 schrijft de regeering, dat de bestaande reglementen van Suriname en Curaçao reeds in belangrijke mate aan de beginselen, welke bij die grondwetswijziging waren vastgelegd, beantwoordden¹. Voor het wetgevend orgaan van Suriname was dit wel juist, maar voor Curaçao, dat een geheel benoemden Kolonialen Raad had, zeker niet. Daarom schreef de regeering, dat aan de daar gevestigde bevolking *een zoo groot mogelijk aandeel in de samenstelling* van die lichamen behoorde te worden toegerekend. Op grond van deze uitspraak moet het wel groote verwondering wekken, dat de regeering, en ook de Staten-Generaal, thans aan de Surinaamsche bevolking een *geringer* aandeel in de samenstelling van de Staten hebben gegeven. Hier is dus zeker strijd met den geest van de grondwetsherziening. Curaçao had in 't geheel geen door volkskeuze samengesteld orgaan, en als men hier een lichaam instelt, dat voor $\frac{2}{3}$ deel uit gekozen en voor $\frac{1}{3}$ deel uit benoemde leden bestaat, zou men desnoods nog kunnen spreken van een zoo groot mogelijk aandeel in de samenstelling. Voor de verhouding 10—5 zullen dan toch altijd nog deugdelijke argumenten aangevoerd moeten worden. Voor Suriname ligt de zaak anders. Te zijnen opzichte zal men moeten aantonen, dat het reeds zoo groot mogelijke aandeel (immers geheel) *te* groot was en in de practijk niet had voldaan, weshalve vermindering van het aandeel der bevolking noodzakelijk was. Door de regeering werd slechts aangevoerd, dat de groote toename van het aantal Britsch-Indiërs en Javanen, waarvan slechts

¹ Bijlagen enz., t.a.p., 198, 4, blz. 19.

weinigen het kiesrecht konden verkrijgen, het noodig maakte, dat met het oog op de belangen van die bevolkingsgroep een gedeelte der leden van de Staten benoemd zou worden, ten einde de vertegenwoordiging van de belangen van alle bevolkingsgroepen zoo goed mogelijk te verzekeren. De regeering stelde zich dus blijkbaar op het standpunt, dat de *meerderheid* der bevolking beschermd moet worden! Wij kennen in het staatsrecht en volkenrecht wel bescherming van *minderheden*, maar bescherming van een meerderheid is wel een unicum! Was de regeering consequent geweest in haar belangen-redeneering, dan had zij moeten voorstellen om meer dan de helft der leden te doen benoemen, immers meer dan de helft der bevolking behoorde tot die onbeschermdde groep! En waarom dan nog 5 benoemde leden? Iedere motiveering van dit aantal ontbreekt. Dit behoeft trouwens niet te verwonderen, want dit aantal is hoogst willekeurig. En zullen die 5 benoemde leden dan wel in staat zijn om de belangen van die speciale groep te behartigen tegenover 10 andere leden, waarvan de regeering blijkbaar vreest, dat zij tegen die belangen gekant zijn? Zij zullen dan toch steeds de minderheid vormen, en van die speciale belangenzorg komt niet veel terecht. En voorts: de regeering verwacht, dat de gekozen leden geen open oog voor de belangen van deze groep zullen hebben, en dus zal de Gouverneur de benoemde leden moeten kiezen *uit* die speciale groep, daar toch zij alleen bevoegd en deskundig genoeg geacht worden om over die belangen te oordeelen. De keuze is dan wel zeer beperkt, want volgens de regeering zijn maar zeer weinigen kiesbevoegd. Voor de andere, de gekozen leden geldt, dat alleen zij verkiesbaar zijn, die ook het actief kiesrecht bezitten, en de Gouverneur zal dan ook geen leden mogen benoemen, die niet voldoen aan de algemeene eischen van verkiesbaarheid. Zou de Gouverneur wel daarvan afwijken, dan zal zeker niet verwacht mogen worden, dat deze benoemde leden in staat zullen zijn de belangen van een groote bevolkingsgroep te behartigen. Doet de Gouverneur zijn keuze buiten die groep, dan heeft het argument der regeering heelemaal geen zin, want dan is de keuze van het volk minstens even goed.

In dit verband vergelijkte men ook de studie van Mevr. Dr. Verkade¹, vooral blz. 159 en volgende over de bevolking. Uit een door haar in 1935 in Suriname ingesteld onderzoek is haar gebleken, dat de Javanen en Britsch-Indiërs geen geschikte arbeidskrachten voor Suriname zijn, speciaal de laatsten niet. Zij deelt mede, dat *sinds 1916* geen Britsch-Indische koelies meer aangevoerd zijn, terwijl jaarlijks kleine groepen teruggaan naar hun moederland. Van een toename van het aantal Britsch-Indiërs is geen sprake. Wel vindt een verschuiving van het platteland naar de stad Paramaribo plaats, waarmee gepaard gaat een grootere ontwikkeling van deze groep der bevolking, wat blijkt uit het grootere percentage kinderen uit deze groep, dat de openbare Muloschool gaat bezoeken (van 2.56 % van alle kinderen van deze school in 1931 tot 8.76 % in 1936). Wat de Javanen betreft, heeft zij eveneens *geen* toename waargenomen. Er vindt de laatste jaren geen aanvoer meer plaats. In 1935 zijn zelfs bijna 1000 Javanen naar Java teruggevoerd! Zij schijnen in Suriname minder goed te kunnen aarden en missen alle belangstelling voor economische vooruitgang. Vestiging van vrije kolonisten behoeft niet af te schrikken, mits goed voorbereid.

Uit een en ander blijkt wel, dat de vrees der regeering, dat de belangen der Britsch-Indiërs niet voldoende beschermd zouden worden, ongegrond is, daar zij blijken geven, dat zij zeer wel in staat zijn voor zichzelf te zorgen en niets onbeproefd laten hun economische positie te verbeteren en hun ontwikkeling te vermeerderen (zie te dezer zake het interessante relaas op blz. 184 en 185). Van belang is ook de mededeeling op blz. 180, dat bij de arbeidswetgeving in Suriname het belang van den arbeider steeds op den voorgrond heeft gestaan. Hieruit blijkt overduidelijk, dat ook zonder hun medewerking hun belangen goed verzorgd zijn.

Uit het bovenstaande volgt dus, dat het thans gevolgde tweeslachtige stelsel niet juist is. Het is willekeurig en ongemoti-

¹ Mevr. Dr. E. F. Verkade-Cartier van Dissel, „De mogelijkheid van landbouw-kolonisatie voor blanken in Suriname”, dissertatie Utrecht, Februari 1937, H. J. Paris, Amsterdam.

veerd. Maar het is ook ongewenscht. Terecht hebben Fernandes en Gomez dit stelsel dan ook veroordeeld. —

Een volksvertegenwoordiging, welke dit college bedoeld is te zijn, moet niet bestaan uit een groep leden, die door de ingezetenen wordt afgevaardigd en een groep, welke wordt benoemd om een gedeelte van de bevolking tegen de afgevaardigden van de rest der bevolking te beschermen. Deze grondslag is ten eenenmale verkeerd en houdt de ontwikkeling van het staatsdeel tegen. Het getuigt van gebrek aan vertrouwen in een groot deel der bevolking, en is met zichzelf in strijd, want eenerzijds keurt men het meest ontwikkelde of economisch best gesitueerde deel der bevolking waardig om te kiezen en verkozen te worden, terwijl men anderzijds ditzelfde deel der bevolking niet voldoende hoog aanslaat om ook voor de belangen van anderen, wier belangen toch ook algemeene belangen zijn, te waken. Dit gebrek aan vertrouwen houdt de ontwikkeling van besef voor verantwoordelijkheid tegen, ontnemt de lust en geestdrift om aan de bestuurstaak deel te nemen, en remt de politieke ontwikkeling van het staatsdeel en zijn bevolking. De macht van den Gouverneur in het wetgevend apparaat wordt onevenredig groot en schept verkeerde verhoudingen. Indien de benoeming aan de Kroon gelaten was, zou daarin weinig verandering gebracht zijn, daar de Kroon wel zelden of nooit zou zijn afgeweken van de aanbeveling van den Gouverneur. Dat blijft dus hetzelfde. Het is niet de kwestie, *wie* benoemt, maar *dat* er benoemd wordt. „De Staten maken het vertegenwoordigend lichaam van Suriname uit”, zegt artikel 91 van de staatsregeling. Hiermee is niet bedoeld een belangen-vertegenwoordiging. Wil men een vertegenwoordiging van belangen, dan moet men zijn toevlucht nemen tot het corporatieve stelsel, maar niet tot dit tweeslachtige, half democratische half autocratische, stelsel. *Hoe* de Staten worden samengesteld, is voor de beteekenis van artikel 91 niet primair. Dit artikel laat geheel in het midden, of een deel der leden benoemd wordt, of dat alle leden verkozen worden. Maar wel ligt in dit artikel besloten, dat zij, die eenmaal lid der Staten zijn, den plicht hebben om voor de belangen van de *gansche* bevolking op te komen en

naar de hand
type Hoofdstuk
maken

het algemeen belang van Suriname te dienen. Wanneer men iemand waardig keurt om tot deze functie geroepen te worden, moet men beginnen met aan te nemen, dat hij zich van dezen plicht zal kwijten, terwijl men van hen, aan wie de keuze der afgevaardigden is toevertrouwd, moet en mag verwachten, dat zij hun keuze zullen bepalen tot diegenen, die in staat en bereid zijn de belangen van de geheele bevolking te behartigen, dus den in artikel 91 gestelden plicht na te komen. Ik ben het dan ook met Gomez eens, dat de samenstelling van een dergelijk orgaan een overwegenden invloed heeft op het karakter van dit orgaan. De bevolking van het overzeesch gewest zal eerst dan door het vertegenwoordigend lichaam ten volle „vertegenwoordigd” worden, wanneer die bevolking zelve met de samenstelling van dat lichaam in zijn geheel is belast. Hoe meer gelegenheid de Surinaamsche bevolking krijgt om mede te werken en deel te nemen aan de zorg voor de Surinaamsche aangelegenheden, hoe meer vertrouwen deze bevolking zal krijgen, dat het der rijksregeering en den Staten-Generaal ernst is met de zoo veelvuldig geuite bewering, dat de toekomst van Suriname zal zijn, dat dit staatsdeel een volkomen vrije en zelfstandige positie in het staatsverband zal innemen. Men zal dan met het verleenen van rechten aan de bevolking, meer speciaal op het gebied van deelneming aan bestuur en wetgeving in Suriname, niet achteruit maar vooruit moeten gaan. De nieuwe bepalingen omtrent de samenstelling der Staten van Suriname zijn een groote stap achterwaarts, en zij zullen niet nalaten haar stempel te drukken op de toekomstige staatkundige en ook economische ontwikkeling van Suriname. Hoe meer zeggenschap men de bevolking overzee geeft, hoe meer drang er zal zijn om ook finantieel onder het Rijk in Europa uit te komen. Die krachtsinspanning wordt nutteloos geacht, zolang men geen vrijheid van handelen heeft. De wetgever had verstandiger gedaan om de bestaande wijze van samenstelling te handhaven. Hij had dit vraagstuk los van de wenschelijkheid ten opzichte van eenig ander staatsdeel moeten bezien. Curaçao had nog geen vertegenwoordigend lichaam gekend. Volkskeuze bestond daar nog in het geheel niet. Het heeft er

allen schijn van, dat de Nederlandsche wetgever voor Curaçao een overgangssysteem heeft willen scheppen, en daarom het tweeslachtige stelsel heeft gekozen. Voor de gelijkheid der beide West-Indische staatsdeelen moest Suriname dan maar mee, en men beseft blijkbaar niet, welk een onrecht men de Surinaamsche bevolking daarmee aangedaan heeft. Het mag met verbazing vermeld worden, dat in de Tweede Kamer, welk college maar al te graag laat hooren, dat het zich beschouwt als het bolwerk der democratische beginselen, het regeeringsontwerp zoo weinig tegenstand heeft ontmoet en deze ondemocratische wijziging er feitelijk met vlag en wimpel doorgelopen is. Hier laat zich het gemis van eigen vertegenwoordigers van overzee in de Staten-Generaal (waarover in het volgend hoofdstuk meer) wel duidelijk gevoelen.

Heeft de regeering met haar voorstel beoogd en hebben de Staten-Generaal het ook gewild, dat het centrale gezag of de macht der regeering ook in de wetgeving overzee vergroot zou worden door het terugkeeren tot het systeem van 1865, zooals Gomez veronderstelt? Wij gelooven het niet. Immers, de regeering heeft al voldoende macht ten aanzien van de landsverordeningen, welke de Staten wenschen. In de eerste plaats moet de Raad van Bestuur, die geheel uit door de Kroon benoemde leden bestaat, gehoord worden, zoodat er een preventieve contrôle is. Voorts zal de Gouverneur nog zijn goedkeuring aan de ontwerp-verordening moeten hechten. En ten slotte kan iedere landsverordening, welke met het algemeen belang (waaronder ook te begrijpen is het belang van een groote groep der bevolking) strijdt, bij de wet vernietigd worden, zooals in artikel 62 der grondwet is vastgelegd. Volgens het tweede lid van dit artikel kan de Kroon zelfs schorsen. Voor de regeering was dus geen reden aanwezig om door benoeming van $\frac{1}{3}$ deel der leden van de Staten meer macht op het stuk der Surinaamsche wetgeving te verkrijgen. Dat zou al een zeer ondoelmatig middel zijn. Dit alles wijst er echter op, dat er niet de minste reden was om, ter bescherming van speciale belangen van een bepaalde bevolkingsgroep, leden der Staten te gaan benoemen. Wanneer met dergelijke belangen niet voldoende rekening wordt gehouden

in de Staten, zijn er middelen genoeg om daartegen op te treden. De macht van den Gouverneur strekt reeds vrij ver. Hij is de aangewezen man om voor dergelijke belangen te waken en hij heeft daartoe de middelen en de macht. Wanneer op dezen post een functionaris staat, die zijn taak en positie goed begrijpt, zal verwaarloozing van de belangen van een bepaald deel der bevolking zoo goed als zeker uitgesloten zijn. De benoeming van den Gouverneur geschiedt door de Kroon, en de Kroon heeft het dus in de hand een Gouverneur aan het hoofd van Suriname te stellen, die in staat is over de belangen van *alle* groepen der bevolking gelijkelijk te waken. Hij kan zelfs op eigen gezag en verantwoordelijkheid landsverordeningen vaststellen, wanneer de Staten niet behoorlijk meewerken of dringende omstandigheden een onverwijlde voorziening vorderen (art. 101).

Uit dit alles volgt derhalve, dat men voor de veronderstelde bescherming van die bepaalde groep der bevolking geen in de Staten benoemde leden noodig heeft. Het argument der regeering is dus in alle opzichten ondeugdelijk gebleken, en er is geen ander motief te bedenken dan dat men Suriname en Curaçao gelijk heeft willen stellen. Dit is voor beide staatsdeelen te betreuren, maar vooral voor Suriname, dat zich immers terecht beklagen mag, dat men het heeft ontnomen wat het met eere bezat en dat het waardig was te blijven bezitten. Moge dit artikel 68 spoedig in den aangegeven zin gewijzigd worden.

In de tweede afdeeling van dit hoofdstuk (artt. 79-90) vindt men de bepalingen betreffende de zitting en vergaderingen der Staten. De Gouverneur opent de zitting jaarlijks op den eersten Dinsdag in April. De zetel der Staten is te Paramaribo. De Gouverneur kan de zitting ook namens hem laten openen. Hij benoemt den voorzitter en vicevoorzitter der Staten voor elke zitting. De benoeming geschiedt uit de leden der Staten. De Staten benoemen zelf hun griffier, en wel buiten hun midden. Zij stellen hun reglement van orde vast. De vergaderingen zijn, tenzij bijzondere omstandigheden zich daartegen verzetten, openbaar. Er moeten minstens acht leden

tegenwoordig zijn om te mogen beraadslagen en besluiten. De volstrekte meerderheid der stemmen beslist.

De Gouverneur kan hetzij in persoon hetzij door een gemachtigde de beraadslagingen bijwonen en een adviseerende stem uitbrengen. Ook de gemachtigde bezit de parlementaire immuniteit. Ten slotte is bepaald, dat de Gouverneur het recht heeft de zitting der Staten te schorsen en te sluiten, alsook om de Staten in buitengewone vergadering bijeen te roepen.

De Gouverneur heeft niet meer de bevoegdheid de Staten te ontbinden. Dit recht kon gevoegelijk vervallen, daar hiervan toch nooit gebruik gemaakt was en het bij de bestaande verhoudingen in Suriname geen zin heeft. De derde afdeling handelt over de macht der Staten (artt. 91-108). Dat de Staten het vertegenwoordigend lichaam van Suriname uitmaken, zagen we reeds. Zij vormen tesamen met den Gouverneur het voornaamste wetgevend orgaan voor Suriname in de inwendige aangelegenheden. De Gouverneur biedt aan de Staten de door hem ontworpen landsverordeningen ter goedkeuring aan, en hij kan te allen tijde een termijn stellen, waarbinnen de Staten hun besluit moeten mededeelen. Dit laatste voorschrift is van veel belang met het oog op artikel 101, waarover hierboven reeds met een enkel woord werd gerept. De Staten moeten aan den Gouverneur kennis geven van hun besluit, zoowel wanneer zij de ontwerp-verordening goedkeuren als wanneer zij deze niet goedkeuren. Stelt de Gouverneur de door de Staten goedgekeurde ontwerp-verordening definitief vast, dan geeft hij daarvan kennis aan de Staten. Heeft hij bezwaar het door de Staten goedgekeurde ontwerp vast te stellen, dan geeft hij daarvan eveneens kennis aan de Staten. De Staten hebben het recht van amendement, en zoodoende kan het voorkomen, dat een door den Gouverneur ontworpen verordening naderhand door hem niet wordt vastgesteld, omdat hij zich niet kan vereenigen met een door de Staten aangebrachte wijziging. De wijziging wordt ter kennis van den Gouverneur gebracht bij speciaal daarvoor vastgesteld formulier. Kan hij zich wel met de wijziging vereenigen, dan stelt hij de verordening aldus vast en geeft daarvan kennis aan de Staten. Indien hij zich

niet met de wijziging kan vereenigen, deelt hij dit mede aan de Staten.

Wanneer zich een dergelijk conflict tusschen Gouverneur en Staten voordoet, kan de Gouverneur binnen 6 maanden na de dagteekening van de kennisgeving van het besluit der Staten, het ontwerp al of niet gewijzigd opnieuw ter goedkeuring aan de Staten aanbieden. Er volgt dan een tweede behandeling, waarvoor dezelfde bepalingen gelden. Wanneer ook na deze tweede behandeling geen overeenstemming wordt verkregen, dan kan de regeling geschieden bij algemeenen maatregel van bestuur.

Een dergelijke bij algemeenen maatregel van bestuur vastgestelde regeling kan echter te allen tijde bij *landsverordening* worden gewijzigd, aangevuld, ingetrokken of door een andere *landsverordening* worden vervangen.

Dit is de z.g. lange conflictenregeling. Men vindt een soortgelijke regeling in artikel 89 der Indische Staatsregeling, welk artikel als voorbeeld heeft gediend. Hier dient in de eerste plaats te worden opgemerkt, dat op grond van artikel 61 der grondwet met het bestaande stelsel in Suriname gebroken moest worden. Immers, volgens artikel 48 oud kon vrijwel elk onderwerp, waarin krachtens het regeeringsreglement bij (koloniale) verordening was of kon worden voorzien, worden geregeld bij Koninklijk Besluit of wel algemeenen maatregel van bestuur. Sinds de grondwet in artikel 61 bepaald heeft, dat — behoudens bij *de wet* voorbehouden regeling — de inwendige aangelegenheden worden geregeld door aldaar gevestigde organen, en dat de Kroon alleen dan dergelijke aangelegenheden mag regelen, wanneer de wet voor „bepaalde” onderwerpen of „bepaalde” gevallen die bevoegdheid aan de Kroon heeft gegeven, moest de z.g. blanco-volmacht tot regeling, welke de Kroon bezat, vervallen. De Commissie-Staal wilde wel die blanco-volmacht intrekken, maar gaf geen nieuwe regeling aan. Zij wilde de zaak eerst eens aanzien. De regeering was van andere meening, en stelde de hierboven geschetste regeling voor¹. Het Indische voorschrift, dat de tweede behandeling binnen 6 maanden moet zijn aangevangen,

¹ Bijlagen enz., t.a.p., 198, 4, blz. 21 Memorie van Toelichting.

is voor Suriname niet overgenomen. Dat was hier niet noodig, omdat artikel 92 lid 3 bepaalt, dat de Gouverneur ten allen tijde een termijn aan de Staten kan stellen, den Raad van Bestuur gehoord. Dit tweede ontwerp behoeft niet precies gelijk te zijn aan het eerste. Wijzigingen zijn toegelaten ¹.

Voortaan zal derhalve in dergelijke gevallen alleen dan een algemeene maatregel van bestuur mogelijk zijn, wanneer het betreft een onderwerp, welks regeling ten gevolge van een conflict tusschen Gouverneur en Staten anders achterwege zou moeten blijven. De Gouverneur kan natuurlijk, wanneer er verschil van gevoelen met de Staten bestaat, regeling van het betrokken onderwerp achterwege laten. Nergens staat voorgeschreven, dat hij in dergelijke gevallen verplicht is om het eenmaal aangebrachte onderwerp definitief te doen regelen. Het conflict kan dus ook eindigen met niet-regeling. Hetzelfde is het geval, wanneer noch algemeene maatregel noch wet volgt, want ook daartoe bestaat geen enkele verplichting. Blijkens het Voorloopig Verslag bestond er in de Tweede Kamer wel eenige bedenking tegen dit stelsel ². Men wilde de oplossing aan de wet overlaten. Men wees erop, dat de in de Indische Staatsregeling voorgeschreven gelijke regeling weinig toepassing had gevonden, en dat de Gouverneur-Generaal in Indië in gevallen, waarvoor deze regeling was gegeven, er de voorkeur aan gegeven had de korte-conflictenregeling toe te passen, welke niet voor deze gevallen was gegeven. Dat werkte misbruik van gezag in de hand, en de beteekenis van het vertegenwoordigend lichaam zou in waarde dalen. Daarom wilden andere leden voorschrijven in welke gevallen de korte regeling mocht worden toegepast, zoodat de lange regeling de normale zou worden. De regeering achtte echter de voorgestelde regelingen de beste, en de in het ontwerp voorgedragen bepalingen zijn wet geworden.

Tegen deze regeling is niet veel bezwaar in te brengen. Regeling van conflicten bij de wet is te omslachtig en te tijdroovend. De rijkswetgever is niet het aangewezen lichaam

¹ Volgens de redactie van art. 89 der Indische Staatsregeling is dit voor Ned.-Indië dubieus. Zie ook Kleintjes, t.a.p., dl. I, blz. 316.

² Bijlagen enz., t.a.p., 198, 8, blz. 94.

om dergelijke conflicten van zuiver inwendigen aard te beslissen. Natuurlijk bestaat het gevaar, dat de Gouverneur de korte conflictenregeling te veel gaat toepassen, maar het is niet doenlijk in de wet de gevallen op te sommen, waarvoor deze regeling dan wel mag worden toegepast. Het kan noodig zijn, dat op korten termijn wordt ingegrepen, en dan is het geen bezwaar, dat dit door den Gouverneur geschiedt of bij algemeenen maatregel van bestuur door de Kroon. In beide gevallen blijft de verantwoordelijkheid van den minister tegenover de Staten-Generaal een veiligheidsklep tegen ondoordacht handelen. Bovendien is in het derde lid van artikel 101 bepaald, dat in het geval, dat de Gouverneur wegens dringende omstandigheden op eigen gezag een verordening heeft vastgesteld, de regeling bij algemeenen maatregel van bestuur „kan” geschieden, indien de Staten binnen twee maanden na den dag van inwerkingtreding van een dergelijke verordening daartoe het verzoek doen. Daarop is dan weer het vierde lid van artikel 100 van toepassing. Door deze bepaling van artikel 101 lid 3 wordt in ieder geval bereikt, dat de Kroon op de aangelegenheid attent gemaakt wordt en het gevoelen van de Staten leert kennen. Daarom heeft men het ook niet noodig geacht de werking van een dergelijke door den Gouverneur op eigen gezag vastgestelde verordening aan een vasten termijn — in het Voorloopig Verslag werd een termijn van 3 maanden genoemd — te binden.

Deze conflictenregelingen leggen wel een vrij groote macht in handen van het uitvoerend gezag. Het zal noodig zijn hierin verandering te brengen, zoodra het wetgevend orgaan van Suriname in de volle beteekenis een vertegenwoordigend lichaam des volks mocht worden. Zoodra de politieke ontwikkeling der bevolking zoover gevorderd is, dat uitvoerend en wetgevend orgaan geheel gescheiden kunnen zijn, zal het wetgevend orgaan, de volksvertegenwoordiging, de beslissing moeten hebben over de regels, welke in het welzijn van het land gesteld moeten worden. Dit geldt nu eenmaal voor een op democratischen grondslag gebouwde staatsinrichting. Daarom is het toe te juichen, dat de rijkswetgever niet geroepen is dergelijke conflicten te beslissen, omdat dit Nederlandsche

parlement bij herhaling bewezen heeft, dat het niet voldoende in staat is te beoordeelen, wat in de overzeesche gewesten al of niet noodig of gewenscht is¹. De ontwikkeling van dit vraagstuk zal dan ook in die richting moeten gaan, dat uiteindelijk het Surinaamsche parlement de eindbeslissing heeft. Dit is op het oogenblik nog toekomstmuziek. Verbetering der economische en finantieele omstandigheden van Suriname zijn een allereerste eisch om tot het gewenschte doel te kunnen geraken, daar finantieele afhankelijkheid maar al te graag staatkundige afhankelijkheid en gebondenheid meebrengt. Dat blijkt wel zeer duidelijk uit het hierna te bespreken begrootingsrecht.

Aan de Staten is het recht van initiatief verleend. Zij kunnen dus landsverordeningen aan den Gouverneur voorstellen. De Gouverneur kan het door de Staten voorgestelde ontwerp vaststellen of afwijzen. Is in het laatste geval de reeds geschetste conflictenregeling van toepassing? Het antwoord moet ontkennend luiden, daar het recht van initiatief geregeld is in de artikelen 102 en 103, dus *na* de conflictenregeling, en noch in artikel 102 noch in 103 de voorgaande artikelen van toepassing verklaard zijn. De ontwerp-verordening, uitgaande van den Gouverneur zal regel worden, daar de Staten niet zoo goed toegerust zijn met de noodige gegevens en inlichtingen. Het recht van interpellatie en van enquête is aan de Staten onthouden. Wel kan men uit de artikelen 105 en 106 der nieuwe staatsregeling afleiden, dat de Staten het „vragenrecht” bezitten en dat zij dit bij hun reglement van orde kunnen regelen. De regeering achtte het recht van enquête voor de Staten zinloos, daar er geen verantwoordelijkheid aan de Staten bestaat. In artikel 108 is bepaald, dat de Gouverneur aan de Staten desgevraagd inlichtingen kan verschaffen. Hij kan dit zoowel mondeling als schriftelijk doen. Hij is bevoegd de inlichtingen door een gemachtigde te doen geven.

De laatste of vierde afdeeling van dit hoofdstuk geeft voorschriften over de *begrooting*. Zooals reeds werd opgemerkt, is

¹ Men denke maar eens aan de behandeling van de Indische Staatsregeling van 1925.

de finantieele afhankelijkheid van Suriname een remmende factor voor budgetaire vrijheid geworden. Artikel 109 bepaalt, dat alle aan de positie van den Gouverneur verbonden uitgaven voor rekening van 's Rijks schatkist komen, evenals alle defensieuitgaven. Alle andere uitgaven en de middelen tot dekking daarvan worden gebracht op de Surinaamsche begrooting, uitgezonderd de huishoudelijke uitgaven en inkomsten van zelfstandige bestuursressorten als bedoeld in artikel 118, die bij landsverordening te regelen eigen belastingen kunnen heffen en leeningen mogen aangaan.

De Gouverneur ontwerpt de jaarlijksche begrooting en biedt haar uiterlijk op den eersten Dinsdag van April (opening der zitting) aan de Staten aan. De Staten onderzoeken de begrooting en zij wordt, zoodanig als de Staten haar goedkeuren, door den Gouverneur voorloopig vastgesteld en in het Gouvernementsblad geplaatst. De Gouverneur zendt haar terstond naar de Kroon, voorzien van een toelichting. Heeft de Kroon geen bezwaar tegen de door den Gouverneur voorloopig vastgestelde begrooting, dan geldt de voorloopige vaststelling als definitieve, uitgezonderd wanneer op de voorloopige begrooting de raming der uitgaven die der middelen overtreft, en dus een bijdrage uit 's Rijks schatkist noodig is, alsmede wanneer de Staten haar niet hebben goedgekeurd vóór den eersten Dinsdag in Juni volgende op de aanbidding. In deze gevallen moet definitieve vaststelling bij de wet volgen. Dit is voorts ook nog noodig, wanneer de Kroon bezwaar heeft de voorloopig vastgestelde begrooting definitief vast te stellen.

De definitieve begrooting treedt in werking op 1 Januari van het jaar, waarop zij betrekking heeft. Wordt zij eerst daarna in het Gouvernementsblad geplaatst, dan wordt zij toch geacht reeds op 1 Januari in werking getreden te zijn. Zoolang zij niet in het Gouvernementsblad geplaatst is, geldt de begrooting van het voorafgaande jaar als grondslag voor het beheer, tenzij de Kroon wijzigingen mocht opdragen of voor afwijkingen machtiging verleent, in welke gevallen de afwijkingen als grondslag gelden, zoolang de begrooting van het betreffende begrotingsjaar niet definitief is vastgesteld en bekend gemaakt.

Het slot van rekening wordt telken jare door den Gouverneur vastgesteld na goedkeuring door de Staten. Indien echter de begrooting door de wet definitief was vastgesteld, moet ook het slot van rekening over dat dienstjaar bij de wet vastgesteld worden. Hetzelfde geschiedt, indien de Staten het slot van rekening niet goedkeuren.

Ten aanzien van de begrootingspolitiek valt nog wel het een en ander op te merken. Zooals reeds werd meegedeeld, had de Commissie-Staal ook de opdracht advies uit te brengen omtrent de mogelijkheid van verwezenlijking van het denkbeeld om door tijdelijke overbrenging, geheel of ten deele, naar de Staatsbegrooting van bepaalde uitgaven, dan wel op uit een practisch oogpunt aannemelijke andere wijze, voor Suriname (en voor Curaçao) sluitende begrootingen te verkrijgen en te behouden. In haar reeds meermalen genoemd Verslag merkt de commissie zeer terecht op, dat er geen stelsel te bedenken is, dat de ongunstige verhouding tusschen uitgaven en inkomsten kan doen verdwijnen. Daarvoor kan slechts een voldoende economische ontwikkeling zorgen. Zij memoreert het denkbeeld van de Commissie-Bos om een splitsing van uitgaven in dien zin te maken, dat een deel daarvan uitsluitend op de Surinaamsche huishoudelijke begrooting, het andere deel uitsluitend op de Staatsbegrooting zou komen. De zeggingschap zou dan op corresponderende wijze tusschen plaatselijken wetgever en rijkswetgever verdeeld moeten worden.

Zij verwerpt dit denkbeeld, omdat de splitsing van uitgaven altijd willekeurig zou zijn, en bovendien, omdat de grondwet sinds 1922 een dergelijke splitsing van autonomie in inwendige aangelegenheden niet toeliet. Dit zou bovendien ook practisch tot groote moeilijkheden en tot verstoring der verhoudingen kunnen leiden. En hoe wilde men dan de middelen splitsen? Dat zou toch ook noodig zijn, en ook daarbij zou het evenwicht ieder oogenblik weer verstoord kunnen worden.

Voorts deelt de commissie mee, dat zij het fixum-stelsel, het toewijzen van vaste bedragen voor bepaalde posten, heeft

¹ Suriname-commissie 1911, waarvan de bekende Dr. Bos voorzitter was.

overwogen. Zij verwerpt ook dit stelsel, omdat het niet logisch is een goed bestuur te koppelen aan of te verwachten van een vast gelimiteerd bedrag, terwijl de rijkswetgever bovendien ieder oogenblik het vastgestelde bedrag zou kunnen wijzigen, wat alles weer op losse schroeven zou zetten. Zij zag hierin dan ook weinig verschil met een bijdrage van het tekort, daar ook bij een gefixeerd bedrag het Rijk in Europa een eventueel tekort zou moeten bijpassen. De Commissie ziet dan ook geen betere regeling dan de bestaande, en adviseert om de zaken te laten zooals ze zijn.

Blijkens het regeeringsontwerp en de Memorie van Toelichting kon de regeering zich met het standpunt der Commissie-Staal vereenigen¹. Zij teekende daarbij aan, dat het verleenen van kasvoorschotten of extra crediet niet als rijksbijdrage is op te vatten, en dat derhalve in die gevallen, als geen bepaalde bijdrage noodig is, geen vaststelling bij de wet vereischt is. Er is wel in zooverre een beperking bij den vroegeren toestand, dat voortaan vaststelling bij de wet noodig zal zijn bij ieder tekort op de voorloopige begrooting, en niet alleen in geval van een door een rijksbijdrage gedekt tekort. Voor een gelijke regeling als voor de Indische begrooting geldt, voelde de regeering niets, daar zij aan de West-Indische Staatsdeelen geen recht wilde ontnemen, dat zij reeds zoo lang bezaten. Het doet wel eenigszins vreemd aan, dat de regeering op het stuk der finantiën dit verkregen recht wel handhaafde, maar op het stuk van samenstelling van het vertegenwoordigend orgaan de verkregen rechten van Suriname niet houdbaar achtte!

De voorgeschreven regeling is goed te keuren. Zoolang Suriname finantieel en economisch afhankelijk is en het Rijk moet bijpassen, is er veel voor te zeggen, dat de wetgever in Nederland de begrooting vaststelt. Zoodra de begrooting geen tekort meer zal aanwijzen, vervalt vanzelf de vaststelling bij de wet. Nog één stap verder, en ook de vaststelling door de Kroon kan vervallen, en dan zal het budgetrecht ten volle aan de Staten kunnen behooren. Het is de plicht van Nederland

¹ Hier moge erop gewezen worden, dat de Indische begrooting altijd door de wet goedgekeurd moet worden.

dit oogenblik te helpen verhaasten door met kracht aan de economische opleving van Suriname te gaan werken. Men beginne met eenig kapitaal van beteekenis hier te investeren om de economische mogelijkheden van dit land tot ontwikkeling te brengen. Het land zal daarmee meer gebaat zijn dan met rijksbijdragen ter dekking van de jaarlijksche tekorten, en ook het Rijk zal meer vruchten van zijn finantieele hulp plukken. Een economisch floreerend Suriname zal ongetwijfeld een staatkundig sieraad in het Nederlandsche imperium kunnen zijn. Het is bovendien plicht van Nederland om dit zoo naverwant gewest tot grootere ontwikkeling te helpen brengen. Wanneer de overheid goed voorgaat, zullen zeker ook particulieren volgen. Suriname heeft behoefte aan kapitaal en aan krachtige figuren, die dit kapitaal productief weten te maken. Hopelijk zij het oogenblik, waarop men nu eindelijk eens tot de daad wil overgaan, niet ver meer af.

Het vijfde hoofdstuk bestaat slechts uit twee artikelen (artt. 117 en 118). Dit hoofdstuk handelt over de bestuursindeeling en de plaatselijke gemeenschappen.

Het betreft hier het vraagstuk der decentralisatie. In de aan de Commissie-Staal gegeven opdracht was ook begrepen dit vraagstuk nader te bezien. De commissie stelde in haar rapport voor, om art. 115 oud te splitsen. Dit oude artikel vormde het eenige artikel van dit hoofdstuk, en het luidde zeer kort. Het opschrift „Van de inwendige verdeeling van het grondgebied der kolonie” was zeer beperkt, en het artikel zelf omvatte zoowel de kwestie der zuiver administratieve indeeling als van het bestuur over gebiedsdeelen. Het artikel luidde: „De verdeeling der kolonie in districten en gemeenten, de oprigting en opheffing van waterschappen, de zamenstelling, inrigting en bevoegdheid der districts-, plaatselijke en waterschapsbesturen, mitsgaders al hetgeen betreft de politie van land en stad, worden geregeld bij koloniale verordening.”

De Commissie-Staal nu wilde het oude artikel 115 splitsen in een nieuw artikel 115 en 115 bis. Het eerste zou behelzen, dat Suriname in districten verdeeld kon worden, wat bij verordening zou moeten geschieden. Aan het hoofd van één of meer districten zou een districtscommissaris staan, belast met

het bestuur over dat district als vertegenwoordiger van den Gouverneur en met in achtneming van de bij verordening te geven voorschriften. Zijn instructie zou ook bij verordening vastgesteld moeten worden. Voorts zou dan nog bepaald moeten worden, dat de districtscommissaris met het z.g. medebewind belast kon worden.

In het voorgestelde artikel 115 bis zouden dan de hoofdlijnen voor de inrichting, taak en bevoegdheden van besturen van districten, gemeenten, en waterschappen worden neergelegd, een en ander bij verordening nader uit te werken. Het recht om regelen te stellen, de verordenende bevoegdheid, moest hierin uitdrukkelijk vermeld worden, evenals de bevoegdheid om eigen belastingen te heffen en leeningen aan te gaan, alzoo de voorziening in eigen geldmiddelen ¹.

De regeering kon zich met de door de commissie gevolgde gedragslijn wel vereenigen, en in haar ontwerp-wet nam zij dit systeem over ². Het nieuwe artikel 115 had alleen betrekking op de administratieve indeeling. In plaats van de benaming „districten” werd nu gesproken van „bestuursressorten”, daar de plaatselijke wetgever dan meer vrijheid zou hebben om ook andere benamingen te kiezen. De stad Paramaribo b.v. is geen eigenlijk district, heeft ook geen districtscommissaris. Daarom werd ook geen bepaalde titel voor het hoofd der ressorten voorgeschreven. Voorts zal de instructie door den Gouverneur worden vastgesteld.

In het voorgestelde artikel 115 bis werden de grondbeginselen neergelegd voor de instelling van zelfstandige besturen in de gebiedsdeelen. Aan de Indische staatsregeling (6de hfst.) zijn de voor Suriname bruikbare bepalingen ontleend. In Indië zijn krachtens de decentralisatiewet echter alleen gemeenten en andere ressorten ingesteld, terwijl in het ontwerp voor Suriname ook reeds rekening gehouden is met z.g. dorpsbesturen met eigen karakter.

Het door de Commissie-Staal en de regeering voorgestelde vierde lid van artikel 115 bis, waarbij aan de gemeenschapsbesturen de bevoegdheid werd verleend de belangen van de

¹ Zie Verslag, t.a.p., blz. 24 en 47.

² Zie Bijlagen enz., t.a.p., 198, 4, blz. 25.

gemeenschap bij den Koning, de Staten-Generaal, den Gouverneur en de Staten voor te staan, werd op aandrang uit de Tweede Kamer teruggenomen, daar men het overbodig achtte dit hier te regelen, en deze materie beter aan een landsverordening kon worden overgelaten¹. De nieuwe artikelen zijn thans 117 en 118 genummerd.

In artikel 118 wordt gesproken van „gemeenschappen” i.p.v. districten, gemeenten of waterschappen. Dergelijke gemeenschappen kunnen bij landsverordening worden aangewezen. Op dezelfde wijze worden zelfstandige besturen ingesteld of opgeheven. Bij landsverordening zal worden aangegeven over welke onderwerpen zich de huishouding van deze ressorten en andere gemeenschappen uitstrekt. We zien hier dus een speciale aanduiding van wat onder de huishouding van zoo'n gemeenschap zal vallen. Het zelfstandig bestuur zal zich dus tot die speciale onderwerpen moeten beperken. In ons gemeente- en provinciaal recht is dat anders geregeld. Bij ons is het autonome lichaam bevoegd al datgene te regelen, wat niet reeds door de hoogere overheid aan zich getrokken is.

Delegatie van bevoegdheid is uitdrukkelijk toegestaan, daar in het slot van het eerste lid is neergelegd, dat die aanwijzing ook onderwerpen mag omvatten, waarin volgens de wet bij landsverordening moet worden voorzien. Het zal dus mogelijk zijn, dat een ressortsbestuur een onderwerp regelt, waarin volgens de wet op de staatsinrichting door een landsverordening voorzien moet worden. Door deze delegatie zal het mogelijk zijn meer rekening te houden met plaatselijke toestanden en omstandigheden.

Volgens het tweede lid van artikel 118 worden samenstelling, inrichting, taak, bevoegdheden en verplichtingen van die besturen bij landsverordening geregeld.

Het z.g. medebewind is toegekend in het derde lid.

Voorts kan bij landsverordening worden bepaald, dat en hoe zal worden ingegrepen, wanneer een bestuur in zijn taak tekort schiet.

De straffen, welke bij keur of reglement bedreigd mogen worden, zullen bij landsverordening geregeld worden. Het is

¹ Nota van wijziging, No. 2, Zitting 1935-1936, 53, 2.

logisch, dat de keuren en reglementen ook niet mogen treden in datgene, wat reeds bij andere, hoogere wettelijke regeling is voorzien. Trekt de hoogere wetgever eenig onderwerp, waarin reeds bij keur of reglement is voorzien, aan zich, dan vervalt de keur van rechtswege op het oogenblik, waarop de hoogere wettelijke regeling begint te werken. Het laatste lid bepaalt, dat bij landsverordening wordt geregeld de wijze, waarop besluiten en keuren of reglementen dier besturen wegens strijd met wettelijke regelingen of het algemeen belang geschorst of vernietigd zullen worden.

Het nieuwe artikel 118, handelende over de decentralisatie, zal in de toekomst in een behoefte kunnen voorzien. Reeds aanstonds mag worden toegegeven, dat ook in dit opzicht Ned.-Indië en Suriname niet gelijk staan. Indië is veel grooter dan Suriname en bestaat uit een bevolking van zeer onderscheiden aard, met eigen zeden en gebruiken. Het behoeft daarom niet te verwonderen, dat men in Indië reeds in het einde der vorige eeuw is gaan inzien, dat het alleszins gewenscht was aan bepaalde ressorten de behartiging van eigen belangen over te laten. De behoeften, welke in de verschillende gebiedsdeelen bevredigd moesten worden, liepen vaak zeer uiteen, en het was ten eenenmale onmogelijk, dat het centrale gezag al die zeer uiteenlopende belangen behoorlijk kon behartigen. Gebrek aan plaatselijke kennis verhinderde het treffen van doelmatige regelingen. Zoo is de decentralisatiewet van 1903 ontstaan, waarbij de mogelijkheid tot instelling van gedecentraliseerde gewesten of deelen van gewesten met zelfbestuur en eigen finantiën werd geschapen¹.

Voor Suriname bestaat aan een en ander niet in dezelfde mate behoefte. Suriname is veel kleiner wat grondgebied betreft, de bevolking woont veel meer bij elkaar op een betrekkelijk kleine uitgestrektheid, en van groot verschil in plaatselijke behoeften is geen sprake. Toch is dit nieuwe artikel wel op zijn plaats, daar bij een toenemende staatkundige en economische ontwikkeling van dit gewest, de mogelijkheid geenszins uitgesloten is, dat er bepaalde lokale

¹ Ind. Stbl. 1903, No. 329, Ned. Stbl. 1903, No. 219. Zie hierover Kleintjes, t.a.p., II, blz. 6 e.v.

voorzieningen te treffen zullen zijn. Ook de cultures kunnen haar speciale voorzieningen eischen, evenals de waterschaps-aangelegenheden.

Districten met aan het hoofd districtscommissarissen kende men reeds onder het oude regeeringsreglement, zoodat te dien opzichte niets nieuws gebracht wordt. Voor het overige is de regeling van deze materie aan de landsverordening overgelaten, zoodat de wetgever overzee naar de behoefte van het oogenblik en naar bevind van zaken zal kunnen handelen.

Ten aanzien van Ned.-Indië werd de instelling van rechts-persoonlijkheid bezittende „waterschappen” eerst in 1918 mogelijk door een nieuw hoofdstuk van één artikel aan het oude Ind. Regeeringsreglement toe te voegen (oud hfdst. 11, art. 145). In de nieuwe Indische staatsregeling is dit onderwerp geregeld in het twaalfde hoofdstuk onder artikel 186. In Suriname was de instelling van waterschappen reeds mogelijk sinds 1901, zoodat ook in dit opzicht de nieuwe staatsregeling niets nieuws brengt.

Het zesde hoofdstuk handelt over het rechtswezen (artt. 119-142). Er wordt recht gesproken in naam des Konings. Bij landsverordening worden de verschillende onderwerpen geregeld. Voorschrift is, dat die regeling moet geschieden „zoo-veel mogelijk overeenkomstig de in Nederland bestaande wetten”. Hieruit blijkt wel, dat men de bevolking van Suriname niet zoo erg verschillend acht van die van het Rijk in Europa. De rechterlijke macht in Suriname neemt bij uitsluiting kennis van alle burgerrechtelijke geschillen. Evenzoo van de geschillen over kiesrecht en andere burgerrechten, tenzij bij landsverordening een andere rechter is aangewezen.

Openbaarheid der terechtzittingen is regel.

Bij landsverordening zal worden geregeld de wijze, waarop geschillen over bevoegdheid tusschen de rechterlijke en andere machten beslist worden.

Wat de samenstelling der rechterlijke macht betreft, wordt bepaald, dat de rechtsmacht van den Hoogen Raad en het Hoog Militair Gerechtshof in Surinaamsche zaken bij algemeen maatregel van bestuur geregeld wordt. In het oude regeeringsreglement geschiedde dit ook door den Koning. Het

opperste gerechtshof voor geheel Suriname is het Hof van Justitie. De voorzitter en de leden van het Hof worden door den Koning benoemd, en wel voor het leven. Hunne bezoldiging wordt eveneens door den Koning vastgesteld. Volgens het oude regeeringsreglement werd ook de griffier van het Hof door den Koning benoemd, maar niet voor het leven. In het oude reglement ontbrak de bepaling, dat de bezoldiging van de leden van het Hof door den Koning werd vastgesteld. Deze bepaling is thans opgenomen om de onafhankelijkheid van het hoogste rechterlijk college nog meer te verzekeren.

Werd voorheen ook de procureur-generaal door de Kroon benoemd, thans is dit artikel geschrapt. De Commissie-Staal stelde voor die benoeming te handhaven en ook zijn bezoldiging door de Kroon te doen regelen. De regeering achtte dit onnoodig, daar deze functionaris sinds 1901 geen ondervoorzitter van den Raad van Bestuur meer is, en hij noch onafhankelijk noch onafzetbaar is, zoodat voor een benoeming door de Kroon geen aanleiding meer bestond. De regeering beschouwt hem meer als hoofdamtenaar en zijn benoeming kan dan ook door den Gouverneur geschieden.

De procureur-generaal vertegenwoordigt Suriname en zoo noodig ook Nederland, Nederlandsch-Indië en Curaçao in rechten.

Voor het overige zijn de vroegere bepalingen, met enkele onbeteekenende wijzigingen, gehandhaafd.

Het zevende hoofdstuk (artt. 143-147) handelt over den *Godsdienst*. Er zal vrijheid van godsdienst zijn, met gelijke bescherming van alle erkende kerkgenootschappen. Het toezicht op de kerkgenootschappen is opgedragen aan den Gouverneur. Voor de bekleeding van openbare functies mag geen onderscheid in geloofsrichting worden gemaakt.

In het achtste hoofdstuk (artt. 148-154) treffen we eenige bepalingen omtrent *de finantiën* aan.

Het muntstelsel blijft bij de wet geregeld.

Vervallen is de bepaling, dat er een door den Koning benoemd hoofdamtenaar moet zijn, aan wien het beleid der geldmiddelen en het beheer der domeinen onder opper-

toezicht van den Gouverneur is opgedragen. Het betreft hier den administrateur van finantiën. Volgens artikel 35 van de nieuwe staatsregeling heeft de Gouverneur het algemeen bestuur der geldmiddelen en domeinen van Suriname. De vroegere bepaling moest dus vervallen, en waar de administrateur van finantiën dus feitelijk niet anders dan hoofdambtenaar is zonder een speciale bevoegdheid, kon ook zijn benoeming en de regeling zijner bezoldiging door de Kroon vervallen.

Konden voorheen geldleeningen ten name en ten laste van Suriname niet worden aangegaan dan uit kracht van de wet of een (koloniale) verordening, voortaan kan zulks geschieden krachtens de wet of een door den Gouverneur, in overeenstemming met de Staten, genomen beschikking, goedgekeurd bij de wet. Deze kwestie is vereenvoudigd en in overeenstemming gebracht met den gang van zaken bij de begroting. In artikel 114 der Indische staatsregeling treft men een gelijke bepaling aan.

De wijze van beheer en verantwoording der geldmiddelen van Suriname wordt bij de wet geregeld, evenals reeds het geval was.

Het negende, tiende en elfde hoofdstuk handelen over „de gewapende macht”, „het onderwijs, de openbare gezondheid en het armbestuur” en „de volksvlucht”. Hier moge worden volstaan met verwijzing naar de desbetreffende artikelen.

De slotbepaling (art. 168) schrijft voor, dat deze wet kan worden aangehaald als „Surinaamsche Staatsregeling”. Hierop volgt nog een in vier leden gesplitste overgangsbepaling. Wij zagen reeds, dat de wet op 1 April 1937 in werking zal treden (toepassing van het eerste lid). Het tweede lid bepaalt, dat alle op dat oogenblik in Suriname van kracht zijnde wettelijke bepalingen verbindend blijven, totdat zij door andere vervangen zullen zijn conform de bepalingen van deze nieuwe wet. Volgens het derde lid zullen alle leden van de oude Staten binnen een jaar na het inwerking treden van de nieuwe staatsregeling, dus vóór 1 April 1938, moeten aftreden, en zullen de nieuwe Staten volgens de nieuwe voorschriften samengesteld worden.

Het vierde lid ten slotte bevat de reeds besproken bepaling omtrent de kiesbevoegdheid van hen, die zonder Nederlandse onderdanen te zijn op 1 April 1937 in Suriname gevestigd zijn en gedurende de laatste 5 jaren reeds gevestigd waren, mits zij reeds kiezer waren onder het oude reglement en voldoen aan de vereischten in staatsregeling en kiesreglement gesteld.

Wij zijn hiermede gekomen aan het einde van onze bespreking van de nieuwe Staatsregeling voor Suriname. De toekomst zal moeten leeren, of zij in de practijk zal voldoen. Wij zouden dit werkje dan ook kunnen besluiten met het uitspreken van de hoop, dat deze wet aan de gestelde verwachtingen moge beantwoorden. Wij hebben ons echter nog een ruimer doel gesteld, en kunnen het daarom niet hierbij laten. De positie van Suriname in het staatsverband is voor uitbouw vatbaar. Hoe zal de toekomstige onderlinge verhouding van de staatsdeelen zijn? Het laat zich moeilijk voorspellen, maar niettemin willen wij ons eraan wagen om in een slotbeschouwing eenige eigen inzichten omtrent een gewenschte toekomstige ontwikkeling weer te geven.

HOOFDSTUK IV.

IUS CONSTITUENDUM.

Wij willen hier nog eenige desiderata naar voren brengen. Zooals reeds in het tweede hoofdstuk werd betoogd laat onze grondwet, en wel meer speciaal artikel 1 daarvan, sinds 1922 verderen uitbouw naar grootere zelfstandigheid der overzeesche staatsdeelen toe. In welke richting zal die verdere uitbouw moeten gaan? Is een „dominion-status”, zooals wij in het staatsrecht van „the British Commonwealth of Nations” kennen, mogelijk of gewenscht? Of zal men een hechtere band tusschen het Rijk in Europa en zijn vroegere koloniën moeten behouden, en zoo ja, hoe zal dan de toekomstige verhouding der deelen geregeld moeten worden?

Wij richten niet zonder opzet het oog op het Britsche Imperium. In de geschiedenis van het Britsche Rijk toch vinden wij een ontwikkeling van koloniale verhoudingen, welke zonder gelijke is. De Engelschen met hun zin voor staatsrechtelijke conventions en hun bijzonderen aanleg om moeilijke staatkundige problemen op te lossen, hebben ons veel geleerd. Dit wereldrijk neemt een belangrijke positie in de wereld in, en het is daarom niet te verwonderen, dat de structuur van dit groote rijk de belangstelling moet trekken van andere staten, die zich voor hetzelfde probleem gesteld zien, dat ook Engeland jarenlang heeft gekend en zelfs nog kent. Wanneer wij dan alvorens onze desiderata voor de latere ontwikkeling van ons eigen Koninkrijk aan te geven, eerst in een kort bestek de ontwikkeling van de staatsrechtelijke verhouding van Engeland tot zijn koloniën bespreken, zullen wij daarbij vooral stilstaan bij de positie, welke Zuid-Afrika in het Britsche Gemeenebest inneemt. Het is wederom niet zonder opzet, dat wij juist Zuid-Afrika hebben uitgekozen. Immers, de ont-

wikkeling van dit land van kroonkolonie tot zelfstandig staatsdeel is zeer snel gegaan, en de bevolking van dit land is verwant aan ons Nederlandsche volk, dat ook op Suriname zijn stempel heeft gedrukt.

Natuurlijk zijn er verschilpunten tusschen Zuid-Afrika en Suriname, zelfs vele en groote. Zuid-Afrika was een in staatkundig opzicht vrij sterk verdeeld gebied, met een heterogene bevolking, wat men van Suriname niet kan zeggen. Toch is Zuid-Afrika gegroeid tot een eenheidsstaat, een unie, waarin nationaliteitsbesef zich krachtig ontwikkeld heeft, en waar de voorwaarden voor zelfstandigheid gunstig waren. Het proces is daarom vredig verlopen, en het merkwaardige in deze ontwikkeling is, dat dit land, nog maar een goede kwart-eeuw geleden met geweld en gruwelen veroverd, zich vrijwillig heeft verbonden tot een nauwe samenwerking op voet van gelijkheid met den vroegeren veroveraar. De ontwikkeling in andere deelen van het Gemeenebest is zeer zeker van invloed geweest op den gang van zaken in de Unie, en waarom zou deze ontwikkeling op haar beurt weer niet van invloed kunnen zijn op den verderen uitbouw van onze staatkundige verhoudingen?

Na den Boerenoorlog was de positie van Zuid-Afrika in zekeren zin gelijk aan die van Suriname in ons staatsrecht van de eerste helft van de vorige eeuw. De republieken, waaruit Zuid-Afrika bestond, werden ook kroonkolonies. De imperiale regeering legde alles erop toe om te voorkomen, dat er weer verdeeldheid zou komen, en zij oefende feitelijk alle macht ten opzichte van de kolonie uit. Zij wilde door het instellen van een krachtige centralisatie tegengaan, dat in de zoo juist veroverde gebieden zelfbestuur tot stand zou komen. De door de Engelsche regeering gezonden Hooge Commissaris bezat dan ook alle macht¹. Toen het hiermee niet vlotte, ging men een begin van economische samenwerking bevorderen, en trachtte men de verschillende kroonkoloniën tot een zoo hecht mogelijke eenheid te maken.

¹ Zie voor den gang van zaken in die jaren Dr. H. Edelman, „De vorming en ontvoogding van de Unie van Zuid-Afrika”, dissertatie Utrecht, 1935, blz. 43 e.v. (uitg. Kramers en Zoon, Rotterdam).

Er werd op die manier een band gesmeed tusschen de verschillende koloniën in dit gebied, en zij hebben daarvan later geprofiteerd. Deze eensgezindheid kwam wel het meest tot uiting in de poging om den invloed van de imperiale regeering zoo veel mogelijk buiten te sluiten. Zoo ontstond ernstig verzet tegen het voornemen om de eigen parlementen uit te schakelen¹. Er ontstond in de Kaapkolonie een wrok over de poging om de eigen constitutie op zij te schuiven. Doordat aan hun, die aan den opstand hadden deelgenomen, gedurende vijf jaren het stemrecht was ontzegd, was echter de grootste oppositie uitgeschakeld, maar hierdoor werden weer de Hollanders en de gematigde Engelschen naar elkaar toe gedreven, en werd de Zuid-Afrikaansche partij gesticht.

Toen in 1905 de liberalen in Engeland aan het bewind kwamen, werd de tactiek gewijzigd, en de imperiale regeering voerde in 1907 het self-government in vollen omvang in. Hiermee was de eerste stap gezet op den weg naar de Unie. Reeds in het volgende jaar had de Nationale Conventie plaats. De republikeinen sloten zich aaneen en de toekomstige staatsvorm der Unie werd vastgelegd in de motie: *That it is desirable for the welfare and future progres of South Africa that the several British Colonies be united under one Government in a legislative union under the British Crown.* Deze Unie is het werk van Zuid-Afrika zelve geweest. In 1910 werd de Unie geproclameerd en op 4 November van dat jaar werd het Unieparlement namens den Koning plechtig geopend. De eigen constitutie was er, en de Hollandsche en Engelsche taal werden officieel gelijkgesteld². Deze wet heet de South Africa Act 1910.

Het zelfbestuur heeft zich steeds verder ontwikkeld. De invloed van de Kroon werd steeds meer uitgehold. Alleen voor de z.g. Kroonkoloniën bleef de volle macht van de Kroon bestaan. Daar werd en wordt nog het volle bestuur uitgeoefend „in naam des Konings” door een Gouverneur of Hooge Com-

¹ De feitelijke gegevens zijn ontleend aan Dr. H. Edelman, t.a.p., blz. 46 e.v.

² Zie ook E. Walton, *The Inner History of the National Convention*, blz. 43 e.v.

missaris volgens hem gegeven „instructies”¹. Hoe meer de contrôle van het parlement toeneemt, hoe meer ook de leiding van de Kroon vermindert. De invoering van self-government beperkt weer de zeggingschap van het rijksparlement in inwendige aangelegenheden. Steeds meer valt de zeggingschap van het rijksparlement weg, en de verdere ontwikkeling brengt mee, dat de overzeesche deelen een geheel zelfstandig bestaan gaan voeren, en dat de eenzijdig op te leggen wil van het rijksparlement plaats maakt voor gemeenschappelijke regeling op voet van gelijkheid. Daarvoor zijn natuurlijk weer nieuwe instellingen en organen noodig. De staatsrechtelijke afhankelijkheid van het overzeesche staatsdeel verdwijnt en slechts de gemeenschappelijke onderdanigheid aan één en hetzelfde staatshoofd, den Koning, blijft over. Deze ontwikkeling heeft zich vooral in de laatste vijftien jaren voltrokken². De South Africa Act van 1910 was de grondwet voor de Unie. Een dergelijke koloniale constitutie kon de Kroon niet meer intrekken, daar zij op één lijn stond met de Engelsche constitutie zelve. Maar deze Act was een imperiale wet, en als zoodanig zou de imperiale wetgever haar, formeel-juridisch geredeneerd, weer kunnen intrekken. Hetzelfde is het geval met betrekking tot de door de Vereenigde Staten van Amerika aan de Philippijnen geschonken grondwet³. Het is echter niet denkbaar, dat het Engelsche parlement ooit daartoe zal overgaan. Deze Act heeft bovendien een eigenaardige bepaling in artikel 153. Hier toch wordt aan het Unieparlement de vrijheid gegeven om deze Act te wijzigen. Daardoor neemt zij, in tegenstelling met de staatsregeling van Suriname, zeer zeker de plaats in van een grondwet. De bevolking van Zuid-Afrika heeft bovendien deze Act zelf tot stand gebracht, en slechts om formeele redenen werd deze wet, die in feite een

¹ We vinden hier dezelfde constructie terug als bij ons vóór 1922.

² Zie voor de gestadige ontwikkeling van het self-government dat geleid heeft tot zelfstandigheid, A. B. Keith, *Responsible Government in the Dominions* (2 deelen), 1928, dl. I, blz. 300 e.v., en de „*Sovereignty of the British Dominions*, 1929.

³ Zie mijn dissertatie „De verkrijging van de onafhankelijkheid der Philippijnen”, H. J. Paris, Amsterdam 1935.

Uniewet was, door het imperiale parlement gegeven, dat haar daarmee dan ook aanvaard heeft.

Zooals reeds werd opgemerkt heeft langzamerhand het rijksparlament zijn bevoegdheden met betrekking tot de koloniën moeten afstaan aan het koloniale parlement. Deze verschuiving van macht werkte een grootere zelfstandigheid van het overzeesche staatsdeel in de hand. Aanvankelijk blijft ook de Kroon nog eenige bevoegdheden behouden, welke voornamelijk op internationaal terrein liggen, en haar rechtvaardiging vinden in het feit, dat het overzeesch gebied nog geen eigen internationaal bestaan leidde. Vooral het recht om verdragen te sluiten en ook de defensie bleven aan de imperiale regeering voorbehouden.

Gaandeweg gaan de overzeesche gebiedsdeelen meer deel nemen aan het internationaal verkeer. Zij krijgen hun eigen speciale belangen en de behoefte aan afzonderlijke regelingen gaat zich doen gelden. Het begint met de bevoegdheid tot zelfstandige toetreding tot handelsverdragen. Zoolang echter de defensie nog rijksstaak en rijkszorg was, bleef een volledige zelfstandigheid achterwege.

Ter gelegenheid van de Vredesconferentie in 1919 openbaarde zich de wensch der Dominions om met eigen delegaties deel te nemen. Aldus is geschied, en hierin lag een erkenning van het rijk, dat de Dominions een vrij zelfstandige positie in het staatsverband innamen. Zij hebben de vredesverdragen dan ook afzonderlijk onderteekend, al bleef de groote Britsche delegatie de belangrijkste en had deze den meesten invloed. Deze zelfstandigheid der Dominions is voorts nog tot uiting gekomen in hun afzonderlijke toetreding tot den Volkenbond. Reeds in 1917 werd een resolutie aangenomen, waarin de wenschelijkheid werd uitgesproken, dat op de Imperiale Conferentie de constitutioneele verhouding tusschen Engeland en zijn Dominions zou worden herzien¹. Het heeft echter tot 1926 geduurd, voordat de feitelijk bestaande verhouding in een rechtsverhouding werd geregeld. De Imperiale Conferentie van dit jaar is een zeer belangrijke geweest. Nu toch werd de gelijkwaardigheid der staatsdeelen van het Imperium uit-

¹ Zie Edelman, t.a.p., blz. 115 (Balfour-declaratie).

drukkelijk vastgelegd, maar tevens legt men vast, dat van afscheiding of volkomen onafhankelijkheid geen sprake is noch zal zijn. Men erkent in beginsel, dat er punten zijn, die het belang van alle deelen raken en die gemeenschappelijk geregeld moeten worden. Dit beginsel moest echter nog nader worden uitgewerkt en in eenigerlei vorm worden vastgelegd. Het z.g. Balfour-rapport diende als leidraad¹. Nadat in de koloniale parlementen het door de Conferentie van 1930 opgestelde ontwerp-regeling was aangenomen, werden bij imperiale wet de voorgestelde regelingen goedgekeurd. Deze wet is bekend geworden als het Statuut van Westminster 1931. Volgens dit Statuut konden nu de Dominions zelfstandig deze maatregelen en bepalingen in hun gebied gaan uitvoeren. Zuid-Afrika heeft dit gedaan bij de „wet op den status van de Unie” van 22 Juni 1934². Deze wet bepaalt, dat de Koning zijn uitvoerende macht uitoefent op advies en onder verantwoordelijkheid van de *Dominion*-ministers, voorzover het dat gebiedsdeel aangaat. De Gouverneur-Generaal vertegenwoordigt Hem en heeft slechts met de ministers van het Dominion te maken³. Voorts werd de bevoegdheid van het Britsche parlement om de Dominions te binden tot vrijwel nul teruggebracht. Alleen die wetten, waaraan het overzeesch parlement uitdrukkelijk zijn goedkeuring heeft gehecht, zullen in die Dominions gelden. Voor bepaalde zeer belangrijke economische onderwerpen, die de belangen van alle deelen gelijkelijk raken, is aan de Dominions de bevoegdheid tot zelfstandige regeling onthouden. Hierin zal slechts een gemeenschappelijke regeling toegelaten zijn. Deze methode getuigt weer van de soepelheid van het Engelsche constitutioneele stelsel. Voor het overige is het Unieparlement de soevereine wetgevende macht voor de Unie.

Uit een en ander blijkt ten duidelijkste, dat van een staatsrechtelijke afhankelijkheid geen sprake meer is. De deelen van het imperium staan als gelijkgerechtigde en volkomen

¹ Zie Edelman, t.a.p., blz. 139.

² Zoowel „Statuut” als „Wet op den status” zijn als bijlagen afgedrukt bij Edelman, t.a.p., blz. 177-183.

³ Juist is voor het eerst een Zuid-Afrikaan tot Gouv.-Generaal benoemd.

zelfstandige rechtsgemeenschappen naast elkaar, en zijn toch weer verbonden door een band. Die band is zeker van staatkundigen aard, daar men onderling is verbonden tot gemeenschappelijke regeling van gemeenschappelijke belangen. Bovendien zijn zij verbonden „by the common allegiance to the Crown, and freely associated as members of the British Commonwealth of Nations”. Zij beschouwen zich dus als leden van één Gemeenebest en onderdanen van denzelfden Koning. De eenheid van de verschillende staatsdeelen ligt aan dit alles ten grondslag¹.

Kan nu één der deelen die gemeenschappelijke overeenkomst opzeggen en zich volkomen onafhankelijk verklaren? Een recht tot opzegging der toetreding is niet voorbehouden. Men zou dus kunnen zeggen, dat eenzijdige uittreding onrechtmatig zou zijn. Maar practisch zal er wel weinig aan te doen zijn, tenzij de overige deelgenooten met geweld van wapenen den onwillige weer onder de vleugelen van het verbond zouden willen terugbrengen. De soepelheid der regeling waarborgt echter wel, dat uittreding uit het imperiaal verband niet zoo spoedig te vreezen is². Er is bovendien een intens contact tusschen de deelen, doordat over en weer High Commissioners zijn uitgewisseld, z.g. vertegenwoordigers van de zelfstandige regeeringen. De geregeld om de vier jaren gehouden worden- de Imperiale Conferenties zijn daar, om de groote belangen te bespreken en te regelen. Deze door het Britsche Imperium gevonden oplossing om de onderling zelfstandige en ver van elkaar liggende staatsdeelen aan elkaar te verbinden, is zeker een unicum in de staatsrechtelijke geschiedenis en kan andere koloniale staten tot leering strekken. Daarmee wil nog niet gezegd zijn, dat dit systeem onveranderd moet worden over-

¹ Dit is wel zeer duidelijk tot uiting gekomen in de nog zeer recente abdicatie van den Engelschen Koning Edward VIII (Dec. 1936).

² Hier moge erop gewezen worden, dat de Iersche Vrijstaat na de abdicatie van Edward VIII (Dec. '36) heeft verklaard, dat men den nieuwen Koning wel zal erkennen, maar dat men in binnenlandsche aangelegenheden volkomen onafhankelijk en vrij van imperiale invloeden wenscht te zijn. De verwachting, dat de Iersche Vrijstaat van de gelegenheid gebruik zou maken om de band met Groot Brittannië nog lossere te maken, werd dus bewaarheid.

genomen. Variaties zijn mogelijk en wellicht ook gewenscht. Dat zal afhangen van de voorwaarden en omstandigheden, waaronder men leeft, en van de beginselen van staatkunde, welke men huldigt. Maar er is in ieder geval veel in te vinden, dat niet alleen ernstige overweging waard is, maar bovendien tot voorbeeld kan strekken aan een toekomstigen uitbouw van ons overzeesch staatsrecht ¹.

Uit het bovenstaande blijkt, hoe deze Britsche koloniën van wingewest en onderhoorigheid zijn uitgroeid tot zelfstandige rechtsgemeenschappen, zoowel in staatsrechtelijken als in volkenrechtelijken zin. Zij treden zoowel naar binnen als naar

---

¹ Het bovenstaande was reeds geschreven, toen de „Nagelaten Geschriften” van wijlen Prof. Mr. F. J. A. Huart verschenen (Tjeenk Willink, Zwolle 1936). In het vierde hoofdstuk van dit werk (blz. 69-140) wordt de ontwikkeling van het Britsche Rijk behandeld. In een zeer helder geschreven overzicht behandelt prof. Huart hier dezelfde kwestie, maar dan voor het geheele Britsche Rijk. Het stemt prettig te ervaren, dat bovenstaande gedachten overeenstemmen met zijn zienswijze. Slechts in één opzicht constateeren wij een belangrijk verschil, n.l. ten aanzien van de vraag, of eenige juridische waarde kan worden toegekend aan de band tusschen de deelen van het Britsche Rijk. Hij ontkent dit, en noemt de thans nog bestaande band „a tie of sentiment rather than authority”. Volgens hem berust de organisatie van het Britsche Gemeenebest niet meer op een staatsrechtelijken grondslag, maar op een grondslag van sociaal-psychologischen aard (blz. 106). Slechts het saamhoorigheidsbesef kan de band in stand houden. De „allegiance to the Crown” heeft volgens hem slechts symbolische beteekenis en geen bruikbare juridische waarde.

Wij zijn, zooals hierboven werd betoogd, van andere meening. Hier is niet slechts sprake van een plechtige formule, zonder staatsrechtelijken inhoud. Voor elk staatsdeel is de Koning wel de constitutioneele Koning, die in ieder staatsdeel zijn verantwoordelijke ministers heeft. In Zijn persoon is de rijkseenheid belichaamd, en de staatsdeelen hebben zich bij het „Statute of Westminster” van 1931 verbonden tot leden van het Gemeenebest onder één en denzelfden monarch, en dit is zeker een band van staatkundigen aard. Ook naar onze meening is ieder staatsdeel vrij zijn staatsinrichting naar eigen goeddunken in te richten, maar aan de positie van de Kroon mag het daarbij niets veranderen. De Kroon benoemt ook den Gouverneur-Generaal, die het uitvoerend orgaan in het staatsdeel is. Hier is dus wel degelijk sprake van meer dan een plechtige formule.

buiten geheel zelfstandig op, en de zeggingschap van het moederland is tot nul teruggebracht. De overzeesche staatsdeelen bezitten eigen verantwoordelijkheid. Waren aanvankelijk nog een aantal onderwerpen als het ware stilzwijgend aan de bevoegdheid van het moederland voorbehouden, zooals defensie en buitenlandsch beleid, langzamerhand trokken de dominions ook de zorg voor deze belangen aan zich, en er blijft niets anders meer over dan een „samenwerking” der staatsdeelen op bepaalde punten, waartoe zij zich bij Statuut hebben verbonden. Van een verbond of federatie kan men niet spreken, daar een centraal wetgevend gezag *boven* de staatsdeelen niet bestaat. Er is slechts sprake van overleg, en niet van dwang. Dit overleg vindt plaats door rijksconferenties, waar de gemeenschappelijke belangen worden besproken, en waar besluiten met onderling goedvinden genomen kunnen worden. Daarin demonstreert zich de eenheid van het Gemeenebest van naties.

Keeren wij nu weer terug tot de verhouding van Nederland en Suriname, dan moet reeds aanstonds erkend worden, dat hier nog geen sprake is van zelfstandigheid op voet van gelijkheid onder één Koning, maar dat het Rijk in Europa nog zeer sterk een machtspositie inneemt, welke verre afstaat van het beginsel van samenwerking zonder meer.

Het Nederlandsche parlement is nog in belangrijke mate de wetgever voor Suriname. De staatsinrichting van Suriname wordt nog geheel door het moederland bepaald. Ook de Koning is door middel van zijn verantwoordelijken Nederlandschen minister nog wetgever voor Suriname. Het uitvoerend gezag wordt overzee uitgeoefend door een Gouverneur, voor wiens daden de in het Rijk fungeerende minister(s) van de Kroon verantwoordelijk is (zijn). De Gouverneur kent dus geen eigen ministers, daar zijn departementshoofden slechts hoofdamttenaren zijn. Het Surinaamsche parlement, dat de bevoegdheid heeft de inwendige aangelegenheden te regelen, voorzover de moederlandsche wetgever die regeling niet heeft voorbehouden, bestaat slechts voor $\frac{2}{3}$ gedeelte uit door het volk gekozen vertegenwoordigers, terwijl de overige vijf leden door den Gouverneur, dus het uitvoerend gezag, benoemd worden.

Suriname is dus nog lang geen „dominion”. Het lijkt er zelfs niet op. Zou het wel gewenscht zijn, dat de ontwikkeling der staatsrechtelijke verhouding van Nederland tot de overzeesche gewesten dien kant uit zou gaan? Of moet bij het verleenen van meer zelfstandigheid aan Suriname de band met Nederland niet zóó los gemaakt worden als bij den „dominion-status” het geval is? En welke vorm van verbondenheid zal dan wel gekozen moeten worden? Zooals in hoofdstuk II reeds werd medegedeeld, laat artikel 1 der grondwet allen uitbouw toe. In de artikelen 60-62 der grondwet is de feitelijke positie der overzeesche staatsdeelen vastgelegd. Het zal dus noodig zijn allereerst het in deze artikelen bepaalde te wijzigen, wanneer men in de toekomst een grootere zelfstandigheid aan de overzeesche staatsdeelen wil geven. Voor toekenning van een grootere zelfstandigheid met meer eigen verantwoordelijkheid aan Suriname, zal in de eerste plaats noodig zijn, dat dit land economisch een zelfstandig bestaan kan voeren. Daaraan ontbreekt thans nog veel. Nog steeds moet het Rijk in Europa de tekorten op de Surinaamsche begrooting bijpassen, ondanks het feit, dat de uitgaven voor defensie en buitenlandsch beleid geheel voor rekening van Nederland komen. Zoo ook de uitgaven verbonden aan de positie van den Gouverneur, 's Konings vertegenwoordiger. Er zal dus ernstig naar gestreefd moeten worden, dat zich voldoende kapitaal in Suriname investeert om economisch herstel mogelijk te maken. Ook in dit opzicht heeft ons land een plicht. En daarmee hangt ten nauwste samen, dat er een geschikte wetgeving en bestuursinrichting voor Suriname is. Men mag dus niet a priori zeggen: Suriname kan zich economisch niet staande houden, en daarom moet Nederland, dat de tekorten moet dekken, ook de zeggenschap over wetgeving en bestuur hebben. Zoo komt men nooit verder. Zoowel economische als politieke zelfstandigheid moeten naast en met elkander bevorderd worden, en het mag met reden verwacht worden, dat vergrooting der politieke zelfstandigheid zal meebrengen, dat het kapitaal, waaraan dit land zoo dringend behoefte heeft, daar een arbeidsveld zal zoeken. Daarin behoort ons land voor te gaan. Men moet voorkomen, dat zich de gedachte blijft postvatten,

dat in de betrekkingen van Suriname tot Nederland iets vernederends zit. Dit geldt ook voor de andere overzeesche staatsdeelen¹. Zij, die bereid zijn kapitaal in Suriname vast te leggen en het economisch herstel te bevorderen, moeten de zekerheid hebben, dat niet op den een of anderen onzaligen dag het Nederlandsche parlement of de Nederlandsche minister van Koloniën maatregelen treft, welke met de belangen der Surinaamsche ondernemingen in strijd zijn. Men moet kunnen vertrouwen op het Surinaamsche bestuur, waarmee men te maken heeft, en niet het gevaar loopen, dat achteraf het Rijk aan de overzee getroffen maatregelen zijn sanctie onthoudt. Dat werkt verlamdend en schrikt af, en daarom is grootere politieke zelfstandigheid gewenscht. Zelfstandigheid brengt verantwoordelijkheid mee, en die verantwoordelijkheid wil men gaarne dragen, mits men weet, dat zij niet een holle phrase, maar een werkelijk recht en een dure plicht is. Dan zal zij stimuleeren tot grootere krachtsontplooiing, ook op economisch gebied, en een grootere welvaart zal het gevolg zijn.

Men moet dus niet wachten met toekenning van meer zelfbestuur en autonomie, totdat op eenig oogenblik de economische omstandigheden zich ten goede keeren. Het eene moet het andere helpen, en beide moeten daarom samengaan en in gelijke mate bevorderd worden. Suriname is niet zoo arm als men het wel eens wil voorstellen. Mits voorzien van het broodnoodige kapitaal en deskundige leiding, is dit land zeer zeker tot economischen bloei te brengen.

In het omvangrijk en zeer belangwekkend boek van Mevr. Verkade² komt de schrijfster tot de conclusie, dat er kapitaal noodig is om de bedrijven zoodanig te kunnen inrichten, dat met de tropenvolken geconcurrereerd kan worden op de wereldmarkt. Op speciaal ingerichte proefbedrijven zal met de noodige wetenschappelijke voorlichting ten aanzien van bodemgesteldheid, waterhuishouding en cultuurmethoden

¹ Zie ook Dr. H. Colijn, t.a.p., blz. 11, waar hij schrijft, dat de tendenz in het Indische verenigingsleven anti-Nederlandsch is.

² t.a.p.

moeten worden onderzocht, welke producten in Suriname het best willen groeien en met de meeste winst geproduceerd en afgezet kunnen worden. Als die proefbedrijven, waarvoor natuurlijk kapitaal noodig is, tot positieve resultaten leiden, dan is Suriname zeker geschikt te achten voor Europeesche landbouwers, althans in die gebieden, waar de malariaplaag bestreden kan worden. Ook daaraan zal de noodige aandacht en het vereischte kapitaal besteed moeten worden. Tot nu toe heeft men den Hollandschen boer in Suriname aan zijn lot overgelaten, en hem zelfs de kosten voor de hoogst noodige hygiëne laten betalen uit eigen beurs. Ook de hooge transportkosten en de dure arbeidskrachten hebben de bestaansmogelijkheid belangrijk verkleind.

Uit dit alles blijkt wel de juistheid van onze meening, dat het hoog tijd wordt, dat zoowel het Rijk als particuliere maatschappijen flinke kapitalen ook in den landbouw in Suriname zullen investeren om de economische mogelijkheden tot ontwikkeling te brengen.

Geeft men Suriname een goede kans, dan zal ook het verantwoordelijkheidsbesef worden aangekweekt of bevorderd, en dan is ~~dit~~ land waarlijk wel in staat een vrij zelfstandig bestuur te voeren. Zooals wij reeds zagen, is men in de nieuwe staatsregeling zelfs weer een stap teruggegaan door het wetgevend orgaan in Suriname voor een derde deel door benoeming samen te stellen. Nogmaals, dit is te betreuren. Welke kapitaalbezitter wil den pupil van het noodige geld voorzien, wanneer hij weet, dat de voogd ieder oogenblik tusschenbeide kan komen? Ontvoogding van Suriname, althans ten aanzien van alles wat het land zelf betreft, is noodig. Het zal zijn inwendige aangelegenheden zelfstandig moeten regelen, en alleen ten opzichte van internationale- en algemeene staatsbelangen zal hoogere zeggingschap en contrôle moeten bestaan. Het is niet gemakkelijk om het juiste evenwicht in de verhouding tusschen Nederland en de overzeesche staatsdeelen te bewaren. En het is nog moeilijker om die verhouding zoo in de wet vast te leggen, dat met wijzigingen in de verhoudingen reeds bij voorbaat rekening gehouden wordt. De

staatsdeelen groeien voortdurend, en iedere wijziging in de machtsverhouding raakt de grondslagen van ons staatsrecht, ja het bestaan van den Nederlandschen Staat zelf.

In het tweede hoofdstuk gaven wij reeds te kennen, dat wij van meening zijn, dat de grondwetgever in 1922 zich geen juiste voorstelling heeft gemaakt van de draagwijdte der beginselen, welke hij in de grondwet neerlegde op het stuk der staatsrechtelijke verhouding van het Rijk in Europa en de staatsdeelen overzee. Dit is na 1922 herhaaldelijk gebleken. Wij noemen slechts de nieuwe staatsregeling voor Indië van 1925 en nu weer de nieuwe staatsregelingen voor Suriname en Curaçao van 1936. In deze op de grondwet gebaseerde staatsinrichtingen komen de nieuwe staatkundige verhoudingen niet juist tot uitdrukking. Dat is jammer, daar toch in de grondwet de formuleering wel zoo ruim was, dat met behoud van de staatseenheid aan de staatsdeelen overzee meer zelfbestuur en autonomie gegeven had kunnen en moeten worden.

Deze uitbreiding van zelfbestuur en autonomie zal in de toekomst zeker niet kunnen uitblijven. Zal men aanvankelijk die uitbreiding kunnen bewerkstelligen door wijziging van de staatsregelingen, ten slotte zal het ervan moeten komen, dat ook de artikelen 60-62 der grondwet verandering moeten ondergaan. In deze artikelen toch ligt de gezagsverhouding opgesloten van het Rijk in Europa tot de staatsdeelen overzee. Zoodra die gezagsverhouding in feite een verandering ondergaat, omdat de maatschappelijke verhoudingen niet meer in overeenstemming zijn met de in deze artikelen neergelegde beginselen van staatsrecht, zullen die artikelen aan de gewijzigde omstandigheden moeten worden aangepast. Volgens deze artikelen toch speelt het Nederlandsche parlement nog een belangrijke rol op het stuk der wetgeving overzee. Wanneer de omstandigheden aldus gewijzigd zijn, dat de wetgeving voor het staatsdeel overzee geheel moet berusten bij overzeesche organen, zal de zeggingschap van het rijksparlement moeten verdwijnen of althans beperkt moeten worden tot de uitoefening van een controleerende functie ten aanzien van al of niet bepaaldelijk omschreven onderwerpen. Het spreekt

vanzelf, dat aan de Kroon dan ook ieder *wetgevend* gezag voor de overzeesche staatsdeelen ontnomen zal moeten worden.

Het is dus duidelijk, dat artikel 1 der grondwet zich niet verzet tegen uitbreiding van de zelfstandigheid der samenstellende deelen van den Staat der Nederlanden. Dit artikel is gelukkig zoo ruim geredigeerd, dat alles mogelijk is. Maar men zal in de andere artikelen der grondwet ook niet anders dan beginselen moeten formuleeren. Aan wetgeving en bestuur der staatsdeelen moet dan de taak worden opgedragen die beginselen uit te werken en toe te passen zonder het algemeene staatsverband te verbreken. Een volstreckte zelfstandigheid der staatsdeelen dus binnen de eenheid moet het uiteindelijke resultaat zijn. Dat is niet hetzelfde als onafhankelijkheid. Daarom zal ervoor gewaakt moeten worden, dat die zelfstandigheid niet kan leiden tot verbreking van het staatsverband.

Het spreekt vanzelf, dat dit alles niet met één slag te bereiken is. Dat zou ook niet gewenscht zijn, gezien de nog onvolledige politieke en maatschappelijke ontwikkeling der staatsdeelen overzee. Alles is nog in wording en moet geleidelijk aan groeien. Daarbij zal dan nog blijken, dat elk staatsdeel zijn eigen bijzonderheden heeft, waarmee ter dege rekening gehouden moet worden bij de inwendige bestuursinrichting. Voor de structuur van het Koninkrijk is dit niet van essentieel belang, omdat het daarbij meer gaat om de onderlinge verhouding der staatsdeelen binnen één staatsverband dan om de inrichting in het staatsdeel zelve. Maar toch kan deze bijzaak niet verwaarloosd worden, omdat zij, in geval van onjuiste verzorging, er toe kan leiden, dat de kiem gelegd wordt voor verstoring van de staatseenheid. Er is daarom bij het tot stand brengen en wijzigen der staatsinrichtingen veel politiek inzicht en staatkundig beleid noodig, te meer omdat de omstandigheden en ontwikkeling in die staatsdeelen niet gelijk zijn. De belangen der overzeesche deelen kunnen zeer veel verschillen van die van het Rijk in Europa. Er schuilt daarom een gevaar in, dat de wetgever in Nederland met de zorg voor die overzeesche belangen belast blijft, gezien de eenzijdige samenstelling van het wetgevend

orgaan in het Rijk, waarin immers de stem van overzee niet of althans zeer onvoldoende gehoord wordt. Zal de wetgever hier met de wetgeving voor de overzeesche deelen belast zijn, dan is het plicht, dat in dat college ook vertegenwoordigers van die staatsdeelen zitting hebben en hun stem kunnen uitbrengen.

Dr. Colijn heeft gezegd, dat de algemeene beginselverslapping in de Nederlandsche staatkunde oorzaak is, dat ook aan beginselen op het terrein der koloniale politiek niet meer voldoende aandacht gewijd wordt. Men aanvaardt maar wat voorgezet wordt en deinst meestal terug voor wat toch de eenig goede gedragslijn zou zijn: niet te laten passeeren wat met juiste staatkundige beginselen strijdt¹. Het is te hopen, dat deze woorden niet bedoeld zijn te slaan op den Nederlandschen wetgever op het stuk van wetgeving voor de overzeesche staatsdeelen, meer speciaal waar het betreft de staatsregelingen voor de overzeesche gewesten. Immers, het juiste staatkundige beginsel was, dat het zwaartepunt van wetgeving en bestuur voor de overzeesche staatsdeelen naar overzee werd verschoven, wat tevens in zich sluit, dat ook de verantwoordelijkheid voor het bewind overzee daarheen verplaatst moest worden². Dit hield in, dat de wetgever zijn wetgevende bevoegdheden voor die staatsdeelen moest afstaan aan overzeesche volksvertegenwoordigingen, en dat de bestuurs-bevoegdheden van de Kroon moesten overgaan aan den Gouverneur (-Generaal), met toezicht slechts van de Kroon zich uitende in het recht om den Gouverneur (-Generaal) desnoods te ontslaan of beslissingen van de overzeesche regeering te vernietigen. Volgens Huart ging het hier om één van tweeën: of volle verantwoordelijkheid van den landvoogd aan de Kroon en dus via den verantwoordelijken minister weer aan het parlement, of geheele onverantwoordelijkheid. Deze opvatting lijkt ons niet geheel juist. In de meergenoemde „Proeve” werd aan den Gouverneur-Generaal voor Indië zelfstandige regeerbevoegdheid toegekend, maar voor bepaalde in het

¹ Dr. H. Colijn, t.a.p., blz. 9.

² Zie Prof. C. van Vollenhoven in Koloniaal Tijdschrift no. 11, 1922, blz. 3 e.v. Huart, Grondwetsherziening 1922, blz. 84 e.v.

voorgestelde artikel 47 genoemde onderwerpen werd voor de Kroon het recht om bevelen te geven voorbehouden. Voor het overige is de landvoogd voor deze bestuursdaden aan den Koning verantwoording schuldig. Prof. Eigeman heeft tegen het systeem van de „Proeve” twee bezwaren¹. In de eerste plaats, dat de G.G. dan geen verantwoording schuldig is voor de niet-genoemde gevallen, en in de tweede plaats, dat het opnemen van bepaalde onderwerpen den indruk kan vestigen, dat die genoemde staatsbelangen zouden ressorteeren onder het departement van koloniën.

Wij kunnen ons met het door de „Proeve” gedachte systeem in principe wel vereenigen en deelen de daartegen aangevoerde bezwaren van prof. Eigeman niet. Zijn eerste bezwaar niet, omdat in art. 4 der „Proeve” de verplichting voor den G.G. werd neergelegd, om aan den Koning alle verlangde inlichtingen te verstrekken, zoodat contrôle op al zijn bestuursdaden bleef bestaan, en de Koning de bevoegdheid bezat hem te ontslaan, indien zijn beleid den Koning niet welgevallig was. De Koning behield het Opperbestuur, en ingevolge de door ons verdedigde beteekenis van dit Opperbestuur, zou de G.G. zich ten aanzien van al die bestuursdaden, waardoor internationale of algemeene staatsbelangen werden geraakt hebben te richten naar de opvattingen van de Kroon, of nog beter, zich geheel van eigenmachtig optreden moeten onthouden. Voor het overige legt de grondwet het algemeen bestuur in handen van den landvoogd, en is geen afzonderlijke regeling der verantwoordelijkheid noodig. Het recht van de Kroon om den landvoogd te benoemen en te ontslaan beheerscht zijn positie voldoende.

Het tweede bezwaar kunnen wij niet onderschrijven, omdat, zooals wij reeds in hoofdstuk II hebben uiteengezet, de grondwet nergens den minister van koloniën als zoodanig aanwijst als den verantwoordelijken persoon. Wij handhaven onze meening, dat het van het onderwerp en van de omstandigheden zal afhangen, of de geheele ministerraad dan wel de minister van koloniën alleen verantwoordelijk geacht moet worden. Worden staatsbelangen van groote importantie ge-

¹ Prof. Eigeman, Indië en het Koninkrijk, 1928, blz. 84 e.v.

raakt, dan zal het een kabinetszaak zijn, en zal het beleid van de gansche regeering in het geding gebracht kunnen worden. Is de onderwerpelijke kwestie echter van ondergeschikt belang, dan is er geen bezwaar tegen de materie te beschouwen als vallende onder de verantwoordelijkheid van den betrokken minister van koloniën, die immers in de practijk ook degene zal zijn, die in normale gevallen het contact met de overzeesche regeering onderhoudt en het toezicht van de Kroon uitoefent.

Wil men een zelfstandig algemeen bestuur overzee ten volle tot zijn recht laten komen, dan zal men niet moeten aarzelen te erkennen, dat alleen dan van een verantwoordelijke landsregeering sprake kan zijn, wanneer die regeering verantwoordelijk is aan een vertegenwoordigend lichaam van dat gewest, en met het oog op de eenheid van den Staat onderworpen is aan een oppertoezicht van de Kroon. Wij kunnen het Dr. Colijn nazeggen, dat de thans bestaande innerlijke tegenstrijdigheid in toenemende mate voeren moet tot een gevoel van onbevredigdheid¹, maar wij onderschrijven niet zijn meening, dat dit slechts kan worden opgeheven door toekenning van de macht om zelf het bewind over te nemen. Indien men de bij de grondwetsherziening van 1922 gehuldigde beginselen consequent toepast door zoowel aan wetgevend orgaan als aan bestuursorgaan overzee zijn zelfstandige taak toe te wijzen, behoeft er niet de minste vrees te bestaan, dat de zaken verkeerd zullen loopen. De door de Kroon benoemde landvoogd is het aangewezen orgaan om mede voor behoud van de staatseenheid te waken, en in laatste instantie is er dan de Kroon zelve, die krachtens het Haar voorbehouden opperbestuur datgene, wat staatsbelang is, verzorgt.

Met betrekking tot het wetsvoorstel van 1928 tot wijziging van de samenstelling van den Indischen Volksraad (inlandsche meerderheid) merkt Dr. Colijn op, dat dit voorstel na verwerping toch weer terug zou komen, gelijk toen feitelijk ook reeds het geval was². Hij wilde daarom de grondslagen

¹ Dr. H. Colijn, t.a.p., blz. 94.

² In 1925 had men dit immers niet gewild, maar op aandrang van Indië kwam de minister van koloniën in 1928 toch weer met dit voorstel terug. Colijn, t.a.p., blz. 76.

voor Indië's staatkundige ontwikkeling meteen nog eens principieel onder de oogen zien en een weg zien te vinden tot staatkundigen groei. Wij zijn van meening, dat het te betreuren is, dat in 1936, ter gelegenheid van de nieuwe staatsregelingen voor Suriname en Curaçao, die staatkundige mogelijkheden en groei niet voldoende onder de oogen gezien zijn. Men heeft aan de bevolking van deze staatsdeelen nog niet eens het recht gegeven om *zelfstandig mede te werken* aan het algemeen bestuur over het gewest. Van *zelf besturen* is heelemaal geen sprake. Het is te hopen, dat de bevolking van Suriname, evenals tusschen 1925 en 1928 in Indië is geschied, zal blijven aandringen op wijziging van de samenstelling van het wetgevend orgaan. Wellicht bereikt zij dan, dat de Staten-Generaal gaan inzien, dat zij aan dit land alsnog moeten teruggeven, wat het nu ontnomen is, namelijk het recht zijn vertegenwoordigend lichaam geheel te kiezen. Dit zal opvoedend werken en verantwoordelijkheidsbesef aankweken.

Zooals reeds werd betoogd, zal die volledige zelfstandigheid der overzeesche staatsdeelen eerst geleidelijk aan kunnen groeien en zal daarvan in de naaste toekomst nog geen sprake kunnen zijn. Langs welken weg zal dit proces moeten gaan? Het is niet van te voren aan te geven. De politieke ontwikkeling en de maatschappelijke verhoudingen der staatsdeelen overzee zijn zelfs niet met waarschijnlijkheid te voorspellen. Maar toch zijn er wel eenige algemeene richtlijnen aan te geven. Wij willen daartoe op het navolgende wijzen.

Suriname zal in de eerste plaats haar volksvertegenwoordiging in den vollen zin des woords moeten krijgen. Dit lichaam zal geheel uit gekozen leden moeten bestaan. De gronden voor deze wenschelijkheid zijn hierboven reeds aangegeven. Voor de samenstelling van dit orgaan zal het kiesrecht uitgebreid moeten worden. De bijzondere samenstelling der bevolking maakt invoering van algemeen mannen- en vrouwenkiesrecht minder gewenscht. Toch kan het thans ingevoerde census- en capaciteitskiesrecht niet in stand blijven, wanneer een geheel gekozen volksvertegenwoordiging haar intrede zal doen. Het ware wellicht het beste te bepalen, dat

algemeen kiesrecht hoofdbeginsel zal zijn, maar dat bij kiesverordening personen, die niet aan bepaaldelijk te stellen minimum-eischen voldoen, uitgesloten worden. Men mag toch als eisch stellen, dat zij, die kiezen, althans eenig onderwijs hebben genoten en dus beseffen kunnen, waarom het gaat. Dat daardoor misschien vele Britsch-Indiërs en Javanen uitgesloten zullen worden, is nu eenmaal niet anders. Voor deze groepen der bevolking kan men wellicht de eischen van ontwikkeling wat ruimer stellen. De vertegenwoordigers dezer groepen zullen toch in ieder geval wel aan den eisch van voldoende ontwikkeling moeten voldoen, en dan is er ook geen bezwaar tegen, dat zij deel uitmaken van het wetgevend lichaam, omdat als van zelf alleen die lieden naar voren zullen komen, die bekwaam genoeg zijn om een zetel in de volksvertegenwoordiging te bezetten. Desnoods beperke men bij wijze van overgangsmaatregel het aantal zetels, dat door vertegenwoordigers uit deze groepen bezet kan worden.

Aan dit wetgevend lichaam zal een zoo uitgebreid mogelijke bevoegdheid tot regeling der inwendige aangelegenheden gegeven moeten worden. De inmenging van den Nederlandschen wetgever in Surinaamsche zaken zal gaandeweg teruggedrongen moeten worden, totdat ten slotte die zeggingschap beperkt worde tot internationale- en algemeene staatsbelangen. Dit zal een wijziging van artikel 61 der grondwet noodig maken en wel in dien zin, dat de woorden „andere onderwerpen worden door de wet geregeld, zoodra de behoefte daaraan blijkt te bestaan”, zullen moeten verdwijnen. In plaats daarvan zullen in de wet op de staatsinrichting zelve de onderwerpen genoemd moeten worden. Uit het tweede lid van artikel 61 zal dan ook de laatste zinsnede moeten verdwijnen, daar voor rechtstreeksche wetgevende bevoegdheid van de Kroon dan ook geen plaats meer is. Mocht men voor bepaalde onderwerpen of gevallen de regeling bij algemeenen maatregel van bestuur wenschelijk blijven achten, dan zal men die onderwerpen of gevallen in de wet op de staatsinrichting zelve moeten opnemen.

Is men op dit punt aangekomen, dan zal er dus in feite slechts één wet zijn, welke beslissend is voor de verhouding

tusschen het Rijk in Europa en Suriname voorzoover het de wetgeving betreft, en wel de wet op de staatsinrichting of de staatsregeling. Deze wet krijgt dan al eenigszins het karakter van een grondwet voor Suriname. In deze wet toch zal men dan het geheele systeem van wetgeving voor Suriname kunnen vinden. In de grondwet blijft dan op dat oogenblik slechts bepaald, dat de Nederlandsche wetgever die staatsregeling voor Suriname zal vaststellen. Wat hij aan zich of aan de Kroon wil voorbehouden, zal dan in die staatsregeling met name genoemd moeten zijn. Het spreekt van zelf, dat hier staatkundig beleid en politiek inzicht de richting zullen moeten bepalen. Wij mogen aannemen, dat Suriname, wanneer het eenmaal zoover is, geacht kan worden in staat te zijn voor zijn eigen wetgeving te zorgen, en dus zullen slechts de groote algemeene staatsbelangen in de staatsregeling voorbehouden moeten worden.

Aan den eisch van autonomie voor Suriname zal dan een heel eind heen voldaan zijn. Maar dan zal ook de bepaling van artikel 62 der grondwet wijziging behoeven. Voor vernietiging bij de wet is dan geen plaats meer. Hoe wij ons de contrôle met het oog op de staatsbelangen denken, zal worden uiteengezet na de behandeling van het bestuur over Suriname.

Met de ontwikkeling der autonomie overzee zal het zelfbestuur gelijken trad moeten houden. Het eerste lid van artikel 60 der grondwet, bepalende, dat de Koning het opperbestuur heeft, moet blijven bestaan. Het tweede lid zal uiteindelijk aldus gewijzigd moeten worden, dat het algemeen bestuur in naam des Konings door een Gouverneur wordt uitgeoefend op de wijze bij de staatsregeling te regelen. Tegen handhaving van het derde lid bestaat geen enkel bezwaar.

Eerst dan zal van zelfbestuur in Suriname gesproken kunnen worden. De Gouverneur, benoemd door den Koning en alleen aan Zijn opperbestuur gebonden, zal een zelfstandig uitvoerend orgaan zijn. In de staatsregelingen zullen geen beperkingen opgenomen mogen worden, waardoor die zelfstandigheid in de algemeene bestuursvoering te loor gaat. Voor „aanwijzingen” zal geen plaats meer zijn.

De Raad van Bestuur zal behouden kunnen blijven, maar het karakter van dezen Raad zal verandering moeten ondergaan. De Gouverneur zal voorzitter van den Raad moeten blijven. De ondervoorzitter en de drie leden zullen door de Staten benoemd moeten worden en als departementshoofden kunnen optreden. Zoo krijgt men een bestuursapparaat, dat gelijkenis vertoont met de in onze provincies bekende Colleges van Gedeputeerde Staten. De leden van den Raad kunnen daarom zonder bezwaar ook wel uit de leden van de Staten gekozen worden. Zoodoende ontstaat een zekere verantwoordelijkheid aan de volksvertegenwoordiging. Suriname heeft een bevolking van nog geen 200.000 menschen, en een bestuursinrichting, als hier geschetst, is voor Suriname dus wel bruikbaar. Wil men aan den Gouverneur-alleen speciale bevoegdheden ten aanzien van bepaalde onderwerpen of gevallen verleenen, dan kunnen deze in de staatsregeling omschreven worden. Ten aanzien van de politie en de binnenlandsche defensie zou dat zeker wel gewenscht zijn, daar éénhoofdige leiding op dat stuk de voorkeur verdient. De Raad van Bestuur zal dus van adviseerend college bestuursorgaan worden.

Thans de regeling van het vernietigingsrecht van landsverordeningen en bestuursbesluiten.

Zoolang de wetgever in Nederland nog een belangrijk aandeel in de wetgeving voor Suriname heeft, zal vernietiging van verordeningen bij de wet noodzakelijk blijven. Zoodra echter deze wetgever ten aanzien van de regeling van Surinaamsche belangen zoo goed als geheel zal zijn uitgeschakeld, zal voor de staatsbelangen op andere wijze gewaakt moeten worden. Het is natuurlijk denkbaar, dat een Surinaamsch parlement op eenig oogenblik een verordening zou maken, welke in strijd zou zijn met de belangen van het Koninkrijk. De belangen van het Koninkrijk zijn de hoogste belangen, en er zal dus een middel moeten zijn om te voorkomen, dat in eenig staatsdeel overzee die belangen verwaarloosd worden. Daarvoor zijn de Staten-Generaal dan niet meer het meest geschikte lichaam.

Waar de Kroon het bindmiddel in het Koninkrijk zal zijn,

lijkt het ons toe, dat het vernietigingsrecht van verordeningen en bestuursdaden, welke in strijd zijn met de belangen van het Koninkrijk en dus de staatseenheid in gevaar brengen, bij de Kroon moet berusten. Voor willekeur ten deze moet echter gewaakt worden, en de practijk zal nimmer zóó mogen worden, dat een minister van koloniën feitelijk beslissen zal, wat staatsbelang is. Daarom zal een lichaam gecreëerd moeten worden, dat de Kroon te dezer zake van advies dient, een Rijksraad of Staatsraad, of hoe men dit college ook noemen wil¹. In artikel 62 der grondwet zal dan bepaald moeten worden, dat de Kroon verplicht zal zijn het advies van dit College in te winnen, en dat van dat advies *niet* afgeweken mag worden. Anders zou er nog geen waarborg zijn. Dit college zal samengesteld moeten worden uit vertegenwoordigers van alle staatsdeelen. Voor Nederland zullen daarin in ieder geval zitting moeten hebben de minister-president en de ministers van Buitenlandsche- en van Oost- en West-Indische zaken². Voor de overige staatsdeelen zullen de vertegenwoordigers door het betrokken staatsdeel aangewezen moeten worden. Aan Oost-Indië zullen meer zetels dan aan Suriname

¹ In dit verband zij herinnerd aan de reeds meegedeelde opvatting van prof. Eigeman, dat de *ministerraad* het aangewezen lichaam is om voor de belangen van het Koninkrijk te waken. Wij deelen die meening niet. De ministerraad is te eenzijdig samengesteld, en wat weet in het algemeen gesproken een minister van Waterstaat, Onderwijs of Visscherij in Nederland van overzeesche belangen af!

Wij zijn ons bewust, dat tegen het verleenen van deze bevoegdheid aan de Kroon van verschillende zijden bedenkingen zullen worden ingebracht, en dat men aan vernietiging bij de wet wellicht de voorkeur zal geven. Het komt ons voor, dat het minder gewenscht is aan den wetgever in Nederland deze bevoegdheid te geven, daar in dat geval niet zonder reden de schijn gewekt zou worden, dat het Nederlandsche parlement toch de opperste wetgever voor het staatsdeel overzee is. Toegegeven kan worden, dat de wet zekere waarborgen biedt, maar anderzijds heeft toch de wet bezwaren, omdat het Nederlandsche parlement niet objectief genoeg is en te eenzijdig is samengesteld. Daarom wordt de voorkeur gegeven aan de Kroon met bindend advies van een Staatsraad, mede samengesteld uit leden van overzee.

² Ik neem hier gaarne over de door prof. Kleintjes in het Ned. Juristenblad van 14 Nov. 1936 gegeven wenk met betrekking tot de naamsverandering van het departement van koloniën.

en Curaçao toegewezen moeten worden, daar dät staatsdeel veel grooter en van andere structuur is dan de beide laatste overzeesche gewesten. Deze Rijksraad zal een zeer belangrijke taak in ons staatsrecht te vervullen hebben, daar toch het advies van dit college zal bepalen, hoe en wat de belangen van ons Koninkrijk zijn. Dit lichaam zal een bindmiddel bij uitnemendheid zijn. Kroon en Rijksraad ter verzekering van de groote belangen van het Koninkrijk! Daarnaast de vier staatsdeelen elk met eigen zelfstandigheid, en samen meewerkende om dat staatsbelang te bepalen. Het ligt nog in den schoot der toekomst verborgen, maar het is niet onwezenlijk. Er is nog altijd hoop, dat het eens zoo zal zijn. Als maar eerst *de wil* om dit te bereiken er is, dan is er ook een weg. Hier ligt een taak voor het geheele Nederlandsche volk, zoowel hier als overzee. Het koloniale vraagstuk geniet, helaas, maar weinig belangstelling. Men kan het getal diergenen, die met onverflauwd lust ijveren om de structuur van ons Koninkrijk te voltooien, in enkele oogenblikken tellen. Deze zaak is meer belangstelling waard. Men bevordere met kracht, dat ook daar, waar tot heden over deze dingen niet gesproken en zelfs niet gedacht wordt, de belangstelling gewekt worde. Op de scholen, met cursussen, lezingen en films is veel te bereiken. Goede volkslectuur is onontbeerlijk. Men zal er later de vruchten van plukken.

Hierboven werd reeds met een enkel woord erop gewezen, dat het gewenscht is, dat de stem der overzeesche staatsdeelen ook in de Staten-Generaal gehoord zou worden, zoolang dit lichaam nog wetgever voor die staatsdeelen is. Wij kunnen dit den overgangstijd noemen. In dezen overgangstijd zal, met het oog op de belangentegenstellingen van de overzeesche deelen en Nederland, aan de staatsdeelen buiten Europa de gelegenheid geboden moeten worden om in de Staten-Generaal, waar nog steeds belangrijke beslissingen genomen worden met betrekking tot die staatsdeelen, een woordje mee te spreken waar het dat gewest betreft. In „De Vaderlandsche Club”, een Indische staatkundige partij, is de idee gepropageerd, dat „de koloniale Nederlanders” pogingen in het werk zouden stellen om *eigen vertegenwoordigers* in de Tweede

Kamer te krijgen¹. Naar de grootte der bevolking gerekend (uitsluitend Nederlanders) zouden zij dan recht op 3 zetels hebben. Men wilde dit dan bij de in voorbereiding zijnde grondwetsherziening in de grondwet doen opnemen.

Het komt ons voor, dat hiermee weinig bereikt zou worden. Deze speciale vertegenwoordigers zouden te gering in aantal zijn om eenig resultaat te kunnen bereiken. Bovendien zouden zij, als vaste leden der Kamer, ook stemrecht hebben in zuiver Nederlandsche aangelegenheden, wat geen zin heeft, tenzij men het Nederlandsche parlement zou zien als een soort super-wetgever voor alle staatsdeelen. Maar dan zou de verhouding der vertegenwoordiging ook anders moeten zijn.

Wij kunnen een dergelijke oplossing niet voorstaan. Wij geven dan de voorkeur aan benoeming van z.g. toehoorders met adviseerende stem. Elk overzeesch staatsdeel vaardige een nader te bepalen aantal (b.v. twee) gevolmachtigden af naar de Staten-Generaal, aan wie het recht verleend worde bij de behandeling van onderwerpen, welke de belangen van het betrokken staatsdeel raken, het woord te voeren. Het verleen van stemrecht is doelloos. Men kan de taak van deze gezanten nog meer uitbreiden door hun in het algemeen een mandaat te verleen om de belangen van hun gewest bij alle Nederlandsche autoriteiten en ondernemingen voor te staan. Ook in economisch opzicht kunnen zij dan goed werk verrichten. Een instituut dus als de reeds besproken High Commissioners in het Britsche staatsrecht en de vroegere Resident-Commissioners in het Amerikaansche staatsrecht². Hierdoor zal er meer contact zijn met het Nederlandsche parlement en de regeering en ook met het publiek hier te lande.

Men zou echter ook langs anderen weg hetzelfde doel kunnen bereiken. Men stelle dan reeds nu in den zoo juist besproken Rijksraad, en men bepale, dat dit college gehoord

¹ O.a. door het lid dier Club Dr. Kruijne, tevens lid van den Volksraad, in een te Soerabaja gehouden vergadering in April 1936 („de Telegraaf” van Zondag 12 April 1936).

² Zie mijn „de Verkrijging van de Onafhankelijkheid der Philippijnen”, blz. 35.

moet worden op alle wetsontwerpen, welke aan de Staten-Generaal zullen worden voorgelegd, voorzoover zij op de staatsdeelen overzee betrekking hebben of daarvoor van belang zijn. Het spreekt van zelf, dat de verplichting het advies van dit college op te volgen, dan nog niet op haar plaats is. Voorts zal dit college de bevoegdheid moeten hebben om de belangen der overzeesche staatsdeelen bij de regeering voor te staan, en door een of meer zijner leden bij de behandeling van een wetsontwerp in de Staten-Generaal het woord te doen voeren. Het voordeel van dit systeem is, dat men reeds nu een officieel lichaam zal hebben, dat de zaken in grooter verband beziet en waarvan meer kracht kan uitgaan. Men kan dan tevens reeds eenige ervaring opdoen met een dergelijk lichaam. Wanneer dan de wetgever in Nederland uit de wetgeving overzee zal zijn teruggedrongen, kan deze taak van dit college vervallen en kan aan het reeds bestaande lichaam de bovengeschetste taak, om ten behoeve van de Kroon dienst te doen bij de verzorging en bewaring van de eenheid van het Koninkrijk, worden opgedragen.

De benoeming der leden van den Rijksraad en, indien men in de eerste periode aan gezanten de voorkeur zou willen geven, van dezen, zal aan de wetgevende lichamen overzee opgedragen moeten worden. De benoeming zou echter ook kunnen geschieden door den Gouverneur(-Generaal) op bindende voordracht van het wetgevend orgaan. De benoeming zou moeten geschieden voor een bepaalden tijd. In verband met den zittingsduur der parlementsleden, zou een termijn van vier jaren aanbeveling verdienen.

Uit bovenstaande laat zich opmaken, dat, wanneer te eeniger tijd de geschetste zelfstandigheid der staatsdeelen bereikt zou zijn, nog niet van een „dominion-status” gesproken kan worden. De band, welke in het Britsche Imperium tusschen de onderscheiden staatsdeelen bestaat, is lossers dan die, welke wij geschetst hebben voor de toekomstige verhouding tusschen Nederland en de staatsdeelen overzee. Of in een nog verdere toekomst die band zóó los gemaakt kan worden, dat inderdaad

van een „dominion-status” sprake zal zijn, valt nog niet te zeggen en evenmin te voorspellen. De tijd zal het moeten leeren.

Ons doel was te schetsen, hoe wij op grond van artikel 1 van de grondwet de toekomstige ontwikkeling van dit hoogst belangwekkend probleem mogelijk en ook gewenscht achten. Het is duidelijk, en het kan niet genoeg herhaald worden, dat men dit alles niet in één keer en binnen zeer korten tijd kan bereiken. Het is eisch, dat met de noodige voorzichtigheid te werk gegaan wordt, en daarvoor is waar staatsmansbeleid noodig. Men zal niet te veel en niet te vroeg moeten geven. Steeds zal het juiste oogenblik gekozen moeten worden om aan de zelfstandigheid der overzeesche staatsdeelen datgene toe te voegen, wat op het oogenblik toegevoegd kan en moet worden. Dat sluit dus in, dat men ook niet aan overzee mag onthouden, wat het op eenig oogenblik moet en kan krijgen. Wij zouden daarom de woorden van Dr. Colijn: „niet te laten passeeren wat met juiste staatkundige beginselen strijdt” aldus willen uitleggen, *dat men niet geve, wat nog niet of in 't geheel niet gegeven moet worden, maar dat men ook niet onthoude, wat reeds gegeven had moeten zijn of op eenig moment gegeven kan worden.* Het gaat dus om de juiste daad op de goede plaats en ter juister tijd. Daarvoor is staatkundig inzicht noodig, of wel de juiste man op het juiste oogenblik. Moge in de komende jaren steeds „the right man on the right place” zijn en „the right act on the right time” gedaan worden. Het Koninkrijk der Nederlanden zal er wel bij varen!

BIJLAGE A.

REGLEMENT OP HET BELEID DER REGERING
IN DE KOLONIE SURINAME.

EERSTE HOOFDSTUK.

Van de kolonie en hare inwoners.

Art. 1.

De kolonie Suriname omvat het grondgebied bekend onder de benaming van Nederlandsch Guyana.

Verdragen, betreffende afstand of ruiling van grondgebied of regeling der grensscheiding, behoeven de goedkeuring der Staten-Generaal.

Art. 2.

Allen, die zich in de kolonie bevinden, zijn eerbied en gehoorzaamheid verschuldigd aan de Regering en onderworpen aan de wettelijke regelingen.

Art. 3.

De wettelijke regelingen, in de kolonie geldig, zijn:

1°. de verdragen met vreemde Mogendheden door den Staat aangegaan, voor zooverre zij in de kolonie van toepassing zijn;

2°. de algemeene verordeningen, waaronder worden verstaan:

a. de wetten, die, volgens de bepalingen der Grondwet van het Koninkrijk, voor de kolonie gemaakt of voor haar toepasselijk verklaard zijn;

b. de besluiten des Konings, genomen in den vorm, bij de Grondwet van het Koninkrijk voorgeschreven voor algemeene maatregelen van bestuur;

c. de koloniale verordeningen, vastgesteld door den gouverneur, met goedkeuring van de Koloniale Staten;

3°. de besluiten, houdende algemeene maatregelen, door den gouverneur, den Raad van Bestuur gehoord, binnen de grenzen zijner bevoegdheid uitgevaardigd;

4°. de keuren en reglementen door de in art. 115 genoemde besturen binnen de grenzen hunner bevoegdheid uitgevaardigd.

Art. 4.

Slavernij wordt in de kolonie niet geduld.

Allen, die zich op haar grondgebied bevinden, hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

Art. 5.

Uitlevering van vreemdelingen geschiedt niet dan krachtens verdragen, waarbij, voor zoover de kolonie betreft, de regelen zijn in acht genomen, welke, zooveel mogelijk, in overeenstemming met de daaroemtrent voor Nederland geldende wettelijke bepalingen, bij Koninklijk besluit worden vastgesteld.

Art. 6.

De regelen nopens de toelating en de uitzetting van personen, die in de kolonie noch gevestigd, noch daarheen van Rijkswegen gezonden zijn, worden bij koloniale verordening vastgesteld.

Art. 7.

Tot openbare bedieningen, door den Koning op te dragen, zijn benoembaar Nederlanders, volgens de wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap, en zij, die uit anderen hoofde Nederlandsche onderdanen zijn.

De benoembaarheid tot andere openbare bedieningen wordt bij koloniale verordening geregeld.

Art. 8.

Niemand heeft voorafgaand verlof noodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren. De verantwoordelijkheid van schrijvers, uitgevers, drukkers en verspreiders en de waarborgen, in het belang der openbare orde en zedelijkheid tegen het misbruik van de vrijheid van drukpers te nemen, worden geregeld bij koloniale verordening.

Bepalingen, waardoor de toelating in de kolonie van in Nederland gedrukte stukken belemmerd wordt, behoeven bekrachtiging bij de wet.

Art. 9.

Ieder heeft het regt verzoekschriften in te dienen bij de bevoegde magt zoowel in Nederland als in de kolonie.

Verzoekschriften moeten persoonlijk en mogen niet uit naam van meer worden ondertekend, tenzij dit geschiede door of vanwege lichamen, wettig zamengesteld of erkend, en in dit laatste geval niet anders dan over onderwerpen tot hunnen bepaalden werkring behoorende.

Echter mogen personen, die niet schrijven kunnen, verzoekschriften indienen door tusschenkomst van zoodanige ambtenaren, als hiertoe bij koloniale verordening zijn bevoegd verklaard.

Art. 10.

De uitoefening van het regt van vereeniging en vergadering kan, in het belang der openbare orde, zedelijkheid of gezondheid, aan regeling en beperking bij koloniale verordening onderworpen worden.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van den Gouverneur.

EERSTE AFDEELING.

Van zijne benoeming en ontslag en van zijne verantwoordelijkheid.

Art. 11.

De gouverneur wordt door den Koning benoemd en ontslagen.

Art. 12.

Hij moet den ouderdom van dertig jaren vervuld hebben.

Art. 13.

Hij legt in handen des Konings of van de autoriteit of den persoon, door den Koning hiertoe aangewezen, den eed (verklaring of belofte) af:

„Ik zweer (verklaar), dat ik, middellijk noch onmiddellijk, onder welken naam of wat voorwendsel ook, tot het verkrijgen mijner benoeming tot gouverneur aan iemand, wie hij ook zij, iets heb gegeven of beloofd, noch zal geven.

Ik zweer (beloof), dat ik om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken aannemen zal, middellijk of onmiddellijk.

Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning en aan de Grondwet; dat ik de welvaart van de kolonie naar mijn vermogen bevorderen zal; dat ik het Reglement op het beleid der regering in de kolonie Suriname steeds zal onderhouden en doen onderhouden, en dat ik mij in alles zal gedragen, zoo als een braaf en eerlijk gouverneur betaamt. Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!” („Dat verklaar en belooft ik.”)

Art. 14.

Indien de benoeming van den gouverneur vervat is in een geheim en verzegeld stuk, behelst dit stuk tevens de aanwijzing van de autoriteit of den persoon, in wier of in wiens handen de benoemde den voorgeschreven ambtseed moet afleggen.

Zoodanig stuk wordt geopend in eene vergadering van den Raad van Bestuur.

Het wordt, na door al de aanwezige leden te zijn gewaarmerkt, in het archief van den raad nedergelegd.

Art. 15.

De gouverneur aanvaardt het bestuur door overlegging in eene plegtige zitting der Koloniale Staten van een afschrift zijner akte van benoeming en van het proces-verbaal zijner eedsaflegging, en brengt zijne aanvaarding van het bestuur bij proclamatie ter kennis der ingezetenen.

Art. 16.

Hij is verplicht zijne waardigheid te blijven bekleeden tot dat hij het bestuur aan zijnen opvolger hebbe overgegeven, tenzij hem van 's Konings wege gelast of vergund worde zijne waardigheid vroeger neder te leggen.

Art. 17.

Hij mag zonder verlof des Konings de kolonie niet verlaten.

Art. 18.

Hij mag geen handel drijven en geen deel hebben, regtstreeks of zijdelings, in dien van anderen, noch in eenige concessie of onderneming van welken aard ook op de kolonie betrekking hebbende of daarbinnen gevestigd.

Hij mag geen schuldvorderingen ten laste der kolonie koopen.

Hij mag noch regtstreeks, noch zijdelings deel nemen in eenige overeenkomst, waarin de Staat of de kolonie partij is, noch zich voor de uitvoering van zoodanige overeenkomst geheel of gedeeltelijk borg stellen.

Van bovenstaande bepalingen kan, mits daartoe bijzondere termen aanwezig zijn, door den Koning vrijstelling verleend worden bij besluit, dat met redenen wordt omkleed en waarop de Raad van State van het Koninkrijk gehoord is.

Art. 19.

Bloedverwantschap of zwagerschap, tot den derden graad ingesloten, mag niet bestaan tusschen den gouverneur eenerzijds en den ondervoorzitter of de leden van den Raad van Bestuur, den gouvernements-secretaris, den procureur-generaal, of een der hoofdamtaren met het beleid eener bijzondere afdeeling van algemeen bestuur door den Koning belast, anderzijds.

Hij, die na zijne benoeming in den verboden graad van zwagerschap geraakt, behoudt zijne bediening niet dan met vergunning des Konings.

De zwagerschap houdt op door den dood der vrouw, die haar veroorzaakte.

Art. 20.

Wanneer er vermoeden bestaat, dat de gouverneur krankzinnig is, belegt de ondervoorzitter van den Raad van Bestuur eene vergadering

van dien Raad, opdat de gegrondheid van het vermoeden onderzocht worde.

De Raad van Bestuur, oordeelende dat daartoe termen bestaan, beveelt het instellen van een geneeskundig onderzoek aan eene commissie, te zamen gesteld uit de twee hoogst in rang aanwezige officieren van gezondheid der zee- of landmagt en twee burgerlijke geneesheeren.

Deze commissie is bevoegd den gewonen geneesheer des gouverneurs in haar midden te roepen en dient den Raad van Bestuur van berigt.

Van het in den Raad van Bestuur verhandelde worden nauwkeurige processen-verbaal in dubbel opgemaakt en door den ondervoorzitter, de leden en den secretaris onderteekend.

Als de Raad van Bestuur oordeelt, dat het berigt der commissie het bestaande vermoeden bevestigt, wordt onverwijld een der dubbelen van de processen-verbaal gezonden aan den Koning, en belegt de ondervoorzitter van den Raad van Bestuur eene zitting van de Koloniale Staten.

De zitting wordt gehouden met gesloten deuren. De vergadering verklaart, na de personen, die inlichtingen geven kunnen, onder eede gehoord te hebben, en bij volstreckte meerderheid van stemmen der aanwezige leden, of er termen bestaan om den gouverneur tot de uitoefening zijner waardigheid niet in staat te achten.

De verklaring, dat zoodanige termen bestaan, ontheft, zoolang zij niet, na gelijk onderzoek, op gelijke wijze is ingetrokken en in afwachting van de beslissing des Konings, den gouverneur van de uitoefening zijner waardigheid.

Van het in de Koloniale Staten verhandelde wordt een nauwkeurig proces-verbaal in dubbel opgemaakt en door al de leden en den griffier onderteekend.

Een der dubbelen wordt onverwijld gezonden aan den Koning.

Wanneer de gouverneur door een plotselingen ziekte-toestand buiten staat is geraakt om zijne waardigheid uit te oefenen en om overeenkomstig art. 28*bis* het dagelijksch beleid van zaken aan een ander op te dragen, worden de in dit artikel opgenomen bepalingen eveneens toegepast, met dien verstande echter, dat de gouverneur, nadat hij voldoende hersteld is, het bestuur weder op zich neemt, en daarvan bij proclamatie aan de ingezetenen kennis geeft.

Art. 21.

De gouverneur oefent zijne waardigheid uit met stipte inachtneming van 's Konings bevelen, en is aan den Koning wegens zijn doen en laten verantwoordelijk.

Art. 164 der Grondwet van het Koninkrijk is op hem van toepassing.

Art. 22.

De gouverneur is naar de bepalingen, vervat in de wet van 22 April

1855 (*Staatsblad* n°. 33), houdende regeling der verantwoordelijkheid van de hoofden der ministeriële departementen, tot straf vervolgbaar:

a. wanneer hij uitvoering geeft of doet geven aan Koninklijke besluiten of beschikkingen, waarvan hem de uitvoering niet is opgedragen door den Minister van Koloniën;

b. wanneer hij uitvoering geeft of doet geven aan Koninklijke besluiten of beschikkingen, niet voorzien van de vereischte medeonder-teekening van een der hoofden van de ministeriële departementen;

c. wanneer hij beschikkingen neemt, of bevelen geeft, of bestaande beschikkingen of bevelen handhaaft, waardoor de bepalingen dezer wet of andere in de kolonie geldende wettelijke regelingen worden geschonden;

d. wanneer hij nalaat uitvoering te geven of te doen geven aan de voorschriften van deze wet of andere in de kolonie geldende wettelijke regelingen of aan Koninklijke besluiten en beschikkingen, geene wettelijke regelingen zijnde, doch waarvan hem de uitvoering door den Minister van Koloniën is opgedragen;

De handelingen, onder de litt. *a*, *b* en *c*, en de nalatigheid, onder letter *d* bedoeld, zijn alleen dan strafbaar, wanneer zij gepleegd zijn met opzet.

e. indien hij zonder opzet de uitvoering, onder letter *d* omschreven, grovelijk verzuimt.

De feiten in dit artikel vermeld worden beschouwd als misdrijven.

De feiten vermeld onder litt. *a*, *b*, *c* en *d* worden gestraft met de straf genoemd in art. 355, en het feit, vermeld onder litt. *e*, met de straf genoemd in artikel 356 van het Nederlandsch Wetboek van Strafrecht.

Art. 23.

De gouverneur kan gedurende zijn bestuur niet voor den strafregter in de kolonie betrokken, noch aldaar in burgerlijke gijzeling gebragt, noch zonder zijne toestemming als getuige in een regtsgeding ge-roepen worden.

Hij kan, zelfs na de nederlegging zijner waardigheid, wegens feiten, gedurende zijn bestuur gepleegd, in de kolonie niet tot straf vervolgd worden.

Art. 24.

Hij staat in Nederland, behalve wegens ambtsmisdrijven, te regt voor den regter, die volgens de in het Rijk geldende wetten bevoegd zou zijn geweest, naar gelang der tegen het feit bedreigde straffen, daarvan kennis te nemen, ware het gepleegd in de gemeente, in welke de zetel der Nederlandsche Regering gevestigd is.

De straf, tegen het feit bedreigd, is die, welke daartegen bedreigd wordt bij het strafregt der plaats, waar het feit is begaan.

Art. 25.

Indien tegen den gouverneur, hetzij in het geval voorzien in art. 164 der Grondwet van het Koninkrijk, hetzij ter zake van andere strafbare feiten, eene vervolging in Nederland wordt ingesteld, legt hij, op bevel des Konings, zijne waardigheid neder in handen van dengene, die door den Koning of volgens deze wet is aangewezen om hem te vervangen.

Art. 26.

Wanneer de gouverneur overeenkomstig artikel 20 tijdelijk van de uitoefening zijner waardigheid is ontheven, of wanneer hij buiten staat geraakt om haar uit te oefenen zonder in de gelegenheid te zijn om het dagelijksch beleid van zaken, overeenkomstig artikel 28*bis*, aan den daar bedoelden persoon op te dragen, treedt als waarnemend gouverneur op de persoon, van 's Konings wege daartoe aangewezen, of, bij gebreke van zoodanige aanwijzing, gelijk mede wanneer en zoolang de aangewezen persoon niet kan optreden, de ondervoorzitter van den Raad van Bestuur.

Hetzelfde geschiedt wanneer de gouverneur overlijdt, verlof erlangt of zijne betrekking nederlegt en zijn opvolger nog niet is aangewezen of nog niet kan optreden.

Art. 27.

Al wat in deze wet bepaald is omtrent den gouverneur is toepasselijk op den waarnemenden gouverneur, met uitzondering der voorschriften in de artikelen 12, 13, 15 en 19, en met dien verstande, dat de verbodsbepalingen van artikel 18 niet gelden voor het deel dat de waarnemende gouverneur in de daarbij bedoelde ondernemingen had voor dat hij het bestuur aanvaardde.

Art. 28.

De waarnemende gouverneur brengt zijne aanvaarding van het bestuur bij proclamatie ter kennis van de ingezetenen, en legt, zoo spoedig mogelijk, in eene daartoe te houden en zoo noodig buitengewoon bijeen te roepen vergadering der Koloniale Staten, in handen van den voorzitter der vergadering, den eed (of de belofte) af:

„Ik zweer (beloof), dat ik, om iets hoegenaamd in de betrekking van waarnemend gouverneur te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken aannemen zal, middellijk of onmiddellijk.

Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning en aan de Grondwet; dat ik de welvaart van de kolonie naar mijn vermogen bevorderen zal; dat ik het Reglement op het beleid der regering in de kolonie Suriname steeds zal onderhouden en doen onderhouden, en dat ik mij in alles zal gedragen, zoo als een braaf en eerlijk gouverneur betaamt. Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!” („Dat beloof ik.”)

Art. 28bis.

Wanneer ziekte of korte afwezendheid van den gouverneur eene voorziening noodzakelijk maakt, draagt hij het dagelijksch beleid van zaken tijdelijk op aan den persoon, die volgens artikel 26 in de bij dat artikel bedoelde gevallen als waarnemend gouverneur zal moeten optreden.

Zoodanige opdracht wordt door den gouverneur bij proclamatie ter kennis van de ingezetenen gebragt.

TWEDE AFDEELING.

Van zijne magt.

Art. 29.

De gouverneur bestuurt, met inachtneming van de voorschriften dezer wet, in naam en als vertegenwoordiger des Konings de kolonie en is aldaar met de uitvoerende magt bekleed.

Art. 30.

De gouverneur heeft het opperbevel over de in de kolonie aanwezige krijgsmagt.

Hij oefent dit over 's Rijks zee- en landmagt niet uit dan behoudens hare administrative betrekkingen tot de departementen van algemeen bestuur in het Koninkrijk en overeenkomstig met de bijzondere beschikkingen des Konings.

Hij beschikt over hare strijdkrachten in oorlog en vrede, zoodanig als hem in het belang der kolonie oirbaar dunkt, en heeft het regt hare bevelhebbers en officieren te schorsen.

Hij heeft terstond van de schorsing kennis aan den Koning.

Zij is, zoolang zij niet door den Koning bekrachtigd is, slechts voorloopig.

Art. 31.

De gouverneur benoemt, schorst en ontslaat de bevelhebbers, officieren en onderofficieren der koloniale gewapende magt, hoedanig deze samengesteld zij.

Art. 32.

Hij neemt, in geval van oorlog of opstand, alle maatregelen, die hij in het belang van het Rijk of van de kolonie door den nood geboden acht.

Hij heeft in dergelijke omstandigheden de magt om de kolonie, geheel of ten deele, in staat van oorlog of beleg te verklaren, de bepalingen dezer wet en van alle andere in de kolonie geldende algemeene verordeningen te schorsen, en autoriteiten, zelfs die zijn samengesteld door den Koning, tijdelijk op te heffen.

Hij kan, in zoodanig geval, de burgerlijke of militaire gezaghebbers

in de onderdeelen der kolonie magtigen tot het voorloopig nemen van maatregelen van boven omschreven aard.

Hij geeft van de maatregelen, door hem uit kracht dezer bepalingen genomen, onverwijld kennis aan den Koning.

Art. 32bis.

Onverminderd het geval, voorzien in artikel 22, en behoudens de bepalingen van dit reglement, is de gouverneur bevoegd om in dringende omstandigheden, voor de geheele kolonie of bepaalde gedeelten daarvan, onder nadere bekrachtiging door de wet, wetten geheel of gedeeltelijk te schorsen.

Van deze handeling wordt door den Koning onverwijld kennis gegeven aan de Staten-Generaal.

De gouverneur heeft ten aanzien van Koninklijke besluiten en koloniale verordeningen, als vermeld onder 2°. van artikel 3, onder nadere goedkeuring des Konings, gelijke bevoegdheid als hem in het eerste lid van dit artikel is gegeven.

Art. 33.

Hij neemt alle vereischte maatregelen tot bescherming van de eer van den Staat en van de kolonie tegen aanranding van buiten.

Art. 34.

Hij kan, als daarvoor dringende redenen bestaan, voorloopige overeenkomsten, de kolonie betreffende, met vreemde magten, onder voorbehoud van 's Konings goedkeuring, aangaan.

Hij brengt de aangegane overeenkomst terstond ter kennis des Konings.

Zij vervalt in ieder geval, wanneer zij niet binnen het jaar na hare dagteekening of den korteren daarin uitgedrukten termijn door den Koning bekrachtigd is.

Art. 35.

De gouverneur benoemt, schorst en ontslaat alle ambtenaren in de kolonie, wier benoeming, schorsing of ontslag niet door den Koning aan zich voorbehouden of bij algemeene verordeningen aan anderen opgedragen is.

Hij voorziet, als de belangen der dienst dit vereischen, in de tijdelijke waarneming van betrekkingen, door den Koning te begeben.

Art. 36.

Hij kan, met inachtneming der voorschriften te dien aanzien bij algemeene verordeningen gegeven, aan ambtenaren en officieren een binnenlandsch of buitenlandsch verlof verleenen.

Art. 37.

Hij heeft het algemeen bestuur der koloniale geldmiddelen en do-

meinen en is deswege verantwoordelijk naar de bepalingen bij de wet te stellen.

Hij brengt de bezoldigingen, verloftractementen, wachtgeld en pensioenen van alle openbare collegien, ambtenaren en bedienden in de kolonie, voor zooveel zij niet uit 's Rijks of andere kassen dan de koloniale gekweten worden, op de koloniale huishoudelijke begrooting.

Art. 38.

Hij regelt die bezoldigingen, voor zooverre dit niet door den Koning aan zich voorbehouden of bij algemeene verordeningen geschied is.

De verloftractementen, pensioenen en wachtgeld, uit de koloniale kas te kwijten, worden geregeld bij koloniale verordeningen.

Art. 39.

De gouverneur kan, na ingewonnen berigt van den regter door wien het vonnis gewezen is, aan alle burgerlijke of militaire veroordeelden gratie verleenen van straffen, bij regterlijk vonnis in de kolonie opgelegd.

Hij kan, tenzij krachtens voorafgaande uitdrukkelijke magtiging des Konings, geene amnestie, abolitie of generaal pardon verleenen, dan in zeer dringende gevallen, na verhoor van den Raad van Bestuur en onder voorbehoud van 's Konings bekrachtiging.

Art. 40.

Geene dispensatie kan door den gouverneur verleend worden dan in de gevallen en op de wijze, bij de algemeene verordening, waarvan dispensatie verleend wordt, omschreven.

Art. 41.

De gouverneur verleent, in naam des Konings en overeenkomstig met het desaaangaande bij algemeene verordening bepaalde, zeebrieven aan schepen en vaartuigen, toebehoorende aan inwoners der kolonie.

Art. 42.

De gouverneur zorgt voor de afkondiging en de uitvoering der wetten en der Koninklijke besluiten, genomen in den vorm, bij de Grondwet van het Koninkrijk, voorgeschreven voor algemeene maatregelen van bestuur, welke hem te dien einde van 's Konings wege worden toegezonden.

Art. 43.

Hij kan om gewigtige redenen de hem bevolen afkondiging of uitvoering opschorten en geeft hiervan terstond kennis aan den Koning.

Wanneer de afkondiging of uitvoering eener wet door den gouverneur is opgeschort, wordt hiervan door den Koning ten spoedigste mededeeling gedaan aan de Staten Generaal.

Zoodra de gouverneur verwittigd is, dat de Koning zijne handeling

niet goedkeurt, gaat hij onverwijld tot de afkondiging of uitvoering over.

Art. 44.

De wetten en Koninklijke besluiten worden afgekondigd door plaatsing in het *Gouvernementsblad*.

Het formulier van afkondiging luidt:

„In naam des Konings!

„De Gouverneur van Suriname,

„Van 's Konings wege den last ontvangen hebbende tot afkondiging van onderstaande wet (onderstaand Koninklijk besluit);

(Mededeeling der wet of van het Koninklijk besluit.)

„Heeft de opneming daarvan in het *Gouvernementsblad* bevolen.

„Gedaan te ....., den .....

(Ondertekening van den gouverneur en van den gouvernements-secretaris.)

Art. 45.

Zoo geen andere termijn bepaald is, hetzij in de verordening zelve hetzij bij de afkondiging (in welk geval die bepaling aan het formulier wordt toegevoegd), werkt de afgekondigde verordening op den dertigsten dag na dien der uitgifte van het *Gouvernementsblad*, waarin zij geplaatst is.

Art. 46.

De gouverneur stelt, na verkregen goedkeuring der Koloniale Staten, koloniale verordeningen vast en zorgt voor hare afkondiging.

Indien hij bezwaar heeft, kan hij de vaststelling in beraad houden.

Art. 47.

De koloniale verordeningen treden niet in regeling van hetgeen geregeld is bij de wet of bij Koninklijk besluit, genomen in den vorm, bij de Grondwet van het Koninkrijk voorgeschreven voor algemeene maatregelen van bestuur, tenzij daartoe bij zoodanige wet of zoodanig besluit vrijheid is gelaten.

Art. 48.

Behoudens de regelingen, bedoeld in het tweede lid van artikel 114 en in de artikelen 148 en 151, kan elk onderwerp, waarin volgens dit reglement bij koloniale verordening is of kan worden voorzien, worden geregeld bij Koninklijk besluit, genomen in den vorm, bij de Grondwet van het Koninkrijk voorgeschreven voor algemeene maatregelen van bestuur.

De koloniale verordening, in wier onderwerp wordt voorzien bij de wet of bij een Koninklijk besluit, als bedoeld in het eerste lid van dit artikel, vervalt op het oogenblik dat zoodanige wet of zoodanig Koninklijk besluit in de kolonie begint te werken.

Art. 49.

De gouverneur zendt elke koloniale verordening, door hem vastgesteld, onverwijld aan den Koning.

De Koning kan, na den Raad van State van het Koninkrijk te hebben gehoord, bij besluit, met redenen omkleed, eene koloniale verordening vernietigen wegens strijd met de wet, met een Koninklijk besluit, genomen in den vorm, bij de Grondwet van het Koninkrijk voorgeschreven voor algemeene maatregelen van bestuur, of met het algemeen belang van het Rijk of van de kolonie.

Art. 50.

De gouverneur kondigt de koloniale verordening, door hem vastgesteld, in den regel niet af vóór dat hij berigt ontvangen heeft, dat bij den Koning geen voornemen tot vernietiging bestaat, of vóór dat, na de opzending aan den Koning, zes maanden verlopen zijn zonder dat de gouverneur berigt ontvangen heeft, dat de vernietiging heeft plaats gehad of bij den Koning in overweging is.

Hij kan echter, indien naar zijn oordeel en dat van de meerderheid van den Raad van Bestuur spoed vereischt wordt, eene koloniale verordening, door hem vastgesteld, vroeger afkondigen en invoeren.

Art. 51.

Eene koloniale verordening, behoorlijk afgekondigd, verbindt tot dat zij door eene latere koloniale verordening afgeschaft of volgens art. 48 dezer wet vervallen of het Koninklijk besluit, houdende hare vernietiging, in de kolonie afgekondigd en in werking getreden is.

Art. 52.

De afkondiging der koloniale verordening geschiedt door hare plaatsing in het *Gouvernementsblad*.

Het formulier van afkondiging luidt:

„In naam des Konings!

„De Gouverneur van Suriname,

„In overweging genomen hebbende:

(De beweegreden der verordening.)

„Heeft, den Raad van Bestuur gehoord, na verkregen goedkeuring der Koloniale Staten,

(En in het geval, voorzien in het tweede lid van art. 50 dezer wet, met bijvoeging der woorden:

„En gelet op het tweede lid van art. 50 van het regerings-reglement dezer kolonie), vastgesteld onderstaande verordening:

(De verordening.)

„Gegeven te ....., den ....."

(Onderteekening van den gouverneur en van den gouvernements-secretaris.

Art. 53.

Ten aanzien van de werking der afgekondigde verordening geldt het bepaalde bij artikel 45.

Art. 54.

De gouverneur is bevoegd tot het uitvaardigen van besluiten, houdende algemeene maatregelen en strekkende om uitvoering te geven hetzij aan wetten of Koninklijke besluiten, genomen in den vorm, bij de Grondwet van het Koninkrijk voorgescreven voor algemeene maatregelen van bestuur, waarvan de uitvoering hem van 's Konings wege is opgedragen, hetzij aan koloniale verordeningen.

De Raad van Bestuur wordt over het uit te vaardigen besluit gehoord.

Art. 55.

Zoodanige besluiten worden op last des gouverneurs afgekondigd door hunne plaatsing in het *Gouvernementsblad*.

Het formulier van afkondiging luidt:

„In naam des Konings!

„De Gouverneur van Suriname,

„Overwegende, dat ter uitvoering van

(Vermelding van de wet, het Koninklijk besluit of de koloniale verordening, tot wier uitvoering het besluit strekt),

„het noodig is, het navolgende vast te stellen;

„Heeft, den Raad van Bestuur gehoord, besloten:

(Volgt het besluit.)

„Gegeven te ....., den ....."

(Onderteekening van den gouverneur en van den gouvernements-secretaris.)

Art. 56.

Indien in het besluit geen andere termijn bepaald is, werkt het op den dertigsten dag na dien der uitgifte van het *Gouvernementsblad*, waarin het geplaatst is.

Art. 57.

De gouverneur brengt het door hem genomen besluit onverwijld ter kennis des Konings.

Hij trekt het in of wijzigt het, zoodra hem dit van 's Konings wege wordt bevolen.

DERDE HOOFDSTUK.

Van den Raad van Bestuur.

EERSTE AFDEELING.

Van zijne zamenstelling.

Art. 58.

De Raad van Bestuur bestaat uit den gouverneur als voorzitter, den ondervoorzitter en drie leden.

De ondervoorzitter en de leden worden door den Koning benoemd, geschorst en ontslagen.

De rang der leden regelt zich naar den ouderdom van benoeming.

Art. 59.

De Koning kan buitengewone leden benoemen, hen schorsen en ontslaan. Zij zijn naar ouderdom van benoeming als plaatsvervangers werkzaam.

Art. 60.

De ondervoorzitter, leden en buitengewone leden leggen, alvorens hunne betrekking te aanvaarden, in handen van den gouverneur den eed (verklaring of belofte) af:

„Ik zweer (verklaar), dat ik, middellijk noch onmiddellijk, onder welken naam of wat voorwendsel ook, tot het verkrijgen mijner benoeming als ondervoorzitter (lid, buitengewoon lid) van den Raad van Bestuur aan iemand, wie hij ook zij, iets heb gegeven of beloofd, noch zal geven.

Ik zweer (beloof), dat ik, om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken aannemen zal, middellijk of onmiddellijk.

Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning; dat ik het Reglement op het beleid der regering in de kolonie Suriname steeds zal helpen onderhouden en het welzijn der kolonie naar mijn vermogen zal voorstaan. Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!” („Dat verklaar en belooft ik.”)

Art. 61.

De gouvernements-secretaris staat den Raad van Bestuur als secretaris bij, ook al is hij daarvan geen lid.

Art. 62.

Het reglement van orde voor den Raad van Bestuur wordt door den Raad ontworpen en vastgesteld door den gouverneur.

Het behoeft, even als de daarin te brengen wijzigingen, de goedkeuring des Konings.

TWEEDE AFDEELING.

Van zijne werkzaamheden.

Art. 63.

De Raad van Bestuur wordt door den gouverneur gehoord nopens:

1°. alle koloniale verordeningen, die de gouverneur aan de goedkeuring der Koloniale Staten wil onderwerpen, of die de Koloniale Staten aan den gouverneur ter vaststelling hebben aangeboden;

2°. alle besluiten tot uitvoering van algemeene verordeningen, die de gouverneur wil nemen;

3°. alle aangelegenheden, waaromtrent dit is voorgeschreven bij deze wet of andere algemeene verordening, of den gouverneur van 's Konings wege wordt bevolen;

4°. alle andere zaken, waaromtrent de gouverneur in het belang zijner verantwoordelijkheid het gevoelen van den Raad wenschte te kennen.

Art. 64.

De Raad mag niet weigeren, des gevraagd, zijn gevoelen schriftelijk aan den gouverneur mede te deelen.

Art. 65.

De gouverneur kan officieren der zee- en landmagt en ambtenaren, geene leden van den Raad zijnde, gelasten de vergadering bij te wonen tot het geven van inlichtingen.

Art. 66.

De Raad van Bestuur kan, volgens regels bij koloniale verordening te stellen, regtsmagt erlangen in geschillen van bestuur.

Art. 67.

Hij verrigt voorts alle andere werkzaamheden, hem bij deze wet of andere algemeene verordeningen opgedragen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van de Koloniale Staten.

EERSTE AFDEELING.

Van hunne zamenstelling.

Art. 68.

De leden der Koloniale Staten worden door de kiezers regstreeks gekozen in verhouding van één op twee honderd kiezers, doch nimmer minder dan dertien of meer dan vijf en twintig.

Art. 69.

Om kiezer te zijn wordt vereischt:

1°. ingezetenschap.

Als ingezetenen worden aangemerkt:

a. Nederlanders volgens de wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap en zij, die uit anderen hoofde Nederlandsche onderdanen zijn, wanneer zij sinds 1°. Januarij van het jaar, waarin de kiezerslijst wordt vastgesteld, in de kolonie gevestigd geweest zijn;

b. vreemdelingen, wanneer zij gedurende de laatste vijf jaren, voorafgegaan aan 1 Januarij van het jaar, waarin de kiezerslijst wordt vastgesteld, in de kolonie gevestigd geweest zijn;

2°. de volle ouderdom van vijf en twintig jaren;

3°. het volle genot der burgerlijke regten;

4°. of het betalen van belasting over een jaarlijksch inkomen van f 1400 of meer,

of het betalen in de gezamenlijke directe belastingen eener som, waarvan het juiste bedrag, mits niet beneden dat van f 20 noch boven dat van f 100, bij het kiesreglement wordt bepaald.

Art. 70.

Onbekwaam om te kiezen of verkozen te worden zijn, onverminderd het bepaalde in art. 23 der wet van den 8sten Augustus 1862 (*Staatsblad* n°. 164), houdende opheffing der slavernij in de kolonie Suriname, zij, wien dat regt ontzegd is bij regterlijk vonnis of die geregteijken afstand van hunne goederen aan hunne schuldeischers gedaan en dezen niet ten volle voldaan hebben.

Art. 71.

Verkiesbaar zijn allen, die de vereischten bezitten, opgenoemd in art. 69 onder nummers 1, 2 en 3 dezer wet, en niet onbekwaam, noch uitgesloten zijn.

Art. 72.

Uitgesloten zijn de gouverneur, de ondervoorzitter en de leden van den Raad van Bestuur, de gouvernements-secretaris en de krijgslieden van den Staat in werkelijken dienst.

Art. 73.

Bloedverwantschap of zwagerschap tot en met den tweeden graad mag niet bestaan tusschen de leden van de Koloniale Staten.

Wanneer leden, elkander in den verboden graad bestaande, te gelijker tijd gekozen worden, wordt alleen toegelaten hij, die de meeste stemmen bekwam, en, bij gelijk getal stemmen, de oudste in jaren.

Hij, die na zijne benoeming in den verboden graad van zwagerschap met een der andere leden geraakt, is niet verplicht af te treden vóór den afloop van zijnen tijd van zitting.

De zwagerschap houdt op door den dood der vrouw, die haar veroorzaakte.

Art. 74.

De leden hebben zitting gedurende zes jaren.

Om de twee jaren treedt een derde hunner af, met dien verstande dat, wanneer het getal der leden niet door drie deelbaar is, bij de eerste, of bij de eerste en tweede aftreding één lid meer aftreedt dan bij de volgende.

De uitvallenden zijn dadelijk weder herkiesbaar.

Na de eerste benoeming, evenals na eene ontbinding en na eene verandering van het getal leden, wordt de rooster van aftreding door het lot geregeld.

Hij, die ter vervulling eener tusschentijds opengevallene plaats ge-

kozen is, treedt af op het tijdstip, waarop degene, in wiens plaats hij verkozen is, moest aftreden.

Art. 75.

Het kiesreglement wordt vastgesteld bij koloniale verordening.

De eerste verkiezing geschiedt binnen een jaar na de invoering dezer wet, volgens een voorloopig kiesreglement, dat, krachtens art. 54 dezer wet, door den gouverneur wordt vastgesteld, doch vooraf aan 's Konings goedkeuring wordt onderworpen.

Art. 76.

De leden der Staten leggen vóór het aanvaarden hunner betrekking in handen van den gouverneur den eed (verklaring of belofte) af:

„Ik zweer (verklaar), dat ik, middellijk noch onmiddellijk, onder welken naam of wat voorwendsel ook, om tot lid der Koloniale Staten te worden benoemd, aan iemand, wie hij ook zij, iets heb gegeven of beloofd, noch zal geven.

Ik zweer (beloof), dat ik, om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken zal aannemen, middellijk of onmiddellijk.

Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning; dat ik het Reglement op het beleid der regering in de kolonie Suriname steeds zal helpen onderhouden en het welzijn der kolonie naar mijn vermogen zal voorstaan. Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!“ („Dat verklaar en belooft ik.”)

Art. 77.

De leden genieten geene schadeloosstelling.

Vergoeding van reis- en verblijfkosten kan hun bij koloniale verordening worden toegekend.

Art. 78.

De leden zijn bevoegd ten allen tijde hun ontslag te nemen.

Zij zenden dit schriftelijk in aan den gouverneur.

Het lidmaatschap vervalt:

- 1°. door het opgeven der vestiging in de kolonie;
- 2°. door het verlies van het volle genot der burgerlijke regten;
- 3°. door opkomende onbekwaamheid volgens art. 70.
- 4°. door het aannemen eener met het lidmaatschap onvereinigbare betrekking.

TWEDE AFDEELING.

Van hunne vergadering.

Art. 79.

De vergadering der Staten wordt jaarlijks op den tweeden Dingsdag der maand Mei te Paramaribo door of namens den gouverneur geopend.

Art. 80.

De voorzitter en de ondervoorzitter der Staten voor elke vergadering worden uit hun midden benoemd door den gouverneur.

Art. 81.

De Staten benoemen hunnen griffier buiten hun midden.

Art. 82.

De Staten onderzoeken de geloofsbrieven der nieuw ingekomen leden en beslissen de geschillen, welke aangaande die geloofsbrieven of de verkiezing zelve oprijzen.

Art. 83.

De Staten stellen het reglement van orde voor hunne vergadering vast.

Art. 84.

Zij vergaderen in het openbaar.

De deuren worden gesloten, als de voorzitter het noodig keurt of vier leden het vorderen.

De vergadering beslist of met gesloten deuren zal worden beraadslaagd.

Over de punten in besloten vergadering behandeld kan daarin ook een besluit genomen worden.

Art. 85.

De leden der Staten stemmen naar eed en geweten, zonder ruggespraak met hen die benoemen.

Art. 86.

De Staten mogen niet beraadslagen noch besluiten, zoo niet meer dan de helft der leden tegenwoordig is.

Alle besluiten worden door volstreckte meerderheid der stemmende leden opgemaakt.

Bij staken van stemmen wordt het nemen van een besluit tot eene volgende vergadering uitgesteld.

In deze, en even zoo in eene voltallige vergadering, wordt bij het staken van stemmen het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.

Art. 87.

Over alle zaken wordt mondeling en bij hoofdelijke oproeping gestemd, doch bij het doen van keuzen of voordragten van personen bij besloten en ongeteekende briefjes.

Art. 88.

De leden der Staten zijn, ter zake van hetgeen zij als zoodanig gezegd en gedaan hebben, niet geregteijk vervolgbaar.

Art. 89.

De gouverneur kan in persoon of door eenen gemagtigde de beraadslagingen bijwonen en eene raadgevende stem uitbrengen.

Art. 90.

De gouverneur heeft het regt de vergadering der Staten te schorsen, te sluiten en buitengewoon bijeen te roepen.

Art. 91.

Hij heeft het regt de Staten te ontbinden.

Het besluit tot ontbinding, waarop de Raad van Bestuur gehoord wordt, behelst de uitschrijving van de verkiezing voor nieuwe Staten binnen zestig dagen en de bijeenroeping der nieuw gekozen Staten binnen drie maanden.

Bij ontbinding sluit de gouverneur tevens de vergadering der Staten.

DERDE AFDEELING.

Van hunne magt.

Art. 92.

De Koloniale Staten maken het vertegenwoordigend ligchaam der kolonie uit.

Art. 93.

Zij onderzoeken de verordeningen, die hun door den gouverneur ter goedkeuring worden aangeboden.

Het formulier van aanbieding luidt:

„De Gouverneur der kolonie Suriname biedt de Koloniale Staten ter goedkeuring aan eene verordening.”

(Vermelding van den titel der verordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den gouverneur.)

Art. 94.

Indien de Staten de verordening goedkeuren, geven zij hiervan kennis aan den gouverneur.

Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Koloniale Staten keuren goed de hun door den Gouverneur der kolonie Suriname aangeboden verordening.”

(Vermelding van den titel der verordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den voorzitter en den griffier.)

Art. 95.

Indien de gouverneur de verordening, door de Koloniale Staten goedgekeurd, heeft vastgesteld, geeft hij daarvan aan hen kennis.

Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Gouverneur der kolonie Suriname heeft vastgesteld de verordening.”

(Vermelding van den titel der verordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den gouverneur.)

Art. 96.

Indien de gouverneur bezwaar heeft de verordening, door de Koloniale Staten goedgekeurd, vast te stellen, geeft hij daarvan aan hen kennis.

Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Gouverneur van Suriname heeft bezwaar om vast te stellen de verordening.”

(Vermelding van den titel der verordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den gouverneur.)

Art. 97.

Indien de Koloniale Staten de verordening niet goedkeuren, geven zij hiervan kennis aan den gouverneur.

Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Koloniale Staten hebben bezwaar tegen de goedkeuring der aan hen door den Gouverneur der Kolonie Suriname aangeboden verordening.”

(Vermelding van den titel der verordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den voorzitter en den griffier.)

Art. 98.

De Koloniale Staten hebben het regt van wijziging.

Indien zij daarvan gebruik gemaakt hebben, luidt het formulier der kennisgeving van hunne goedkeuring aldus:

„De Koloniale Staten keuren goed, zoodanig als zij door hen is gewijzigd, de hun door den Gouverneur der kolonie Suriname aangeboden verordening.”

(Vermelding van den titel der verordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den voorzitter en den griffier.)

Art. 99.

Indien de gouverneur zich met de gewijzigde verordening vereenigt, geeft hij hiervan aan de Staten kennis.

Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Gouverneur der kolonie Suriname heeft vastgesteld, zoodanig als zij door Koloniale Staten gewijzigd is, de verordening.”

(Vermelding van den titel der verordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den gouverneur.)

Art. 100.

Indien de gouverneur zich met de gewijzigde verordening niet vereenigt, geeft hij hiervan aan de Staten kennis.

Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Gouverneur der kolonie Suriname, zich niet kunnende vereeni-

gen met de wijzigingen door de Koloniale Staten gemaakt, heeft niet vastgesteld de verordening."

(Vermelding van den titel der verordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den gouverneur.)

Art. 101.

De Koloniale Staten hebben het regt verordeningen aan den gouverneur voor te stellen.

Zij zenden het ontwerp, zoodanig als het door hen goedgekeurd is, aan den gouverneur.

Het formulier van toezending luidt:

„De Koloniale Staten verzoeken den Gouverneur der kolonie Suriname vast te stellen de door hen in bijgaand ontwerp goedgekeurde verordening."

(Vermelding van den titel der verordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den voorzitter en den griffier.)

Art. 102.

De gouverneur geeft van zijn besluit aan de Staten kennis.

De formulieren van kennisgeving luiden:

ingeval geen bezwaar bestaat tegen de vaststelling,

„De Gouverneur der kolonie Suriname heeft, den Raad van Bestuur gehoord, vastgesteld";

in het tegenovergestelde geval,

„De Gouverneur der kolonie Suriname heeft, den Raad van Bestuur gehoord, bezwaar om vast te stellen de door de Koloniale Staten in ontwerp goedgekeurde en aan hem aangeboden verordening."

(Vermelding van den titel der verordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den gouverneur.)

Art. 103.

De Koloniale Staten zijn bevoegd de belangen der kolonie voor te staan bij den Koning, bij de Staten-Generaal en bij den Gouverneur.

Art. 104.

Zij onderzoeken de verzoekschriften, die met inachtneming der voorschriften van art. 9 dezer wet aan hen gerigt worden.

Art. 105.

Zij kunnen den gouverneur uitnoodigen om wegens zaken, de kolonie betreffende, inlichtingen aan hen te geven.

Art. 106.

De gouverneur voldoet aan deze uitnoodiging, wanneer hij vermeent dat het geschieden kan zonder schade voor de hem toevertrouwde belangen, en geeft de gevraagde inlichtingen mondeling of schriftelijk, hetzij in persoon of bij gemagtigde.

VIERDE AFDEELING.

Van de begrooting.

Art. 107.

Ten laste van 's Rijks schatkist komen:

- a. de wedde en de verblijfkosten van den gouverneur;
- b. de kosten van de Rijks zee- en landmagt, tot bescherming der kolonie gevorderd.

Art. 108.

De uitgaven ten behoeve der openbare dienst in de kolonie, welke niet ten laste van 's Rijks schatkist komen, en de middelen ter harer dekking worden aangewezen op de koloniale huishoudelijke begrooting.

Art. 109.

De koloniale huishoudelijke begrooting wordt jaarlijks door den gouverneur, na den Raad van Bestuur te hebben gehoord, ontworpen en aan de Koloniale Staten uiterlijk op den eersten Dingsdag der maand Maart aangeboden.

Art. 110.

Zij wordt, zoodanig als zij door de Koloniale Staten goedgekeurd is, door den gouverneur voorloopig vastgesteld en afgekondigd.

Art. 111.

Zij wordt door hem terstond met de noodige toelichting toegezonden aan den Koning.

Art. 112.

Zij wordt definitief vastgesteld door de wet:

- 1°. indien tot aanvulling der koloniale middelen gevorderd wordt eene bijdrage uit 's Rijks schatkist;
- 2°. indien de Koning de begrooting, zoodanig als zij door de Koloniale Staten aangenomen is, niet goedkeurt;
- 3°. indien de Koloniale Staten de begrooting niet hebben vastgesteld vóór den tweeden Dingsdag der maand Mei van het jaar, waarin zij hun wordt aangeboden.

Indien geen dezer gevallen aanwezig is, geldt de voorloopige vaststelling als definitive.

Art. 113.

De uitgaven en heffingen, uit kracht der voorloopig vastgestelde begrooting gedaan vóór dat de wet, houdende definitive vaststelling dier begrooting, in de kolonie afgekondigd en in werking getreden is, blijven van waarde, voor zooveel zij geschied zijn met magtiging des Konings of vóór dat van den Koning berigt ontvangen is.

In het geval, voorzien in het voorgaande artikel onder n°. 3, strekt

voorloopig de begrooting voor het vorig dienstjaar tot grondslag der dienst, behoudens de daarin door den Koning bevolen wijzigingen.

Art. 114.

De verantwoording van de koloniale uitgaven en ontvangsten over elk dienstjaar wordt (onder overlegging van de rekening, goedgekeurd door de magt bij de wet of den Koning daartoe aangewezen) op last des Konings gedaan aan de welgevende magt, ingeval de koloniale huishoudelijke begrooting definitief is vastgesteld bij de wet, en in het andere geval door den gouverneur aan de Koloniale Staten.

Naar gelijke onderscheiding wordt het slot der rekening vastgesteld, hetzij bij de wet, hetzij bij koloniale verordening.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Van de inwendige verdeeling van het grondgebied der kolonie.

Art. 115.

De verdeeling der kolonie in districten en gemeenten, de oprigting en opheffing van waterschappen, de zamenstelling, inrigting en bevoegdheid der districts-, plaatselijke en waterschapsbesturen, mitsgaders al hetgeen betreft de politie van land en stad, worden geregeld bij koloniale verordening.

ZESDE HOOFDSTUK.

Van het regtswezen.

EERSTE AFDEELING.

Algemeene voorschriften.

Art. 116.

Er wordt in de kolonie Suriname regt gesproken in naam des Konings.

Art. 117.

Het burgerlijk regt, dat van koophandel en de burgerlijke regtsvordering, het strafregt en de strafvordering, ook ten opzichte der koloniale gewapende magt te land en te water, de regtspleging in zake van belastingen, het notarisambt, de industriële, letterkundige en kunsteigendom, en het stuk der maten en gewigten worden, zooveel mogelijk overeenkomstig met de in Nederland bestaande wetten, door koloniale verordeningen geregeld.

Art. 118.

Niemand kan van zijn eigendom ontzet worden, dan nadat bij koloniale verordening verklaard is, dat het algemeen nut de onteigening vordert, en tegen vooraf genoten en vooraf verzekerde schadeloosstelling.

Op dit beginsel worden geene uitzonderingen toegelaten dan krachtens algemeene regelen, bij koloniale verordening te stellen, en zonder

dat ooit het regt op volledige schadeloosstelling den onteigende kan worden ontnomen.

Art. 119.

Aan de regterlijke magt behoort bij uitsluiting de kennisneming van alle geschillen van burgerlijken aard:

Art. 120.

Geene vervolging tot straf kan plaats hebben dan voor den regter, bij algemeene verordening aangewezen, en op de wijze, bij algemeene verordening bepaald.

Art. 121.

De burgerlijke dood of de verbeurdverklaring van al de goederen des veroordeelden kan niet als straf of als gevolg van straf worden bedreigd.

Art. 122.

Geschillen over kiesregt en andere burgerregten staan ter kennisneming van de regterlijke magt, wanneer geen andere regter bij algemeene verordening aangewezen is.

Art. 123.

Alle vonnissen behelzen de gronden, waarop zij zijn gewezen, en in strafzaken de aanwijzing der artikelen van de wettelijke regelingen, waarop de veroordeeling rust.

Zij worden met open deuren uitgesproken.

De terechtzittingen zijn openbaar, behoudens de uitzonderingen, in het belang der openbare orde en zedelijkheid bij algemeene verordeningen vast te stellen.

Art. 124.

Niemand kan tegen zijnen wil worden afgetrokken van zijnen wettigen regter.

Algemeene verordeningen regelen de wijze, waarop geschillen over bevoegdheid tusschen de regterlijke en andere magten beslist worden.

Art. 125.

Behalve in de gevallen, bij algemeene verordeningen voorzien, mag niemand in hechtenis genomen worden dan op regterlijk bevel, houdende de redenen der inhechtenisneming.

Zoodanig bevel moet aan dengene, tegen wien het gerigt is, bij of zoo spoedig mogelijk na zijne aanhouding worden beteekend.

De vorm van het bevel en de tijd, binnen welken alle in hechtenis genomen personen moeten worden verhoord, worden bij algemeene verordeningen bepaald.

Art. 126.

In niemands woning mag tegen zijn' wil worden binnengetreden dan op last eener magt, tot het geven van zoodanigen last bij algemeene verordening bevoegd verklaard, en met inachtneming der vormen, bij algemeene verordening voorgeschreven.

Art. 127.

Het geheim der aan de post of andere openbare instelling van vervoer toevertrouwde brieven is onschendbaar, behalve op last van den regter en in de gevallen, bij algemeene verordening voorzien.

TWEDE AFDEELING.

Van de zamenstelling der regterlijke magt.

Art. 128.

De regtsmagt van den Hoogen Raad der Nederlanden en het Hoog Militair Gerechtshof in koloniale zaken wordt geregeld door den Koning.

Bij het in werking treden van een Koninklijk besluit betreffende de rechtsmacht van den Hoogen Raad der Nederlanden vervalt, voor zoo-veel de kolonie Suriname aangaat, de wet van 4 April 1869 (*Staatsblad* n°. 36).

Art. 129.

Er is, onder de benaming van hof van justitie, een opperste geregtshof over de gansche kolonie.

Het houdt toezigt op de geregelde afdoening van alle regtsgedingen en de behoorlijke vervolging van alle misdrijven.

De voorzitter, de leden en de griffier van het hof van justitie worden door den Koning benoemd, de voorzitter en de leden voor het leven, de griffier tot wederopzeggens toe.

Art. 130.

Het openbaar ministerie bij het hof van justitie wordt uitgeoefend door of namens den procureur-generaal.

Art. 131.

De procureur-generaal wordt door den Koning benoemd en ontslagen.

Art. 132.

Hij is het hoofd van het openbaar ministerie en van de regterlijke en administratieve politie in de gansche kolonie.

Hij vertegenwoordigt den Staat, de Regering of de kolonie in regten.

Art. 133.

Behalve in het geval van verklaarden staat van oorlog of beleg, wordt geen doodvonnis ten uitvoer gelegd dan op last of met voorkennis van

den procureur-generaal en na verkregen magtiging van den gouverneur.

De gouverneur verleent die magtiging niet dan na den hoogsten militairen of burgerlijken regter in de kolonie te hebben gehoord.

Art. 134.

De voorzitter en de leden van het hof van justitie kunnen tegen hunnen wil door den Koning worden ontslagen:

1°. bij gebleken ongeschiktheid door meer dan zestigjarigen ouderdom, of door aanhoudende ziels- of lichaamsziekte;

2°. wanneer zij onder curatele zijn gesteld;

3°. bij gebleken wangedrag of onzedelijkheid, of bij gebleken grove achteloosheid in de waarneming van hun ambt.

In de beide eerste gevallen wordt het ontslag eervol verleend.

In het eerste geval wordt voor de aanspraak op pensioen geen nader bewijs van de oorzaak der ongeschiktheid gevorderd.

Art. 135.

Wanneer de gouverneur oordeelt, dat eene der redenen van ontslag, in het voorgaande artikel opgenoemd, aanwezig is, draagt hij, na den Raad van Bestuur te hebben gehoord en met toezending van al de stukken op de zaak betrekkelijk, het ontslag van den betrokken ambtenaar aan den Koning voor.

Hij stelt den betrokken ambtenaar, door mededeeling zijner voordragt, in de gelegenheid om zijn verweerschrift bij de stukken te voegen.

Hij is bevoegd den betrekken ambtenaar, in afwachting van 's Konings beslissing, te schorsen en in de waarneming van het ambt tijdelijk te voorzien.

Hij kan, op zijn verzoek, in de gelegenheid om zich in Nederland te gaan verantwoorden gesteld worden door toekenning van verloftractement en vrijen overtocht.

De Koning beslist over het ontslag.

Art. 136.

De voorzitter en de leden van het hof van justitie kunnen door den Hoogen Raad der Nederlanden, in raadkamer, bij een met redenen omkleed arrest, uit hun ambt worden ontzet:

1°. wanneer zij veroordeeld zijn tot gevangenisstraf, de gevangenisstraf welke geldboete vervangt daaronder niet begrepen;

2°. wanneer zij verklaard zijn te zijn in staat van kennelijk onvermogen of wegens schulden zijn gegijzeld.

De procureur-generaal zendt de stukken, op de zaak betrekkelijk, ter vervolging aan den procureur-generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden.

Hij geeft hiervan aan den betrokken ambtenaar onmiddellijk kennis

en stelt dezen in staat een verweerschrift bij den Hoogen Raad in te dienen.

In het vonnis, waarbij een regterlijk ambtenaar, niet vallende in de bovenstaande bepalingen, tot gevangenisstraf (die, welke geldboete vervangt, daaronder niet begrepen) veroordeeld wordt, wordt tevens zijne afzetting uitgesproken.

Art. 137.

Elk lid der regterlijke magt, tegen wien, hetzij dagvaarding in persoon of bevel van gevangenneming, hetzij magtiging tot opneming in een huis van bewaring of geneeskundig gesticht voor krankzinnigen, is verleend, of op wien lijfswang is ten uitvoer gelegd, wordt daardoor in zijne bediening geschorst.

Schorsing in de bediening brengt geene schorsing mede in het genot der bezoldiging.

Art. 138.

De verdere bepalingen nopens de inrigting en de samenstelling der regterlijke magt in de kolonie worden vastgesteld bij koloniale verordening.

Art. 139.

De regterlijke magt wordt alleen uitgeoefend door de regters, welke door algemeene verordeningen zijn aangewezen.

Tusschenkomst van de Regering in regtszaken is verboden.

Art. 140.

Vonnissen door den regter in Nederland of Nederlandsche koloniën of bezittingen gewezen, en bevelen door hen uitgevaardigd, mitsgaders grossen van authentieke akten aldaar verleden, kunnen in de kolonie Suriname ten uitvoer worden gelegd.

Vonnissen en bevelen, door den regter in de kolonie Suriname gewezen of uitgevaardigd, mitsgaders grossen van authentieke akten aldaar verleden, kunnen in Nederland worden ten uitvoer gelegd.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van de godsdienst.

Art. 141.

Ieder belijdt zijne godsdienstige meeningen met volkomen vrijheid, behoudens de bescherming der maatschappij en van hare leden tegen de overtreding der strafwet.

Art. 142.

In de kolonie wordt gelijke bescherming verleend aan alle erkende kerkgenootschappen.

Art. 143.

De gouverneur waakt dat alle kerkgenootschappen zich houden binnen de palen van de gehoorzaamheid aan de wettelijke regelingen en de gestelde magten in de kolonie.

Art. 144.

De belijders der onderscheidene godsdienstige meeningen genieten allen dezelfde burgerlijke en burgerregten en hebben gelijke aanspraak op het bekleeden van waardigheden, ambten en bedieningen.

Art. 145.

De openbare eeredienst en godsdienstoefening is aan geene andere beperkingen onderworpen dan die, welke in het belang der openbare orde, rust en zedelijkheid bij koloniale verordeningen worden bevolen.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Van de financiën.

Art. 146.

Het beleid der koloniale geldmiddelen en het beheer der domeinen is, onder het oppertoezicht van den gouverneur, opgedragen aan eenen hoofdambtenaar, die door den Koning wordt benoemd en ontslagen, en wiens instructien en jaarwedde door den Koning worden vastgesteld.

Art. 147.

Het muntstelsel wordt bij de wet geregeld.

Art. 148.

Geene belastingen worden in de kolonie geheven dan uit kracht en volgens de voorschriften eener wet of koloniale verordening.

Art. 149.

Geen privilegie in het stuk van belasting mag worden verleend.

Art. 150.

Geene koloniale belastingen mogen strekken om den vrijen handel met Nederland en Nederlandsche koloniën of bezittingen te belemmeren, of om den handel, de nijverheid of den landbouw der kolonie te bevorrechten boven den handel, de nijverheid of den landbouw van Nederland of de Nederlandsche koloniën of bezittingen.

De baken-, loods-, haven- en andere soortgelijke scheepsgelden en de bepalingen omtrent de groote scheepvaart zijn dezelfde voor alle vlaggen.

Art. 151.

Geldleeningen ten laste der kolonie kunnen niet worden aangegaan

dan uit kracht van de wet of van koloniale verordeningen, goedgekeurd bij de wet.

Art. 152.

Al wat betreft de uitgifte in eigendom of pacht en het beheer der domaniale gronden en bosschen of de uitoefening van andere domaniale regten wordt geregeld bij de wet en, bij gebreke van deze, bij koloniale verordening.

Art. 153.

De wet regelt de wijze van beheer en verantwoording der koloniale geldmiddelen.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Van de gewapende magt.

Art. 154.

Alle weerbare ingezetenen der kolonie zijn gehouden, ingeval de kolonie door eenen buiten- of binnenlandschen vijand bedreigd wordt, tot hare verdediging, en, in tijd van vrede, tot bewaring der inwendige rust mede te werken.

Zij kunnen te dien einde vereenigd worden in schutterijen.

De sterkte en inrigting dier schutterijen worden alsdan bij koloniale verordening geregeld.

Art. 155.

Krachtens koloniale verordening kan worden opgericht eene gewapende politie.

Art. 156.

In geval van dringenden nood, wanneer de gouverneur met de Rijks zee- en landmagt, te zijner beschikking staande, ondersteund door de koloniale gewapende magt, niet voorzien kan in behoorlijke verdediging, is hij bevoegd, voor zoover de hem ten dienste staande hulpmiddelen het gedoogen, vrijwilligers en zelfs vreemde hulptroepen tijdelijk in soldij te nemen.

TIENDE HOOFDSTUK.

Van het onderwijs, de openbare gezondheid en het armbestuur.

Art. 157.

De verspreiding van verlichting en beschaving en de aanmoediging van kunsten en wetenschappen wordt door de Regering aanhoudend behartigd.

Art. 158.

Het geven van onderwijs staat vrij aan een iegelijk, die voldoende bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid levert.

Art. 159.

Zooveel de middelen gedoogen, zorgt de overheid, dat het lager onderwijs de verkrijging der allereerste kundigheden onder het bereik brenge ook der onvermogenen.

Zij doet dit door bekostiging op den voet van gelijkheid van het bijzonder en het openbaar onderwijs.

Art. 160.

De regeling van het onderwijs op deze grondslagen geschiedt bij koloniale verordening.

Art. 161.

Het toezicht van overheidswege uit te oefenen over den toestand der openbare gezondheid en al wat betreft de uitoefening der genees-, heel-, verlos- en artsenijsmengkunst wordt bij koloniale verordeningen geregeld.

Art. 162.

Het aanmoedigen van arbeidszin en het weren van luiheid en ledig-gang bij de onvermogene bevolking is een onderwerp van aanhouden-de zorg der Regering.

Het toezigt over het armwezen en de noodige voorzieningen daar-omtrent worden bij koloniale verordeningen geregeld.

Daarbij wordt in acht genomen het beginsel, dat de bijzondere en kerkelijke liefdadigheid vrijgelaten en zooveel mogelijk bevorderd wordt.

ELFDE HOOFDSTUK.

Van de Volksvlucht.

Art. 163.

De gouverneur moedigt alle takken van volksvlucht, zooveel in zijn vermogen is, aan en doet aan den Koning en aan de Koloniale Staten alle daartoe strekkende voordragten.

Bij koloniale verordening kunnen kamers van koophandel en fabrieken en commissien van landbouw opgericht en haar werkkring geregeld worden.

Art. 164.

Geen instelling kan in Suriname als circulatiebank werkzaam zijn en geen bankbiljetten mogen in Suriname worden uitgegeven of in omloop gebracht anders dan krachtens een wet, op den voet en de voorwaarden bij zoodanige wet te stellen.

Onder circulatiebank wordt verstaan elke instelling, die hetzij uitsluitend, hetzij als een deel harer operatiën, bankbiljetten uitgeeft of in omloop brengt.

Art. 164a.

Tot de oprichting van credietverenigingen en verzekeringsmaatschappijen kan bij koloniale verordening vergunning worden verleend.

Art. 165.

De Regering legt zich met al de haar ten dienste staande krachten op de verbetering der middelen van gemeenschap toe.

Het toezigt, van overheidswege op de middelen van gemeenschap te land en te water te houden, wordt bij koloniale verordening geregeld.

Art. 166.

De gouverneur kan volgens regels, bij koloniale verordeningen te stellen, vergunning verleen en voor mijnbouwondernemingen en voor den aanleg van werken en de oprigting van ondernemingen van openbaar nut.

Slotbepalingen.

Art. 167.

Het tegenwoordig reglement wordt in de kolonie Suriname afgekondigd op de wijze bij art. 44 dezer wet bepaald.

Het treedt in werking op het tijdstip door den Koning aan te wijzen.

Art. 168.

De onderwerpen, bij artt. 117 en 138 vermeld, worden voor de eerste maal bij Koninklijk besluit geregeld.

Op deze regelingen is artikel 47 van dit reglement niet van toepassing.

Art. 169.

Alle verbindende verordeningen, die er zijn op het tijdstip dat dit reglement in werking treedt, blijven van kracht, tot dat zij door andere, volgens de voorschriften dezer wet, vervangen zijn.

Overgangsbepaling.

De leden van de Koloniale Staten, door den gouverneur benoemd, treden af op den dag, waarop deze wet in werking treedt.

Indien er dan door de kiezers gekozen leden zijn, die volgens artikel 72 van het Regeeringsreglement, zooals het luidt volgens artikel 21 dezer wet, zijn uitgesloten, treden deze eveneens af.

De verkiezing van leden in de plaats van de afgetreden en geschiedt binnen den termijn, bij het kiesreglement voor de vervulling van tusschentijds openvallende plaatsen voorgeschreven.

Na afloop van deze verkiezing wordt de rooster van aftreding, bedoeld in het vierde lid van artikel 74 van het Regeeringsreglement, op nieuw door het lot geregeld.

De eerste aftreding heeft plaats op het einde van het zittingjaar, volgende op dat, waarin de nieuwe rooster van aftreding is vastgesteld.

Vreemdelingen, wier namen bij het inwerking treden dezer wet op de kiezerslijst voorkomen, worden ten aanzien van het kiesrecht als ingezetenen aangemerkt.

BIJLAGE B.

**BESLUIT van den 15den Augustus 1936,
ter bekendmaking van den tekst der Wet op
de Staatsinrichting van Suriname en tot be-
paling van het tijdstip van inwerkingtreding
van de Surinaamsche Staatsregeling.**

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN,
PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.,

Op de voordracht van Onzen Minister van Staat, Minister van Koloniën van 3 Augustus 1936, 7de Afdeeling n°. 17;

Gezien artikel 2 van de wet van 23 April 1936 (*Staatsblad* n°. 902), houdende herziening van het Reglement op het beleid der Regering in de kolonie Suriname, zoomede punt 1 der „Overgangsbepalingen” van de Surinaamsche Staatsregeling;

Hebben goedgevonden en verstaan:

1°. te gelasten, dat de tekst van de Wet op de staatsinrichting van Suriname, zooals die bij het besluit is gevoegd, in het *Staatsblad* zal worden geplaatst;

2°. te bepalen, dat de Surinaamsche Staatsregeling in werking treedt met ingang van 1 April 1937.

Onze Minister van Koloniën is belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

Weissenburg, den 15den Augustus 1936.

WILHELMINA.

*De Minister van Staat,
Minister van Koloniën,*

H. COLIJN.

Uitgegeven den vierden September 1936.

De Minister van Justitie,

VAN SCHAİK.

EERSTE HOOFDSTUK.

Van Suriname en zijne inwoners.

Art. 1.

Suriname omvat het grondgebied bekend onder de benaming van Nederlandsch Guyana.

Art. 2.

Allen, die zich in Suriname bevinden, zijn eerbied en gehoorzaamheid verschuldigd aan den Gouverneur en onderworpen aan de wettelijke regelingen.

Art. 3.

De wettelijke regelingen, in Suriname geldig, zijn:

1°. de verdragen en andere overeenkomsten met vreemde Mogendheden, voor zoover zij in Suriname van toepassing zijn;

2°. de algemeene verordeningen, waaronder worden verstaan:

a. de wetten, die, op den voet van de bepalingen der Grondwet, voor Suriname verbindend zijn;

b. de algemeene maatregelen van bestuur, zijnde besluiten des Konings, genomen in den vorm, bij de Grondwet voorgeschreven voor algemeene maatregelen van bestuur, voor zoover zij voor Suriname verbindend zijn;

c. de landsverordeningen, zijnde verordeningen, vastgesteld door den Gouverneur, met goedkeuring, behoudens het bepaalde bij artikel 101, van de Staten;

3°. de besluiten, houdende algemeene maatregelen, door den Gouverneur, den Raad van Bestuur gehoord, binnen de grenzen zijner bevoegdheid uitgevaardigd;

4°. de keuren en reglementen, door de in artikel 118 genoemde besturen binnen de grenzen hunner bevoegdheid uitgevaardigd.

Art. 4.

1. Slavernij wordt in Suriname niet geduld.

2. Allen, die zich op het grondgebied van Suriname bevinden, hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.

Art. 5.

Uitlevering van vreemdelingen geschiedt niet dan krachtens verdragen, waarbij, voor zoover Suriname betreft, de regelen worden in acht genomen, welke, zooveel mogelijk in overeenstemming met de daaromtrent in Nederland geldende wettelijke bepalingen, bij algemeen maatregel van bestuur worden vastgesteld.

Art. 6.

De regelen nopens de toelating en vestiging in Suriname, zoomede

die omtrent de uitzetting, worden voor zooveel noodig bij algemeenen maatregel van bestuur, en overigens bij landsverordening vastgesteld.

Art. 7.

1. Tot openbare bedieningen, door den Koning op te dragen, zijn alleen benoembaar Nederlandsche onderdanen.

2. De benoembaarheid tot andere openbare bedieningen wordt bij landsverordening geregeld.

Art. 8.

Niemand heeft voorafgaand verlof noodig om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren. De verantwoordelijkheid van schrijvers, uitgevers, drukkers en verspreiders en de waarborgen, in het belang der openbare orde en zedelijkheid tegen het misbruik van de vrijheid van drukpers te nemen, worden geregeld bij landsverordening.

Art. 9.

1. Ieder heeft het recht verzoekschriften in te dienen bij de bevoegde macht zoowel in Nederland als in Suriname.

2. Verzoekschriften moeten persoonlijk en mogen niet uit naam van meer worden ondertekend, tenzij dit geschiede door of van wege lichamen, wettig samengesteld of erkend, en in dit laatste geval niet anders dan over onderwerpen tot hunnen bepaalden werkkring behoorende.

3. Echter mogen personen, die niet schrijven kunnen, verzoekschriften indienen door tusschenkomst van zoodanige ambtenaren, als hiertoe bij landsverordening zijn bevoegd verklaard.

Art. 10.

De uitoefening van het recht van vereeniging en vergadering kan, in het belang der openbare orde, zedelijkheid of gezondheid, aan regeling en beperking bij landsverordening onderworpen worden.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Van den Gouverneur.

EERSTE AFDEELING.

Van zijn benoeming en ontslag.

Art. 11.

De Gouverneur wordt door den Koning benoemd en ontslagen.

Art. 12.

Hij moet den ouderdom van dertig jaren vervuld hebben.

Art. 13.

Hij legt in handen des Konings of van de autoriteit of den persoon, door den Koning hiertoe aangewezen, den eed (verklaring of belofte) af:
Suriname

„Ik zweer (verklaar), dat ik, middellijk noch onmiddellijk, onder welken naam of wat voorwendsel ook, tot het verkrijgen mijner benoeming tot Gouverneur aan iemand, wie hij ook zij, iets heb gegeven of beloofd, noch zal geven.

Ik zweer (beloof), dat ik om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige belofte of geschenken aannemen zal, middellijk of onmiddellijk.

Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning en aan de Grondwet; dat ik de welvaart van Suriname naar mijn vermogen bevorderen zal; dat ik de Wet op de Staatsinrichting van Suriname steeds zal onderhouden en doen onderhouden, en dat ik mij in alles zal gedragen, zooals een braaf en eerlijk Gouverneur betaamt. Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig!" („Dat verklaar en beloof ik.")

Art. 14.

1. Indien de benoeming van den Gouverneur vervat is in een geheim en verzegeld stuk, behelst dit stuk tevens de aanwijzing van de autoriteit of den persoon, in wier of in wiens handen de benoemde den voorgeschreven ambtseed moet afleggen.

2. Zoodanig stuk wordt geopend in eene vergadering van den Raad van Bestuur.

3. Het wordt, na door al de aanwezige leden te zijn gewaarmerkt, in het archief van den Raad nedergelegd.

Art. 15.

De Gouverneur aanvaardt het bestuur door overlegging in eene plechtige vergadering der Staten van een afschrift zijner akte van benoeming en van het proces-verbaal zijner eedsaflegging, en brengt zijne aanvaarding van het bestuur bij proclamatie ter kennis der ingezetenen.

Art. 16.

Hij is verplicht zijne waardigheid te blijven bekleeden totdat hij het bestuur aan zijnen opvolger hebbe overgegeven, tenzij hem van 's Konings wege gelast of vergund worde zijne waardigheid vroeger neder te leggen.

Art. 17.

Hij mag zonder verlof des Konings Suriname niet verlaten.

Art. 18.

1. De Gouverneur mag rechtstreeks noch zijdelings deelhebber zijn in, noch borg zijn voor eenige onderneming, ten grondslag hebbende eene overeenkomst, om winst of voordeel aangaan met Suriname of met eenig deel daarvan.

2. Hij mag, behalve openbare schuldbrieven, geene schuldverderingen ten laste van Suriname bezitten.

3. Hij mag rechtstreeks noch zijdelings deel hebben in eenige con-

cessie of onderneming van welken aard ook, in Suriname gevestigd of aldaar haar bedrijf uitoefenende.

4. Het bij het eerste en het derde lid bepaalde blijft op hem van toepassing gedurende vijf jaren na zijn aftreden.

Art. 19.

1. Bloedverwantschap of zwagerschap, tot den derden graad ingesloten, mag niet bestaan tusschen den Gouverneur eenerzijds en den ondervoorzitter of de leden en buitengewone leden van den Raad van Bestuur of een der hoofden van eene afdeeling van bestuur anderzijds.

2. Hij, die na zijne benoeming in den verboden graad van zwagerschap geraakt, behoudt zijne bediening niet dan met vergunning des Konings.

3. De zwagerschap houdt op door de ontbinding van het huwelijk, waardoor zij ontstaan is.

Art. 20.

1. Wanneer er vermoeden bestaat, dat de Gouverneur krankzinnig is, belegt de ondervoorzitter van den Raad van Bestuur eene vergadering van dien Raad, opdat de gegrondheid van het vermoeden onderzocht worde.

2. De Raad van Bestuur, oordeelende dat daartoe termen bestaan, beveelt het instellen van een geneeskundig onderzoek aan eene commissie, te zamen gesteld uit vier geneeskundigen, waaronder zoo mogelijk twee officieren van gezondheid der zee- of landmacht.

3. Deze commissie is bevoegd den gewonen geneesheer des Gouverneurs in haar midden te roepen en dient den Raad van Bestuur van bericht.

4. Van het in den Raad van Bestuur verhandelde worden nauwkeurige processen-verbaal in dubbel opgemaakt en door den ondervoorzitter, de leden en den secretaris onderteekend.

5. Als de Raad van Bestuur oordeelt, dat het bericht der commissie het bestaande vermoeden bevestigt, wordt onverwijld een der dubbelen van de processen-verbaal gezonden aan den Koning, en belegt de ondervoorzitter van den Raad van Bestuur eene vergadering der Staten.

6. De vergadering wordt gehouden met gesloten deuren. De vergadering verklaart, na de personen, die inlichtingen geven kunnen, onder eede gehoord te hebben, en bij volstreckte meerderheid van stemmen der aanwezige leden, of er termen bestaan om den Gouverneur tot de uitoefening zijner waardigheid niet in staat te achten.

7. De verklaring, dat zoodanige termen bestaan, ontheft, zoolang zij niet, na gelijk onderzoek, op gelijke wijze is ingetrokken en in afwachting van de beslissing des Konings, den Gouverneur van de uitoefening zijner waardigheid.

8. Van het in de Staten verhandelde wordt een nauwkeurig proces-

verbaal in dubbel opgemaakt en door al de leden en den griffier onteekend.

9. Een der dubbelen wordt onverwijld gezonden aan den Koning.

10. Wanneer de Gouverneur door een plotselingen ziekte-toestand buiten staat is geraakt om zijne waardigheid uit te oefenen en om overeenkomstig artikel 28 het dagelijksch beleid van zaken aan een ander op te dragen, worden de in dit artikel opgenomen bepalingen eveneens toegepast, met dien verstande echter, dat de Gouverneur, nadat hij voldoende hersteld is, het bestuur weder op zich neemt, en daarvan bij proclamatie aan de ingezetenen kennis geeft.

Art. 21.

1. De Gouverneur is naar de bepalingen, vervat in de wet van 22 April 1855 (*Staatsblad* n°. 33), houdende regeling der verantwoordelijkheid van de hoofden der ministeriële departementen, tot straf vervolgbaar:

a. wanneer hij uitvoering geeft of doet geven aan Koninklijke besluiten of beschikkingen, waarvan hem de uitvoering niet is opgedragen door den Minister van Koloniën;

b. wanneer hij uitvoering geeft of doet geven aan Koninklijke besluiten of beschikkingen, niet voorzien van de vereischte medeonderteekening van een der hoofden van de ministeriële departementen;

c. wanneer hij schikkingen neemt, of bevelen geeft, of bestaande beschikkingen of bevelen handhaaft, waardoor de bepalingen dezer wet of andere in Suriname geldende wettelijke regelingen worden geschonden;

d. wanneer hij nalaat uitvoering te geven of te doen geven aan de voorschriften van deze wet of andere in Suriname geldende wettelijke regelingen of aan Koninklijke besluiten en beschikkingen, geene wettelijke regelingen zijnde, dat waarvan hem de uitvoering door den Minister van Koloniën is opgedragen;

De handelingen, onder de letters *a*, *b* en *c*, en de nalatigheid, onder letter *d* bedoeld, zijn alleen dan strafbaar, wanneer zij gepleegd zijn met opzet.

e. indien hij zonder opzet de uitvoering, onder letter *d* omschreven, grovelijk verzuimt.

2. De feiten in dit artikel vermeld worden beschouwd als misdrijven.

3. De feiten vermeld onder letters *a*, *b*, *c* en *d* worden gestraft met de straf genoemd in artikel 355, en het feit, vermeld onder letter *e*, met de straf genoemd in artikel 356 van het Nederlandsch Wetboek van Strafrecht.

Art. 22.

1. De Gouverneur kan gedurende zijn bestuur niet voor den straf-

rechter in Suriname betrokken, noch aldaar in burgerlijke gijzeling gebracht, noch zonder zijne toestemming als getuige in een rechts-geding geroepen worden.

2. Hij kan, zelfs na de nederlegging zijner waardigheid, wegens feiten, gedurende zijn bestuur gepleegd, in Suriname niet tot straf vervolgd worden.

Art. 23.

1. Hij staat in Nederland, behalve wegens ambtsmisdrijven, terecht voor den rechter, die volgens de aldaar geldende wetten bevoegd zou zijn geweest, naar gelang der tegen het feit bedreigde straffen, daarvan kennis te nemen, ware het gepleegd in de gemeente, in welke de zetel der Nederlandsche Regeering gevestigd is.

2. De straf, tegen het feit bedreigd, is die, welke daartegen bedreigd wordt bij het strafrecht der plaats, waar het feit is begaan.

Art. 24.

Indien tegen den Gouverneur, hetzij in het geval voorzien in artikel 165 der Grondwet, hetzij ter zake van andere strafbare feiten, eene vervolging in Nederland wordt ingesteld, legt hij, op bevel des Konings, zijne waardigheid neder in handen van dengene, die door den Koning of volgens deze wet is aangewezen om hem te vervangen.

Art. 25.

1. Wanneer de Gouverneur overeenkomstig artikel 20 tijdelijk van de uitoefening zijner waardigheid is ontheven, of wanneer hij buiten staat geraakt om haar uit te oefenen zonder in de gelegenheid te zijn om het dagelijksch beleid van zaken, overeenkomstig artikel 28, aan den daar bedoelden persoon op te dragen, treedt als waarnemend Gouverneur op de persoon, van 's Konings wege daartoe aangewezen, of, bij gebreke van zoodanige aanwijzing, gelijk mede wanneer en zoolang de aangewezen persoon niet kan optreden, de ondervoorzitter van den Raad van Bestuur.

2. Hetzelfde geschiedt wanneer de Gouverneur overlijdt, verlof erlangt of zijne betrekking nederlegt en zijn opvolger nog niet is aangewezen of nog niet kan optreden.

Art. 26.

Al wat in deze wet bepaald is omtrent den Gouverneur is toepasselijk op den waarnemenden Gouverneur, met uitzondering der voorschriften in de artikelen 12, 13, 15 en 19, en met dien verstande, dat de verbodsbepalingen van artikel 18 niet gelden voor het deel dat de waarnemende Gouverneur in de daarbij bedoelde ondernemingen had vóór dat hij het bestuur aanvaardde, en dat het laatste lid van dat artikel niet op hem van toepassing is.

Art. 27.

De waarnemende Gouverneur brengt zijne aanvaarding van het bestuur bij proclamatie ter kennis van de ingezetenen, en legt, zoo spoedig mogelijk, in eene daartoe te houden en zoo noodig bijeen te roepen buitengewone vergadering der Staten, in handen van den voorzitter der vergadering den eed (of de belofte) af:

„Ik zweer (beloof), dat ik, om iets hoegenaamd in de betrekking van waarnemend Gouverneur te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken aannemen zal, middel-lijk of onmiddellijk.

Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning en aan de Grondwet; dat ik de welvaart van Suriname naar mijn vermogen bevorderen zal; dat ik de Wet op de Staatsinrichting van Suriname steeds zal onderhouden en doen onderhouden, en dat ik mij in alles zal gedragen, zoo als een braaf en eerlijk Gouverneur betaamt. Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig!" („Dat belooft ik.")

Art. 28.

1. Wanneer ziekte of korte afwezigheid van den Gouverneur eene voorziening noodzakelijk maakt, draagt hij het dagelijksch beleid van zaken tijdelijk op aan den persoon, die volgens artikel 25 in de bij dat artikel bedoelde gevallen als waarnemend Gouverneur zal moeten optreden.

2. Zoodanige opdracht wordt door den Gouverneur bij proclamatie ter kennis van de ingezetenen gebracht.

TWEDE AFDEELING.

Van zijne macht en verantwoordelijkheid.

Art. 29.

1. De Gouverneur oefent, in naam en als vertegenwoordiger des Konings en met inachtneming van de voorschriften dezer wet, alsmede van 's Konings aanwijzingen, het algemeen bestuur uit over Suriname en is aldaar bekleed met de uitvoerende macht.

2. Hij is voor zijn doen en laten verantwoordelijk aan den Koning.

Art. 30.

1. De Gouverneur heeft het opperbevel over de in Suriname aanwezige krijgsmacht.

2. Hij oefent dit over de in Suriname dienstdoende zee- en landmacht niet uit dan behoudens hare administratieve betrekkingen tot de ministeriële departementen en overeenkomstig de bijzondere beschikkingen des Konings.

3. Hij beschikt over hare strijdkrachten in oorlog en vrede, zoodanig als hem in het belang van Suriname oirbaar dunkt, en heeft het recht hare bevelhebbers en officieren te schorsen.

4. Hij geeft terstond van de schorsing kennis aan den Koning.
5. Zij is, zoolang zij niet door den Koning bekrachtigd is, slechts voorloopig.

Art. 31.

1. De Gouverneur neemt, in geval van oorlog of opstand, alle maatregelen die hij in het belang van den Staat in het algemeen en van Suriname in het bijzonder door den nood geboden acht.

2. Hij heeft in dergelijke omstandigheden de macht om Suriname, geheel of ten deele, in staat van oorlog of beleg te verklaren, bepalingen van deze wet en van alle andere aldaar geldende algemeene verordeningen buiten werking te stellen en ambten tijdelijk op te heffen.

3. Hij kan, in zoodanig geval, de plaatselijke burgerlijke of militaire gezaghebbers machtigen tot het voorloopig nemen van maatregelen van boven omschreven aard.

4. Hij geeft van de maatregelen, door hem uit kracht van dit artikel genomen, onverwijld kennis aan den Koning.

Art. 32.

1. Onverminderd het geval, voorzien bij artikel 31, is de Gouverneur bevoegd in dringende omstandigheden, voor geheel Suriname of voor bepaalde gedeelten daarvan, achtereenvolgens onder nadere bekrachtiging bij wet, algemeenen maatregel van bestuur of landsverordening, regelingen te treffen omtrent onderwerpen, waarvan de regeling bij de wet, bij algemeenen maatregel van bestuur of landsverordening moet geschieden, zoolang die regeling niet heeft plaats gehad, zoomede wetten, behalve deze wet, algemeene maatregelen van bestuur en landsverordeningen geheel of gedeeltelijk buiten werking te stellen of te wijzigen.

2. De Gouverneur geeft van deze handelingen onverwijld kennis aan den Koning.

3. Wanneer de in het eerste lid bedoelde regelingen en andere beschikkingen niet bekrachtigd worden, blijven zij niettemin verbindend totdat zij zijn ingetrokken.

Art. 33.

De Gouverneur neemt alle vereischte maatregelen tot bescherming van de eer van den Staat in het algemeen en van Suriname in het bijzonder tegen aanranding van buiten.

Art. 34.

1. Onverminderd het bepaalde in artikel 81 benoemt, schorst en ontslaat de Gouverneur de landsdienaren van Suriname, tenzij hun benoeming, schorsing of ontslag bij de wet aan den Koning is voorbehouden.

2. Hij voorziet, als de belangen van den dienst dit vereischen, in de tijdelijke waarneming van betrekkingen, door den Koning te begeven.

3. De Gouverneur kan zijne in het eerste lid bedoelde bevoegdheid aan anderen overdragen.

Art. 35.

De Gouverneur heeft het algemeen bestuur van de geldmiddelen en domeinen van Suriname en is deswege verantwoordelijk naar de bepalingen bij de wet te stellen.

Art. 36.

1. De Gouverneur stelt de bezoldigingen der landsdienaren van Suriname vast, voor zooveel dit niet bij de wet aan den Koning is voorbehouden.

2. De aanspraken op verloven en verlofbezoldigingen, wachtgeld en pensioenen worden bij landsverordening geregeld.

Art. 37.

1. De Gouverneur kan, na ingewonnen bericht van den rechter door wien het vonnis gewezen is, aan alle burgerlijke of militaire veroordeelden gratie verleen van straffen, bij rechterlijk vonnis in Suriname opgelegd.

2. Hij kan, tenzij krachtens voorafgaande uitdrukkelijke machtiging des Konings, geene amnestie, abolitie of generaal pardon verleen, dan in zeer dringende gevallen, na verhoor van den Raad van Bestuur en onder voorbehoud van 's Konings bekrachtiging.

Art. 38.

Geene dispensatie kan door den Gouverneur verleend worden dan in de gevallen en op de wijze, bij de algemeene verordening, waarvan dispensatie verleend wordt, omschreven.

Art. 39.

De Gouverneur verleent, in naam des Konings en overeenkomstig het desaangaande bij algemeenen maatregel van bestuur bepaalde, zeebrieven aan schepen en vaartuigen, toebehoorende aan inwoners van Suriname.

Art. 40.

De Gouverneur zorgt voor de afkondiging en de uitvoering van de hem daartoe van 's Konings wege toegezonden wetten en algemeene maatregelen van bestuur.

Art. 41.

1. De Gouverneur kan, behalve voor zooveel betreft wetten tot goedkeuring van verdragen en andere overeenkomsten met vreemde Mogendheden, om gewichtige redenen de hem bevolen afkondiging of uitvoering opschorten en geeft hiervan terstond kennis aan den Koning.

2. Wanneer de afkondiging of uitvoering eener wet door den Gou-

verneur is opgeschort, wordt hiervan door den Koning ten spoedigste mededeeling gedaan aan de Staten-Generaal.

3. Zoodra de Gouverneur verwittigd is, dat de Koning zijne handeling niet goedkeurt, gaat hij onverwijld tot de afkondiging of uitvoering over.

Art. 42.

1. De wetten en algemeene maatregelen van bestuur worden afgekondigd door plaatsing in het *Gouvernementsblad*.

2. Het formulier van afkondiging luidt:

„In naam des Konings!

„De Gouverneur van Suriname,

„Van 's Konings wege den last ontvangen hebbende tot afkondiging van onderstaande wet (onderstaanden algemeenen maatregel van bestuur):

(Mededeeling der wet of van den algemeenen maatregel van bestuur.)

„Heeft de opneming daarvan in het *Gouvernementsblad* bevolen.

„Gedaan te ....., den .....

(Onderteekening van den Gouverneur en van den gouvernements-secretaris.

Art. 43.

Wanneer geen ander tijdstip is vastgesteld, treedt de afgekondigde wet of algemeene maatregel van bestuur in werking met ingang van den dertigsten dag na dien der uitgifte van het *Gouvernementsblad*, waarin de afkondiging is geschied.

Art. 44.

1. De Gouverneur stelt, behoudens het bepaalde bij het eerste lid van artikel 101, na verkregen goedkeuring van de Staten, landsverordeningen vast tot regeling van:

a. onderwerpen, de inwendige aangelegenheden van Suriname betreffende, ten aanzien waarvan in de Grondwet, in deze wet of in andere wetten niet anders is bepaald;

b. andere onderwerpen, waarvan de regeling ingevolge eene wet of een algemeenen maatregel van bestuur bij landsverordening moet geschieden.

2. Hij zorgt voor hare onmiddellijke afkondiging.

Art. 45.

1. Onverminderd de gevallen, voorzien in de artikelen 5, 6, 39, 100, derde lid, en 101, derde lid, of bij eenige andere wetsbepaling, kan bij algemeenen maatregel van bestuur worden geregeld al hetgeen betreft:

a. de met vreemde Mogendheden gesloten verdragen en andere overeenkomsten en de uit het volkenrecht voortvloeiende rechten en verplichtingen in het algemeen;

b. de verdediging van het grondgebied van Suriname.

2. Voorschriften ter uitvoering van deze regelingen kunnen bij wet of bij algemeenen maatregel van bestuur worden overgelaten aan landsverordening of besluit van den Gouverneur als bedoeld in artikel 3, onder 3°.

Art. 46.

De landsverordeningen mogen geene bepalingen inhouden omtrent punten, waarin voorzien is bij wettelijke regelingen als bedoeld in artikel 3, onder 1°. en 2°, *a* en *b*, tenzij daartoe vrijheid is gegeven.

Art. 47.

De bepalingen eener landsverordening omtrent punten, in welker onderwerp wordt voorzien bij eene wettelijke regeling als bedoeld in artikel 3, onder 1°. en 2°, *a* en *b*, vervallen op het oogenblik, dat zoodanige regeling in Suriname begint te werken.

Art. 48.

1. De Gouverneur zendt elke landsverordening, door hem vastgesteld, onverwijld aan den Koning.

2. De landsverordeningen kunnen, op grond van strijd met de Grondwet, met de wet of met het algemeen belang, geheel of gedeeltelijk door den Koning worden geschorst en bij de wet worden vernietigd.

3. De schorsing wordt door den Koning bevolen bij een met redenen omkleed, in het *Gouvernementsblad* te plaatsen besluit.

4. De schorsing stuit onmiddellijk de werking der geschorste bepalingen.

5. Is binnen één jaar na de dagteekening van het schorsingsbesluit geen voorstel van wet tot vernietiging bij de Staten-Generaal ingediend, dan vervalt de schorsing. Hiervan geschiedt kennisgeving in het *Gouvernementsblad*.

6. Indien het wetsontwerp tot vernietiging wordt verworpen, wordt de schorsing mede geacht te zijn opgeheven. Hiervan geschiedt eveneens kennisgeving in het *Gouvernementsblad*.

7. Bepalingen, die geschorst zijn geweest, kunnen niet opnieuw worden geschorst.

8. Vernietiging brengt mede vernietiging van alle gevolgen der vernietigde bepalingen, voor zoover die nog voor vernietiging vatbaar zijn, met dien verstande, dat in geval van vernietiging op grond van strijd met het algemeen belang, de naar het oordeel van den Gouverneur niet met dat belang strijdige gevolgen in stand blijven.

9. De Gouverneur zorgt, dat in geval van vernietiging zoo noodig opnieuw in het onderwerp van de vernietigde bepalingen wordt voorzien.

Art. 49.

1. Behoudens in gevallen van spoedeischenden aard, ter beoordeeling van den Koning, en behoudens ten aanzien van ontwerpen van algemeene maatregelen van bestuur, wanneer die voortspruiten uit het bepaalde bij het derde lid van artikel 100 of bij het derde lid van artikel 101, stelt de Gouverneur de Staten in de gelegenheid, zoo noodig binnen een door hem te bepalen termijn, van raad te dienen nopens de ontwerpen van algemeene maatregelen van bestuur, uitsluitend of in belangrijke mate Suriname betreffende, vóórdat tot de vaststelling daarvan wordt overgegaan.

2. Aan het hoofd van de algemeene maatregelen van bestuur, bedoeld in het eerste lid, wordt vermeld, dat de Staten geraadpleegd zijn of waarom dat niet geschied is.

Art. 50.

1. Behoudens in gevallen van spoedeischenden aard, ter beoordeeling van den Koning, of, voor zoover het voorstellen van wet betreft, ingediend ingevolge artikel 117 der Grondwet, ter beoordeeling van den Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, en behoudens ten aanzien van ontwerpen van wetten als bedoeld in de artikelen 114 en 116, en van ontwerpen van goedkeuringswetten als bedoeld in artikel 152, stelt de Gouverneur de Staten in de gelegenheid, zoo noodig binnen een door hem te bepalen termijn, van raad te dienen nopens de ontwerpen van wetten, uitsluitend of in belangrijke mate Suriname betreffende, vóórdat zij in behandeling komen bij de Staten-Generaal.

2. Het ingevolge het eerste lid uitgebracht advies wordt bij de toezending van het wetsvoorstel of, wanneer het een ingevolge artikel 117 der Grondwet ingediend voorstel van wet betreft, zoo spoedig mogelijk, aan de Tweede Kamer medegedeeld.

3. Indien het advies niet binnen den bepaalden termijn is uitgebracht, wordt hiervan bij de toezending van het wetsontwerp of, wanneer het een ingevolge artikel 117 der Grondwet ingediend voorstel van wet betreft, zoo spoedig mogelijk, kennis gegeven aan de Tweede Kamer.

Art. 51.

Behoudens de stuiting in geval van schorsing, verbinden de bepalingen eener landsverordening totdat zij ten gevolge van eene latere landsverordening of ingevolge artikel 47 zijn vervallen, of de wet tot hare vernietiging in Suriname in werking getreden is.

Art. 52.

1. De afkondiging van de landsverordening geschiedt door hare plaatsing in het *Gouvernementsblad*.

2. Het formulier van afkondiging luidt:

„In naam des Konings!

„De Gouverneur van Suriname,

„In overweging genomen hebbende:

(De beweegreden der landsverordening.)

„Heeft, den Raad van Bestuur gehoord, na verkregen goedkeuring der Staten, (of, in de gevallen, voorzien in het eerste lid van artikel 101: „Heeft, den Raad van Bestuur gehoord, en gelet op het eerste lid van artikel 101 der Wet op de Staatsinrichting van Suriname), vastgesteld onderstaande landsverordening:

(De landsverordening.)

„Gedaan te ....., den .....

(Onderteekening van den Gouverneur en van den gouvernements-secretaris.

Art. 53.

Ten aanzien van de werking der afgekondigde landsverordening geldt het bepaalde bij artikel 43.

Art. 54.

1. De Gouverneur is bevoegd tot het uitvaardigen van besluiten, houdende algemeene maatregelen en strekkende om uitvoering te geven hetzij aan hem daartoe van 's Konings wege toegezonden wetten en algemeene maatregelen van bestuur, hetzij aan landsverordeningen.

2. Bepalingen, door straffen te handhaven, worden in die besluiten niet opgenomen dan krachtens algemeene verordening. De grenzen der straffen worden bij de algemeene verordeningen, bedoeld in het eerste lid, vastgesteld.

Art. 55.

1. Zoodanige besluiten worden afgekondigd door plaatsing in het *Gouvernementsblad*.

2. Het formulier van afkondiging luidt:

„In naam des Konings!

„De Gouverneur van Suriname,

„Overwegende, dat ter uitvoering van

(Vermelding van de wet, den algemeenen maatregel van bestuur of de landsverordening, tot welker uitvoering het besluit strekt),

„het noodig is, het navolgende vast te stellen;

„Heeft, den Raad van Bestuur gehoord, besloten:

(Volgt het besluit.)

„Gegeven te ....., den .....

(Onderteekening van den Gouverneur en van den gouvernements-secretaris.

Art. 56.

Indien in het besluit geen ander tijdstip bepaald is, werkt het met

ingang van den dertigsten dag na dien der uitgifte van het *Gouvernementsblad*, waarin het geplaatst is.

Art. 57.

1. De Gouverneur brengt elk door hem uitgevaardigd besluit onverwijld ter kennis des Konings.

2. De Koning kan, na den Raad van State te hebben gehoord, bij met redenen omkleed besluit, het besluit van den Gouverneur geheel of gedeeltelijk vernietigen.

3. De Gouverneur zorgt, dat in het geval van vernietiging zoo noodig opnieuw in het onderwerp van de vernietigde bepalingen wordt voorzien.

DERDE HOOFDSTUK.

Van den Raad van Bestuur.

EERSTE AFDEELING.

Van zijne samenstelling.

Art. 58.

1. De Raad van Bestuur bestaat uit den Gouverneur als voorzitter, den ondervoorzitter en drie leden.

2. De ondervoorzitter en de leden worden door den Koning benoemd, geschorst en ontslagen.

3. De rang der leden regelt zich naar den ouderdom van benoeming.

Art. 59.

De Koning kan buitengewone leden benoemen, hen schorsen en ontslaan. Zij zijn naar ouderdom van benoeming als plaatsvervangers werkzaam.

Art. 60.

De ondervoorzitter, leden en buitengewone leden leggen, alvorens hunne betrekking te aanvaarden, in handen van den Gouverneur den eed (verklaring of belofte) af:

„Ik zweer (verklaar), dat ik, middellijk noch onmiddellijk, onder welken naam of wat voorwendsel ook, tot het verkrijgen mijner benoeming als ondervoorzitter (lid, buitengewoon lid) van den Raad van Bestuur aan iemand, wie hij ook zij, iets heb gegeven of beloofd, noch zal geven.

Ik zweer (beloof), dat ik, om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken aannemen zal, middellijk of onmiddellijk.

Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning; dat ik de Wet op de Staatsinrichting van Suriname steeds zal helpen onderhouden en het welzijn van Suriname naar mijn vermogen zal voorstaan. Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig!" („Dat verklaar en belooft ik.”)

Art. 61.

De gouvernements-secretaris staat den Raad van Bestuur als secretaris bij, ook al is hij daarvan geen lid.

Art. 62.

1. Het reglement van orde voor den Raad van Bestuur wordt door den Raad ontworpen en vastgesteld door den Gouverneur.

2. Het behoeft, evenals de daarin te brengen wijzigingen, de goedkeuring des Konings.

TWEDE AFDEELING.

Van zijne werkzaamheden.

Art. 63.

De Raad van Bestuur wordt door den Gouverneur gehoord nopens:

1°. alle ontwerpen van landsverordeningen, die de Gouverneur aan de goedkeuring der Staten wil onderwerpen, of die de Staten aan den Gouverneur ter vaststelling hebben aangeboden;

2°. alle ontwerpen van wetten en van algemeene maatregelen van bestuur, waaromtrent de Staten gehoord worden;

3°. alle ontwerpen van besluiten tot uitvoering van algemeene verordeningen, die de Gouverneur wil uitvaardigen;

4°. alle ontwerpen van beschikkingen tot vaststelling en wijziging van de begrooting, tot vaststelling van het slot der rekening en tot het aangaan van geldleeningen ten name en ten laste van Suriname;

5°. alle aangelegenheden, waaromtrent dit is voorgeschreven bij deze wet of andere algemeene verordening;

6°. alle andere zaken, waaromtrent de Gouverneur het gevoelen van den Raad wenscht te kennen.

Art. 64.

De Raad mag niet weigeren, desgevraagd, zijn gevoelen schriftelijk aan den Gouverneur mede te deelen.

Art. 65.

De Gouverneur kan officieren der zee- en landmacht en ambtenaren, geen leden van den Raad zijnde, gelasten de vergadering bij te wonen tot het geven van inlichtingen.

Art. 66.

De Raad van Bestuur kan, volgens regels bij landsverordening te stellen, rechtsmacht erlangen in geschillen van bestuur.

Art. 67.

Hij verricht voorts alle andere werkzaamheden, hem bij deze wet of andere algemeene verordeningen opgedragen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Van de Staten.

EERSTE AFDEELING.

Van hunne samenstelling.

Art. 68.

De Staten zijn samengesteld uit vijftien leden, van welke tien rechtstreeks door de kiezers worden gekozen en vijf door den Gouverneur, na raadpleging van den Raad van Bestuur, worden benoemd.

Art. 69.

1. Kiezers zijn mannelijke Nederlandsche onderdanen, die:

1°. sedert 1 Januari van het jaar, waarin de kiezerslijst wordt vastgesteld, in Suriname gevestigd zijn;

2°. den vollen ouderdom van vijf en twintig jaren hebben volbracht vóór 1 Maart van het jaar, waarin de kiezerslijst wordt vastgesteld;

3°. in het volle genot zijn van de burgerlijke rechten, en

4°. voldoen aan een der volgende voorwaarden:

a. vervulling van bij het kiesreglement vastgestelde eischen van verstandelijke ontwikkeling;

b. betaling van belasting over een jaarlijksch inkomen, waarvan het juiste bedrag, mits niet hooger dan duizend gulden, bij het kiesreglement wordt bepaald.

2. Het kiesreglement regelt alles, wat verder het kiesrecht en de wijze van verkiezing betreft.

Art. 70.

Van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten:

a. zij, wien het kiesrecht ontzegd is bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak;

b. zij, die rechtens van hunne vrijheid zijn beroofd;

c. zij, die krachtens onherroepelijke rechterlijke uitspraak wegens krankzinnigheid of zwakheid van vermogens de beschikking of het beheer over hun goederen hebben verloren, of van de ouderlijke macht of de voogdij over één of meer hunner kinderen ontzet zijn;

d. zij, die bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak tot eene gevangenisstraf van meer dan een jaar zijn veroordeeld, gedurende drie jaren, nadat hunne straf is volbracht, en levenslang, wanneer voor de tweede maal zulk een straf is opgelegd;

e. zij, die bij onherroepelijke rechterlijke uitspraak wegens bedelarij of landlooperij zijn veroordeeld, gedurende drie jaren, nadat hunne straf is volbracht; gedurende zes jaren, indien de straf voor de tweede maal, en levenslang, indien de straf voor de derde maal opgelegd is;

f. zij, die bij onherroepelijke rechterlijke uitspraken binnen een tijdsverloop van drie jaren meer dan tweemaal zijn veroordeeld wegens

een strafbaar feit, insluitende openbare dronkenschap, gedurende drie jaren, nadat de laatste uitspraak onherroepelijk is geworden.

Art. 71.

Verkiezbaar en benoembaar zijn, behoudens het bepaalde bij artikel 72, mannen en vrouwen, Nederlandsche onderdanen, die voldoen aan de vereischten, genoemd in artikel 69.

Art. 72.

Uitgesloten van verkiesbaarheid en benoembaarheid zijn:

a. de Gouverneur, de ondervoorzitter en de leden van den Raad van Bestuur, de gouvernements-secretaris en de militairen van zee- of landmacht in werkelijken dienst;

b. zij, die van de verkiesbaarheid ontzet zijn of overeenkomstig artikel 70 van de uitoefening van het kiesrecht zijn uitgesloten, met uitzondering van degenen, die van dat recht zijn uitgesloten op grond van gerechtelijke vrijheidsberooving of van veroordeeling tot eene vrijheidsstraf anders dan wegens bedelarij of landlooperij of wegens een feit, waaruit van openbare dronkenschap blijkt.

Art. 73.

1. Bloedverwantschap of zwagerschap tot en met den tweeden graad mag niet bestaan tusschen de leden van de Staten.

2. Wanneer personen, elkander in den verboden graad bestaande tegelijkertijd gekozen worden, wordt alleen toegelaten hij, die de meeste stemmen verkreeg, en, bij gelijk aantal stemmen, de oudste. Indien in laatstbedoeld geval ook de leeftijden gelijk zijn, beslist het lot.

3. Hij, die na zijne verkiezing of benoeming in den verboden graad van zwagerschap met een der andere leden geraakt, kan op dien grond niet verplicht worden af te treden vóór den afloop van zijnen tijd van zitting.

4. De zwagerschap houdt op door de ontbinding van het huwelijk, waardoor zij ontstaan is.

Art. 74.

1. De leden hebben zitting gedurende vier jaren. Zij treden tegelijk af.

2. De aftredenden zijn dadelijk opnieuw verkiesbaar of benoembaar.

3. Degene, die ter vervulling van eene tusschentijds opengevallen plaats gekozen of benoemd is, treedt af op hetzelfde tijdstip als de andere leden.

Art. 75.

Het kiesreglement wordt vastgesteld bij landsverordening.

Art. 76.

De leden der Staten leggen vóór het aanvaarden hunner betrekking in handen van den Gouverneur den eed (verklaring of belofte) af:

„Ik zweer (verklaar), dat ik, middellijk noch onmiddellijk, onder welken naam of wat voorwendsel ook, om tot lid der Staten te worden gekozen (benoemd), aan iemand, wie hij ook zij, iets heb gegeven of beloofd, noch zal geven.

Ik zweer (beloof), dat ik, om iets hoegenaamd in deze betrekking te doen of te laten, van niemand hoegenaamd eenige beloften of geschenken zal aannemen, middellijk of onmiddellijk.

Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning; dat ik de Wet op de Staatsinrichting van Suriname steeds zal helpen onderhouden en het welzijn van Suriname naar mijn vermogen zal voorstaan. Zoo waarlijk helpe mij God Almachtig!" („Dat verklaar en belooft ik.")

Art. 77.

1. De leden genieten geene schadeloosstelling.
2. Vergoeding van reis- en verblijfkosten kan hun hij landsverordening worden toegekend.
3. Zij genieten kosteloos vervoer voor hun persoon met de Landsvervoermiddelen in geregelden dienst.

Art. 78.

1. De leden zijn bevoegd te allen tijde hun ontslag te nemen.
2. Zij zenden dit schriftelijk in aan den Gouverneur.
3. Het lidmaatschap vervalt:
  - 1°. door het opgeven der vestiging in Suriname of eene afwezigheid uit Suriname van langer dan acht maanden;
  - 2°. door het verlies van het volle genot der burgerlijke rechten;
  - 3°. door het ontstaan van omstandigheden, die ingevolge artikel 72 verkiesbaarheid en benoembaarheid uitsluiten.

TWEDE AFDEELING.

Van hunne zitting en vergaderingen.

Art. 79.

De zitting der Staten wordt jaarlijks op den eersten Dinsdag der maand April te Paramaribo door of namens den Gouverneur geopend.

Art. 80.

De voorzitter en de ondervoorzitter der Staten voor elke zitting worden uit hun midden benoemd door den Gouverneur.

Art. 81.

De Staten benoemen hunnen griffier buiten hun midden.

Art. 82.

De Staten onderzoeken de geloofsbrieven der nieuw ingekomen leden en beslissen de geschillen, welke aangaande die geloofsbrieven of de verkiezing zelve oprijzen.

Art. 83.

De Staten stellen het reglement van orde voor hunne vergaderingen vast.

Art. 84.

1. Zij vergaderen in het openbaar.
2. De deuren worden gesloten, als de voorzitter het noodig keurt of vier leden het vorderen.
3. De vergadering beslist of met gesloten deuren zal worden beraadslaagd.
4. Over de punten in besloten vergadering behandeld kan daarin ook een besluit genomen worden.

Art. 85.

De leden der Staten stemmen naar eed en geweten, zonder last van of ruggespraak met hen, door wie zij zijn gekozen of benoemd.

Art. 86.

1. De Staten mogen niet beraadslagen noch besluiten, zoo niet ten minste acht leden tegenwoordig zijn.
2. Alle besluiten worden door volstreckte meerderheid der stemmende leden opgemaakt.
3. Bij staken van stemmen wordt het nemen van een besluit tot eene volgende vergadering uitgesteld.
4. In deze, en evenzoo in eene voltallige vergadering, wordt bij het staken van stemmen het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.

Art. 87.

Over alle zaken wordt mondeling en bij hoofdelijke oproeping gestemd, doch bij het doen van keuzen of voordrachten van personen bij gesloten en ongeteekende briefjes.

Art. 88.

De leden der Staten zijn, ter zake van hetgeen zij in de vergadering gezegd of schriftelijk overgelegd hebben, niet gerechtelijk vervolgbaar, tenzij zij daarmede openbaar maken wat in besloten vergadering of onder geheimhouding is gezegd of overgelegd.

Art. 89.

1. De Gouverneur kan in persoon of door eenen gemachtigde de beraadslagingen bijwonen en eene raadgevende stem uitbrengen.
2. De gemachtigden zijn ter zake van hetgeen zij in de vergadering gezegd of schriftelijk overgelegd hebben, niet gerechtelijk vervolgbaar, tenzij zij daarmede openbaar maken wat in besloten vergadering of onder geheimhouding is gezegd of overgelegd.
3. Aan den Gouverneur en zijne gemachtigden wordt het woord gegeven, wanneer en zoo dikwijls zij dit verlangen, echter niet vóórdat de spreker, die aan het woord is, zijne rede beëindigd heeft.

Art. 90.

De Gouverneur heeft het recht de zitting der Staten te schorsen en te sluiten, alsmede de Staten in buitengewone vergadering bijeen te roepen.

DERDE AFDEELING.

Van hunne macht.

Art. 91.

De Staten maken het vertegenwoordigend lichaam van Suriname uit.

Art. 92.

1. Zij onderzoeken de ontwerp-landsverordeningen, die hun door den Gouverneur ter goedkeuring worden aangeboden.

2. Het formulier van aanbieding luidt:

„De Gouverneur van Suriname biedt aan de Staten ter goedkeuring aan eene ontwerp-landsverordening”

(Vermelding van den titel der landsverordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den Gouverneur.)

3. De Gouverneur kan te allen tijde, na den Raad van Bestuur te hebben gehoord, een termijn bepalen, binnen welken de Staten hem hun besluit moeten mededeelen.

Art. 93.

1. Indien de Staten de ontwerp-landsverordening goedkeuren, geven zij hiervan kennis aan den Gouverneur.

2. Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Staten keuren goed de hun door den Gouverneur van Suriname aangeboden ontwerp-landsverordening”

(Vermelding van den titel der landsverordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den voorzitter en den griffier.)

Art. 94.

1. Indien de Gouverneur de landsverordening, door de Staten in ontwerp goedgekeurd, heeft vastgesteld, geeft hij daarvan aan hen kennis.

2. Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Gouverneur van Suriname heeft vastgesteld de landsverordening”

(Vermelding van den titel der landsverordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den Gouverneur.)

Art. 95.

1. Indien de Gouverneur bezwaar heeft de landsverordening, door de Staten in ontwerp goedgekeurd, vast te stellen, geeft hij daarvan aan hen kennis.

2. Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Gouverneur van Suriname heeft bezwaar om vast te stellen de in ontwerp door de Staten goedgekeurde landsverordening”
(Vermelding van den titel der landsverordening.)
(Dagteekening en onderteekening van den Gouverneur.)

Art. 96.

1. Indien de Staten de ontwerp-landsverordening niet goedkeuren, geven zij hiervan kennis aan den Gouverneur.

2. Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Staten hebben bezwaar tegen de goedkeuring der aan hen door den Gouverneur van Suriname aangeboden ontwerp-landsverordening”

(Vermelding van den titel der landsverordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den voorzitter en den griffier.)

Art. 97.

1. De Staten hebben het recht van wijziging.

2. Indien zij daarvan gebruik gemaakt hebben, luidt het formulier der kennisgeving van hunne goedkeuring aldus:

„De Staten keuren goed, zoodanig als het ontwerp door hen is gewijzigd, de hun door den Gouverneur van Suriname aangeboden ontwerp-landsverordening”

(Vermelding van den titel der landsverordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den voorzitter en den griffier.)

Art. 98.

1. Indien de Gouverneur zich met de gewijzigde ontwerp-landsverordening vereenigt, geeft hij hiervan aan de Staten kennis.

2. Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Gouverneur van Suriname heeft vastgesteld, zoodanig als het ontwerp door de Staten gewijzigd is, de landsverordening”

(Vermelding van den titel der landsverordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den Gouverneur.)

Art. 99.

1. Indien de Gouverneur zich met de gewijzigde ontwerp-landsverordening niet vereenigt, geeft hij hiervan aan de Staten kennis.

2. Het formulier dier kennisgeving luidt:

„De Gouverneur van Suriname, zich niet kunnende vereenigen met de wijzigingen, door de Staten in het ontwerp aangebracht, heeft niet vastgesteld de landsverordening”

(Vermelding van den titel der landsverordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den Gouverneur.)

Art. 100.

Indien de Staten eene hun door den Gouverneur aangeboden

ontwerp-landsverordening niet goedkeuren of indien de Gouverneur zich niet vereenigt met eene door de Staten gewijzigde ontwerp-landsverordening, kan hij binnen zes maanden na de dagteekening van de kennisgeving van het besluit der Staten, het ontwerp, hetzij ongewijzigd, hetzij alsnog door hem gewijzigd, opnieuw ter goedkeuring aan de Staten aanbieden.

2. Voor de tweede behandeling gelden dezelfde bepalingen als voor de eerste.

3. Wordt andermaal overeenstemming niet verkregen, dan kan de regeling geschieden bij algemeenen maatregel van bestuur.

4. De bij algemeenen maatregel van bestuur vastgestelde regeling kan te allen tijde bij landsverordening worden gewijzigd, aangevuld, ingetrokken of door eene andere landsverordening vervangen.

Art. 101.

1. De Gouverneur kan eene door hem in ontwerp ter goedkeuring aan de Staten aangeboden landsverordening, na den Raad van Bestuur te hebben gehoord, op eigen gezag en verantwoordelijkheid vaststellen, wanneer:

1°. de Staten in gebreke blijven binnen den gestelden termijn mede te deelen of zij al dan niet het ontwerp goedkeuren;

2°. de goedkeuring van de Staten niet is verkregen, doch dringende omstandigheden eene onverwijlde voorziening vorderen.

2. Van de vaststelling wordt aan de Staten kennis gegeven op de wijze, voorgescreven in artikel 94.

3. In het geval, bedoeld onder 2°. van het eerste lid, kan de regeling nader geschieden bij algemeenen maatregel van bestuur, indien de Staten binnen twee maanden na den dag van inwerkingtreding van de landsverordening daartoe het verzoek doen. Het bepaalde bij het vierde lid van artikel 100 is alsdan van toepassing.

Art. 102.

1. De Staten hebben het recht landsverordeningen aan den Gouverneur voor te stellen.

2. Zij zenden het ontwerp, zoodanig als het door hen goedgekeurd is, aan den Gouverneur.

3. Het formulier van toezending luidt:

„De Staten verzoeken den Gouverneur van Suriname vast te stellen de bijgaande, door hen in ontwerp goedgekeurde landsverordening” (Vermelding van den titel der landsverordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den voorzitter en den griffier.)

Art. 103.

1. De Gouverneur geeft van zijne beslissing aan de Staten kennis.

2. De formulieren van kennisgeving luiden:

1°. indien geen bezwaar bestaat tegen de vaststelling:

„De Gouverneur van Suriname heeft, den Raad van Bestuur gehoord, vastgesteld de hem in goedgekeurd ontwerp door de Staten aangeboden landsverordening”

(Vermelding van den titel der landsverordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den Gouverneur.)

2°. indien bezwaar bestaat tegen de vaststelling:

„De Gouverneur van Suriname heeft, den Raad van Bestuur gehoord, bezwaar om vast te stellen de hem in goedgekeurd ontwerp door de Staten aangeboden landsverordening”

(Vermelding van den titel der landsverordening.)

(Dagteekening en onderteekening van den Gouverneur.)

Art. 104.

In geval van waarneming van de waardigheid van Gouverneur of van uitoefening van het dagelijksch beleid van zaken worden de vorenstaande formulieren, zoomede die voor de afkondiging van wetten, algemeene maatregelen van bestuur, landsverordeningen en besluiten van den Gouverneur, voor zooveel noodig gewijzigd.

Art. 105.

De Staten zijn bevoegd de belangen van Suriname voor te staan bij den Koning, bij de Staten-Generaal en bij den Gouverneur.

Art. 106.

Zij onderzoeken de verzoekschriften, die met inachtneming van de voorschriften van artikel 9 aan hen gericht worden.

Art. 107.

Zij kunnen den Gouverneur uitnoodigen om wegens zaken, Suriname betreffende, inlichtingen aan hen te geven.

Art. 108.

De Gouverneur voldoet aan deze uitnoodiging, wanneer hij vermeent dat het geschieden kan zonder schade voor de hem toevertrouwde belangen, en geeft de gevraagde inlichtingen mondeling of schriftelijk, hetzij in persoon of bij gemachtigde.

VIERDE AFDEELING.

Van de begrooting.

Art. 109.

Ten laste van 's Rijks schatkist komen:

a. alle uitgaven, voortvloeiende uit de bekostiging van de aanspraken, verbonden aan het bekleeden van de waardigheid van Gouverneur;

b. de kosten van de zee- en landmacht, tot bescherming van Suriname bestemd.

Art. 110.

Behoudens het naar aanleiding van artikel 118 bepaalde, worden alle andere uitgaven en de middelen te harer dekking aangegeven op de Surinaamsche begrooting.

Art. 111.

De Surinaamsche begrooting wordt jaarlijks door den Gouverneur ontworpen en aan de Staten uiterlijk op den eersten Dinsdag der maand April aangeboden.

Art. 112.

Zij wordt, zoodanig als zij door de Staten goedgekeurd is, door den Gouverneur voorloopig vastgesteld en in het *Gouvernementsblad* bekend gemaakt.

Art. 113.

Zij wordt door hem terstond met de noodige toelichting toegezonden aan den Koning.

Art. 114.

1. Zij wordt definitief vastgesteld door de wet:

1°. indien volgens de voorloopig vastgestelde begrooting de raming der uitgaven die der eigen middelen overtreft;

2°. indien de Koning bezwaar heeft tegen de voorloopig vastgestelde begrooting;

3°. indien de Staten de begrooting niet hebben goedgekeurd vóór den eersten Dinsdag der maand Juni van het jaar, waarin zij hun wordt aangeboden.

2. Indien geen dezer gevallen aanwezig is, geldt de voorloopige vaststelling als definitieve.

3. Het bepaalde in het eerste lid, onder 1°, geldt mede ten aanzien van wijzigingen in eene voorloopig vastgestelde begrooting, indien tengevolge daarvan de raming der uitgaven stijgt boven die der eigen middelen.

Art. 115.

1. De definitieve begrooting treedt in werking met ingang van 1 Januari van het dienstjaar, waarop zij betrekking heeft.

2. Zij wordt geacht met ingang van dien dag in werking te zijn getreden, indien zij eerst daarna in het *Gouvernementsblad* is geplaatst. Zoolang dit niet geschied is, strekt de begrooting van het aan het betreffende dienstjaar voorafgegaan jaar tot grondslag van het beheer, behoudens afwijkingen, krachtens opdracht of machtiging des Konings.

Art. 116.

1. Het slot der rekening, over elk dienstjaar afzonderlijk, wordt vastgesteld bij de wet, in geval de begrooting bij de wet is vastgesteld,

en anders door den Gouverneur, zooals het door de Staten is goedgekeurd.

2. Vaststelling bij de wet geschiedt eveneens, ingeval de Staten het slot der rekening niet goedkeuren.

VIJFDE HOOFDSTUK.

Van de bestuursindeeling en de plaatselijke gemeenschappen.

Art. 117.

De indeeling van Suriname in bestuursressorten geschiedt bij landsverordening. Aan het hoofd van één of meer ressorten staat, onder zoodanig toezicht en onder zoodanigen ambtstitel als is of zal worden bepaald, een bestuurder, die in naam en overeenkomstig de bevelen van den Gouverneur het bestuur uitoefent, met inachtneming van de dienaangaande bij landsverordening gegeven voorschriften. Zijne instructie wordt door den Gouverneur vastgesteld.

Art. 118.

1. De instelling van zelfstandig bestuur in ressorten als in artikel 117 bedoeld, of in andere, daartoe bij landsverordening aan te wijzen gemeenschappen, zoomede de opheffing van zoodanig bestuur, geschieden bij landsverordening. De onderwerpen, waarover de huishouding van deze ressorten en andere gemeenschappen zich uitstrekt, worden bij landsverordening aangewezen. Die aanwijzing kan mede omvatten onderwerpen, waarin volgens de wet bij landsverordening moet worden voorzien.

2. De samenstelling, de inrichting, de taak, de bevoegdheden en de verplichtingen van de besturen dier gemeenschappen worden, evenals al hetgeen noodig is om de ordelijke werking van het ingesteld zelfstandig bestuur te verzekeren, bij landsverordening geregeld.

3. Aan die besturen kan worden opgedragen hunne medewerking te verleenen aan de uitvoering van wettelijke regelingen als bedoeld in artikel 3.

4. Wanneer de regeling en het beheer van de huishouding eener gemeenschap door haar bestuur grovelijk wordt verwaarloosd, kan bij landsverordening worden bepaald, dat, en hoe, in het bestuur der gemeenschap op andere wijze zal worden voorzien.

5. De besturen zijn bevoegd om ter bestrijding van de huishoudelijke uitgaven der gemeenschap eigen belastingen te heffen en leeningen aan te gaan, volgens regelen, bij landsverordening gesteld.

6. Aan de besturen kan de bevoegdheid worden verleend om, elk voor zooveel zijn bestuursgebied aangaat, keuren of reglementen uit te vaardigen. In die keuren en reglementen kunnen geene andere straffen bedreigd worden dan met inachtneming van regelen, bij landsverordening gesteld.

7. Tenzij daartoe vrijheid is gegeven, mogen keuren en reglementen geene bepalingen inhouden omtrent punten, waarin voorzien is bij

wettelijke regelingen als bedoeld in artikel 3, onder 1°, 2° en 3°, zoomede onder 4°, voor zooveel betreft de in eene gemeenschap toepasselijke regelingen van het bestuur eener andere gemeenschap, welker gebied dat der eerste omvat.

8. De bepalingen van een keur of reglement, in welker onderwerp worden voorzien bij eene wettelijke regeling als in het zevende lid bedoeld, vervallen op het oogenblik, dat zoodanige regeling begint te werken.

9. Bij landsverordening worden regelen gesteld aangaande het toezicht, waaraan de keuren en reglementen vóór of na hunne afkondiging zijn onderworpen, hunne inwerkingtreding en hunne verbindbaarheid.

10. De besluiten der besturen, hunne keuren en reglementen, kunnen, op grond van strijd met wettelijke regelingen of met het algemeen belang, worden geschorst en vernietigd, op de wijze, bij landsverordening bepaald.

ZESDE HOOFDSTUK.

Van het rechtswezen.

EERSTE AFDEELING.

Algemeene voorschriften.

Art. 119.

Er wordt in Suriname recht gesproken in naam des Konings.

Art. 120.

Het burgerlijk recht, dat van koophandel en de burgerlijke rechtsvordering, het strafrecht en de strafvordering, ook ten opzichte van de Surinaamsche gewapende macht, de rechtspleging in zake van belastingen, het notarisambt, de industriele, letterkundige en kunst-eigendom, en het stuk der maten en gewichten worden, zooveel mogelijk overeenkomstig de in Nederland bestaande wetten, bij landsverordening geregeld.

Art. 121.

1. Niemand kan van zijn eigendom ontzet worden, dan nadat bij landsverordening verklaard is, dat het algemeen nut de onteigening vordert, en tegen vooraf genoten of vooraf verzekerde schadeloosstelling.

2. Op dit beginsel worden geene uitzonderingen toegelaten dan krachtens algemeene regelen, bij landsverordening te stellen, en zonder dat ooit het recht op volledige schadeloosstelling den onteigende kan worden ontnomen.

Art. 122.

Aan de rechterlijke macht behoort bij uitsluiting de kennisneming van alle geschillen van burgerrechtelijken aard.

Art. 123.

Geene vervolging tot straf kan plaats hebben dan voor den rechter, bij landsverordening aangewezen, en op de wijze, bij landsverordening bepaald.

Art. 124.

De burgerlijke dood of de verbeurdverklaring van al de goederen des veroordeelden kan niet als straf of als gevolg van straf worden bedreigd.

Art. 125.

Geschillen over kiesrecht en andere burgerrechten staan ter kennisneming van de rechterlijke macht, wanneer geen andere rechter bij landsverordening aangewezen is.

Art. 126.

1. Alle vonnissen behelzen de gronden, waarop zij zijn gewezen, en in strafzaken de aanwijzing der artikelen van de wettelijke regelingen, waarop de veroordeeling rust.

2. Zij worden met open deuren uitgesproken.

3. De terechtzittingen zijn openbaar, behoudens de uitzonderingen, in het belang der openbare orde en zedelijkheid bij landsverordening vast te stellen.

Art. 127.

1. Niemand kan tegen zijnen wil worden afgetrokken van zijnen wettelijken rechter.

2. Bij landsverordening wordt geregeld de wijze, waarop geschillen over bevoegdheid tusschen de rechterlijke en andere machten beslist worden.

Art. 128.

1. Behalve in de gevallen, bij landsverordening voorzien, mag niemand in hechtenis genomen worden dan op rechterlijk bevel, houdende de redenen der inhechtenisneming.

2. Zoodanig bevel moet aan dengene, tegen wien het gericht is, bij of zoo spoedig mogelijk na zijne aanhouding worden beteekend.

3. De vorm van het bevel en de tijd, binnen welken alle in hechtenis genomen personen moeten worden verhoord, worden bij landsverordening bepaald.

Art. 129.

In niemands woning mag tegen zijnen wil worden binnengetreden dan op last eener macht, tot het geven van zoodanigen last bij landsverordening bevoegd verklaard, en met inachtneming der vormen, bij landsverordening voorgeschreven.

Art. 130.

Het geheim der aan de post of andere openbare instelling van

vervoer toevertrouwde brieven is onschendbaar, behalve op last van den rechter, in de gevallen, bij landsverordening voorzien.

TWEDE AFDEELING.

Van de samenstelling der rechterlijke macht.

Art. 131.

De rechtsmacht van den Hoogen Raad der Nederlanden en van het Hoog Militair Gerechtshof in Surinaamsche zaken wordt geregeld bij algemeenen maatregel van bestuur.

Art. 132.

1. Er is, onder de benaming van Hof van Justitie, een opperste gerechtshof voor geheel Suriname.
2. Het houdt toezicht op de geregelde afdoening van alle rechts- gedingen en de behoorlijke vervolging van alle misdrijven.
3. De voorzitter en de leden van het Hof van Justitie worden door den Koning voor het leven benoemd.
4. Hunne bezoldiging wordt door den Koning vastgesteld.

Art. 133.

Het openbaar ministerie bij het Hof van Justitie wordt uitgeoefend door of namens den procureur-generaal.

Art. 134.

1. De procureur-generaal is het hoofd van het openbaar ministerie en van de rechterlijke en administratieve politie in geheel Suriname.
2. Hij vertegenwoordigt Suriname en, desgevorderd, Nederland, Nederlandsch-Indië en Curaçao in rechten.

Art. 135.

1. Behalve in het geval van verklaarden staat van oorlog of beleg, wordt geen doodvonnis ten uitvoer gelegd dan op last of met voorkennis van den procureur-generaal en na verkregen machtiging van den Gouverneur.
2. De Gouverneur verleent die machtiging niet dan na den hoogsten militairen of burgerlijken rechter in Suriname te hebben gehoord.

Art. 136.

1. De voorzitter en de leden van het Hof van Justitie kunnen tegen hunnen wil door den Koning worden ontslagen:
  - 1°. bij gebleken ongeschiktheid door meer dan zestigjarigen ouderdom, of door aanhoudende ziels- of lichaamsziekte;
  - 2°. wanneer zij onder curateele zijn gesteld;
  - 3°. bij gebleken wangedrag of onzedelijkheid, of bij gebleken grove achteloosheid in de waarneming van hun ambt.
2. In de beide eerste gevallen wordt het ontslag eervol verleend.
3. In het eerste geval wordt voor de aanspraak op pensioen geen nader bewijs van de oorzaak der ongeschiktheid gevorderd.

Art. 137.

1. Wanneer de Gouverneur oordeelt, dat eene der redenen van ontslag, in het voorgaand artikel opgenoemd, aanwezig is, draagt hij, na den Raad van Bestuur te hebben gehoord en met toezending van al de stukken op de zaak betrekkelijk, het ontslag van den betrokken ambtenaar aan den Koning voor.

2. Hij stelt den betrokken ambtenaar, door mededeeling zijner voordracht, in de gelegenheid om zijn verweerschrift bij de stukken te voegen.

3. Hij is bevoegd den betrokken ambtenaar, in afwachting van 's Konings beslissing, te schorsen en in de waarneming van het ambt tijdelijk te voorzien.

4. De betrokken ambtenaar geniet gedurende de schorsing zijne volle bezoldiging.

5. Hij kan, op zijn verzoek, in de gelegenheid om zich in Nederland te gaan verantwoorden gesteld worden door toekenning van verloftraktament en vrijen overtocht.

6. De Koning beslist over het ontslag.

Art. 138.

1. De voorzitter en de leden van het Hof van Justitie kunnen door den Hoogen Raad der Nederlanden, in raadkamer, bij een met redenen omkleed arrest, uit hun ambt worden ontzet:

1°. wanneer zij wegens misdrijf zijn veroordeeld;

2°. wanneer zij in staat van faillissement zijn verklaard, surséance van betaling hebben verkregen of wegens schulden zijn gegijzeld.

2. De procureur-generaal zendt de stukken, op de zaak betrekkelijk, ter vervolging aan den procureur-generaal bij den Hoogen Raad der Nederlanden.

3. Hij geeft hiervan aan den betrokken ambtenaar onmiddellijk kennis en stelt dezen in staat een verweerschrift bij den Hoogen Raad in te dienen.

4. In het vonnis, waarbij een rechterlijk ambtenaar, niet vallende in de bovenstaande bepalingen, wegens misdrijf veroordeeld wordt, wordt tevens zijne afzetting uitgesproken.

Art. 139.

Elk lid der rechterlijke macht, tegen wien, hetzij rechtsingang, hetzij machtiging tot opneming in een huis van bewaring of geneeskundig gesticht voor krankzinnigen, is verleend, of op wien lijfsdwang is ten uitvoer gelegd, wordt daardoor in zijne bediening geschorst. Schorsing in de bediening brengt geene schorsing mede in het genot der bezoldiging.

Art. 140.

De verdere bepalingen nopens de inrichting en de samenstelling der rechterlijke macht in Suriname worden vastgesteld bij landsverordening.

Art. 141.

1. De rechterlijke macht wordt in Suriname alleen uitgeoefend door de rechters, welke bij landsverordening zijn aangewezen.

2. Tusschenkomst van den Gouverneur in rechtszaken is verboden.

Art. 142.

1. Vonnissen door den rechter in Nederland, Nederlandsch-Indië of Curaçao geweest, en bevelen door hem uitgevaardigd, mitsgaders grossen van authentieke akten aldaar verleden, kunnen in Suriname ten uitvoer worden gelegd.

2. Vonnissen en bevelen, door den rechter in Suriname geweest of uitgevaardigd, mitsgaders grossen van authentieke akten aldaar verleden, kunnen in Nederland, Nederlandsch-Indië of Curaçao worden ten uitvoer gelegd.

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Van den godsdienst.

Art. 143.

Ieder belijdt zijne godsdienstige meeningen met volkomen vrijheid, behoudens de bescherming der maatschappij en van hare leden tegen de overtreding der strafwet.

Art. 144.

In Suriname wordt gelijke bescherming verleend aan alle erkende kerkgenootschappen.

Art. 145.

De Gouverneur waakt dat alle kerkgenootschappen zich houden binnen de palen van de gehoorzaamheid aan de wettelijke regelingen en de gestelde machten in Suriname.

Art. 146.

De belijders der onderscheidene godsdienstige meeningen genieten allen dezelfde burgerlijke en burgerrechten en hebben gelijke aanspraak op het bekleeden van waardigheden, ambten en bedieningen.

Art. 147.

De openbare eeredienst en godsdiensttoefening is aan geen andere beperkingen onderworpen dan die, welke in het belang der openbare orde, rust en zedelijkheid bij landsverordening worden bevolen.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Van de financiën.

Art. 148.

Het muntstelsel wordt bij de wet geregeld.

Art. 149.

Belastingen worden in Suriname geheven uit kracht en volgens de voorschriften van eene landsverordening of van een keur of reglement als bedoeld in artikel 3, onder 4°.

Art. 150.

Geen privilege in het stuk van belasting mag worden verleend.

Art. 151.

1. Belastingen mogen niet strekken om den vrijen handel met Nederland, Nederlandsch-Indië of Curaçao te belemmeren, of om den handel, de nijverheid of den landbouw van Suriname te bevoorrechten boven den handel, de nijverheid of den landbouw van Nederland, Nederlandsch-Indië of Curaçao.

2. De baken-, loods-, haven- en andere soortgelijke scheepsongelden en de bepalingen omtrent de groote scheepvaart zijn dezelfde voor alle vlaggen.

Art. 152.

Geldleeningen ten name en ten laste van Suriname kunnen niet worden aangegaan dan uit kracht van de wet of van een door den Gouverneur, in overeenstemming met de Staten, genomen beschikking, goedgekeurd bij de wet.

Art. 153.

De regeling van de uitgifte in eigendom of pacht en van het beheer der domaniale gronden, zoomede die van de uitoefening van andere domaniale rechten, geschieden bij landsverordening.

Art. 154.

De wet regelt de wijze van beheer en verantwoording van de geldmiddelen van Suriname.

NEGENDE HOOFDSTUK.

Van de gewapende macht.

Art. 155.

1. Alle weerbare inwoners van Suriname zijn gehouden, ingeval Suriname door eenen buiten- of binnenlandschen vijand bedreigd wordt, tot de landsverdediging, en, in tijd van vrede, tot bewaring der inwendige rust mede te werken.

2. Zij kunnen te dien einde vereenigd worden in schutterijen.

3. De sterkte en inrichting dier schutterijen worden alsdan bij landsverordening geregeld.

4. Bij landsverordening kunnen regelen gesteld worden nopens de erkenning van weerbaarheidskorpsen van vrijwilligers en de gevolgen daarvan.

Art. 156.

In geval van dringenden nood, wanneer de Gouverneur met de zee- en landmacht, te zijner beschikking staande, ondersteund door de Surinaamsche gewapende macht, niet voorzien kan in de behoorlijke verdediging, is hij bevoegd, voor zoover de hem ten dienste staande hulpmiddelen het gedoogen, vrijwilligers en zelfs vreemde hulptroepen tijdelijk in soldij te nemen.

TIENDE HOOFDSTUK.

Van het onderwijs, de openbare gezondheid en het armbestuur.

Art. 157.

De verspreiding van verlichting en beschaving en de aanmoediging van kunsten en wetenschappen wordt door den Gouverneur aanhoudend behartigd.

Art. 158.

Het geven van onderwijs staat vrij aan een iegelijk, die voldoende bewijzen van bekwaamheid en zedelijkheid levert.

Art. 159.

1. Zooveel de middelen gedoogen, zorgt de Gouverneur, dat het lager onderwijs de verkrijging der allereerste kundigheden onder het bereik bringe ook der onvermogenen.

2. Hij doet dit door bekostiging op den voet van gelijkheid van het bijzonder en het openbaar onderwijs.

Art. 160.

De regeling van het onderwijs op deze grondslagen geschiedt bij landsverordening.

Art. 161.

Het toezicht van overheidswege uit te oefenen over den toestand der openbare gezondheid en al wat betreft de uitoefening der genees-, heel-, verlos- en artenijmengkunst wordt bij landsverordening geregeld.

Art. 162.

1. Het aanmoedigen van arbeidsszin en het weren van luiheid en lediggang bij de onvermogene bevolking is een onderwerp van aanhoudende zorg van den Gouverneur.

2. Het toezicht over het armwezen en de noodige voorzieningen daaromtrent worden bij landsverordening geregeld.

3. Daarbij wordt in acht genomen het beginsel, dat de bijzondere en kerkelijke liefdadigheid vrijgelaten en zooveel mogelijk bevorderd wordt.

ELFDE HOOFDSTUK.

Van de volksvljt.

Art. 163.

1. De Gouverneur moedigt alle takken van volksvljt aan.
2. Bij landsverordening kunnen kamers van koophandel en fabrieken en commissiën van landbouw opgericht en haar werkkring geregeld worden.

Art. 164.

1. Geen instelling kan in Suriname als circulatiebank werkzaam zijn en geen bankbiljetten mogen in Suriname worden uitgegeven of in omloop gebracht anders dan krachtens een wet, op den voet en de voorwaarden bij zoodanige wet te stellen.
2. Onder circulatiebank wordt verstaan elke instelling, die hetzij uitsluitend, hetzij als een deel harer operatiën, bankbiljetten uit geeft of in omloop brengt.

Art. 165.

Tot de oprichting van credietverenigingen en verzekeringsmaatschappijen kan bij landsverordening vergunning worden verleend.

Art. 166.

1. De Gouverneur legt zich met al de hem ten dienste staande krachten op de verbetering der middelen van gemeenschap toe.
2. Het toezicht, van overheidswege op de middelen van gemeenschap te land en te water te houden, wordt bij landsverordening geregeld.

Art. 167.

De Gouverneur kan volgens regels, bij landsverordening te stellen, vergunning verleen en voor mijnbouwondernemingen en voor den aanleg van werken en de oprichting van ondernemingen van openbaar nut.

Slotbepaling.

Art. 168.

Deze wet kan worden aangehaald als „Surinaamsche Staatsregeling”.

Overgangsbepalingen.

1. Wij bepalen het tijdstip, waarop de Surinaamsche Staatsregeling in werking treedt.
2. Alle op dat tijdstip verbindende wettelijke regelingen blijven van kracht totdat zij door andere zijn vervangen. De op meergenoemd tijdstip bestaande bepalingen nopens onderwerpen betreffende de inwendige aangelegenheden van Suriname, welke volgens de Surinaamsche Staatsregeling bij landsverordening kunnen worden geregeld,

doch bij andere algemeene verordeningen geregeld zijn, kunnen bij landsverordening worden gewijzigd, aangevuld, ingetrokken of vervangen.

3. Indien er op het tijdstip van inwerkingtreding van de Surinaamsche Staatsregeling in de Koloniale Staten leden zijn, die ingevolge hare bepalingen van het lidmaatschap der Staten zijn uitgesloten, houdt het lidmaatschap van de Koloniale Staten met dat tijdstip van rechtswege op.

De verkiezing van leden te hunner vervanging geschiedt binnen den termijn, bij het bestaande kiesreglement voor de vervulling van tusschentijds openvallende plaatsen in de Koloniale Staten voorgescreven.

Binnen een jaar na het in het eerste lid bedoelde tijdstip treden alle leden van de Koloniale Staten af en geschiedt de eerste verkiezing en benoeming voor de Staten op den voet van de Surinaamsche Staatsregeling en, wat de verkiezing betreft, overeenkomstig de bepalingen van het kiesreglement, bedoeld bij artikel 75.

De taak en de bevoegdheden, bij de Surinaamsche Staatsregeling opgedragen aan de Staten, worden tot het tijdstip der bedoelde verkiezing uitgeoefend door de Koloniale Staten.

4. Zij, die zonder Nederlandsche onderdanen te zijn, op het tijdstip van inwerkingtreding van de Surinaamsche Staatsregeling in Suriname gevestigd zijn en gedurende de laatste vijf kalenderjaren reeds gevestigd waren, behouden hunne kiesbevoegdheid, indien zij op dat tijdstip kiezer waren, of kunnen die bevoegdheid alsnog verkrijgen, een en ander zoolang en wanneer zij overigens voldoen aan de eischen en voorschriften, voor de uitoefening van het kiesrecht, bij de Staatsregeling en bij het kiesreglement gesteld.

Behoort bij Koninklijk besluit van 15 Augustus 1936 (*Staatsblad* n°. 909).

Mij bekend,
De Minister van Staat,
Minister van Koloniën,
 H. COLIJN.

that of such a kind as to be of great service to the public in the
management of the affairs of the State.

I believe it is the duty of every citizen to be prepared to
defend his country at all times, and to be ready to sacrifice his
life in its defense.

The service of the State is the duty of every citizen, and it is
the duty of every citizen to be prepared to defend his country at
all times, and to be ready to sacrifice his life in its defense.

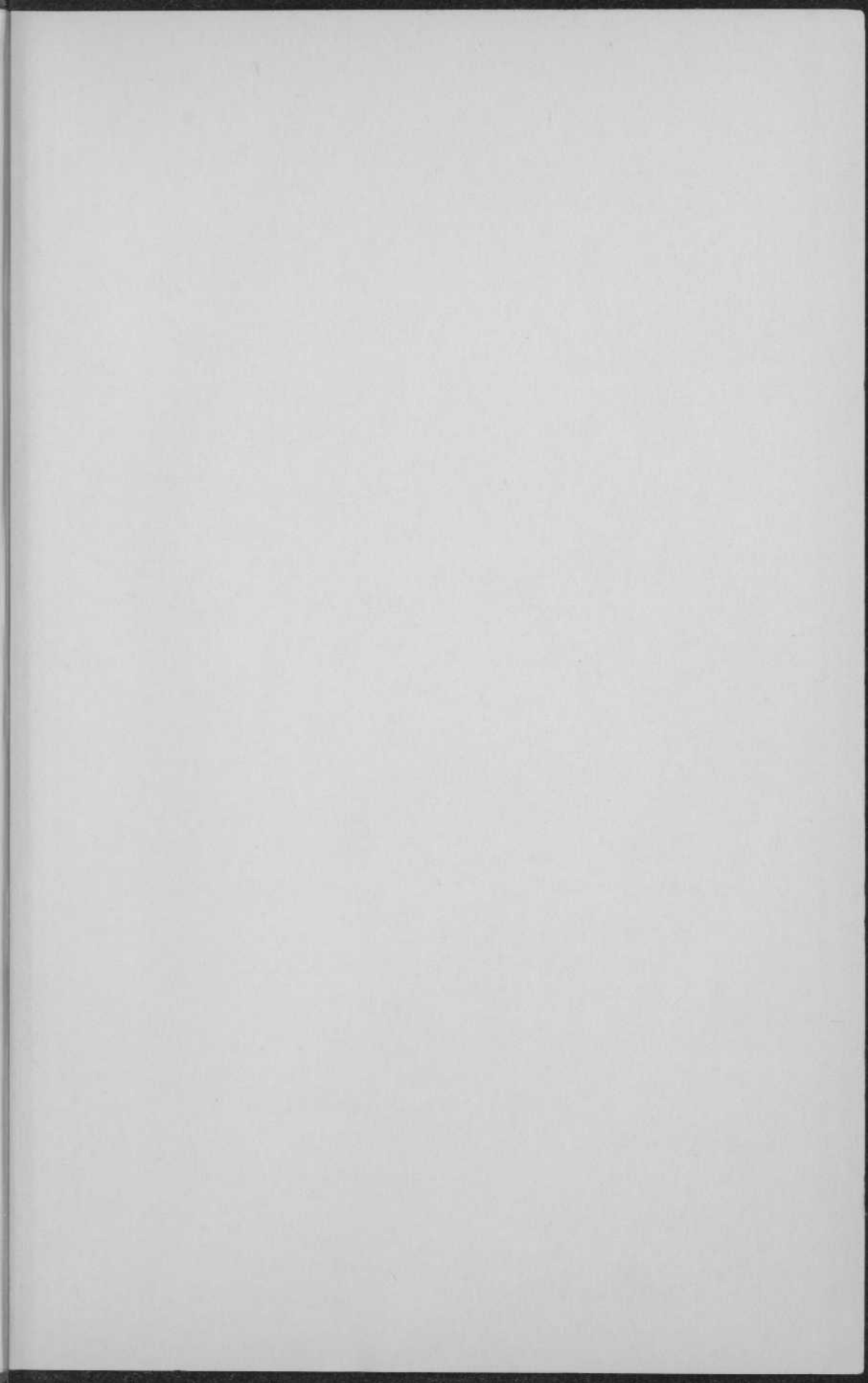
The duty of every citizen is to be prepared to defend his country
at all times, and to be ready to sacrifice his life in its defense.

The duty of every citizen is to be prepared to defend his country
at all times, and to be ready to sacrifice his life in its defense.

The duty of every citizen is to be prepared to defend his country
at all times, and to be ready to sacrifice his life in its defense.

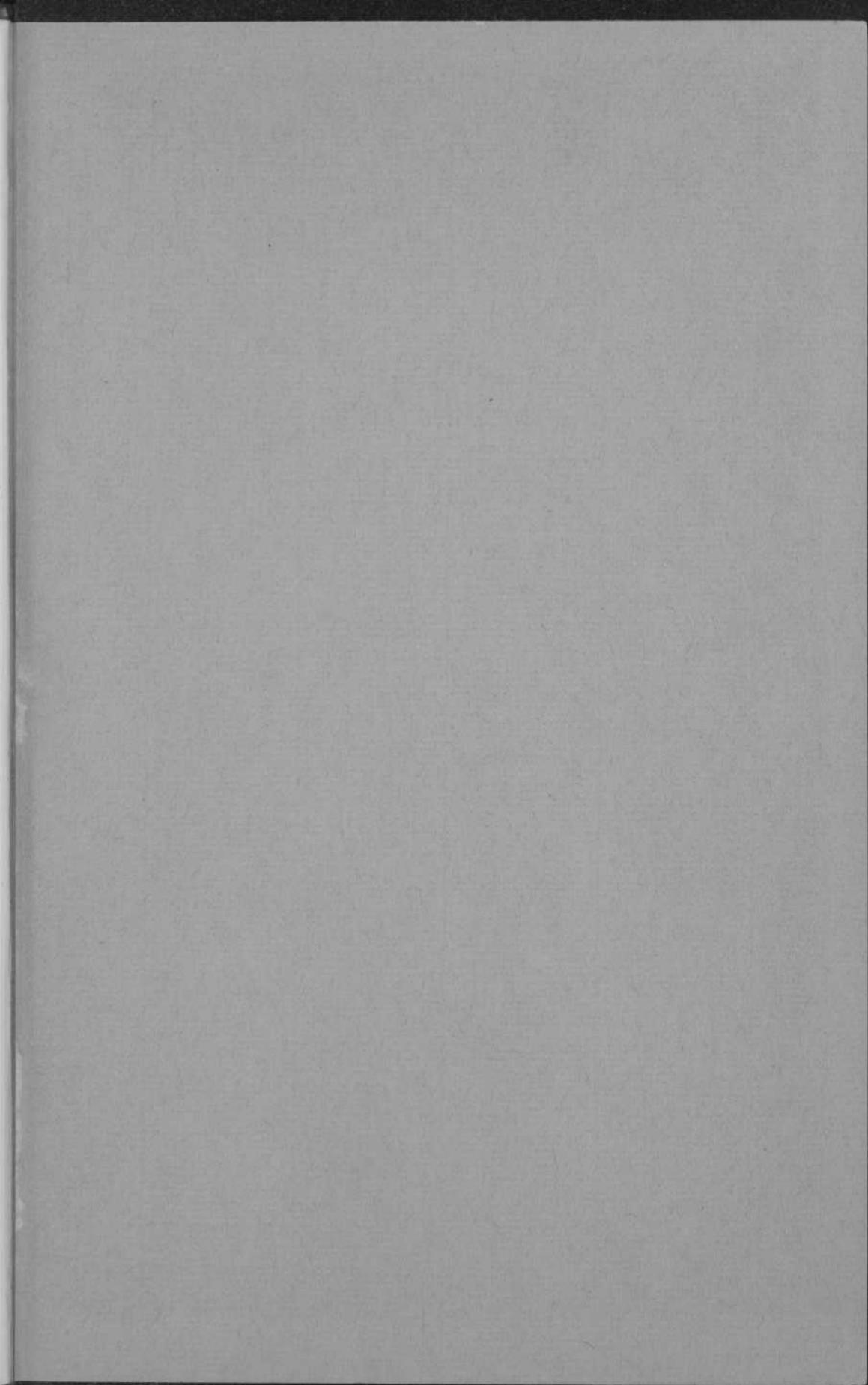
The duty of every citizen is to be prepared to defend his country
at all times, and to be ready to sacrifice his life in its defense.

The duty of every citizen is to be prepared to defend his country
at all times, and to be ready to sacrifice his life in its defense.

Co. 27

1974

